

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Aneta Novotná

Mediace v občanskoprávních věcech

Rigorózní práce

Tematický okruh: Civilní právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 20. 08. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 503 216 znaků včetně mezer.

Mgr. Aneta Novotná, rigorozantka

V Ústí nad Orlicí dne 20. 8. 2018

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Alternativní řešení sporů	8
2.1 Obecně k alternativnímu řešení sporů	8
2.2 Druhy alternativního řešení sporů	13
2.2.1 Vyjednávání.....	13
2.2.2 Opětné jednání, renegociace	15
2.2.3 MED-ARB	16
2.2.4 Předarbitrážní urovnávací metody	17
2.2.5 Arbitráž, rozhodčí řízení	18
2.2.6 Mini-proces, minitrial, minitribunál	23
2.2.7 Konciliace (versus mediacce).....	24
2.2.8 Řízení o skutkových a obdobných otázkách.....	25
3. Definice mediace.....	26
3.1 Obecně k definování mediace.....	26
3.2 Trans-oborové definice	26
3.3 Definice s důrazem na dobrovolnost mediace.....	27
3.4 Definice s důrazem na osobu mediátora.....	28
3.5 Definice kombinující znak dobrovolnosti a účasti mediátora	28
3.6 Zákonná definice mediace	29
3.7 Základní znaky mediace, její výhody a nevýhody	32
4. Základní pilíře mediace	34
4.1 Obecně ke znakům mediace	34
4.2 Dobrovolnost mediace.....	34
4.2.1 Obecně k dobrovolnosti mediace.....	34
4.2.2 Dobrovolnost rozhodnutí stran vstoupit do mediace	34
4.2.3 Soudem nařízená mediace a zásada dobrovolnosti mediace	38
4.2.4 Dobrovolnost rozhodnutí stran setrvat v mediačním procesu	44
4.2.5 Dobrovolnost stát se a být mediátorem.....	44
4.2.6 Odraz zásady dobrovolnosti v zákoně o mediaci.....	47
4.3 Důvěrnost mediace	48
4.3.1 Úvod k důvěrnosti mediace	48
4.3.2 Mlčenlivost stran sporu.....	52
4.3.3 Mlčenlivost mediátora	54
4.3.4 Důvěrnost mediace, mlčenlivost mediátora a caucus	56
4.3.5 Další projevy zásady důvěrnosti mediace v zákoně o mediaci.....	57
4.4 Osoba mediátora	58
4.4.1 Důležitost osoby mediátora	58
4.4.2 Nestrannost a nezávislost mediátora.....	61
4.4.3 Způsobilost mediátora.....	65
4.4.3.1 Obecně ke způsobilosti mediátora	65
4.4.3.2 Způsobilost mediátora jako podmínka zápisu do seznamu mediátorů.....	66
4.4.3.3 Způsobilost mediátora po dobu trvání oprávnění k výkonu činnosti mediátora	74
4.4.4 Osobní způsobilost a kompetence mediátora.....	75
5. Cesta k zákonu o mediaci a vývoj v ČR po jeho přijetí	79
5.1 Aktivity Evropské Unie ve vztahu k mediaci	79
5.2 Směrnice o některých aspektech mediace	82

5.3	Situace v ČR před přijetím zákona o mediaci	84
5.4	Přijetí zákona o mediaci	90
5.5	Variantní řešení při přípravě zákona o mediaci	91
5.6	Obsah jednotlivých částí zákona o mediaci	98
5.7	Situace v ČR po přijetí zákona o mediaci	101
6.	Mediační proces	106
6.1	Úvodem k mediačnímu procesu	106
6.2	Vstup do mediace	110
6.2.1	Úvodem ke vstupu do mediace	110
6.2.2	Vstup do mediace na základě mediační doložky	110
6.2.3	Vstup do mediace v kontextu občanského soudního řádu	111
6.2.4	Vstup do mediace v kontextu zákona o zvláštních řízeních	114
6.3	Předmediační fáze	115
6.4	Smlouva o provedení mediace	120
6.4.1	Úvodem ke smlouvě o provedení mediace	120
6.4.2	Identifikace mediátora ve smlouvě o provedení mediace	121
6.4.3	Vymezení předmětu mediace	122
6.4.4	Odměna mediátora	122
6.4.5	Doba trvání mediace	127
6.4.6	Další volitelný obsah smlouvy o provedení mediace	128
6.5	Zahájení mediace	130
6.6	Sběr informací	132
6.6.1	Průběh sběru informací	132
6.6.2	Caucus neboli oddělené jednání	133
6.6.3	Výstup z fáze sběru informací	135
6.7	Hledání řešení	135
6.8	Mediační dohoda	136
6.8.1	Úprava mediační dohody v zákoně o mediaci	136
6.8.2	Obsah mediační dohody	137
6.8.3	Vykonatelnost mediační dohody	141
7.	Mediace ve Velké Británii	148
7.1	Rozvoj mediace	148
7.1.1	Úvod	148
7.1.2	Mediace a soudcovské právo	148
7.1.3	Zakotvení mediace v civilním procesu	150
7.1.4	Iniciativa ze strany vlády	153
7.2	Mediace v různých právních odvětvích	155
7.2.1	Mediace v rodinných věcech	155
7.2.2	Mediace v obchodních věcech	157
7.2.3	Mediace ve zdravotnictví	160
7.2.4	Mediace v pracovněprávních věcech	161
7.2.5	Komunitní mediace	161
7.3	Osoba mediátora	162
7.4	Inspirace z Velké Británie	164
8.	Závěr	167
	Použité zkratky	176
	Seznam použitých zdrojů	177
	MONOGRAFIE:	177
	PŘÍSPĚVKY DO SBORNÍKU:	178

ČASOPISECKÉ ČLÁNKY:.....	178
ČLÁNKY V ELEKTRONICKÝCH ČASOPISECH:.....	182
PRÁVNÍ PŘEDPISY:.....	183
WEBOVÉ STRÁNKY:	185
DALŠÍ ZDROJE:	187
Abstrakt – Mediaci v občanskoprávních věcech	188
Abstract - Mediation in civil matters.....	190

1. Úvod

Téma mediace v občanskoprávních věcech jsem zvolila pro rigorózní práci v době přijetí ZoM a postupné profesionalizace povolání mediátora v ČR. Cílem této práce je zejména důkladný rozbor institutu mediace, jejích základních zásad a náležitostí, to vše v konfrontaci s legislativní úpravou mediace a v návaznosti na další právní předpisy. Práce by měla poskytnout představu o zasazení mediace do právního systému ČR, provázání s dotčenými právními odvětvími, zejména pak s občanským právem procesním.

První kapitola vlastního textu je věnována alternativnímu řešení sporů jakožto souboru procesů a postupů, odlišných od soudního řízení a sloužících k urovnání konfliktů, mezi které se řadí i mediace. Účelem této části práce bylo zejména porovnání mediace s ostatními typy alternativního řešení sporů. Významnější část kapitoly byla věnována rozhodčímu řízení jakožto způsobu alternativního řešení sporů, který je v ČR hojně využíván, a to z hlediska inspirace i částečného varování, kterým směrem by se mediace v ČR neměla vydat.

Následující kapitola již definuje samotnou mediaci. Z členění této kapitoly je zřejmé, že mediace je multioborový proces, v důsledku čehož kladou i definice důraz na rozličné aspekty této metody. Větší pozornost v rámci této kapitoly bude věnována legislativní definici mediace.

Cílem čtvrté kapitoly je rozbor základních pilířů mediace, tedy dobrovolnosti, důvěrnosti a osoby mediátora. V kontextu základních zásad mediace je nahlížena právní úprava *de lege lata*, zejména pak ZoM a jím provedená novelizace OSŘ, i možné doplnění právní úpravy *de lege ferenda*. Obě zásady i požadavky na osobu mediátora jsou v rámci této kapitoly posuzovány také s ohledem na praktické využití mediace a její další rozšíření.

V další kapitole je popsán vývoj v ČR i EU, vedoucí k přijetí ZoM v roce 2012. Následuje rozbor samotného znění zákona, jeho variantních znění a polemika s některými spornými body. V zájmu komplexního náhledu na dění okolo mediace v letech před přijetím ZoM i v letech následujících po legislativním zakotvení mediace v ČR obsahuje jedna podkapitola rovněž shrnutí nejvýznamnějších aktivit souvisejících s mediací po přijetí ZoM.

Nejrozsáhlejší kapitola je i s ohledem na zařazení problematiky do občanského práva procesního věnována mediačnímu procesu. Je zde popsán vstup do mediace dle OSŘ a ZZŘ, ale i vstup do mediace bez napojení na soudní řízení, a validita mediačních doložek z hlediska občanského práva procesního i hmotného. Jednotlivé fáze mediačního procesu jsou zasazeny do širšího legislativního kontextu, palčivější témata (jako je např. caucus či vykonatelnost mediační dohody) jsou podrobena hlubší úvaze *de lege lata* i *de lege ferenda*. Významná část

kapitoly je věnována dvěma smlouvám, které jsou v souvislosti s mediací uzavírány – smlouvě o provedení mediace a mediační dohodě.

Poslední, tedy sedmá, kapitola této práce má komparatistický charakter. Obsahuje náhled na fungování mediace ve Velké Británii, reflexi mediace v soudcovském a psaném právu a aktivitám státních i nestátních subjektů ve vztahu k mediaci. Nedílnou součástí komparatistické kapitoly je úvaha nad možnou inspirací postojem Velké Británie k mediaci, neboť britské zkušenosti jsou minimálně o dvacet let bohatší než ty české.

Zamyšlení autorky na různých místech této práce jsou věnována zejména otázce, zda současné legislativní řešení mediace v ČR napomáhá jejímu ustálení jakožto standardního a vyhledávaného způsobu řešení sporů v očích odborné i laické veřejnosti, obsažena je i polemika s variantními řešeními právní úpravy mediace a úvahy de lege ferenda.

2. Alternativní řešení sporů

2.1 Obecně k alternativnímu řešení sporů

Bylo by nemyslitelné osvětlit pojem a význam mediace bez uvedení do problematiky alternativního řešení sporů. Specifika mediace se ostatně dají nejlépe vysvětlit, postavíme-li mediaci vedle ostatních způsobů alternativního řešení sporů a soudního řízení.

Nastane-li mezi subjekty spor, nebo jsou-li jejich vztahy narušeny či ohroženy, vyhledají v našem právním prostředí obvykle pomoc soudu jakožto nezávislé a nestranné státní autority. Soud pak závazně rozhodne o věci samé. Tato praxe vychází z tradiční soukromoprávní zásady rovnosti, podle níž v oblasti soukromého práva nikdo nemůže jinému bez dalšího uložit povinnost ani založit právo, a vznikne-li tedy mezi subjekty kolize, nemůže ji rozhodnout jeden z nich a zavázat tak druhou stranu k určitému jednání či ke zdržení se určitého jednání. Autoritou, která takový spor řeší, bývá pak běžně soud.

Ke všemu běžnému obvykle existuje alternativa. Tou je v daném případě tzv. alternativní řešení sporů, k němuž se váže mezinárodně uznávaná zkratka ADR (zkratka anglického překladu „alternative dispute/disputes resolution“). Vzhledem k tomu, že pro alternativní řešení sporů je typické především hledání smírné cesty, vžil se pro alternativní řešení sporů i další název: „přátelské řešení sporů.“ Jde o systém postupů a procesů, které nabízejí další možnost řešení sporu stran, nejsou-li strany schopny a ochotny se dohodnout samy. Druhů alternativního řešení sporů je mnoho, v podstatě ani dnes neexistuje shoda na jejich konkrétním počtu a pojmenování, snad proto, že jednotlivé typy se často živelně prolínají, přecházejí z jednoho do druhého, případně jsou stranami cíleně kombinovány za účelem nalezení nejvhodnějšího modelu.

Na rozdíl od soudního řízení, jehož cílem je rozhodnutí plně odpovídající právní úpravě, by měl ideální výstup alternativního řešení především vést ke spokojenosti a prospěchu zúčastněných stran. Výsledkem zde nebývá autoritativní rozhodnutí (z tohoto pravidla však existují četné výjimky, zejména rozhodčí nález vydaný v rozhodčím řízení), ale určitá forma realizovatelného řešení situace mezi subjekty v podobě dohody o narovnání, novace smlouvy apod. Je nutné, aby takový dokument byl stranami skutečně akceptován, protože na rozdíl od rozhodnutí soudu (a ostatně i od rozhodčího nálezu) není nadán přímou vykonatelností. Záleží proto jen na stranách a jejich dobré vůli a přesvědčení o vhodnosti řešení, zda budou dohodu

dodržovat. Existují samozřejmě instituty, kterými lze z dohody stran, dosažené např. vyjednáváním, vytvořit exekuční titul. Český právní řád takto umožňuje, aby dohoda byla sepsána ve formě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti¹. Tento institut lze však považovat spíše za nadstavbu konkrétní metody alternativního řešení sporů, k níž strany dobrovolně přistoupí, nejde o přirozenou součást alternativního řešení sporů.

Společným znakem alternativního řešení sporů je určitá forma dobrovolnosti. Vzhledem k tomu, že v případě alternativního řešení sporů nejde o postupy předepsané právním řádem, musí mezi stranami dojít k dohodě o způsobu řešení konkrétního sporu či obecně všech vzájemných sporů touto cestou. Dobrovolnost se váže nejen k rozhodnutí stran řešit spor za pomoci některé z forem alternativního řešení sporů, ale i k průběhu a výsledku procesu řešení. Míra dobrovolnosti se u různých druhů alternativního řešení sporů diferencuje, od nejvíce formalizované metody, tj. rozhodčího řízení, které má předem daný nepřekročitelný rámec, až po metody méně formální. Jako příklad lze uvést možnost stran kdykoliv odstoupit z procesu mediace či konciliace a rozhodnout se pro soudní řízení či jinou metodu.

Důležitým znakem alternativního řešení sporů je také to, že v žádném ze svých prvků či fází nevyužívají autoritu státní moci (vyjma výkonu výstupu různých metod alternativního řešení sporů, kdy např. rozhodčí nález či dohoda sepsaná ve formě notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti jsou samy o sobě exekučním titulem²). Oproti soudnímu řízení zde není dána povinnost k tomuto řešení přistoupit, setrvat v něm (i zde má výjimečné postavení rozhodčí řízení, z něhož, je-li již jednou podána rozhodčí žaloba, lze vystoupit pouze formální cestou zpětvzetí rozhodčí žaloby v plném rozsahu) či dodržovat dohodu nebo jiný výstup konkrétní metody alternativního řešení sporů (opět s výjimkou rozhodčích nálezů či případných notářských

---

1 Ustanovení § 71a notářského řádu:

„(1) Notářský zápis o právním jednání, ve kterém se účastník zaváže splnit peněžitý dluh vyplývající ze zakládaného závazkového právního vztahu právním jednáním, o kterém je notářský zápis, může obsahovat svolení zavázaného účastníka, aby byl podle tohoto zápisu nařízen a proveden výkon rozhodnutí (vedena exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní. Obsahem právního jednání, o kterém je takový notářský zápis, musí být i výše dluhu a lhůta pro plnění.

(2) Notářský zápis o právním jednání, kterým je uznání peněžitého dluhu, může obsahovat svolení zavázaného účastníka, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (vedena exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní. Obsahem právního jednání, o kterém je takový notářský zápis, musí být vedle výše dluhu, označení právního důvodu dluhu a osoby věřitele také lhůta pro zaplacení dluhu a povinnost účastníka zaplatit dluh ve lhůtě.“

2 Ustanovení § 274 odst. 1 OSŘ: „Ustanovení § 251 až 271 se použije s výjimkou § 261a odst. 2 a 3 i na výkon a) vykonatelných rozhodnutí soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení, pokud přiznávají právo nebo postihují majetek; b) vykonatelných rozhodnutí soudů ve správním soudnictví; c) vykonatelných rozhodnutí rozhodčích komisí a smírů jimi schválených; d) vykonatelných rozhodnutí státních notářství a dohod jimi schválených; e) notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti sepsaných podle zvláštního zákona; f) vykonatelných rozhodnutí a jiných exekučních titulů orgánů veřejné moci; g) rozhodnutí orgánů Evropských společenství; h) jiných vykonatelných rozhodnutí, schválených smírů a listin, jejichž soudní výkon připouští zákon.“

zápisů se svolením k přímé vykonatelnosti).

Pomineme-li vyjednávání či renegociaci, figuruje v rámci každé z metod alternativního řešení sporů třetí, nezávislá a nestranná osoba. V České republice je nezávislost zákonnou úpravou zajištěna pouze v případě rozhodčího řízení³ a mediace, neboť pro další metody prozatím zákonná úprava neexistuje. V tomto bodě stojí rovněž za zmínku rozdílnost pohledu na nezávislost rozhodce v mezinárodním (evropském) a americkém právním prostředí. Klasické mezinárodní pojetí stojí na principu, že všichni rozhodci v daném sporu musí být nejvyšší možnou měrou nezávislí, tj. bez jakéhokoliv poměru k předmětu sporu či jeho stranám. Oproti tomu americká právní teorie připouští jistý ústupek ze stoprocentní nestrannosti rozhodce, je-li tento rozhodce jmenován přímo stranou sporu. V případě tohoto modelu tak v zásadě není vyloučeno, aby byl rozhodčí senát tvořen dvěma takto jmenovanými rozhodci s rovným hlasovacím právem a dále jedním zcela nestranným a nezávislým rozhodcem, který senátu běžně předsedá. „Americký“ přístup se inkorporoval i do další metody alternativního řešení sporů – minitribunálu, kde senát tvoří dvě osoby, zastupující účastníky sporu, a jedna neutrální osoba, kterou je předseda senátu. Standardy, jež musí splňovat osoba, účastníci se spolu se stranami sporu určité formy alternativního řešení sporů, jsou upraveny pouze částečně a jen pro některé oblasti alternativního řešení sporů. Taková úprava je obsažena např. ve „Standardech jednání mediátorů AAA“⁴ z roku 1995, „Etice IBA“⁵ nebo v „Doplňkových pravidlech IBA týkající se předkládání a přijímání důkazů v mezinárodní obchodní arbitráži“ z roku 1983, která upravují náležitosti předkládání a přijímání důkazů v mezinárodní obchodní arbitráži.

Jak již bylo uvedeno výše, z alternativních metod řešení sporů je v českém právním prostředí upraveno pouze rozhodčí řízení a nedlouho i mediace. Absence normativní úpravy alternativního řešení sporů však jeho užití neznemožňuje, naopak. Stačí, když budou strany dbát na dodržování základních zásad, zejména dobrovolnosti celého procesu, a stanoví si konsensuálně alespoň základní procesní rámec, a mohou využít jakoukoliv z níže uvedených metod. K úpravě práv a povinností v souvislosti s řešením sporů využívají strany nejčastěji tzv.

---

3 Ustanovení § 8 odst. 1 rozhodčího řádu: „Rozhodce je vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.“, odst. 2: „Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.“, odst. 3: „Při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran. Lhůta podle předchozí věty se počítá od data skončení rozhodčího řízení, na které se informační povinnost vztahuje, do data zahájení rozhodčího řízení, v němž rozhodci vzniká informační povinnost.“

4 Zkratka „AAA“ se používá pro American Arbitration Association neboli Americké sdružení pro arbitráž.

5 Zkratka „IBA“ se používá pro International Bar Association neboli Mezinárodní advokátní komoru.

inominátní neboli nepojmenovanou smlouvu⁶. Obsah takové smlouvy se pak odvíjí od jednotlivých metod, v zásadě by zde ale neměl chybět popis zahájení a ukončení alternativního řešení sporu, identifikace či způsob výběru zúčastněných osob (expertů, členů rozhodujících, zprostředkujících či poradních orgánů atd.) a charakter a náležitosti konečného výstupu procesu (dohody, doporučení, stanoviska atd.).

Výhodou alternativního řešení sporů oproti soudnímu řízení je jeho menší formálnost, přičemž míra formálnosti se u jednotlivých metod liší, od nejméně formálního vyjednávání až po nejvíce formalizované rozhodčí řízení. S menší formálností alternativního řešení sporů se typicky pojí i nižší časová náročnost. Zároveň je většina z těchto metod levnější než řešení sporu před soudem, i když např. v případě rozhodčího řízení toto nemusí vždy platit. Strany mají navíc oproti soudnímu řízení větší možnost kontroly nad konečným řešením sporu. Vzhledem k tomu, že z alternativních metod řešení sporů nevychází jedna strana jako jasný vítěz a druhá jako poražená, existuje zde větší naděje na pokračování či obnovu vzájemných poměrů stran. Má-li navíc spor přeshraniční přesah, je vítaným přínosem, že se strany díky alternativnímu řešení sporů vyhnou nutnosti určení rozhodného práva. Díky těmto výhodám a rozšiřující se osvětě se alternativní řešení sporů dostává čím dál více do popředí.

Jak však uvádí František Zoulík: „*Vznik a existenci alternativ soudního sporu sotva proto lze pojímat jako kritiku současného soudního procesu, i když bývá často uváděno, že výhrady k němu jsou právě důvodem pro rozšíření alternativních způsobů.*“⁷ Alternativní řešení sporů není „procesem budoucnosti“, který by měl v následujících letech nahradit řízení před soudem. V budoucnu lze možná očekávat vzájemné ovlivňování jednotlivých metod řešení sporů, jejich propojování, ale vždy bude mít jak soudní řízení, tak alternativní způsoby řešení sporů své opodstatnění. Strany si nakonec volí některý ze způsobů alternativního řešení sporů nejen kvůli výhodám, porovnávají-li konkrétní metodu se soudním řízením, ale také kvůli dalším specifikům alternativního řešení sporů. Protipólem neformálnosti a dobrovolnosti alternativního řešení sporů je především větší či menší absence procesních záruk. Vždy však lze považovat za pozitivní, když existuje alternativa k čemukoliv, tedy i k soudnímu řízení. Pouze pluralita možností může uspokojit širokou poptávku dnešní různorodé a dynamické společnosti.

Zajímavé je, že jednotlivé druhy alternativního řešení sporů jsou v různých státech stabilně využívány v souvislosti s konkrétními právními a průmyslovými odvětvími. Tak např.

---

6 Možnost uzavřít inominátní smlouvu je v českém právním prostředí zakotvena v § 1746 odst. 2 OSŘ: „*Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena.*“

7 ZOULÍK, František. *Mediace jako alternativa soudního sporu. Bulletin advokacie.* 2001, č. 8. cit. s. 30.

v německém energetickém průmyslu je hojně využívána mediace⁸, na Dálném Východě je hlavním způsobem řešení mezinárodních sporů conciliace. V některých odvětvích je pak aplikace metod alternativního řešení sporů natolik žádoucí, že dochází k jejich doporučení ze strany Evropské Unie. Tak je tomu zejména v záležitostech ochrany spotřebitele⁹.

Soudní řízení není alternativním řešením sporů nahrazováno a právo obrátit se na soud, zaručené českým ústavním pořádkem¹⁰, evropskými předpisy¹¹ a mezinárodním právem¹², je a v demokratickém státě vždy musí být garantováno¹³. Pochopitelně existují situace, kdy je pro strany ekonomicky a strategicky výhodné předložit věc soudu jakožto státní nezávislé autoritě. Je tomu tak tehdy, je-li skutkový a právní stav případu jasný (či alespoň víceméně jistý), potřebuje-li účastník nutně získat exekuční titul¹⁴, jsou-li požadavky jedné ze stran nedůvodné

---

8 WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní – vysokoškolská učebnice*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde Praha a.s., Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2011. ISBN 978-80-842-0: „V Německu je například mediace obchodních sporů obecně velmi neobvyklá, ovšem v energetickém průmyslu jsou spory z dlouhodobých smluv rozhodovány mediačními panely složenými ze tří právníků jmenovaných stejně jako rozhodci, kteří rozhodují způsobem velmi blízkým arbitráži a kteří jsou často jmenováni rozhodci v arbitráži následující po neúspěchu této mediace. Výsledkem mediace je nezávazné doporučení v podobě odvozené od rozhodčího nálezu.“ cit. s. 593.

9 Směrnice Evropského parlamentu a Rady č.2013/11/EU ze dne 21. 5. 2013, o alternativním řešení spotřebitelských sporů.

10 Článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod: *„Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“*

11 Článek 47 Listiny základních práv Evropské Unie:

„Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem. Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován. Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.“

12 Například článek 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“*

13 František Zoulík (ZOULÍK, František. Mediace jako alternativa soudního sporu. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 8. s. 28 násl.) tímto výslovně odlišuje alternativní řešení sporů od omezování soudní pravomoci tak, jak k němu dochází v totalitních právních řádech: *„Omezováním soudní pravomoci zde rozumím přenášení věcí, o nichž by měly rozhodovat soudy, jednak na státní orgány „sui generis“ (např. hospodářskou arbitráž nebo soudní notářství), jednak nestátní orgány typu místních lidových soudů a rozhodčích komisí.“* (s. 29)

14 Exekuční tituly jsou vyjmenovány v § 274 odst. 1 OSŘ:

„Ustanovení § 251 až 271 se použije s výjimkou § 261a odst. 2 a 3 i na výkon

a) vykonatelných rozhodnutí soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení, pokud přiznávají právo nebo postihují majetek;

b) vykonatelných rozhodnutí soudů ve správním soudnictví;

c) vykonatelných rozhodnutí rozhodčích komisí a smírů jimi schválených;

d) vykonatelných rozhodnutí státních notářství a dohod jimi schválených;

e) notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti sepsaných podle zvláštního zákona;

f) vykonatelných rozhodnutí a jiných exekučních titulů orgánů veřejné moci;

g) rozhodnutí orgánů Evropských společenství;

až šikanózní a rovněž v případech, kde vztah stran sporu je natolik nefunkční, že nelze předpokládat úspěšnost alternativního řešení jejich sporu. Nutno podotknout, že rozhodčí řízení jako jakýsi mezistupeň mezi alternativním řešením sporů a klasickým soudním řízením, je použitelné i ve výše uvedených případech, splňují-li podmínky § 2 rozhodčího řádu.

2.2 Druhy alternativního řešení sporů

Dostupné prameny poskytují určitý výčet druhů alternativního řešení sporů, mezi které řadíme vyjednávání, opětné jednání neboli renegociaci, mediaci, MED-ARB, předarbitrážní urovnávací metody, rozhodčí řízení čili arbitráž a minitrial. Mediace je věnována celá práce, tato kapitola je proto určena seznámení s ostatními metodami alternativního řešení sporů a poukázání na jejich odlišnosti oproti mediaci.

Do výčtu jednotlivých metod alternativního řešení sporů je zařazeno i rozhodčí řízení, přestože část teorie zastává názor, že rozhodčí řízení nepředstavuje v pravém slova smyslu alternativní řešení sporů, neboť na něj lze nahlížet jako na jakýsi předěl mezi alternativním řešením sporů a soudním řízením. Tito autoři pak pojem alternativní řešení sporů vymezují jako alternativu k formám řešení sporů, kterým stát poskytuje svou záštitu z pozice moci veřejné, tedy jak vůči řízení soudnímu, tak vůči řízení rozhodčímu. S ohledem na to, že rozhodčí řízení v širším povědomí veřejnosti zásadním způsobem reprezentuje alternativní řešení sporů a že je vedle mediace jediným legislativně upraveným řízením, lze pozorovat jasné paralely a poučit se z vývoje využití tohoto způsobu řešení sporů na našem území. Považují tedy zařazení podkapitoly o rozhodčím řízení za vhodné pro účely této práce.

Specificky je pak nahlíženo na conciliaci, neboť ta se do velké míry prolíná s hlavním tématem této práce, mediací.

2.2.1 Vyjednávání

Vyjednávání je metoda, kdy se strany jednáním snaží dosáhnout vzájemně přijatelného řešení sporné situace. Jde o běžný postup, k němuž strany většinou přistupují samostatně, popř. s pomocí svých právních zástupců, v naději, že se tak vyhnou časově a finančně náročnému soudnímu řízení. Již tvůrci OZ 1964 v úvodních ustanoveních nabádali účastníky

---

h) jiných vykonatelných rozhodnutí, schválených smírů a listin, jejichž soudní výkon připouští zákon; s výjimkou titulu, který se vykonává ve správním nebo daňovém řízení."

občanskoprávních vztahů, aby případné spory řešili dohodou: „*Fyzické a právnické osoby, státní orgány a orgány místní samosprávy dbají o to, aby nedocházelo k ohrožování a porušování práv z občanskoprávních vztahů a aby případné rozpory mezi účastníky byly odstraněny především jejich dohodou.*“¹⁵ V právním prostředí České republiky je typickým výsledkem vyjednávání (pokud vůbec strany přistoupí k formálnímu záznamu vzájemně dojednaných práv a povinností a nezůstane-li tato dohoda mezi stranami pouze ve formě ústní, tzv. gentlemanské, dohody) dohoda o narovnání¹⁶.

Rozdílem oproti mediaci je především menší či spíše vůbec žádná formálnost a absence pravidel. Kvůli tomuto rysu se část právních teoretiků zdráhá považovat vyjednávání za metodu alternativního řešení sporů. Kromě samotných znesvářených stran (popř. jejich právních zástupců) se procesu vyjednávání neúčastní další osoba, která by tak jako mediátor stranám pomáhala při formulaci jejich stanovisek a vedla je ke konstruktivnímu jednání a konečné dohodě. Pokud strany nejsou zastoupeny advokáty a dojde-li k dohodě, která je stranami akceptována a v budoucnu dodržována, jde bezpochyby o metodu nejméně finančně náročnou. Na druhou stranu však do poslední chvíle existuje riziko, že vyjednávání selže a v důsledku ničím a nikým nekorigovaného dialogu zároveň padne jakákoliv šance na mimosoudní vyřešení sporu v budoucnu. Po dobu probíhajícího vyjednávání navíc běží promlčecí a prekluzivní lhůty, nebyla-li ovšem uzavřena dohoda o mimosoudním jednání ve smyslu § 647 OZ¹⁷. Další riziko spočívá v samotné textaci výsledné dohody, která nemusí být sepsána dostatečně určitě a konkrétně, což může v budoucnu minimálně zapříčinit další spor či nedodržení dohody některou ze stran, v krajním případě by se pak mohlo jednat o zdánlivé právní jednání ve smyslu § 553 OZ¹⁸. Ke zdánlivému právnímu jednání by pak dle § 554 OZ nemohlo být přihlíženo.

V tomto bodě se nabízí otázka, kdy a proč volit pro řešení sporu prosté vyjednávání a kdy mediaci. Dle mého názoru je prvořadým kritériem otázka včasnosti uplatnění nároku, tedy kolik času zbývá do promlčení nároku či prekluze práva. Hrozí-li reálně promlčení nároku či prekluze práva, je vyjednávání velmi riskantní. Zejména nejsou-li strany ve věci zastoupeny advokáty, kteří případ dozorují z hlediska lhůt většinou precizně a případně zajistí, aby bylo vyjednávání

---

¹⁵ Ustanovení § 3 odst. 2 OZ 1964.

¹⁶ Ustanovení § 1903 násl. OZ.

¹⁷ Ustanovení § 647 OZ: „*V případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.*“

¹⁸ Ustanovení § 553 OZ:

„(1) *O právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem.*

(2) *Byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku.*“

formalizováno dohodou o mimosoudním vyjednávání dle § 647 OZ, hrozí, že v zápalu vyjednávání k promlčení či prekluzi dojde. Ovšem ani pokud strany řeší svůj spor promptně, nemusí být neformální vyjednávání považováno za vhodné. Není-li vyjednávání dozorováno a konstruktivně směřováno pod dohledem profesionála, bývá často vleklé, nezřídka trvá několik měsíců, zejména je-li vedeno písemnou formou pod hlavičkou právních zástupců. Vzhledem k nepolevujícímu nápadu exekucí a subjektů v úpadku lze prodlévání s uplatněním nároku soudní cestou považovat za riskantní. Mediátor je oproti tomu natolik kvalifikován, že dokáže vést vyjednávání dynamicky, ostatně i samotná forma mediačního procesu, který nadále probíhá ve většině případů za osobní účasti znesvářených stran, dokáže v tomto ohledu poměrně rychle odkrýt potenciál dohody.

2.2.2 Opětné jednání, renegociace

Renegociace neboli opětné či opakované jednání je metoda, jejímž účelem je dosažení změny smlouvy na základě dohody o opětném jednání. Smluvní strany se předem dohodnou, že nastane-li určitá situace (např. zásah vyšší moci neboli vis maior, nutnost odstranění tvrdosti plynoucí z aplikace smlouvy atd.), přistoupí k renegociaci s cílem přiměřeně změnit danou smlouvu (za přesně či rámcově předepsaných podmínek). Je běžnou praxí, že v případě selhání této metody ADR přistupují strany k předem dohodnuté arbitráži.

Český právní řád obsahuje úpravu jisté formy renegociace přímo ex lege, a to v ustanoveních § 1765-1766 OZ, která se týká tzv. podstatné změny okolností. Dojde-li ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech stran zvlášť hrubý nepoměr znevýhodněním jedné z nich buď neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, má dotčená strana právo domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě, prokáže-li, že změnu nemohla rozumně předpokládat ani ovlivnit a že skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, anebo se dotčené straně stala až o uzavření smlouvy známou. Nedohodnou-li se strany v přiměřené lhůtě, může soud k návrhu kterékoli z nich rozhodnout, že závazek ze smlouvy změní obnovením rovnováhy práv a povinností stran, anebo že jej zruší ke dni a za podmínek určených v rozhodnutí. Návrhem stran soud není vázán. K uplatnění nároku na změnu závazku je omezeno krátkou lhůtou, dotčená strana musí uplatnit právo na obnovení jednání o smlouvě v přiměřené lhůtě poté, co změnu okolností musela zjistit, přičemž se má za to, že tato lhůta činí dva měsíce. Avšak zejména v obchodním styku se od účinnosti OZ ustálila smluvní úprava, kterou na sebe strany

přejímají tzv. nebezpečí změny okolností ve smyslu § 1765 odst. 2 OZ, čímž možnost této zákonné renegociace vyloučí, a to i v případě dlouhodobých závazků. Požadavek na právní jistotu a definitivní úpravu práv a povinností smluvních stran tak v českém právním prostředí evidentně dominuje.

Specifika a odlišnosti oproti mediaci jsou zde v podstatě totožná jako u výše uvedeného vyjednávání. Především ani zde ke stranám nepřistupuje třetí osoba (či více osob), jejímž úkolem by bylo pomoci s řešením sporu. Situace je v případě renegociace pouze v rukou zúčastněných stran. Jediným, ne však nepodstatným, rozdílem renegociace a klasického vyjednávání, je nutnost jasného stanovení pravidel a podmínek renegociace smluvními stranami. Nejedná se proto o metodu natolik neformální, jako je vyjednávání.

2.2.3 MED-ARB

Proces s názvem MED-ARB je kombinovaná metoda alternativního řešení sporů, kdy proces jednání stran začíná jako klasická mediace, prvotním cílem je tedy dosáhnout dohody. Selže-li mediace, nastupuje druhá fáze v podobě arbitráže. Taková metoda musí být dohodnuta předem. Jde tedy v podstatě o spojení dvou metod alternativního řešení sporů.

Zajímavé zde je, že stejná osoba, která v první etapě procesu působila jako mediátor, se v druhé fázi často stává arbitrem neboli rozhodcem sporu. Nejde jen o formální „převlečení kabátu“, ale o podstatné přetransformování role této osoby z mediátora, jehož úlohou je vést strany k dohodě, na rozhodce, který naopak sám z pozice stranami zvolené autority spor rozhodne. Názory na tuto praxi se proto liší a část teorie se kloní k názoru, že výkon těchto dvou funkcí je neslučitelný, a to i v případě, že by s tím souhlasily strany sporu. Ve vztahu k české právní úpravě je především nutné zodpovědět otázku, zda může zapsaný mediátor tuto formu řízení vést. Dle § 1 odst. 2 ZoM nesmí mediátor ohledně konfliktu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil kroky k přípravě mediace, poskytovat právní služby podle jiného právního předpisu, i když je jinak k jejich poskytování oprávněn. Zákon o mediaci zde přímo pracuje se souslovím „poskytování právních služeb“, zjevně tedy navádí na § 1 odst. 2 zákona o advokacii¹⁹, kde je obsah poskytování právních služeb vymezen. Plnění funkce rozhodce není

---

¹⁹ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona o advokacii: „Poskytováním právních služeb se rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu. Poskytováním právních služeb se rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu1), je-li

poskytováním právních služeb, koneckonců rozhodcem může být dle § 4 rozhodčího řádu každý občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Podmínkou pro výkon funkce rozhodce není právní vzdělání. Mediátor by tedy provedením řízení MED-ARB neporučil výslovný zákaz z § 1 odst. 2 ZoM, dle mého názoru by se však vystavil pochybnostem stran o své nestrannosti, když by informace přijaté od stran zpracovával již v průběhu mediace nejen jako prostředník, ale i jako případný rozhodce. Základním předpokladem úspěšné mediace je přitom i otevřenost stran v průběhu mediačního procesu, volnost navrhaných řešení apod., tyto podstatné atributy by mohly být v rámci MED-ARB narušeny a mediace, která by v jiných případech mohla vést k dohodě, by zbytečně selhala. V českém právním prostředí bych viděla jako vhodnější formu MED-ARB, kdy by případné rozhodčí řízení vedl např. spolupracující advokát či mediátor tak, aby byla zachována původní myšlenka MED-ARB, kterou je určitá forma operativy.

Zvláštním druhem této metody je tzv. mediace a arbitráž poslední nabídky (anglicky mediation and last offer arbitration, zkr. MEDALOA). I zde je po neúspěšné mediaci jmenován rozhodce, který však rozhoduje jen o tom, který ze závěrečných návrhů z mediační části procesu je nejvhodnější a jeho obsah pak inkorporuje do rozhodčího nálezu. Tímto postupem se podstatně zkrátí časová (a tím i finanční) náročnost procesu. S ohledem na omezené rozhodovací pole je tento postup vhodný zejména u sporů o peněžité plnění.

Specifika oproti mediaci v čisté podobě jsou v případě metody MED-ARB zřejmá, za výslovnou zmínku snad jen stojí, že spory, které jsou touto metodou řešeny, musí být jak způsobilé k řešení prostřednictvím mediace, tak i k řešení v rozhodčím řízení. Tím se možnost využití této kombinované metody zužuje zejména o veškeré záležitosti, neuvedené v § 2 rozhodčího řádu.²⁰

2.2.4 Předarbitrážní urovnávací metody

Aby byl výčet metod alternativního řešení sporů co možná nejúplnější (záměrně je zde upuštěno od slova „kompletní“, neboť v důsledku prolínání a kombinování metod je nikdy není možné vyjmenovat vyčerpávajícím způsobem), nelze ponechat bez povšimnutí několik metod,

---

vykonávána advokátem.“

²⁰ A contrario § 2 odst. 1 rozhodčího řádu: „*Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).*“

kterými se strany snaží předejít rozhodčímu řízení.

Jde jednak o postup, kdy se pokouší spor narovnat tzv. smírčí skupina (neboli: „dispute-resolution board“, zkr. DRB), složená většinou ze tří nestranných osob a sestavená již při vzniku závazku, tedy dříve, než konkrétní spor skutečně vznikne. Vzhledem k tomu, že jde o metodu, používanou především v souvislosti se stavebními smlouvami, schází se skupina typicky v samotném místě plnění a zabývá se průběžně uplatňovanými nároky stran. Smírčí skupina posuzuje nejen právní, ale i skutkovou stránku věci. Výsledkem jednání smírčí skupiny je tzv. doporučení. Pokud toto doporučení nestačí k urovnání sporu, bývá stranami předem dohodnuto, že přistoupí k arbitráži. Není přitom vyloučeno (podobně jako u metody MED-ARB), že rozhodci budou právě členové smírčí skupiny.

Druhou předarbitrážní urovnávací metodou je tzv. expertní zásah (anglicky: „expert intervention“, zkr. EI). Strany v tomto případě pověří experta (s příslušným vzděláním a praxí), aby posoudil technický soulad plnění se smluvními podmínkami a aby v případě potřeby přijal závazná určení a rozhodnutí. Tato určení a rozhodnutí mají vliv na smluvní postavení stran a mohou mít určitý význam i v rozhodčím řízení, pokud se tak strany předem dohodnou.

Posledním druhem je předarbitrážní řízení před rozhodčím (anglicky: „pre-arbitral referee procedure“, zkr. PRP). Rozhodčí v tomto případě na žádost některé ze stran vydá do třiceti dnů příkaz, který je obdobou institutu předběžného opatření v občanském soudním řízení. Příkaz tedy nemá povahu konečného rozhodnutí ve věci, slouží spíše k uklidnění situace mezi subjekty v zájmu poklidného vyřešení následného sporu, případně k mezitímnímu ustálení situace tak, aby nedošlo k ohrožení vymahatelnosti nároků některé ze stran. Rozhodčí, vydávající příkaz, by neměl v následné arbitráži působit jako rozhodce.

S ohledem na pomocný charakter těchto metod je velmi složité porovnávat je s mediací jakožto samostatným způsobem alternativního řešení sporů. Jde spíše o přípravné procesy, jejichž účelem je usnadnit následné rozhodčí řízení a zároveň dodat rozhodčímu nálezu na vážnosti a skutkové autentičnosti.

2.2.5 Arbitráž, rozhodčí řízení

Arbitráž neboli (použijeme-li výraz českého právního řádu) rozhodčí řízení, je metoda alternativního řešení sporů, kdy na státu nezávislá třetí osoba (popř. skupina osob) spor stran závazně rozhodne. Co do konečného výstupu této metody jde o řízení obdobné řízení soudnímu, neboť výsledkem je závazné, autoritativní a vykonatelné rozhodnutí. Český právní řád pro toto

rozhodnutí používá název „rozhodčí nález“²¹. Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, někteří právní teoretici se z těchto důvodů dokonce zdráhají řadit rozhodčí řízení k alternativnímu řešení sporů, a to přesto, že zde lze najít nepopíratelné společné znaky s ostatními metodami ADR. V první řadě je třeba zdůraznit znak dobrovolnosti, tj. autonomní vůli stran vyřešit svůj spor za pomoci této metody. Vzhledem k tomu, že jde o metodu v České republice dnes už hojně využívanou, na níž lze zároveň demonstrovat potenciál alternativního řešení sporů v našem právním prostředí, bude jí i v rámci této kapitoly věnován větší prostor.

Rozhodčí řízení bylo v České republice formálně zavedeno přijetím zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 1995. Tímto zákonem byly zároveň zrušeny některé partikulární úpravy rozhodčího řízení, tj. zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, § 30 odst. 2²², 4²³, 5²⁴ a 6²⁵ zákona č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, v platném znění a § 28 odst. 2²⁶, 4²⁷, 5²⁸, 6²⁹, 7³⁰ a 8³¹ zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, v platném znění. I dnes však některé předpisy upravují tzv. zvláštní rozhodčí řízení, jde např. o rozhodčí řízení při burzách cenných papírů a burzách komoditních, rozhodčí stanovení ve sporu o jakost obiloviny podle nařízení vlády č. 237/2001 Sb. ze dne 6. 6. 2001, kterým se stanoví podmínky a zásady pro provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje

---

21 Ustanovení § 23 rozhodčího řádu.

22 „Sjedná-li účastníci burzovního obchodu pravomoc burzovního rozhodčího soudu (§ 29 odst. 1), platí, že se podřídí rovněž jeho řádu platnému v době podání návrhu na zahájení řízení.“

23 „Ve věci samé rozhoduje burzovní rozhodčí soud rozhodčím nálezem, který je konečný a vykonatelný.“

24 „Sdělení burzovního rozhodčího soudu a pravidla řízení před ním stanoví řád burzovního rozhodčího soudu, jehož součástí je i sazebník odměn za řízení před ním.“

25 „Rozhodcem může být pouze osoba zapsána v seznamu rozhodců, který schvaluje burzovní komora.“

26 „Organizační uspořádání, složení burzovního rozhodčího soudu a pravidla řízení před ním určuje statut a řád burzovního rozhodčího soudu.“

27 „Soudy i burzovní rozhodčí soud přihlížejí při rozhodování sporů uvedených v odstavci 3 v mezích hmotného práva k obsahu smlouvy, burzovním pravidlům, obchodním zvyklostem a statutu.“

28 „Pro dohodu stran o tom, že v jejich sporech podle odstavce 3 má rozhodovat burzovní rozhodčí soud (dále jen "rozhodčí smlouva"), pro rozhodce a pro řízení před burzovním rozhodčím soudem a rozhodčí nálezy jim vydané, platí ustanovení právních předpisů upravujících rozhodčí řízení, pokud tento zákon nestanoví něco jiného. Statut a řád burzovního rozhodčího soudu mohou podrobněji určit způsob jmenování rozhodců a dále mohou určit způsob řízení, rozhodování i jiné otázky související s činností burzovního rozhodčího soudu a rozhodců; nemohou však strany zbavit práva domáhat se zrušení rozhodčího nálezu nebo zastavení nařízeného výkonu podle ustanovení právních předpisů upravujících rozhodčí řízení.“

29 „Jestliže se strany dohodnou na příslušnosti burzovního rozhodčího soudu, podrobují se tím řádu burzovního rozhodčího soudu a ustanovením statutu upravujícím postavení a působnost burzovního rozhodčího soudu.“

30 „Rozhodčí nálezy vydané burzovním rozhodčím soudem jsou konečné, doručením stranám nabývají účinků pravomocného soudního rozsudku a jsou soudně vykonatelné. Soudně vykonatelná jsou i ostatní rozhodnutí burzovního rozhodčího soudu, ukládající straně určitou povinnost, jakož i smíry před rozhodcem nebo rozhodci uzavřené a jimi podepsané.“

31 „Ustanoveními předchozích odstavců není dotčeno právo stran sjednat podle právních předpisů upravujících rozhodčí řízení rozhodčí smlouvu o rozhodování svých sporů v rozhodčím řízení i před jinými rozhodci nebo před jiným rozhodčím soudem.“

obilovin na domácí trh a na vývoz a pro provádění dalších opatření k organizaci trhu s obilovinami a kterým se stanoví podmínky a zásady vyhlášení intervenční ceny (podmínky a zásady provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin).

V ČR lze využít tzv. institucionální rozhodčí řízení, zajišťované stálými rozhodčími orgány³², služby arbitrážních asociací, tj. sdružení rozhodců, nebo jednotlivých rozhodců, jejichž pravomoc se odvíjí od konkrétního znění rozhodčí smlouvy.

Rozhodčí řízení je vedle mediace jediným způsobem alternativního řešení sporů, který je zakotven v českém právním řádu. Rozhodčí řád upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci, rozhodování sporných záležitostí náležejících do spolkové samosprávy rozhodčí komisí spolku podle OZ a výkon rozhodčích nálezů³³. Zákon v § 2 rovněž vymezuje rozsah problematiky, kterou lze řešit v rozhodčím řízení, a to majetkové spory mezi stranami, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon. Do rozhodčího řízení lze vstoupit jen zákonem vymezenými způsoby, tedy buď na základě tzv. smlouvy o rozhodci, tj. rozhodčí smlouvy týkající se jednotlivého již vzniklého sporu, nebo tzv. rozhodčí doložky, což je rozhodčí smlouva, která se týká všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního poměru nebo z vymezeného okruhu právních poměrů (rozhodčí doložka)³⁴. Zákon dále podrobněji upravuje náležitosti rozhodčí smlouvy, požadavky na rozhodce, průběh samotného rozhodčího řízení, podobu rozhodčího nálezu, možnost zrušení rozhodčího nálezu a zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí atd. Z hlediska civilního procesu je podstatné, že platně uzavřená rozhodčí smlouva je překážkou projednání a rozhodnutí věci soudem v občanskoprávním řízení.³⁵

---

32 V současné době takto funguje Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Rozhodčí soud při burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

33 Ustanovení § 1 rozhodčího řádu.

34 Ustanovení § 2 odst. 3 rozhodčího řádu.

35 Ustanovení § 106 rozhodčího řádu:

Rozhodčí smlouva:

“(1) Jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají nebo že netrvají na projednání věci před rozhodčí komisí spolku. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věci se zabývat.

(2) Bylo-li řízení před soudem podle odstavce 1 zastaveno a v téže věci byl podán návrh na zahájení řízení před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku, zůstávají právní účinky původního návrhu zachovány, bude-li návrh na zahájení řízení před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku podán do 30 dnů od doručení usnesení soudu

Na rozhodčím řízení lze vhodně demonstrovat, že ADR není žádnou novinkou v řešení sporů, která vznikla teprve z nutnosti vytvořit protipól soudnímu řízení. Rozhodčí řízení má naopak tradici, čítající několik set let. K tomu uvádí Alena Winterová: „*Například obchodní arbitráž je stejně stará jako obchod sám. Ve středověku od 13. století obchodníci rozhodovali spory členů obchodních komunit a společností. S mohutným rozvojem obchodu i v mezinárodním měřítku v 18. století došlo k vývoji institucionalizující se obchodní a námořní arbitráže pod dohledem obchodních spolků, lodních a burzovních institucí, obchodních komor a následně i speciálních, výlučně arbitráží se zabývajících institucí. První z nich byl rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory založený roku 1923, vývoj v tomto směru závisel především na vývoji obchodu jako takového a s rozvojem nových forem obchodování neustává ani dnes (obchod s duševním vlastnictvím a potřeba řešení sporů souvisejících například s využíváním doposud právně ne zcela jasně ukotvených majetkových hodnot, jako jsou například internetové domény apod.)*“³⁶

Kdy je tedy vhodné, aby strany přistoupily k řešení svého konfliktu v rozhodčím řízení namísto předložení věci soudu? V prvé řadě tehdy, chtějí-li záležitost projednat privátně, např. kvůli zachování obchodního tajemství, utajení marketingových strategií a know-how, či jsou-li strany sporu (ať už jde o fyzické či právnické osoby) natolik známé či vážené (v regionálním, celostátním i mezinárodním měřítku), že nestojí o publicitu v souvislosti se soudním sporem. V ČR totiž není snadné dosáhnout neveřejného projednání věci³⁷ a už jen rozpis jednání, visící u jednací síně na soudu, může být dostatečným podkladem např. pro novináře. Rozhodčí řízení je také užíváno v případech, kde je jedna ze stran nadána diplomatickými či jinými výsadami nebo imunitami, anebo je-li mezi stranami sporná pravomoc nebo příslušnost soudu (typicky u mezinárodních záležitostí). Také u záležitostí technicky či jinak složitých, kde by se soud zdlouhavě seznamoval s meritem věci a pravděpodobně by se nakonec spolehnul na vyjádření soudního znalce, popř. znaleckého ústavu, strany z opatrnosti často již předem sjednávají pravomoc rozhodce či rozhodců, kteří jsou v dané oblasti erudovaní. Kritériem rozhodování stran je pochopitelně také zpravidla nižší finanční a časová náročnost,

---

o zastavení řízení.

(3) *Bylo-li řízení před rozhodci zahájeno dříve, než došlo k řízení soudnímu, přeruší soud řízení o neexistenci, neplatnosti nebo zániku smlouvy až do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci nebo ve věci samé.*”

36 WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní – vysokoškolská učebnice*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde Praha a.s., Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2011. ISBN 978-80-842-0. cit. s. 675.

37 Veřejnost lze v občanském soudním řízení vyloučit jen v souladu s § 116 odst. 2 OSŘ: “*Veřejnost může být pro celé jednání nebo pro jeho část vyloučena, jen kdyby veřejné projednání věci ohrozilo tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, obchodní tajemství, důležitý zájem účastníků nebo mravnost.*”

a to mj. i díky tomu, že rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční a rozhodčí nález je přezkoumatelný jen z důvodů, taxativně vymezených v § 31 rozhodčího řádu.³⁸

Jak již bylo výše uvedeno, rozhodčí řízení má mezi ostatními způsoby ADR specifické postavení. Především je v případě rozhodčího řízení a arbitráže patrná jejich vyšší finanční náročnost oproti jiným metodám alternativního řešení sporů. Podle některých autorů³⁹ se rozhodčí řízení stalo jakousi druhou linií soudního řízení a částečně tak přišlo o pozitiva, kvůli kterým bylo původně jako alternativa řízení před soudem zavedeno. Postavení rozhodčího řízení v českém právním prostředí je navíc problematické, neboť tato metoda byla hojně využívána (či spíše zneužívána) pochybnými úvěrovými společnostmi, podomními prodejci apod., v důsledku čehož docházelo ve velké míře ke krácení práv spotřebitelů: „*V České republice však byla pověst rozhodčího řízení značně poznamenána četnými mediálními kauzami, ve kterých bylo poukazováno na skutečnost, že rozhodčí řízení může být snadno zneužito v neprospěch spotřebitele.*“⁴⁰. Pravidla užití rozhodčího řízení byla rozsáhlou novelizací rozhodčího řádu⁴¹ podstatně zpřísněna, když byly nejprve uloženy další podmínky platnosti rozhodčí smlouvy pro případy sporů ze spotřebitelských smluv, s účinností od 1. 12. 2016 pak došlo k definitivnímu znemožnění uzavření rozhodčí smlouvy ve vztazích podnikatele a spotřebitele⁴². Až teprve čas ukáže, zda tato zpřísnění povedou k navrácení důvěry v rozhodčí řízení v očích české veřejnosti. Na druhou stranu je třeba říct, že již dnes v ČR existuje bezpochyby spousta kvalitních a důvěryhodných rozhodců, s nimiž se zejména obchodní společnosti navykly

---

38 Ustanovení § 31 rozhodčího řádu:

“Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže

- a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,
- c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem,
- d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců,
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat,
- f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,
- g) rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem,
- h) rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé, nebo
- l) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.”

39 Například ŠTANDERA, Jan. *Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení. Právní rozhledy*. 2011, č. 22. s. 803.

40 ŠTARHA, Štěpán. *Spotřebitelé a rozhodčí řízení po novele zákona o rozhodčím řízení*. 2012 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/spotrebitele-a-rozhodci-rizeni-po-novele-zakona-o-rozhodcim-rizeni-lpf-/pravo.aspx?c=A120209_113734_pravo_vr.

41 Zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, účinnost novely ke dni 1. 4. 2012, zákon č. 258/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru, účinnost novely ke dni 1. 12. 2016.

42 Zákon č. 258/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru.

spolupracovat. Fungování mezinárodního obchodního styku si pak bez rozhodčího řízení nelze vůbec představit.

Dle mého odhadu se osud mediace od vývoje rozhodčího řízení v mnohém odkloní. Důvodem je zejména časový rozestup přijetí příslušných zákonných úprav. Rozhodčí řízení bylo legislativně zakotveno v 90. letech, tedy v období tzv. „divokého kapitalismu“, kdy bylo v zájmu dosažení nejvyšších možných zisků často zapomínáno na etiku obchodního styku a spravedlnost jako takovou. Oproti tomu ZoM se do českého právního řádu dostal až téměř o 20 let později, v době, kdy je legislativní prostředí ČR značně ovlivněno členstvím v EU, čímž dochází mj. k průběžnému posilování ochrany spotřebitele. Mediační dohoda navíc není přímo vykonatelná, tudíž prozatím ani oproti rozhodčímu nálezů nepředstavuje natolik účinný nástroj pro vymáhání pohledávek založených nepoctivým obchodem.

2.2.6 Mini-proces, minitrial, minitribunál

Minitrial, mini-proces či minitribunál je pokus o vyřešení sporu stran před jakýmsi výborem, kterému strany svou věc předkládají. Strany se na této metodě musí předem domluvit, sjednat smlouvu o členech výboru, přesných procesních pravidlech atd. Tento druh alternativního řešení sporů obsahuje znaky vyjednávání i arbitráže, v zásadě jde o simulované soudní řízení. Strany (většinou obchodní společnosti) prezentují takto ustavenému „soudu“ samy či prostřednictvím advokátů svá stanoviska (podobně jako když účastníci občanského soudního řízení plní svou povinnost tvrzení) a předkládají k těmto stanoviskům důkazy (analogicky k nutnosti nést důkazní břemeno v občanském soudním řízení). Zásadním rozdílem oproti občanskému soudnímu řízení je to, že rozhodujícím subjektem zde není soud, ale kolektivní orgán, složený většinou ze zástupců zúčastněných stran a neutrální osoby, která tomuto orgánu předsedá. Tato nestranná osoba má většinou právní či jinou odbornou specializaci a jejím úkolem je dohlížet na dodržování procesních pravidel a poskytovat zástupcům stran na jejich žádost rady. Má-li předseda kolektivního orgánu právní vzdělání, může pro strany zpracovat stanovisko k pravděpodobnému rozhodnutí případu soudem. Druhým a neméně podstatným specifickým (a rozdílem oproti rozhodčímu řízení) je výstup této metody. Výše uvedený kolektivní orgán totiž nemá za úkol posoudit případ z hlediska právního (či např. odborného, skutkového atd.), ale po vyslechnutí stran je dovést k dohodě. Právě proto je nutné, aby byl přímo kolektivní orgán obsazen osobami, zastupujícími jednotlivé strany, které jsou zároveň oprávněny k uzavření této dohody.

Tato metoda má s mediací společný základní rys, a to možnost stran prezentovat si vzájemně svá stanoviska za současného odhodlání ukončit proces dohodou. Strany tedy musí být předem smířeny se skutečností, že účelem jejich prezentace není přesvědčit druhou stranu bezvýhradně o své vlastní pravdě, ale působit tak, aby k dohodě skutečně došlo. Oproti mediaci zde ale jednak nejsou jasně dány požadavky na předsedu kolektivního orgánu (k němuž se dá vztáhnout jakási paralela a porovnávat jej s osobou mediátora), tj. zda tento má být např. speciálně proškolen k řešení sporů, příslušně vzdělán apod., jednak má mini-proces podstatně menší pole možného využití. Jsou-li totiž znesvářené strany pouze dvě, myšleno skutečně dvě fyzické osoby, ať již podnikající (např. v případě sporu dvou živnostníků) či soukromé (např. v případě sporů o vypořádání společného jmění manželů), mohou sice roli prezentující plnit např. jejich právní zástupci, zdá se to však být již jaksí nadbytečné. Oproti tomu představíme-li si spor dvou obchodních společností o zaplacení ceny za provedení díla, kde prezentujícími osobami budou např. obchodní ředitelé či techničtí pracovníci, kteří samotné dílo dojednávají a dohlíželi na jeho provádění, a v kolektivním orgánu spolu s neutrálním předsedou bude zasedat nejvyšší management těchto společností, oprávněný uzavřít jménem společnosti dohodu, jde o metodu vhodnou.

2.2.7 Konciliace (versus mediace)

Názory na uchopení konciliace se liší. Část právní teorie chápe konciliaci pouze jako variantu mediace. Druhou částí odborné veřejnosti je pak konciliace chápána jako samostatná metoda alternativního řešení sporů, kdy se právně vzdělaná osoba – konciliátor snaží o narovnání ohrožených či již narušených právních poměrů mezi stranami konciliačního procesu. Mělo by proto oproti mediaci jít o formalizovanější a více právně zaměřenou metodu, protože konciliátor používá k dosažení cíle téměř výhradně právní poradenství. Účast konciliátora pak může probíhat dvojitým způsobem, buď „pouze“ vypracuje stanovisko, obsahující návrh na řešení sporu a jinak do jednání stran nezasahuje, nebo se jednání sám účastní a vstupuje do něj s vlastními odbornými poznatky.

Podstatným rozdílem oproti mediaci je skutečnost, že mediátor na rozdíl od konciliátora může (a v určité fázi procesu dokonce musí) jednat se stranami odděleně, zatímco konciliátor vždy jedná s oběma stranami společně.

Jistý konciliační prvek v pojetí mediace v ČR byl zakotven i v ustanovení § 8 odst. 2 ZoM, dle kterého je mediátor oprávněn vyjádřit svůj právní názor na věc stran

konfliktu nebo některou její dílčí otázku. Nejde o povinnost mediátora, vyhodnotí-li však takový postup jako přínosný pro vyjednávání stran, neporuší tím žádné z ustanovení právních předpisů. Je zřejmé, že k takovému kroku se patrně neuchýlí mediátor bez právního vzdělání, naopak lze očekávat, že mediátoři-právníci budou stranami o vyslovení názoru často žádáni. Hranice mezi mediací a conciliací tak bude v jednotlivých případech více či méně patrná, zásadní roli pro její určení sehraje vždy konkrétní mediátor.

2.2.8 Řízení o skutkových a obdobných otázkách

Má-li spor z pohledu stran povahu skutkovou, tedy zejména technickou nebo jinak odborně specifickou, mohou se strany shodnout na posouzení konkrétní skutkové otázky nezávislým a nestranným odborníkem. Stanovisko, popř. doporučení experta má následně na smluvní poměr stran takový vliv, jaký mu strany předem určí. Jde o postup využívaný např. v záležitostech patentové ochrany, ve stavebních věcech, sporech vyplývajících z informačních technologií apod. Často jde o situace, u nichž je s ohledem na pokrok (a zároveň na předpokládanou či smluvenou rychlost postupu výzkumu a vývoje) záhodno, aby byly řešeny rychle a bez větších průtahů. V dnešní době jde zejména o informační technologie, mikroelektronické patenty, spory týkající se počítačového softwaru apod. Většinou jde o natolik složité spory, že by k jejich rozhodnutí soud potřeboval stanovisko soudního znalce, což s sebou nese časové průtahy⁴³ a zvýšenou finanční náročnost. Záleží-li tedy stranám skutečně na rychlém, pružném a odborně odpovídajícím řešení, představuje pro ně řízení o skutkových a obdobných otázkách zajímavou alternativu.

---

43 Nutnost vydat usnesení o jmenování znalce, poskytnout stranám lhůtu na odvolání proti jeho osobě, následně předat znalci spis a poskytnout další lhůtu jemu k prostudování celé věci a vyhotovení znaleckého posudku, doručit znalecký posudek oběma stranám a udělit jim lhůtu k vyjádření, to vše pochopitelně při respektování ustanovení o doručování. Takový postup nezřídka trvá i půl roku a více, úměrně složitosti věci a aktivitě soudu a samotného soudního znalce.

3. Definice mediace

3.1 Obecně k definování mediace

Definicí mediace lze nalézt mnoho. Tato skutečnost je dána jednak propojením mediace s psychologií jako vědou, v níž žádné teoretické východisko nelze považovat za stabilně vůdčí, jednak charakterem mediace jako na fenoménu spíše společenského než právního, zahrnujícího tak v sobě velkou dávku dynamiky a přizpůsobivosti prostředí, v němž je používán a posuzován. Z definic, které budou níže uvedeny, lze vyčíst, jaký aspekt mediace považují jejich autoři za stěžejní, stojící v jejich očích nad ostatními definujícími rysy tohoto procesu.

Geneze definic mediace je dále ovlivněna skutečností, že mediace byla (a v některých právních prostředích dosud je) praktikována bez zákonné úpravy. Proto se od počátku objevovaly spíše definice právních teoretiků, popř. vysvětlení pojmu mediace ze strany praktikujících mediátorů, přičemž zákonná definice mediace se s konečnou platností objevila např. v českém právním prostředí až s účinností ZoM dne 1. 9. 2012.

Závěrem této kapitoly je snaha o shrnutí definujících znaků mediace, elementů, bez nichž by pojem mediace nebyl zcela naplněn.

3.2 Trans-oborové definice

S ohledem na výše uvedený přesah mediace do dalších vědních oborů se objevují definice, reflektující právě tento aspekt mediace. Koncem 90. let se v odborném časopisu Právní rozhledy objevila definice s výraznými psychologickými a sociologickými prvky, když popsala mediaci jako pokus, kterak vybědnout z negociačního dilematu, které spočívá v tom, že se smluvní strany navzájem velmi často chápou jako protivníci, a proto se při distributivních jednáních přiklánějí k řešením, která hodnoty rozdělují, popř. zmenšují.⁴⁴

Jako na komunikační metodu nahlíží na mediaci i Ondřej Frinta: „*Obecně lze mediaci charakterizovat jako specifickou metodu komunikace, při níž se účastní třetí (nezávislá) strana, která má svým působením napomoci k nalezení řešení konfliktu mezi účastníky.*“⁴⁵

---

44 MÄHLER, Gisela. Urovnání sporu – věc advokátů: mediace. *Právní rozhledy*. 1997, roč. 5, č. 10. s. 519-522.

45 FRINTA, Ondřej. Povinná rodinná mediace? IN *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha. ASPI –

Přesah mediace do neprávních oborů je jasně patrný i z publikace Lenky Holé, nazvané: „MEDIACE, způsob řešení mezilidských konfliktů“, která použila následující formulaci: „*Mediace je metodou komunikace, jež využívá poznatků sociální psychologie, sociologie, práva sociální práce, užívá se při řešení interpersonálních konfliktů v nejrůznějších oblastech společenské praxe, využívají ji psychologové, sociologové, právníci a sociální pracovníci.*“⁴⁶

Autoři některých definic pak přistupují k osvětlení pojmu mediace čistě lingvisticky: „*Médium znamená latinsky střed. Medius = prostřední. Mediace je proces, kde se snažíme obrazně řečeno „vyjít vstříc na půl cesty“.* Dosáhnout dohody mezi stranami.“⁴⁷

3.3 Definice s důrazem na dobrovolnost mediace

Část definic se soustředí primárně na strany sporu a jejich svobodnou vůli účastnit se mediace a vyřešit svůj spor dohodou.

Dle Filipa Čeladníka je mediace formální řízení, ve kterém dvě nebo více stran sporu samy dobrovolně usilují o dosažení dohody o vyřešení sporu za pomoci mediátora.⁴⁸ Slovy téhož autora: „*Mediace je proces asistované negociace. Je to takový institut, ve kterém se strany sporu snaží za pomoci třetí osoby – mediátora – systematicky izolovat sporné body od nesporných, nacházet nová alternativní řešení pro nastalý rozpor a zvažovat veškeré kompromisy za účelem dosažení shodného způsobu vyřešení jejich konfliktu...*“⁴⁹

Podobně vystavěná je i definice, jež se objevila v Bulletinu advokacie v roce 2002, která taktéž klade důraz na dobrovolnost mediace a také na iniciativu samotných stran: „*Mediace je jedním ze způsobů alternativního řešení soudních sporů, kdy strany sporu za podpory mediátora (jednoho či více) jednájí o sporných otázkách za účelem dosažení dohody; tedy mediace je asistované vyjednávání za aktivního přístupu stran (strany samy se rozhodnou řešit spor za pomoci mediátora, strany samy se rozhodnou, zda chtějí v mediaci pokračovat či nikoliv, sám mediátor nedělá žádná rozhodnutí).*“⁵⁰

Wolters Kluwer. 2009. ISBN: 978-80-7357-432-1. cit. s. 170.

46 HOLÁ, Lenka. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2003. ISBN: 80-247-0467-6. (citovaný text je obsažen na obálce)

47 HOLÁ, Lenka et al. *Mediace a možnosti využití: v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4109-3. cit. s. 100.

48 ČELADNÍK, Filip. Opomíjená mediace v občanských a obchodních věcech. *Právní rádce*. 2010, č. 2. s. 11 násl.

49 ČELADNÍK, Filip. Opomíjená mediace v občanských a obchodních věcech. *Právní rádce*. 2010, č. 2. s. 11 násl.

50 JILKOVÁ, Renata. Alternativní řešení sporů, proč mediace? *Bulletin advokacie*. 2002, č. 10. s. 69 násl.

3.4 Definice s důrazem na osobu mediátora

Autoři další skupiny definic volí jako středobod vysvětlení pojmu mediace osobu mediátora. Tak např. v klíčové studijní pomůcce studentů Právnické fakulty Univerzity Karlovy při studiu občanského práva procesního lze nalézt následující formulaci: „*Mediace (konciliace) je metoda urovnání sporu, kde k řešení sporu mezi dvěma stranami slouží zásah třetí neustranné osoby, jenž může mít různou povahu... Mediací je proces, v němž se neustranná osoba pokouší přivést sporné strany k urovnání při užití různých postupů. Účelem může být vyjasnění základních skutečností, vyjasnění vzájemných pozic a zájmů stran a nalezení základny pro pokračování smluvního vztahu ve vzájemné shodě. Základní roli zde sehrává neustranný mediátor, jehož pochopení, zkušenost a blízkost zájmům stran mu umožňují navrhnout podmínky urovnání přijatelné oběma stranám.*“⁵¹

Rovněž Ondřej Frinta definuje mediaci prostřednictvím osoby mediátora: „*Obecně lze mediaci charakterizovat jako specifickou metodu komunikace, při níž se účastní třetí (nezávislá) strana, která má svým působením napomoci k nalezení řešení konfliktu mezi účastníky.*“⁵²

3.5 Definice kombinující znak dobrovolnosti a účasti mediátora

Lze nalézt i definice, které oba základní znaky mediace, tj. dobrovolnost a účast mediátora, staví do rovnocenné pozice: „*Mediace je neformální dobrovolný proces, na kterém se shodly všechny strany sporu, usměrňovaný neutrální třetí osobou (mediátorem), která pomáhá stranám vzájemně porozumět a dosáhnout oboustranně výhodné dohody.*“⁵³

Oba stěžejní prvky mediace zapracovává i další definice, podle níž je mediace procesem: „*v jehož závěru by v případě úspěchu měly strany tohoto řízení pod vedením, spíše pak za asistence neustranné třetí osoby – mediátora, dospět k dohodovému řešení, které je akceptovatelné pro obě strany. Jinak lze tento typ dohody označit jako win-win řešení. Ve většině případů je toto řešení sporů koncipováno jako dobrovolné s výhradou, že v některých právních úpravách je zakotvena pravomoc soudu mediaci nařídít.*“⁵⁴

---

51 WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní - Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: nakl. Linde Praha, a.s., Právnické a ekonomické knihkupectví, 2011. ISBN: 978-80-7201-842-0

52 FRINTA, Ondřej. Povinná rodinná mediace? IN *Poceta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha. ASPI – Wolters Kluwer. 2009. ISBN: 978-80-7357-432-1. cit. s. 162.

53 CHOLENSKÝ, Robert. Alternativní metody řešení sporů z autorského práva, možnosti využití mediace. *Právní obzor*: 2005, roč. 8, č. 2-3. s. 200 násl.

54 ŠTANDERA, Jan. Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení? *Právní rozhledy*. 2011, č. 22. s. 803-810.

Podle Michala Malacky je mediace jakýmsi fenoménem, procesem a cestou, která má vést k vyřešení existujícího konfliktu. Takto popsaný proces by stále mohl být zaměnitelný s dalšími metodami řešení konfliktů, především pak se zcela neformálním vyjednáváním stran či s vyjednáváním stran prostřednictvím advokátů, kdy výstupem je např. dohoda o narovnání. Autor proto jedním dechem dodává, že jde o „dobrovolné a důvěrné řešení konfliktu, které je řízeno odborně vzdělaným a nezávislým subjektem, je jím nejen řízeno, ale také podporováno; tento třetí subjekt nedisponuje žádnou rozhodovací ani sankční pravomocí.“⁵⁵

Lenka Holá vybrala pro svou publikaci mimo jiné i definici z pera K. M. Scanlon, podle níž: „Mediace je flexibilní, dobrovolný způsob řešení konfliktů, který užívá třetí neutrální stranu – mediátora – k usnadnění jednání a řešení problému stran.“⁵⁶

3.6 Zákonná definice mediace

Zatímco v důvodové zprávě k ZoM lze nalézt poměrně obsáhlé vysvětlení pojmu mediace: „Mediace je metoda rychlého a kultivovaného mimosoudního řešení konfliktů za asistence třetí neutrální strany, která vede jednání sporných stran k tvorbě vzájemně přijatelné dohody. Jedná se o neformální proces řešení konfliktů, ve kterém jsou obě strany přítomny dobrovolně. Jejím cílem je jasně formulovaná, srozumitelná a prakticky uskutečnitelná dohoda, na jejíž podobě se podílejí všichni účastníci mediačního procesu.“⁵⁷, tvůrci ZoM nakonec definovali mediaci v úvodním výkladovém ustanovení § 2 poměrně stručně jako: „Postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (dále jen „strana konfliktu“) tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.“⁵⁸

Pro účely ZoM byla tedy zvolena definice, v níž je kladen důraz na účast osoby mediátora (či mediátorů), jehož úkolem je především pomoci smírnému řešení konfliktu stran. Ostatní znaky mediace nebyly vtěleny přímo do definice, ale jsou obsaženy v dalších ustanoveních zákona, zejména v § 3 odst. 4 ZoM⁵⁹, upravujícím obsah poučovací povinnosti

---

55 MALACKA, Michal. Mediace, kultura a právo. *Právní fórum*. 2012, č. 5. s. 185.

56 HOLÁ, Lenka. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2003. ISBN: 80-247-0467-6. cit. s. 50

57 Strana 1 důvodové zprávy k ZoM.

58 Ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) ZoM.

59 Ustanovení § 3 odst. 4 ZoM: „Před zahájením mediace je mediátor povinen poučit strany konfliktu o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně mediátora za provedenou mediaci a o nákladech mediace. Mediátor je povinen strany konfliktu výslovně poučit o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat

mediátora.

Autorský kolektiv Komentáře k ZoM zdůrazňuje důležitý aspekt neformálnosti mediace s vytyčením nezbytného prostoru, který se v definici projevil: „*V úvodním odstavci je definována mediace, a to víceméně jako neformální proces. Větší míra formálnosti by mohla potenciální účastníky mediačního řízení spíše v účasti na něm odradit, a proto by nebyla vhodná. Zároveň však bylo třeba konstruovat mediační postup formou zákonných pravidel pro řešení konfliktu. Řada osob totiž vnímá konflikt jako vymezování si vlastní pozice a bez existence zákonných pravidel nejsou motivovány ke kompromisu, a tedy ani k využití mediace.*“⁶⁰ Zajímavé je, že v definici, obsažené v čl. 3 písm. a) směrnice o některých aspektech mediace je naopak ona „formálnost“ výslovně zmíněna: „*„Mediací“ se rozumí formální řízení, jakkoli nazvané nebo uváděné, ve kterém dvě nebo více stran sporu samy dobrovolně usilují o dosažení dohody o vyřešení sporu za pomoci mediátora. Toto řízení mohou zahájit strany sporu nebo může být navrženo či nařízeno soudem nebo stanoveno právem členského státu.*“ Patrně se zde však „formálním řízením“ nerozumí řízení, jehož přesný postup je detailně upraven, ale takové, které není jen prostým rozhovorem bez sebemenší koncepce.

Autoři Komentáře k ZoM rovněž vytvořili svou vlastní (podrobnější) definici, která bude patrně v českém právním prostředí hojně používána: „*Mediací chápeme v obecném kontextu jako dobrovolný mimosoudní proces, v němž třetí neutrální osoba (tj. mediátor) napomáhá stranám konfliktu (tj. fyzickým, ale i právníckým osobám, mezi nimiž existuje spor) nalézt pro ně vzájemně přijatelné řešení, přičemž mediátor spor ani nerozhoduje, ani nenařizuje či nekonstruuje podobu konečného řešení.*“⁶¹

Definice mediace, kterou lze nalézt v Komentáři k ZoM se zdá být příhodnější, neboť definuje mediaci již jako „proces“, tedy s náznakem koncepce, pravidel a struktury. Ještě vhodnějším se mi jeví pojetí mediace jako „formálního řízení“ dle směrnice o některých aspektech mediace. Z mého pohledu rozvoji mediace nikterak neuškodí, bude-li od klasického neasistovaného vyjednávání odlišena nejen účastí mediátora, ale právě i jistou mírou pravidelnosti co do postupu. Přílišný důraz na neformálnost mediace a její představení veřejnosti jako jakéhosi živelného institutu může být spíše ku škodě. V českém právním prostředí, které tíhne k rigidnosti a kazuistice, přistoupí účastníci k mediaci s větší důvěrou tehdy, budou-li

---

se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.“

60 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 10.

61 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 10.

ji vnímat jako v rámci možností formalizovaný proces, byť oproti soudnímu řízení podstatně menší měrou. Dostatečná míra jistoty, stanovení základních pravidel a garance odborného vedení může mediaci v očích veřejnosti spíše napomoci. Dle mého názoru by zákonná definice mediace byla k zavedení mediace a jejímu ustálení jakožto rovnocenné alternativy soudního či rozhodčího řízení více nápomocna, kdyby se inspirovala definicí, obsažené ve směrnici o některých aspektech mediace nebo alespoň definicí, kterou lze nalézt v Komentáři k ZoM. V zákonné definici mediace chybí rovněž výslovný odkaz na dobrovolnost procesu, která je přitom základním kamenem mediace. Zařazení aspektu dobrovolnosti až do dalších ustanoveních ZoM se v tomto ohledu jeví jako nedostatečné. Oproti tomu kladně lze hodnotit výslovné zmínění účasti mediátora (mediátorů), neboť v ČR bude třeba přesvědčit veřejnost o výhodách mediace oproti běžnému vyjednávání – hlavním argumentem přitom bude právě účast neutrálního odborníka, který může proces patřičně směřovat i urychlit. Nahlédneme-li na zákonnou definici mediace jako na celek, lze uzavřít, že byla tvořena s jasnou inspirací ne právními obory (zejména psychologii), když její autoři považovali za nutné do poměrně krátkého rozsahu definice zařadit zmínku o „podpoře komunikace účastníků“ ze strany mediátora, některé důležité aspekty byly přitom opomenuty.

Ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) ZoM pak zvláště upravuje rodinnou mediaci jako „mediaci, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů“. Dle Komentáře k ZoM lze pod „konflikty vyplývající z rodinných vztahů“ zařadit záležitosti týkající se výchovy a výživy nezletilých dětí, styku rodičů, prarodičů či jiných osob s nimi, spory o vypořádání společného jmění manželů, společného nájmu bytu manželi atd.⁶² Zatímco úprava poměrů nezletilých dětí je neoddiskutovatelnou rodinněprávní záležitostí, ohledně podřazení otázek vypořádání společného jmění manželů (či např. záležitostí bydlení manželů pro dobu po rozvodu manželství) probíhala čilá debata. V řízeních o vypořádání společného jmění manželů či v otázce bydlení manželů pro dobu po rozvodu se totiž zásadní měrou projevuje majetkoprávní aspekt, na druhou stranu je tato problematika hluboce propojená s manželstvím jakožto základním stavebním prvkem rodiny. Konečné podřazení těchto řízení pod rodinnou mediaci koresponduje i s celkovým vývojem civilněprávní úpravy. Zatímco v OZ 1964 se úprava společného jmění manželů nacházela ve společné hlavě s úpravou spoluvlastnictví v části druhé o věcných právech, tvůrci OZ, účinného od 1. 1. 2014, nově zařadili celou problematiku tzv. manželského majetkového práva do části druhé, věnované rodinnému právu, jako

---

62 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2.

samostatný oddíl druhý. S ohledem na to, že rodinnou mediaci podle ZoM může vykonávat pouze zapsaný mediátor, který složil jak zkoušku mediátora, tak zkoušku z rodinné mediace⁶³, jde o osoby s maximální možnou kvalifikací, jejichž dovednosti byly prověřeny i s ohledem na specifika rodinné mediace. Vypořádání společného jmění manželů či řešení bytových záležitostí manželů se velmi často dotkne jejich nezletilých dětí, jde zpravidla o emočně vypjaté situace, a proto se konečné rozhodnutí podřadit majetkové spory rozcházejících se párů pod rodinnou mediaci jeví jako nanejvýš vhodné.

3.7 Základní znaky mediace, její výhody a nevýhody

Z výše uvedeného rozboru definic mediace lze vyčíst základní znaky tohoto procesu, kterými jsou: dobrovolnost, přítomnost třetí neutrální osoby, jejímž úkolem není spor rozhodnout, ale směřovat jednání stran k vzájemné dohodě, důvěrnost, nutná participace stran a neformálnost v tom smyslu, že nejde o detailně strukturovaný postup, ale naopak o flexibilní metodu, která se při respektování určitých mezí přizpůsobuje potřebám stran konfliktu.

Mediace je oproti soudnímu řízení podstatně rychlejší a méně finančně náročná metoda řešení sporů. V mediaci se citlivě přistupuje k vzájemným vztahům účastníků, ať již jde o vztahy rodinné, sousedské či obchodní (obchodníka s klientem či mezi obchodními partnery navzájem). Oproti soudnímu řešení sporu je zde podstatně větší šance, že konfliktem dotčené vztahy budou na základě dohody do budoucna zachovány. Mediace je důvěrný proces, umožňuje účastníkům prodiskutovat veškeré citlivé záležitosti, ať již osobního, či obchodního charakteru, pouze za účasti mediátora, který je ze zákona vázán mlčenlivostí. Informace o životě rodiny či know-how společnosti se tak nedostane na veřejnost. Oproti tomu soudní řízení je ze zásady veřejné. Pravidla mediace jsou upravena jen v nezbytné míře, proto lze mediaci přizpůsobit aktuálním potřebám účastníků, projednat zde lze prakticky všechna témata, která život přináší a o nichž mohou účastníci samostatně rozhodovat. Mediační dohoda dokáže pojmout rozličné požadavky účastníků, oproti soudnímu rozhodnutí jde tedy o flexibilní dokument. Z dostupných statistik zemí, kde má mediace delší tradici, navíc vyplývá, že účastníci mají tendenci více dodržovat dohody dosažené v mediaci než autoritativní rozhodnutí soudu.

I mediace však má svá úskalí a nevýhody, spočívající zejména v problematice pozvání a motivace stran k jednání v důsledku dobrovolnosti mediace, neexistenci záruky konečného

---

⁶³ Ustanovení § 23 odst. 2 ZoM: „*Ministerstvo umožní do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat zkoušku z rodinné mediace osobě, která úspěšně složila zkoušku mediátora a uhradila poplatek za připuštění ke zkoušce z rodinné mediace ve výši 5 000 Kč.*“

vyřešení sporu, riziku zneužití mediace jednou ze stran k získání informací či zastavení promlčecích a prekluzivních lhůt (a tím získání času). Dobrý a zkušený mediátor by však měl tyto tendence a určitou neupřímnost v mediačním procesu rozpoznat, ověřit svůj poznatek v odděleném jednání a v případě potvrzení takové domněnky mediaci ukončit. Právě kvalifikovaní mediátoři jsou proto hlavními garanty využití kvalit mediačního procesu a předcházení možným rizikům.

4. Základní pilíře mediace

4.1 Obecně ke znakům mediace

Jak vyplynulo z předešlé kapitoly o obsahu pojmu mediace, existují jisté atributy, které musí proces mít, aby jej bylo možné považovat za mediaci. Tyto znaky musí být přítomny současně, proto je ani nelze stavět do hierarchické posloupnosti, neboť tvoří neoddělitelné díly jednoho celku a při absenci jediného z nich již nelze hovořit o mediaci v pravém slova smyslu. Zásady a principy, popsané v této kapitole, budou současně konfrontovány s platnou právní úpravou mediace v ČR, především pak se ZoM.

4.2 Dobrovolnost mediace

4.2.1 Obecně k dobrovolnosti mediace

Jedním z charakteristických znaků mediace je dobrovolnost. Zásada dobrovolnosti se nevztahuje jen k rozhodnutí stran řešit svůj (již existující či potencionální budoucí) spor prostřednictvím mediace, ale musí být zachována po celou dobu procesu. Jejím odrazem je především možnost kterékoli ze stran kdykoli a bez udání důvodu od mediace odstoupit.⁶⁴ Tento princip musí bez dalšího vnímat i samotný mediátor, byť je osobnostně spíše direktivní, jak správně podotýká Ondřej Frinta ve svém článku „Povinná rodinná mediace?“⁶⁵

4.2.2 Dobrovolnost rozhodnutí stran vstoupit do mediace

Nejistší formou je pochopitelně mediace, která je zcela dobrovolná. Za dobrovolnou mediaci je považována taková, ke které strany přistoupí před, během, nebo dokonce i po soudním řízení, a to ve vztahu ke konkrétnímu již vzniklému či bezprostředně hrozícímu

---

64 Toto právo vyplývá z čl. 3.3 odst. 2 Evropského kodexu chování pro zprostředkovatele a § 6 odst. 3 písm. c) ZoM.

65 FRINTA, Ondřej. Povinná rodinná mediace? IN *Pocita Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha. ASPI – Wolters Kluwer. 2009. 632 s. ISBN: 978-80-7357-432. s. 170.

sporu. Jakmile strany dospějí ke shodě, že jejich spor by měl být řešen za pomoci mediátora, doporučuje se (na základě praktických poznatků a zkušeností již praktikujících mediátorů) bez další prodlevy sepsat smlouvu o provedení mediace.

Za dobrovolnou mediaci se považuje i taková, ke které strany přistoupí na základě smluvní doložky. V té si smluvní strany již při sepsání smlouvy⁶⁶ sjednají, že se případný spor (vzniklý v rámci konkrétního smluvního poměru či v souvislosti s ním) nejprve pokusí vyřešit prostřednictvím mediace. Je nasnadě, že míra dobrovolnosti se s nejvyšší pravděpodobností bude lišit v momentu sepsání smluvní doložky o mediaci a ve chvíli, kdy smluvní strany na základě této doložky k mediaci skutečně musí přistoupit.

Otázkou zůstává, jaký by byl postup, obrátí-li se i přes existenci mediační doložky některý z účastníků na soud, či ještě obecněji, jaké jsou účinky mediační doložky.⁶⁷ Nahlížení na mediační doložky může být v zásadě dvojí – tedy z pohledu práva hmotného a procesního.

Mediační doložka je v každém případě dohodou hmotněprávní, která může vyvolat důsledky v podobě odpovědnosti za nedodržení právní povinnosti. Nahlížíme-li na mediační doložku výlučně takto, nebude bránit stranám, aby se domohly svých nároků u soudu, popř. u rozhodce. Dle Tomáše Horáčka⁶⁸ lze právě tento přístup očekávat v kontinentálním právním prostředí. S názorem Tomáše Horáčka lze souhlasit. Jako každé jiné smluvní ujednání, i dohoda stran o způsobu řešení sporu s sebou nese práva a povinnosti smluvních stran a s tím spojenou odpovědnost za porušení takové povinnosti. Dle § 2913 odst. 1 OZ platí, že poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. Pokud by mediační doložka byla sjednána dostatečně určitě, tedy zejména včetně úpravy písemné podoby výzvy k mediaci, neměla by být průkaznost porušení povinnosti pokusit se urovnat spor prostřednictvím mediace obtížná. Problematické však budou případy, kdy mediační doložka bude koncipována obecně a nebude obsahovat požadavek určité formy výzvy k mediaci. Bránila-li by se v případném sporu o náhradu škody žalovaná strana (nařčená z nedodržení mediační doložky) např. tím, že druhou

---

66 Mediační doložku mohou obsahovat v zásadě všechny smluvní typy, upravené českými soukromoprávními předpisy, tj. zejména smlouvy, upravené v občanském zákoníku.

67 Například: „Článek 1725 § 2 belgického soudního řádu stanoví, že pokud je podána soudní žaloba za situace, kdy jsou strany vázány mediační doložkou, bez toho, že by před podáním žaloby došlo k pokusu o mediaci, může žalovaný požádat soud o zastavení soudního řízení a o nařízení, aby strany přistoupily k mediaci dříve, než bude soudní řízení pokračovat. Jedná se o efektivní způsob vymáhání mediační doložky. Strany to nutí, aby si alespoň společně s mediátorem sedly dříve než zahájí soudní řízení (nebo v něm budou pokračovat).“ Zdroj: DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrik. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. cit. s. 366- 368.

68 HORÁČEK, Tomáš. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 17-21. cit. s. 19.

stranu vyzvala k mediaci ústně, nemohl by soud dovodit porušení její smluvní povinnosti a žalobu by zamítl. I pokud by mediační doložka byla formulována určitě a dala by se dovodit povinnost pokusit se vyřešit vzniklý spor mediací, otázka výše způsobené škody a příčinné souvislosti by byla prokazatelná velmi obtížně. Jak by byla daná škoda vyčíslena? Šlo by o rozdíl mezi náklady soudního řízení a řízení mediačního? Patrně tímto směrem by se vyčíslení škody v konkrétních případech ubíralo, stanovení výše škody by však bylo i tak obtížné. Nyní však k příčinné souvislosti – vezmeme-li v úvahu, že mediace nemusí skončit uzavřením mediační dohody a strany se často vrací k soudu, neexistuje garance, že by strany i při dodržení mediační doložky nakonec neskončily opět před soudem a náklady soudního řízení neenesly tak jako tak. Pak ale kauzální nexus mezi nedodržením mediační doložky a způsobenou škodou v podobě nákladů soudního řízení doznává značných trhlin. Snad jediným možným východiskem by bylo uzavření mediační doložky se sankcí v podobě smluvní pokuty, kterou by strany vázaly pouze k povinnosti písemně vyzvat druhou smluvní stranu k účasti na úvodní schůzce s mediátorem. Sankcionovat smluvní pokutou rozhodnutí kterékoli ze stran, že nepodepíše smlouvu o provedení mediace a neumožní tak její zahájení, by již totiž mohlo být v rozporu s principem dobrovolnosti mediace. Lze tedy uzavřít, že mediační doložka je v každém případě nadána závazností z hlediska občanského práva hmotného, chtějí-li však smluvní strany upevnit její význam, neměly by spoléhat pouze na úpravu odpovědnosti za škodu dle OZ, ale samy precizně formulovat mediační doložku a přiměřeně provázat s ujednáním o smluvní pokutě.

Procesněprávní účinky mediační doložky známe spíše z anglo-amerického právního systému. K tomuto pohledu se stále více kloní britské case-law, jak je blíže uvedeno v komparatistické kapitole této práce, dle Miluše Hrnčířikové, autorky článku „*Vynutitelnost mediačních doložek*“⁶⁹ se takový právní názor objevuje i v některých rozhodnutích amerických soudů, kteří nahlíží na mediační doložky podobně jako na doložky rozhodčí.

Pokud bychom se v českém právním prostředí snažili dosáhnout stažení věci od soudu a předložení mediátorovi na základě platně uzavřené mediační doložky, nabízelo by se snad jen využití § 104 odst. 1 OSŘ, podle něhož nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu. Otázka, zda za řízení, představující nedostatek podmínky občanského soudního řízení, lze považovat i mediaci dle ZoM, nebyla doposud v judikatuře ani odborné literatuře řešena. Samotný OSŘ s mediací v tomto směru nijak npracuje, na rozdíl od řízení rozhodčího, kde je postup detailně upraven v §106 OSŘ. Z tohoto ustanovení vyplývá, že jakmile soud k námitce

---

69 HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Vynutitelnost mediačních doložek. *Právní fórum*. 2012, č. 12. cit. s. 525.

žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají nebo že netrvají na projednání věci před rozhodčí komisí spolku. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věci se zabývat. Soud nezkoumá tuto podmínku z úřední povinnosti, na základě námitky existence platně uzavřené rozhodčí doložky však řízení zastaví. Podobná úprava však ve vztahu k mediaci chybí a obávám se, že samotné ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ by v případě mediační doložky aplikováno nebylo. Dle ustanovení § 3 odst. 4 ZoM navíc platí, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou. Důsledkem zjištěného uzavření mediační doložky by tedy v žádném případě nemohlo být zastavení řízení, které je důsledkem postupu dle § 104 odst. 1 OSŘ, ale pouze jeho přerušení. Zatímco rozhodčí řízení končí (není-li rozhodčí žaloba vzata zpět či rozhodčí řízení zastaveno z jiného důvodu, např. pro neuhrazení poplatku) zásadně rozhodčím nálezem, k uzavření mediační dohody v rámci mediace dojít nemusí. Je proto nezbytné, aby měly strany možnost vrátit se k soudu a pokračovat v řízení. V současné době tedy nelze z žádného ustanovení OSŘ dovodit procesněprávní relevanci mediační doložky.

Uvažujeme-li de lege ferenda, reflexi platně uzavřené mediační doložky by bylo vhodné zahrnout spíše do § 100 odst. 2 OSŘ, který v aktuálním znění zakotvuje pouze možnost nařízení úvodního setkání s mediátorem na základě rozhodnutí předsedy senátu, lze si však představit úpravu, dle které by předseda senátu při existenci mediační doložky nařídil úvodní setkání s mediátorem vždy. Ustanovení § 100 odst. 2 OSŘ by mohlo znít např. takto: *„Zjistí-li soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé, že se k řešení věci vztahuje platně uzavřená mediační doložka, nařídí předseda senátu účastníkům řízení první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin. Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení rovněž nařídít první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin. Předseda senátu současně přeruší řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídít po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.“* Provázání s dalšími ustanoveními OSŘ, dotýkajícími se jakkoli mediace (ať

již poučovací povinnosti soudu či např. nákladů řízení) by pak mohlo zůstat ve stávající podobě, přiznání procesněprávní relevance mediační doložce by si tedy vyžádalo pouze krátkou novelizaci jednoho ustanovení OSŘ, přínos takové novelizace by byl přitom nepochybný.

4.2.3 Soudem nařízená mediace a zásada dobrovolnosti mediace

Předmětem diskuze odborné veřejnosti v kontextu principu dobrovolnosti stále zůstává možnost soudu nařídit první setkání se zapsaným mediátorem, zakotvená v § 100 odst. 3 OSŘ⁷⁰ (ustanovení s pracovním názvem „Zásady řízení“), v rámci přípravného řízení v § 114c odst. 3 písm. d) OSŘ⁷¹, § 273 odst. 2 písm. a) OSŘ⁷² a v § 474 odst. 1 ZZŘ⁷³ a v rámci výkonu rozhodnutí o péči o nezletilé děti v § 503 odst. 1 písm. a) ZZŘ⁷⁴. Proti usnesení, jímž bylo nařízeno první setkání s mediátorem, není dle § 100 odst. 3 OSŘ přípustná stížnost. Odmítnutí účasti na prvním setkání s mediátorem bez vážného důvodu je navíc sankcionováno – soud takovému účastníku nemusí zcela nebo zčásti přiznat náhradu nákladů řízení⁷⁵. Zavedením institutu nařízené mediace, resp. nařízeného úvodního setkání s mediátorem, tak bezpochyby dochází k určitému odklonu od zcela dobrovolné mediace, zákonodárce však možnost nařízení mediace připustil patrně v duchu přísloví: „účel světí prostředky“. V době, kdy je mediace v našem právním prostředí prakticky v plenkách, nelze od stran očekávat přílišnou důvěru v tuto novou metodu. Pod tíhou emocí a nervozity tváří v tvář soudní autoritě a často bez jakéhokoliv povědomí o mediaci by většina účastníků možnost vyřešit svůj spor za pomoci mediátora pravděpodobně bez dalšího zavrhl. Ona první schůzka s mediátorem pak teprve seznámí strany s možnostmi mediace a poskytne jim dostatečný prostor pro kladení otázek a kvalifikované

---

70 Ustanovení § 100 odst. 3 OSŘ: „Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídit po dobu platnosti předběžného opatření podle § 76b.“

71 § 114c odst. 3 písm. d) OSŘ: „Při přípravném jednání předseda senátu zejména... d) může účastníkům řízení nařídit první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 3, je-li to účelné a vhodné...“

72 § 273 odst. 2 písm. a) OSŘ: „Je-li to účelné, může soud tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o výchově nezletilých dětí, popřípadě o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin.“

73 § 474 odst. 1 ZZŘ: „Za účelem ochrany zájmu dítěte soud vede rodiče k nalezení smírného řešení. Soud může rodičům uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smířím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo jim nařídit setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.“

74 § 503 odst. 1 písm. a) ZZŘ: „Je-li to účelné, může soud tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči o nezletilé dítě, popřípadě o úpravě styku s ním anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin.“

75 Ustanovení § 150 OSŘ: „Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.“

uvážení, zda tento proces chtějí či nechtějí podstoupit. Informovanost je přitom nutnou podmínkou skutečně dobrovolného souhlasu, kde se ona „dobrá vůle“ pojí s řádným porozuměním věci.

V odborných publikacích se však nezřídka setkáváme s nesouhlasným postojem k soudně nařízené mediaci: „*Mimosoudní řešení by mělo být v zásadě dobrovolné. Soud by neměl v případě, kdy je k němu podán návrh na závazné vyřešení konfliktu, tuto svou povinnost danou věc projednat a rozhodnout přenášet na jiné subjekty. Strany samozřejmě mají právo o možnosti konflikt vyřešit mimosoudně vědět, nicméně mělo by být pouze na nich, zda tento postup zvolí, či nikoli. Je však třeba říci, že v rodinněprávních věcech je třeba k řešení konfliktů přistupovat s vědomím specifčnosti těchto konfliktů, zejména s ohledem na povahu rodinněprávních vztahů a fatálních následků, které v životě jednotlivce (především dětí) může špatné autoritativní soudní rozhodnutí mít. Je tedy třeba v rámci samostatných rodinněprávních věcí odlišovat jednotlivé druhy konfliktů a podle toho i přistupovat k autoritativnímu nařizování mediace v těchto řízeních.*“⁷⁶

I odborníci, kteří nařízenou mediaci principiálně neschvalují, připouští tento odklon od zásady dobrovolnosti mediace a částečný zásah do ústavně zakotveného práva na soudní projednání a rozhodnutí věci⁷⁷ v řízeních, týkajících se nezletilých dětí. Tam je nejen v zájmu účastníků řízení, ale i v zájmu státu, aby byl spor řešen dohodou s důrazem na zájem nezletilých dětí jako nejpřísnější korektiv⁷⁸ a v rámci tohoto zájmu tak stát může naplnění tohoto cíle všemi možnými prostředky garantovat.

Ze strany soudů se však ozývají nesouhlasné hlasy, dle kterých je vstup mediátora do řízení ve věcech nezletilých nevídaným institutem především proto, že ani zapsaní mediátoři nejsou z pohledu některých soudců dostatečně erudovaní, aby např. dohodu o výchově a výživě nezletilého dítěte formulovali natolik kvalitně, aby v závěru došlo k jejímu schválení opatrovnickým soudem. Tento argument stojí na poměrně vetších základech. Právě ve věcech, týkajících se nezletilých dětí, přichází účastníci k soudu běžně bez advokátů, s dohodou sepsanou OSPOD nebo dokonce jejich vlastní rukou. Přestože soud pak musí více či méně přispět k právní bezvadnosti a vykonatelnosti dohody svou vlastní erudicí, základní hodnotou takového postupu je v každém případě atmosféra spolupráce, která mezi účastníky zavládla a která může být jen ku prospěchu věci – tedy stabilizaci péče o dítě, otevřené komunikaci

---

⁷⁶ MALACKA, Michal. Mediace, kultura a právo. *Právní fórum*. 2012, č. 5. s. 185 násl. cit. s. 185.

⁷⁷ Článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod: „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“

⁷⁸ Ustanovení § 855 odst. 2 OZ.

a aktivní kooperaci jeho rodičů. To je konečným i cílem mediace v těchto věcech. Nelze vyloučit, že mediační dohody, sepsané mediátorem bez právního vzdělání, budou vykazovat zpočátku jisté nedostatky, s ohledem na požadavek vysokoškolského vzdělání zapsaných mediátorů však lze očekávat, že určitá formální úroveň bude dodržena. Mediátoři budou navíc působit ve velké většině případů u svých spádových soudů, patrně tedy dojde k navázání bližší spolupráce mezi mediátory a soudci, tak jako nyní opatrovnické soudy úzce spolupracují zejména s OSPOD, a jistě si s pomocí soudu časem i mediátoři – neprávnicki osvojí schopnost sepsat právně dostatečnou dohodu o péči o nezletilé děti. Mediační dohoda bude navíc ve většině případů podléhat schválení opatrovnickým soudem (zde soudem opatrovnickým), takže kontrola zákonnosti a dodržení stěžejního principu, kterým je zájem dítěte, bude zachována. Jak bude dále uvedeno, za obsah mediační dohody navíc odpovídají strany sporu, zde tedy rodiče dítěte. Je-li šance vrátit rodičům vědomí skutečné zodpovědnosti za úpravu poměrů k jejich vlastnímu dítěti a vytvoří-li tak dohodu, kterou budou akceptovat, jedná se bezpochyby o řešení v zájmu dítěte. A o ten jde především, oproti tomu by měly soudy mediační dohodu posuzovat z formálního hlediska shovívavě.

Funkci jakéhosi mediátora v rodinných věcech již tradičně plní zmíněný OSPOD, jehož role je (zejména při kvalitním napojení na místně příslušný soud) nezastupitelná. Profesionální mediátoři však mohou jít ještě dále, resp. mají možnost pokrýt širší spektrum případů. Je tomu tak proto, že mediátoři poskytují službu v soukromé sféře, jsou za ni odpovídajícím způsobem ohodnoceni a měli by si tedy oproti OSPOD udělat na řešení konfliktu více času. Větší časová dotace pro konkrétní případ a profesionální přístup mediátora k řešení sporu by měl umožnit uzavřít dohodu i komplikovanější případy. Mediátor tedy může rozšířit pole smírného řešení o případy věcně či emočně složitější, jež by státní správa za současného stavu přetížení těžko pokryla. Mediátoři navíc poskytují záruku naprosté důvěrnosti řešení sporu, což může přimět ke spolupráci další skupinu osob – tedy osoby, které se z jakéhokoli důvodu obávají o svou pověst nebo se snaží uchránit od nežádoucí pozornosti své děti.

Část odborné veřejnosti trvá na tom, že soud by zajistil mediaci lépe vlastním aparátem, asistenty soudců a vyššími soudními úředníky.⁷⁹ Stěžují-li si však již nyní soudy na značný nápad věcí k projednání a rozhodnutí, lze si stěží představit, jaká by byla reakce Soudcovské Unie ČR, kdyby jí stát uložil navíc zajištění mediace. Odvážná je i myšlenka, že každý vyšší úředník, asistent soudce, justiční čekatel či soudce je nadán schopností mediovat konflikty. Vyšší soudní úředníci mají administrativně-právní či čistě právní vzdělání, asistenti soudce, justiční

---

⁷⁹ K tomu např. SVOBODA, Karel. Zákon o mediaci – dárek, který nic nepřinese. *Právní rádce*. 2008, č. 7.

čekatelé i soudci jsou právníci. To je nepochybně solidní základ pro poskytování mediační služby, sám o sobě však nestačí. Zapsaní mediátoři prokazují u zkoušek své dovednosti v oblasti komunikace, skládají zkoušku z mnoha oborů společenských věd, pro získání oprávnění poskytovat mediaci v rodinných věcech pak mediátor musí získat nemalé znalosti zejména v psychologii. To vše je jakousi nadstavbou, umožňující mediátorům nahlížet na spor i z jiné než čistě právní stránky. Pokud by tedy měly soudy zajišťovat mediační služby vlastním aparátem, měl by být i v případě jejich pracovníků zachován standard profesionality dle ZoM a mediaci v rámci soudů by měli vykonávat pouze pracovníci, kteří úspěšně absolvovali mediační zkoušku, popř. zkoušku z rodinné mediace. Otázkou ale zůstává, jak komfortně by se v mediačním procesu, zajišťovaném přímo soudním aparátem, cítili samotní účastníci. Autorita soudu by procesu dodala na vážnosti, což by jistě na škodu nebylo. Existuje však důvodná obava, že by účastníci v takto probíhající mediaci nebyli úplně otevření, aby nezhoršili svou pozici v případném navazujícím soudním řízení, rovněž by účast v mediaci nemusela být pod tíhou autority soudu zcela dobrovolná. Obě posledně jmenované obavy by pak musel zachytit již mediátor, rekrutovaný z řad soudního aparátu, a pracovat s nimi tak, aby byly objektivně i v očích stran dodrženy zásadní principy mediace, tedy její dobrovolnost a důvěrnost.

Mezi odbornou veřejností, která schvaluje možnost soudu nařídít mediaci, se objevují autoři, kteří by tuto možnost vztáhli jen k řízením ve věcech rodinněprávních. Někteří však pod rodinněprávní spory neřadí např. řízení o rozvod manželství nebo o vypořádání společného jmění manželů a v těchto případech tedy doporučují ponechat mediaci čistě na dobrovolném rozhodnutí účastníků⁸⁰. Advokáti i soudci, působící v uvedených řízeních, však dobře vědí, že i komplikovanější řízení o rozvod manželství či vleklé (často mnohaleté) spory o vypořádání společného jmění manželů mají citelný dopad nejen na účastníky řízení, ale i na celou rodinu a zejména na nezletilé děti rozvádějících se či vypořádávajících se manželů. Častokrát se teprve řízení o vypořádání společného jmění manželů stává opravdovým bojištěm, kde rozvedení manželé popustí uzdu všem křivdám končícího manželského svazku a svým neústupným postojem v řízení se snaží potrestat manžela za zátěže minulosti, které mají s podstatou majetkového vypořádání pramálo společného. Je nutno zdůraznit, že řízení o vypořádání společného jmění manželů se většinou vede v době, kdy probíhá péče o nezletilé děti, jejich předávání ke styku s rodičem, který je nemá ve výlučné péči, komunikace ohledně výchovy apod. Korektiv zájmu nezletilého tedy prostupuje i tato řízení, což by měl i nejzarytější odpůrce soudem nařízené mediace pochopit.

---

⁸⁰ K tomu např. MALACKA, Michal. Mediace, kultura a právo. *Právní fórum*. 2012, č. 5. s. 185 násl.

Tomáš Horáček by možnost soudem nařízené mediace omezil jen na konkrétně definované a pečlivě vybrané spory: „*Domnívám se, že lze připustit, aby povinná mediace byla upravena pouze pro určitý, přesně vymezený okruh sporů, pokud společenský zájem na smírném vyřešení těchto sporů a zároveň schopnost mediace být v těchto sporech efektivní převáží nad požadavkem zachování principu dobrovolné mediace. Takové posouzení přitom může příslušet přímo zákonodárci (pokud je povinná mediace zakotvena v zákonné normě), nebo může být přeneseno na soud či správní orgán, který spor v daném případě rozhoduje...*“⁸¹. V tomto bodě se právní teorie protíná s aktuálním zněním právní úpravy. Dle § 100 odst. 3 OSŘ: „*Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídít první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídít po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.*“ Posouzení, je-li v daném případě mediace vhodnou metodou a může-li s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, druhu projednávané věci a osobám účastníků, sloužit svému účelu, je ponecháno na uvážení soudce. Taková úprava se s ohledem na novost mediace v českém právním prostředí jeví jako vhodná, do jaké míry ji budou soudci skutečně využívat, ukáže až čas.

Česká právní úprava, umožňující soudu v jistých případech nařídít stranám první setkání s mediátorem, není ani v rozporu se směrnicí o některých aspektech mediace. Ta sice výslovně zakotvuje pouze možnost soudu vyzvat strany k využití mediace: „*Soud, u kterého je podána žaloba, může ve vhodných případech a s ohledem na všechny okolnosti daného případu vyzvat strany, aby k řešení sporu využily mediace. Soud také může vyzvat strany, aby se zúčastnily informativního setkání o možnosti využití mediace, jestliže se taková setkání konají a jsou snadno přístupná.*“⁸², zároveň však členským státům ponechává a zároveň v podstatě předpokládá možnost využít povinnou mediaci, nevyužití mediace sankcionovat, či naopak strany určitými pobídkami k mediaci motivovat: „*Touto směrnicí nejsou dotčeny vnitrostátní právní předpisy, podle nichž je využití mediace povinné nebo je předmětem pobídek nebo sankcí, ať už před zahájením soudního řízení, nebo po jeho zahájení, za předpokladu, že tyto právní předpisy nebrání stranám sporu ve výkonu jejich práva na přístup k soudnictví.*“⁸³

---

81 HORÁČEK, Tomáš. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 17-21. cit. s. 18.

82 Článek 5 odst. 1 směrnice o některých aspektech mediace

83 Článek 5 odst. 2 směrnice o některých aspektech mediace

Pro určité ústupky z požadavku bezpodmínečné dobrovolnosti mediace pak hovoří i statistiky úspěšnosti nařízených mediací. Dle Dany Potočkové⁸⁴ se strany (v USA a Kanadě, kde byly výzkumy prováděny) klonily k mediaci v 70 % případů na základě důrazných doporučení, ať již právních zástupců, soudců či představitelů státní správy a samosprávy. Mediační programy, spolupracující se soudy, využívalo o 66 % více osob, než ostatní mediační centra. Dana Potočková tento trend odůvodňuje tím, že: „*Doporučení autority motivovalo strany konfliktu k pokusu řešit spor smírnou cestou a zároveň podpořilo důvěryhodnost mediačního procesu. Kromě toho usnadnilo účastníkům vstoupit do mediace bez aktivního přizvání ostatních stran konfliktu, a snížilo tak riziko jejich odmítnutí či případného označení za „slabší“, „vzdávající se“ či nemající dostatek důkazů k soudnímu řízení (klasické ilustrace mylných představ o pokusech dojednat dohodu).*“⁸⁵ I přes odlišná právní prostředí kontinentálního práva, v jehož rámci se pohybuje ČR, a USA a Kanady, kde byly výše uvedené výzkumy provedeny, lze očekávat velmi podobné smýšlení o mediaci a strach z tzv. „odkrytí karet“. Soudem nařízené první setkání s mediátorem tedy stranám v tomto směru ulehčí. Tytéž výzkumy zároveň nezaznamenaly výraznější rozdíl ve spokojenosti stran v případě mediace doporučené či povinné a mediace zcela dobrovolné.

Osobně považuji aktuální právní úpravu provázání mediace s občanským soudním řízením i s řízením ve věcech nezletilých za plně korespondující s požadavkem dobrovolnosti mediace. Soud ostatně nenařídí účastníkům přímo účast na mediaci, ale pouze na prvním setkání s mediátorem. V podstatě jim jen nařídí, aby informovaně a pečlivě možnost vstoupit do mediace uvážili, konečné rozhodnutí, zda mediaci podstoupí, však zůstává na účastnících a je zcela dobrovolné. Lze si těžko představit, jak by se mediace v českém právním prostředí ujala, nebyla-li by propojena se soudním řízením. V žádném případě však nejde o řešení samospásné a nepovažovala bych za šťastné, pokud by úvahy o potenciálu mediace ustrnuly pouze na hodnocení efektivity nařízení prvního setkání s mediátorem ze strany soudů. Naopak bude nutno neustále zvažovat možnosti funkčního zařazení mediace do justičního systému a širší využití mediace správními orgány a různými samosprávnými organizacemi a spolky nejrůznějšího charakteru.

---

84 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 56-57.

85 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 57.

4.2.4 Dobrovolnost rozhodnutí stran setrvat v mediačním procesu

Dobrovolnost je zásadním a všeprostopující principem institutu mediace. Jak uvádí Dana Potočková: „*Dobrovolností v mediaci rozumíme svobodnou volbu stran v mediaci setrvat, přerušit nebo z ní odejít, přijímat rozhodnutí a uzavírat dohody*“.⁸⁶ Je nutné, aby si účastníci mediace byli po celou dobu vědomi možnosti mediaci ukončit, v průběhu procesu je pak přetrvávající dobrovolnost ověřována mediátorem prostřednictvím speciálních mediačních technik. Tato zásada je zakotvena i v čl. 3.3 Evropského kodexu chování pro zprostředkovatele: „*Strany mohou od zprostředkování kdykoli a bez jakéhokoli odůvodnění odstoupit.*“

Ať je již mediátor zaměřen více či méně direktivně, neměl by se ve fázi tvorby mediační dohody uchýlit k nevyžádaným zásahům do samotné podoby ujednání stran. Může sumarizovat, shrnovat, racionalizovat výroky stran a udržovat tak konstruktivní a přehledný formát procesu, ne však samostatně hodnotit navrhovaná řešení či dokonce vnučovat stranám svůj vlastní názor na nejvhodnější řešení věci, byť by to pomohlo proces urychlit. Aby mediace dosáhla kýženého výsledku, kterým je oběma stranami vnitřně akceptovaná dohoda, jíž budou ochotny v budoucnu skutečně dodržovat, je třeba, aby šlo skutečně o jejich vlastní dohodu.

4.2.5 Dobrovolnost stát se a být mediátorem

Dalším, mnohdy opomíjeným, aspektem dobrovolnosti mediace je postoj mediátora. Jak správně upozorňuje Tomáš Horáček⁸⁷, v právní úpravě by mělo být zakotveno i právo mediátora svobodně se rozhodnout, zda určitý spor k mediaci přijme či nikoliv. V konkrétnostech pak autor doporučuje, aby měl mediátor nejen povinnost odmítnout spor, pokud je jeho vztah ke stranám nebo k předmětu sporu takový, že nemůže svoji funkci vykonávat nezávisle a nestranně⁸⁸, ale zároveň právo mediátora odmítnout mediovat spor na základě svého svobodného rozhodnutí. Dle Tomáše Horáčka by pak mediátor neměl mít povinnost své rozhodnutí jakkoli odůvodňovat. Stávající právní úprava takto daleko nejde, když pouze umožňuje mediátorovi odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže je narušena nezbytná důvěra mezi ním

---

⁸⁶ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 56-57.

⁸⁷ HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-127.

⁸⁸ Tato povinnost byla zákonodárcem zakotvena v § 5 odst. 1 ZoM: „*Mediátor odmítne uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.*“

a některou ze stran konfliktu⁸⁹. Zákonodárce tak klade na mediátora břemeno alespoň minimální obhajoby rozhodnutí odmítnout mediovat konkrétní spor. Od mediátora se bude zajisté očekávat, aby své rozhodnutí neuzavřít smlouvu o provedení mediace kvůli chybějící důvěře odůvodnil. Rozsah odůvodnění pak bude záviset nejen na postoji konkrétního mediátora, ale i na skutečnosti, zda mediátor odmítne uzavřít smlouvu o provedení mediace v situaci, kdy jde o mediaci nařízenou soudem na základě výše uvedené novely OSŘ, nebo v případě mediace zvolené stranami ad hoc či na základě mediační doložky. Zákonná úprava mediace je v českém právním prostředí stále ještě nová, pro výklad ustanovení bude tedy zřejmě nutné použít výklad obdobných ustanovení zákonné úpravy ostatních profesí, např. § 19 a § 20 zákona o advokacii⁹⁰.

Méně benevolentní legislativní přístup k možnosti mediátora odmítnout provést mediaci v konkrétním případě je z mého pohledu vhodný. Mediace by měla být vnímána institucionálně, zájemci o mediaci by měli mít jistotu, že dveře k mediátorovi jsou jim bezpodmínečně otevřeny, tak jako jsou jim bez dalšího k dispozici orgány státní správy či soudy. Mediátor je profesionálem v daném odvětví, umí pracovat s vlastními emocemi, nelibostí či náklonností

---

89 Ustanovení § 5 odst. 2 ZoM: „Mediátor může odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže je narušena nezbytná důvěra mezi ním a některou ze stran konfliktu.“

90 Ustanovení § 19 zákona o advokacii:

„(1) Advokát je povinen poskytnutí právních služeb odmítnout, jestliže

- a) v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá,
- b) osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní služby žádá, poskytl již v téže věci nebo věci související právní služby advokát, s nímž vykonává advokacii společně (§ 11 odst. 1), nebo v případě zaměstnaného advokáta advokát, který je jeho zaměstnavatelem, anebo advokát, který je zaměstnancem stejného zaměstnavatele,
- c) by informace, kterou má o jiném klientovi nebo o bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit,
- d) projednání věci se zúčastnil advokát, případně osoba advokátovi blízká,
- e) zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.

(2) Účastí na projednání věci podle odstavce 1 písm. d) není poskytování právních služeb advokátem nebo osobami uvedenými v § 2 odst. 2.“

Ustanovení § 20 zákona o advokacii:

„(1) Advokát je povinen smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět, popřípadě požádat o zrušení ustanovení nebo požádat Komoru o určení jiného advokáta, zjistí-li dodatečně skutečnosti uvedené v § 19.

(2) Advokát je oprávněn smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět, popřípadě požádat o zrušení ustanovení nebo požádat Komoru o určení jiného advokáta, dojde-li k narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost. Advokát je oprávněn takto postupovat také tehdy, pokud klient přes poučení advokátem o tom, že jeho pokyny jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, trvá na tom, aby advokát přesto postupoval podle těchto pokynů.

(3) Advokát je oprávněn smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět, nesložil-li klient přiměřenou zálohu za odměnu za poskytnutí právních služeb, ačkoliv byl o to advokátem požádán.

(4) Klient je oprávněn smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět kdykoliv, a to i bez udání důvodu.

(5) Výpovědní dobu je možné sjednat pouze pro případ výpovědi smlouvy o poskytování právních služeb ze strany advokáta podle odstavce 2 věty první nebo ze strany klienta; výpovědní doba však nesmí být delší než tři měsíce.

(6) Nedohodne-li se advokát s klientem jinak nebo neučiní-li klient jiné opatření, je advokát povinen po dobu 15 dnů ode dne, kdy smlouva o poskytování právních služeb na základě výpovědi podle odstavců 1 až 5 nebo z jiného důvodu zanikla, činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech nebo oprávněných zájmech újmu. To neplatí, pokud klient advokátovi sdělí, že na splnění této povinnosti netrvá.“

k jedné ze stran či k určitému řešení sporu, a tak by se měl s většinou vnitřních překážek provedení mediace vypořádat. Nelze připustit, aby mediátor selektoval příchozí strany zcela volně, neboť tak by mohlo dojít např. k selekci případů dle jejich obtížnosti či lukrativnosti. To by jistě obrazu mediace v očích veřejnosti neprospělo. V praxi se vyskytnou případy, kdy se mediátor bude v procesu cítit nejen nekomfortně, ale rozpozná i nemožnost dalšího řádného průběhu mediace z důvodu nedůvěry mezi ním a jednou ze stran. Pro takové krajní případy pak slouží právě dané ustanovení § 5 odst. 2 ZoM, které by mělo být vykládáno spíše restriktivně.

Výše uvedená úvaha o dobrovolnosti mediace z pohledu samotného mediátora se však týká pouze počáteční fáze mediace, tj. fáze před podpisem smlouvy o provedení mediace. Jakkoli strany nemají povinnost participovat na mediačním procesu ani o minutu déle, než samy chtějí, v případě mediátora je situace jiná. Ten má právo a zároveň povinnost již zahájenou mediaci ukončit pouze ze zákonných důvodů podle § 6 odst. 1 ZoM, popř. právo mediaci ukončit z důvodu narušení nezbytné důvěry mezi mediátorem a stranami či pro nesložení zálohy.⁹¹ Odborná veřejnost však zde již nediskutuje o právu mediátora svévolně mediaci ukončit: *„Odlišným případem je však situace, kdy mediátor již mediaci v konkrétní kauze přijal a uzavřel se stranami dohodu o provedení mediace. V takovém případě by právo mediátora odmítnout pokračovat v zahájené mediaci mělo být zákonnou normou omezeno, a to v zásadě pouze na případy, vyjde-li dodatečně najevo jakákoliv skutečnost vzbuzující možnou pochybnost o nezávislosti či nestrannosti mediátora, či má-li mediátor pro toto odmítnutí jiné závažné a výslovně sdělené důvody (např. dlouhodobé onemocnění apod.)“*⁹² Současná právní úprava s tímto názorem koresponduje takřka v plném rozsahu. Je možné se ztotožnit s názorem právní teorie, že není na místě umožnit mediátorovi již rozběhlou mediaci svévolně ukončit. Mediátor totiž na rozdíl od stran předem ví, co mediace obnáší, jaká je jeho role v procesu mediace a smlouvu o provedení mediace tedy podepisuje plně informován a s kvalifikovaným souhlasem. Jsou to navíc strany konfliktu, které vstupují do mediace se svým (mnohdy citlivým) sporem, svou minulostí a nadějí v konstruktivní vyřešení věci. Vynakládají na mediaci energii, sdílejí podstatné informace a v neposlední řadě finance, proto je zcela na místě, že zákonodárce neumožňuje objektivně neopodstatněné ukončení mediace mediátorem.

---

91 Ustanovení § 6 ZoM:

„(1) Mediátor již zahájenou mediaci ukončí, jestliže

a) vznikne podle § 5 odst. 1 důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, nebo

b) se strany konfliktu s mediátorem nesešly déle než 1 rok.

(2) Mediátor může již zahájenou mediaci ukončit z důvodu uvedeného v § 5 odst. 2, nebo pokud některá ze stran konfliktu nesložila sjednanou zálohu.“

92 HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. Právní fórum. 2010, č. 3. s. 123-127. cit. s. 124.

Zákonodárce však opomněl možnost mediátora nepokračovat v mediaci pro „závažné a výslovně sdělené důvody“ jako je např. nemoc. Upraveno bylo pouze ukončení mediace ex lege, zemře-li mediátor či je-li prohlášen za mrtvého⁹³. V případě onemocnění či jiných závažných překážek výkonu funkce mediátora by patrně tento musel nabídnout stranám postup dle § 6 odst. 3 písm. d) ZoM, tedy sepsání souhlasného prohlášení všech stran konfliktu o ukončení mediace, mediátor rovněž může požádat o pozastavení výkonu činnosti mediátora dle § 21 odst. 1 písm. a) ZoM, čímž mediace ze zákona končí⁹⁴.

Z ještě širšího úhlu pohledu lze za naplnění požadavku dobrovolnosti výkonu povolání mediátora považovat i systém, jakým je tato činnost dle aktuální právní úpravy vykonávána⁹⁵. Zákonodárce neumožnil vykonávat mediaci bez dalšího jako přidruženou činnost ani skupinám odborné veřejnosti, u nichž by bylo možné předpokládat dispozice k takové činnosti, např. soudcům, justičním čekatelům, asistentům soudce, advokátům a advokátním koncipientům, sociálním pracovníkům, psychologům apod. Právo na výkon činnosti mediátora bylo naopak od veškerých profesí zcela odděleno a podmíněno složením samostatné profesní zkoušky. Dobrovolnost zde tedy spočívá ve skutečném odhodlání a vůli konkrétní osoby projít zákonným procesem, připravit se na zkoušku mediátora a v případě úspěchu být mediátorem v pravém slova smyslu.

4.2.6 Odraz zásady dobrovolnosti v zákoně o mediaci

Zásada dobrovolnosti se v ZoM objevuje na více místech, byť spíše jako princip psaný mezi řádky, popřípadě odůvodňující konkrétní právní úpravu.

V první řadě ZoM ukládá mediátorovi povinnost, aby ve svém úvodním slovu strany konfliktu o možnosti kdykoliv ukončit mediaci výslovně poučil⁹⁶. Možnost svobodného ukončení mediace je dále rozvedena v § 6 odst. 3 ZoM, který umožňuje ukončení mediace buď písemným prohlášením jedné ze stran konfliktu, že v mediaci nebude nadále pokračovat⁹⁷ nebo

---

93 Ustanovení § 6 odst. 3 písm. h) ZoM: „Mediace končí smrtí mediátora nebo jeho prohlášením za mrtvého.“

94 Ustanovení § 6 odst. 3 písm. f) ZoM: „Mediace končí pozastavením oprávnění k výkonu činnosti mediátora nebo vyškrtnutím mediátora ze seznamu.“

95 Tak jako v převážné části této práce, i zde se hovoří o zapsaném mediátorovi, tedy mediátorovi, vykonávajícím mediaci dle ZoM.

96 Ustanovení § 3 odst. 4 ZoM: „Před zahájením mediace je mediátor povinen poučit strany konfliktu o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně mediátora za provedenou mediaci a o nákladech mediace. Mediátor je povinen strany konfliktu výslovně poučit o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.“

97 Ustanovení § 6 odst. 3 písm. c) ZoM: „Mediace končí okamžikem, kdy je mediátorem doručeno ostatním stranám

souhlasným prohlášením všech stran konfliktu o ukončení mediace⁹⁸.

V úvodním slovu mediátora dle § 3 odst. 4 ZoM musí rovněž zaznít poučení, že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu. Je nadmíru důležité, aby strany konfliktu pochopily, že podobu řešení svého sporu mají ve svých rukách. V praxi se doporučuje, aby mediátor v průběhu úvodního slova ověřoval, zda strany poučení porozuměly. Dává tak stranám možnost uvědomit si vlastní důležitost v mediaci, tzn. že bez jejich součinnosti a zodpovědného přístupu k věci nebude mít mediace kýžený výsledek a zároveň již na počátku zdůrazní, že strany nebudou procesem mediace „vláčeny“ bez možnosti projevit svobodnou vůli a vlastní postoj.

Jak již bylo výše v kapitole, věnované definicím mediace, uvedeno, je poněkud nešťastné, že dobrovolnost mediace nebyla zakotvena přímo v zákonné definici ustanovení § 2 písm. a) ZoM. Jde o základní princip, který je s mediací neodmyslitelně spojen. Stávající propojení mediace a občanského soudního řízení (respektive řízení ve věcech nezletilých dle ZZŘ) přitom do zásady dobrovolnosti nijak nezasahuje, zákonná definice tedy tento princip bez jakýchkoli obav o případnou kolizi se souvisejícími procesy obsahovat mohla a měla. Jinak však zákonodárce dobrovolnost mediace uchopil legislativně vhodně, když na více místech zákona opakovaně zdůrazňuje svobodnou volbu stran mediaci absolvovat, a naopak mediátora v tomto směru částečně omezil.

4.3 Důvěrnost mediace

4.3.1 Úvod k důvěrnosti mediace

Důvěrnost mediace je zásadním principem a zároveň jednou z největších výhod tohoto procesu. Jde o hojně uváděný odlišující rys mediace oproti soudnímu řízení.⁹⁹ Je nezbytné, aby

---

konfliktu písemné prohlášení jedné ze stran konfliktu, že v mediaci nebude nadále pokračovat.“

98 Ustanovení § 6 odst. 3 písm. d) ZoM: „*Mediace končí souhlasným písemným prohlášením všech stran konfliktu o ukončení mediace podepsaným mediátorem,*“

99 Veřejnost občanského soudního řízení je zakotvena např. v § 116 OSŘ:

„(1) *Jednání je veřejné s výjimkou jednání prováděných notáři jako soudními komisaři.*

(2) *Veřejnost může být pro celé jednání nebo pro jeho část vyloučena, jen kdyby veřejné projednání věci ohrozilo tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem,56 obchodní tajemství, důležitý zájem účastníků nebo mravnost.*

(3) *Jestliže byla veřejnost vyloučena, soud může povolit jednotlivým fyzickým osobám, aby byly při jednání nebo jeho části přítomny; současně je poučí, že jsou povinny zachovávat mlčenlivost o všem, co se při jednání o utajovaných informacích, obchodním tajemství nebo zájmech účastníků dozvěděly.*

se účastníci mediace cítili bezpečně v tom ohledu, že mohou bez obav hovořit o svých zájmech a potřebách. Pro kvalitní komunikaci a formulaci dohody je více než užitečné, když strany sporu komunikují otevřeně a uvádí veškeré informace. Zabývat se úpravou a dodržováním této zásady je tak pro mediátory velmi důležité jak v souvislosti s mediací obecně, tak i v rámci každého jednotlivého mediačního případu. Jak uvádí Robert Cholenský: „*Nedostatečně zajištěná bezpečnost důvěrných informací sdělených při mediaci bude zbytečně odrazovat veřejnost od jejího využívání, proto je nezbytné věnovat této otázce zvýšenou pozornost.*“¹⁰⁰

Jakožto základní zásada mediace je důvěrnost zakotvena i v čl. 4 Evropského kodexu chování pro zprostředkovatele: „*Zprostředkovatel musí zacházet důvěrně se všemi informacemi, které se objevily v rámci zprostředkování nebo v souvislosti s ním, a to včetně skutečnosti, že ke zprostředkování dochází nebo k němu došlo, pokud zpřístupnění těchto informací nevyžadují právní předpisy nebo důvody veřejného pořádku. Žádné informace poskytnuté zprostředkovateli jednou ze stran jako důvěrné nesmí být bez souhlasu poskytnuty ostatním stranám, pokud to nevyžadují právní předpisy.*“

Důvěrnost je vlastnost, kterou si každý vykládá subjektivně. Přesto lze ve vztahu k mediaci, která je jinak spíše neformální, nalézt povinnosti a garance, které slouží k naplnění principu důvěrnosti. Jde v první řadě o zásadu přísné mlčenlivosti mediátora, která je s drobnými odchylkami vyžadována napříč různými mediačními přístupy i jednotlivými právními úpravami mediace. K mlčenlivosti samotných stran sporu je však již přistupováno rozdílně.¹⁰¹ V českém ZoM taková povinnost například zakotvena není.

V souvislosti s mlčenlivostí stran poukazuje právní teorie na kontraktační volnost stran, plynoucí z toho, že náležitosti smlouvy o provedení mediace jsou v § 4 odst. 2 ZoM uvedeny výčtem minimálních podstatných náležitostí (výklad vyplývá logicky z formulace: „*Smlouva o provedení mediace musí obsahovat alespoň...*“). Strany tak mohou ve smlouvě o provedení mediace rozšířit povinnost mlčenlivosti mediátora, lze si představit i zakotvení povinnosti mlčenlivosti samotných stran konfliktu. Oproti tomu ujednání, které by mlčenlivost mediátora

---

(4) *I když veřejnost nebyla vyloučena, může soud odepřít přístup k jednání nezletilým a fyzickým osobám, u nichž je obava, že by mohli rušit důstojný průběh jednání.*“

100 CHOLENSKÝ, Robert. Nové pojetí povinnosti mlčenlivosti a legislativní předpoklady mediace. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 128-133.

101 Např. v Belgii se povinnost mlčenlivosti nevztahuje k osobám (ať už k osobě mediátora či samotných stran sporu), ale na dokumenty, vzešlé z mediace a informace získané v průběhu mediace, logickým výkladem lze dospět k závěru, že povinnosti mlčenlivosti mají i strany sporu. Podobnou úpravu (rovněž primárně ve vztahu k obsahu mediačních jednání a informacím získaným během mediace) obsahuje portugalský občanský soudní řád. Naopak podobnou úpravu jako český zákon o mediaci obsahuje německá či slovenská právní úprava mediace. Zdroj: PFEIFFEROVÁ, Magdaléna. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*. 2012, č. 5. s. 156 násl.

oproti § 9 ZoM omezovalo, by způsobovalo až neplatnost smlouvy o provedení mediace, nebo minimálně (lze-li předpokládat, že by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, rozpoznaly-li by strany neplatnost včas) neplatnost tohoto konkrétního ustanovení¹⁰².

Důvěrnost mediace je křehkým institutem. Jde o zásadu na hranici etiky a práva. Proto je nezbytně nutné, aby byl tento princip (a to nejen v rozměru zakotveném zákonem) aplikován precizně a citlivě: „*Tam, kde mediační zákon, jako v České republice, obsahuje pravidla o důvěrnosti mediace, tam se tato pravidla zjevně používají. Ale, vedle toho, bude etickou povinností mediátora používat tato pravidla správně a rozumně.*“¹⁰³ Mediátor je mj. povinen zajistit, aby strany (a případně také jejich právní zástupci) deklarované pravidlo důvěrnosti mediace správně pochopily. Proto je například třeba, aby mediátor zdůraznil vztažnost zásady mlčenlivosti i na písemné záznamy z mediace, včetně poznámek na tabuli či dalších použitých pomůckách.¹⁰⁴

Nepsaným pravidlem je vedení mediace v soukromí, tedy nikoliv před zraky veřejnosti¹⁰⁵. Mediace se účastní pouze strany konfliktu a mediátor, popř. tlumočník či právní zástupci stran. Některé speciální typy mediací mohou mít i charakter multilaterálního vyjednávání, všechny přítomné osoby by však měly mít k předmětu sporu určitý vztah¹⁰⁶. V převážné většině případů není povolena účast ani osobám, připravujícím se např. na zkoušku mediátora, tedy účast třetích osob ze studijních důvodů. Strany konfliktu si ve smlouvě o provedení mediace samozřejmě mohou ujednat téměř cokoli, zde je ale na mediátorovi, aby je vedl k důkladnému zvážení připuštění dalších osob k mediaci, neboť jeho úkolem je mj. hlídat zachování funkčnosti mediace.

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že ani zásada důvěrnosti mediace není neprolomitelná. Existují chvíle, kdy by mediátor dle svého nejlepšího uvážení měl promluvit, navzdory uložené zásadě mlčenlivosti dle § 9 ZoM: „*Může se stát, že bude (pozn. mediátor) muset porušit základní*

---

102 Ustanovení § 576 OZ:

„*Týká-li se důvod neplatnosti jen takové části právního jednání, kterou lze od jeho ostatního obsahu oddělit, je neplatnou jen tato část, lze-li předpokládat, že by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, rozpoznala-li by strana neplatnost včas.*“

103 DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrik. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12. cit. s. 429

104 DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrik. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12. cit. s. 429.

105 I když i zde je možné představit si výjimku, neboť mediace je procesem stran a pokud mediátor a strany dojdou k závěru, že by vzájemné komunikaci a vyhlídkám na uzavření dohody prospěl přesun mediace např. z kanceláře mediátora do místa plnění (v případě sporu ze smlouvy o dílo), oblíbeného společného místa, spojeného s příjemnými vzpomínkami (v případě sporů rodinných), nelze jim v takovém postupu bránit. Ani v tomto případě by ale nemělo docházet ke vstupům či dokonce zásahům třetích stran či veřejnosti do procesu mediace.

106 Specifickým příkladem multilaterální mediace v prostředí ČR bylo vyjednávání v souvislosti s kauzou Matiční ulice v Ústí nad Labem v roce 1999. Zdroj: <http://www.tedxprague.cz/dana-potockova>

pravidla důvěrnosti, pokud někdy zjistí, že existuje „převažující zřetel veřejné politiky“ nebo když to vyžaduje „zajištění ochrany nejlepších zájmů dětí nebo zabránění újmě na fyzické či psychologické integritě osoby“. Mediátor tu není za účelem prosazování veřejného pořádku. Ale může se stát, že bude muset učinit důležité rozhodnutí, pokud se otázky jako tyto vyskytnou v mediaci, kterou vede. Měl by se potom řídit tím, co považuje za vyšší zájem, který je v sázce, ať je to zachování důvěrnosti o mediaci, kterou vede (a o mediaci všeobecně) nebo zabránění újmě, jak uvádí zákon nebo evropská směrnice.¹⁰⁷ Mělo by však jít o situace zcela výjimečné, přímo ohrožující nejvyšší zájmy chráněné právním pořádkem, tedy zejména ochranu života, zdraví, případně zájmy nezletilých dětí či ochranu životního prostředí (zde by však muselo jít o skutečně závažné ohrožení). Pokud by se stalo normou, že mediátoři předávají informace orgánům činným v trestním řízení či jiným orgánům veřejné moci, poškodilo by to rodící se institut mediačního procesu v ČR nevratným způsobem. Samotný ZoM s prolomením mlčenlivosti mediátora z jeho vlastní vůle vůbec nepočítá, zakotvena byla pouze možnost stran mediátora povinnosti mlčenlivosti zbavit. Pokud tedy mediátor dojde k závěru, že je nutné informaci, kterou obdržel v souvislosti s mediovaným konfliktem, předložit orgánům veřejné moci (z většiny případů půjde o OSPOD či orgány činné v trestním řízení), měl by se nejprve pokusit strany přesvědčit, aby jej v předmětném rozsahu zbavily mlčenlivosti. Nestane-li se tak, je již na každém mediátorovi, jaký postup dále zvolí, neboť zde se již bude každopádně pohybovat mimo rámeček, vymezený ZoM. Pokud by se mediátor rozhodl podat svým jménem např. trestní oznámení či podnět na OSPOD, riskoval by mj. postih pro správní delikt dle § 26 odst. 2 písm. a) ZoM, tedy uložení pokuty až do 100.000,- Kč. Pokud by šlo o mediátora, který je současně advokátem, mohl by jeho postih dle § 49b zákona o advokacii být ještě tíživější. Řešením, ne však ideálním, by pro mediátora v této nezáviděníhodné situaci bylo podání příslušného podnětu anonymně, v takovém případě se však snižuje jistota, že dojde k řádnému prošetření věci¹⁰⁸, je-li navíc mediátor jediným, kdo příslušnou informaci má, dostává se i takto do podezření stran a tím do rizika postihu pro správní delikt dle § 26 odst. 2 písm. a) ZoM. V závažných případech by tak mediátor musel volit mezi dvěma riskantními variantami, proto lze považovat toto právní vakuum za nešťastné. Vzhledem k tomu, že život a spory obzvlášť přináší mnohá závažná

---

107 DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrik. Mediacie v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12. cit. s. 429

108 K tomu např. § 16a odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství: „Z podání musí být patrné, kdo je podáván, v jaké věci, jaké jsou jeho důvody a čeho se ten, kdo je učinil, po státním zastupitelství domáhá. Nemá-li podání některou z uvedených náležitostí a není-li ani po upozornění ve stanovené lhůtě tím, kdo podání učinil, doplněno, státní zastupitelství je bez opatření založí. Anonymní podání se přešetřují jen tehdy, pokud obsahují dostatečné údaje pro to, aby jejich obsah bylo možno prověřit; jinak se podání bez opatření založí.“

témata, kdy vyšší zájem převáží nad zájmem na zachování důvěrnosti konkrétního mediační procesu, i částečně nad zájmem udržet pověst mediace jakožto procesu důvěrného, neměl by být mediátor nucen k rozhodnutí na pomezí práva a etiky bez jakékoli legislativní opory. De lege ferenda by proto bylo vhodné zařadit do ZoM alespoň stejnou formulaci, jakou obsahuje § 21 odst. 7 zákona o advokacii: „*Povinností mlčenlivosti není dotčena zákonem uložená povinnost přezkázat spáchání trestného činu.*“¹⁰⁹ Koneckonců i směrnice o některých aspektech mediace v čl. 7 odst. 1 písm. a) výslovně připouští ústupek ze striktního naplnění zásady důvěrnosti mediace právě v souvislosti s výše nastíněnými případy: „*Vzhledem k tomu, že mediace má probíhat způsobem dodržujícím důvěrnost, zajistí členské státy, aby mediátoři ani osoby zúčastněné na správě mediačního řízení nebyli nuceni předkládat důkazy v občanských a obchodních soudních řízeních nebo v rozhodčích řízeních ohledně informací vyplývajících z mediace nebo souvisejících s mediačním řízením, pokud se strany nedohodnou jinak, a to s výjimkou případů, kdy je to nutné z naléhavých důvodů veřejného pořádku dotčeného členského státu, zejména vyžaduje-li to zabezpečení ochrany nejlepších zájmů dětí nebo zabránění újme na tělesné nebo duševní integritě člověka...*“.

Důvěrnost je občas propojována i s důvěrou v osobu samotného mediátora, v jeho nestrannost, neutralitu a profesionalitu.¹¹⁰ Pro přehlednost je tento aspekt důvěrnosti mediace podrobně rozebrán v části, pojednávající právě o obsahu role mediátora.

4.3.2 Mlčenlivost stran sporu

Jak uvádí Tomáš Horáček: „*Zejména v anglo-americkém prostředí bývá mlčenlivost pojímána velmi široce a je vztahována nejen na mediátora, ale také na strany sporu. Tento široký dosah zásady mlčenlivosti by však v kontinentálním evropském prostředí mohl činit značné potíže, a to u následně vedených soudních nebo rozhodčích řízení z hlediska uplatňování důkazů a výpovědí stran.*“

Je pravdou, že takto široce pojatá mlčenlivost v mediaci je v českém právním prostředí patrně zatím nepředstavitelná, přesto se ve verzi ministerského návrhu zákona o mediaci z března 2009 objevilo ustanovení (označeno jako § 10 odst. 2) v tomto znění: „*Listiny předložené v mediačním řízení některou ze stran sporu nebo sdělení učiněná v tomto řízení některou ze stran sporu nelze použít jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení nebo*

---

¹⁰⁹ S odkazem na § 367 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

¹¹⁰ DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrik. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12. cit. s. 429

rozhodčím řízení bez souhlasu strany sporu, která předložila příslušnou listinu nebo učinila příslušné sdělení; to neplatí v případě sporu plynoucího z výkonu dohledové činnosti ministerstva mezi registrovaným mediátorem a ministerstvem a u listin a sdělení, které již byly dříve jako důkazní prostředky v řízení použity.“ Úprava, jejímž účelem je na první pohled zabránit zneužití mediace stranou, která do ní vstoupí nikoliv s cílem dohodnout se, ale za účelem získání stěžejních informací od protistrany, by však mohla vyústit i v situaci jinou, a to kdyby naopak jedna ze stran předložila v mediaci cíleně listiny pro ni nepříznivé. Touto taktikou by v následném sporu znemožnila druhé straně tyto listiny předložit soudu jako důkaz a zajistila by si tak nespornou výhodu.

Z praktického hlediska si pak lze těžko představit, jak by se v případě neúspěšné mediace u soudu třídila tvrzení a důkazy na ty, které jsou kryty mlčenlivostí a ty, které mlčenlivostí kryty nejsou. Jak by se prokazovalo, že se určitou informací strana dozvěděla skutečně až při mediaci a nešlo pouze o skutečnost, o které tato strana mlčela a druhá strana promluvila první? Strana, které bude určitá skutečnost k neprospěchu, by se zajisté bránila a snažila se všemožnými prostředky (např. i formou incidenční žaloby) zabránit jejímu užití před soudem. V souvislosti s mlčenlivostí stran by byly na mediátora, popř. jeho administrativní aparát, kladeny vysoké nároky protokolárního typu, musel by totiž pečlivě zaznamenávat veškerá vyjádření stran. Tím by však mediace přišla o většinu výhod, která se s ní pojí, tedy neformálnost, nízkou časovou a finanční náročnost. Mediátorova pozornost by byla zbytečně roztříštěna mezi administrativní aktivity a samotnou mediační činnost. Z tohoto pohledu se zdá být finální právní úprava, absentující uložení povinnosti mlčenlivosti stranám sporu v mediaci, jako čistší z pohledu stěžejních zásad a principů mediace.

V odborných statích se objevují určitá řešení, modifikující úplnou absenci právní úpravy mlčenlivosti stran mediace, k zamyšlení je např. tato navržená koncepce: *„Aby byli účastníci řízení motivováni spíše svou povinností mlčenlivosti dodržet, je nezbytné, aby se takovými útokům mohl druhý účastník řízení bránit. Proto ten, kdo by tímto způsobem povinnost mlčenlivosti porušil, neměl by mít právo dovolávat se povinností mlčenlivosti (důvěrnosti mediace) v takovém rozsahu, který by byl pro druhého účastníka nutný pro obranu proti takto užitým informacím.“*¹¹¹ S ohledem na koncepci občanského soudního řízení, které je založeno primárně na posouzení, do jaké míry která ze stran unesla důkazní břemeno a břemeno tvrzení, si nelze představit, že by taková zásada byla inkorporována přímo do předpisů občanského práva

---

111 CHOLENSKÝ, Robert. Nové pojetí povinnosti mlčenlivosti a legislativní předpoklady mediace. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 128-133. cit. s. 128.

procesního. Ujednání v tomto smyslu by však mohly strany zahrnout do smlouvy o provedení mediace, přičemž porušení takového smluvního ujednání by buď přímo provázaly se smluvní pokutou, nebo by ponechaly otázku otevřenou pro případné soudní řízení o náhradě škody.

Není-li v konkrétním případě mezi stranami jiná dohoda, zůstává pouze na mediátorovi, aby s využitím svých profesních zkušeností a snad i intuice rozpoznal účastníky, mající skutečný úmysl zúčastnit se mediace pro její možný přínos v podobě dohody, od těch s postranními úmysly.

4.3.3 Mlčenlivost mediátora

Osoba mediátora je primárním garantem důvěrnosti procesu, jeho mlčenlivost je tedy podmínkou sine qua non funkční a etické mediace. Jde o legitimní požadavek, neboť strany v mediaci sdílí citlivé údaje, ať už o svých pocitech a soukromí, či o ekonomické situaci, finančních plánech apod.

Základní úpravu povinnosti mlčenlivosti mediátora v českém právním řádu obsahuje § 9 ZoM. Hned v prvním odstavci tohoto ustanovení je uvedeno, že: „*Mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, a to i po vyškrtnutí ze seznamu. To platí i v případě, že nebyla uzavřena smlouva o provedení mediace.*“ Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na fázi před podpisem smlouvy o provedení mediace, tedy na vše, co strany mediátorovi sdělí za účelem přípravy mediace a posouzení vhodnosti věci k mediaci. Takto upravená povinnost mlčenlivosti mediátora reflektuje doporučení odborné veřejnosti de lege ferenda, která se objevovala souběžně s přípravou zákona o mediaci: „*Zásada důvěrnosti mediace by však měla být zakotvena ještě šířeji, když by se měla vztahovat i na všechna sdělení, která byla učiněna v průběhu přípravy mediačního jednání. Půjde zejména o situace, kdy je mediátor kontaktován pouze jednou ze stran sporu s žádostí o provedení mediace. I v takovém případě je pravděpodobné, že se mediátor již v tomto okamžiku dozví řadu citlivých údajů, které mají charakter informací důvěrných, a tedy nutně chráněných.*“¹¹² Na povinnost mlčenlivosti zároveň nemá vliv skutečnost, zda došlo k uzavření mediační dohody či nikoliv. Dle Dany Potočkové¹¹³ však mlčenlivost nedopadá na informaci o tom, že byla uzavřena smlouva o provedení mediace či mediační dohoda,

---

112 HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-127, cit. s. 125.

113 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 58.

nedohodnou-li se strany mezi sebou jinak. Dle téže autorky se dále mlčenlivost nevztahuje na: „*informace nebo listiny, které byly při mediaci předloženy, ale o kterých účastníci věděli již před zahájením mediace*¹¹⁴ nebo si je mohou obstarat zákonným způsobem¹¹⁵“.

Porušení povinnosti mlčenlivosti je jedním z nejzávažnějších pochybení mediátora, které ho může stát nejen dobrou pověst, ale také až 100 000,- Kč jakožto peněžitou sankcí za spáchání správního deliktu podle § 26 odst. 2 ZoM. Mediátorovi, který je zároveň advokátem, pak hrozí za spáchání tohoto správního deliktu napomenutí, veřejné napomenutí, pokuta až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy stanovené jiným právním předpisem, nebo dočasný zákaz poskytování služeb mediátora uložený na dobu 6 měsíců až 5 let¹¹⁶.

Mlčenlivostí je tedy mediátor vázán jak po celou dobu mediace, tak i po vyškrtnutí ze seznamu zapsaných mediátorů, vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Z řad odborné veřejnosti se v této souvislosti ozývaly hlasy, volající po prolomení této zásady alespoň v případě sporů, plynoucích z činnosti mediátora.¹¹⁷ Na to zareagovala právní úprava, když podle § 9 odst. 3 ZoM není mediátor vázán povinností mlčenlivosti v rozsahu, nezbytném pro řízení před soudem či jiným příslušným orgánem¹¹⁸, pokud je v tomto řízení projednáván spor plynoucí z činnosti mediátora mezi ním a stranou konfliktu (popř. jejím právním nástupcem). Stejně tak se povinnost mlčenlivosti mediátora nevztahuje na skutečnosti, které mediátor musí uvést na svou obranu v rámci výkonu dohledu nad činností mediátora nebo v kárném řízení. Oproti ministerskému návrhu zákona o mediaci z března 2009 bylo vypuštěno ustanovení [v návrhu jako § 9 odst. 3 písm. c)], podle kterého je mediátor zbaven mlčenlivosti ex lege pro účely trestního řízení. Původně navržená úprava se setkala s kritikou z řad odborníků, kteří poukazovali na to, že nebude nic jednoduššího než podat trestní oznámení, a každý (nejen strany sporu) se dostane k zásadním informacím, které zazněly při mediaci: „*Takto obecně formulovaná výjimka naprosto znehodnocuje jakkoli nastavenou povinnost mlčenlivosti, když k jejímu prolomení stačí pouhé podání trestního oznámení. Když s takovou výjimkou ze základního pravidla důvěrnosti mediace pro účely trestního řízení přišla Celostátní konference komisařů pro jednotné státní zákony v USA při vytváření jednotného zákona o mediaci, oprávněně kritizovaly*

---

114 Typicky např. smlouvy všeho druhu ve sporech, plynoucích z právních poměrů v rámci obchodního styku, jiné listiny podepsané oběma stranami či události, kterých se obě strany prokazatelně zúčastnily.

115 Např. výpisy z veřejně přístupných rejstříků, jakým je obchodní rejstřík, živnostenský rejstřík či katastr nemovitostí.

116 Ustanovení § 49b odst. 3 zákona o advokacii.

117 ŠTANDERA, Jan. Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení? *Právní rozhledy*. 2011, č. 22. s. 803-810.

118 Pod pojmem „jiný příslušný orgán“ si lze představit např. rozhodce či dokonce dalšího mediátora, pokud by smlouva o provedení mediace obsahovala rozhodčí či mediační doložku, popř. dohodli-li by se na tom účastníci mediace s mediátorem ad hoc až po vzniku sporu.

*takový legislativní nápad i mezinárodní organizace sdružující mediátory.*¹¹⁹ Lze přisvědčit názoru, že takto široce uplatněná výjimka z mlčenlivosti mediátora by zcela popřela podstatu mediace a v mnohých případech znemožnila uzavření mediační dohody.

Dle § 9 odst. 4 ZoM se pak povinnost mlčenlivosti vztahuje i na další osoby, podílející se společně s mediátorem na zajištění přípravy a průběhu mediace. Těmito osobami bude nejčastěji administrativní aparát v kanceláři mediátora či tlumočníci, ale lze si představit i ko-mediátora, který by nebyl zapsaným mediátorem a nevykonával by tak mediaci na základě ZoM, avšak který by mediaci prováděl na základě společně projevené vůle stran mediace. Porušení povinnosti mlčenlivosti takovou osobou je na základě § 25 odst. 1 ZoM přestupkem, za který lze uložit pokutu až ve výši 100 000,- Kč.

Ustanovení § 9 odst. 5 ZoM pak zohledňuje i možnou rozdílnost národních zákonných úprav mlčenlivosti mediátora: *„Ten, kdo je mediátorem podle právních předpisů jiného členského státu, nesmí být nucen porušit povinnost mlčenlivosti v rozsahu, v jakém je mu uložena právními předpisy jiného členského státu, na jejichž základě poskytuje své služby.“*

V ZoM naopak chybí výslovně zakotvená povinnost mediátora informovat účastníky mediace předem o rozsahu své mlčenlivosti. V praxi však většina mediátorů hovoří o své mlčenlivosti v rámci úvodního slova, popř. mají výslovné ustanovení ve vlastních mediačních rádech.

4.3.4 Důvěrnost mediace, mlčenlivost mediátora a caucus

Caucus neboli technika odděleného jednání stran je metodou přínosnou, z pohledu zásad mediace však leckdy ošemetnou. Odborná veřejnost upozorňuje¹²⁰, že právě caucusy mohou být překážkou dohody, protože mohou podkopat důvěru, kterou strana, jež se právě caucusu neúčastní, měla v mediátora a mediační proces. Strana konfliktu, která pouze čeká, přemýšlí o tom, co se asi děje za zavřenými dveřmi, se může obávat vytvoření koalice mezi mediátorem a druhou stranou, ztrácí kontrolu nad tvorbou dohody a procesem samotným. Jedna strana neví, co sdělila mediátorovi v rámci odděleného jednání strana druhá a může se bát, že bude manipulována.

Caucus má však svá nesporná pozitiva, jde o funkční metodu, jak je ostatně blíže

---

119 CHOLENSKÝ, Robert. Nové pojetí povinnosti mlčenlivosti a legislativní předpoklady mediace. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 128-133. cit. s. 128.

120 GARBY, Thierry. Jednat nebo nejednat se stranami odděleně, to je otázka... *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 33-34. cit. s. 33

rozvedeno v kapitole „Mediační proces“. Hovoříme-li o ní v souvislosti se zásadou důvěrnosti, je především třeba, aby caucus důvěru mezi mediátorem a stranami narušil v co nejmenším rozsahu. Za tímto účelem se jeví jako vhodné strany již před zahájením mediace (např. zasláním mediačního řádu) či v rámci úvodního slova poučit o možnosti použít oddělená jednání, vysvětlit pojem a účel caucusu a ujistit strany konfliktu o přísné mlčenlivosti mediátora o veškerých skutečnostech, které mu strany sdělí v rámci caucusu a nepovolí mu prezentovat je druhé straně. Poslední zmíněné je užitečné opětovně zdůraznit ještě úvodem samotného caucusu tak, aby se strana cítila skutečně bezpečně a neváhala sdělit mediátorovi vše, co považuje za důležité. Dle Martiny Doležalové je naprosto nepřijatelné, aby mediátor ukončil poradou s některou ze stran s pochybnostmi o tom, která informace může či nemůže být zpřístupněna či použita straně druhé.¹²¹

Mediátor by měl zároveň dbát o to, aby oddělené jednání s každou ze stran trvalo přibližně stejnou dobu. I o tomto pravidlu je užitečné hovořit v rámci úvodního slova tak, aby se strany nemusely obávat krácení svých práv, procesního prostoru a důvěra mezi nimi a mediátorem nedoznala vážných trhlin.

Osobně nepovažuji caucus za techniku porušující zásadu důvěrnosti mediace, resp. pokládám tento způsob úvah svým způsobem za bezpředmětný. Caucus je nedílnou součástí mediace, její funkční složkou, bez níž si většinu mediačních procesů nelze představit. Postoj, který by směřoval k úplnému vynechání caucusu z důvodu obavy o důvěrnost mediace, proto není na místě. Odborné veřejnosti však lze přisvědčit, že caucus, byť v mediaci nenahraditelný, je třeba vnímat jako rizikový moment mediačního procesu ve vztahu k zachování důvěrnosti v očích stran a rovněž v souvislosti s komfortem účastníků v rámci mediačního procesu. To je skutečnost, kterou si musí připomínat zejména praktikující mediátoři a náležitě každý prováděný caucus ošetřit. Ke caucusu by pak mediátor rozhodně neměl utíkat ve chvíli, kdy se mediace ocitne v nekomfortní fázi, ale používat jej skutečně účelně.

4.3.5 Další projevy zásady důvěrnosti mediace v zákoně o mediaci

Mohlo by se zdát, že ZoM v úvodních ustanoveních důvěrnost výslovně neupravuje. Avšak např. dle ustanovení § 3 odst. 4 ZoM je mediátor povinen před zahájením mediace poučit strany mimo jiné o zásadách mediace. Důvěrnost mediace a mlčenlivost mediátora jsou přitom

---

121 DOLEŽALOVÁ, Martina.; VAN LEYNSELE, Patrik. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12. s. 419-429.

základním principem mediace, takže bez jakýchkoli pochyb musí být v úvodním slově zmíněny.

Zásada důvěrnosti mediace v širším slova smyslu, tedy nejen mlčenlivosti mediátora, ale i potřebné důvěry mezi stranami a mediátorem, se odráží i v ustanovení § 5 odst. 2 ZoM, podle kterého: „*Mediátor může odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže je narušena nezbytná důvěra mezi ním a některou ze stran konfliktu.*“

4.4 Osoba mediátora

4.4.1 Důležitost osoby mediátora

Nepominutelným stavebním kamenem procesu mediace je osoba mediátora. To on je garantem, že mediace bude probíhat ve správných mezích a sloužit tak svému účelu: „*Vyjdeme-li ze systemického pojetí pomoci, pak je mediace definovatelná pomocí mediátora. Bez mediátora není žádná mediace možná. Členové konfliktního systému přicházejí v situaci, kdy jejich vzájemná komunikace selhává. Žádají mediátora o pomoc. Mediační systém vzniká teprve vstupem mediátora do jejich konfliktního systému. V narušené konfliktní komunikaci je příchodem nového prvku systému naděje na konstruktivní řešení. Mediátor jako člen mediačního systému se teprve v mediační komunikaci dále konstituuje. Vstupuje do ní však vybaven svými schopnostmi, dovednostmi, znalostmi a představou o roli, kterou v dané mediační komunikaci bude zastávat.*“¹²² Význam osoby samotného mediátora zdůrazňuje i autorský kolektiv katedry Občanského práva procesního Univerzity Karlovy v Praze: „*Základní roli zde sehrává nestranný zprostředkující mediátor; jehož pochopení, zkušenost a blízkost zájmům stran mu umožňují navrhnout podmínky urovnání přijatelné oběma stranám*“¹²³.

Mediátor je nenahraditelný a nezastupitelný, jak ostatně vyplývá i z § 8 odst. 1 písm. a) ZoM, podle něhož je mediátor povinen vykonávat mediaci osobně. Přípravu i vedení samotné mediace musí mediátor zastat samostatně, asistenci může využít pouze pro některé úkony administrativní (např. kopírování, zajišťování pošty, sepsání záznamů z mediačních sezení, diktovaných mediátorem apod.) či ekonomické (fakturace odměny mediátora, účetní úkony

---

122 HOLÁ, Lenka. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s. 2003. ISBN 80-247-0467-6. cit. s. 82.

123 WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní - Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: nakl. Linde Praha, a.s., Právnické a ekonomické knihkupectví. 2011. ISBN: 978-80-7201-842-0. cit. s. 645.

apod.). Ani mediátor, který je současně advokátem, se nemůže při provádění mediace nechat zastoupit advokátním koncipientem.¹²⁴

Nabízí se otázka, zda požadavek provádění mediace „osobně mediátorem“ zahrnuje povinnost mediátora účastnit se mediace osobně fyzicky, tzn. být na stejném místě s účastníky mediace. Odpověď poskytuje autorský kolektiv Komentáře k ZoM, podle něhož je s přihlédnutím k současné úrovni komunikačních prostředků bezpochyby možné vést jednání např. telefonicky či prostřednictvím videokonference.¹²⁵ Čím dál častěji využívána je zejména tzv. on-line mediace neboli ODR¹²⁶, tedy: „*mediální řízení, které aplikuje částečně nebo v plném rozsahu prostředky informačních technologií a dálkové komunikace, a které může nahradit nebo doplnit mnoho aspektů tradičního procesu offline*“¹²⁷. Z dostupných zdrojů¹²⁸ lze vyčíst vhodnost ODR v případech, kdy jsou strany konfliktu od sebe či od mediátora více vzdáleny, vznikl-li samotný spor v souvislosti s internetem, např. nákupem zboží či objednávkou služeb po internetu¹²⁹, popř. obávají-li se strany, že by při přímé osobní konfrontaci mohlo dojít k další eskalaci konfliktu, přitom ale mají zájem na smírném urovnání věci. Předpokladem uspokojivého průběhu on-line mediace je odpovídající hardwarové a softwarové vybavení na straně mediátora i účastníků, alespoň základní počítačová gramotnost a znalost práce s internetem mediátora i účastníků mediace. Mediátor by měl stanovit taková pravidla, která zaručí zachování principu důvěrnosti mediace a za tím účelem řádně poučit účastníky, že veškerá použitá technická zařízení

---

124 Provádění mediace totiž není výkonem advokacie ve smyslu § 1 zákona o advokacii:

„(1) Tento zákon upravuje podmínky, za nichž mohou být poskytovány právní služby, jakož i poskytování právních služeb advokáty (dále jen „výkon advokacie“).

(2) Poskytováním právních služeb se rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu. Poskytováním právních služeb se rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu¹, je-li vykonávána advokátem.“

Nelze proto použít ustanovení § 26 zákona o advokacii o substitučním zastoupení advokáta jiným advokátem či advokátním koncipientem:

„(1) Advokát se v rámci svého pověření může dát zastoupit jiným advokátem.

(2) Nestanoví-li zvláštní předpis jinak, 12 může advokáta při jednotlivých úkonech právní pomoci zastoupit i zaměstnanec advokáta nebo advokátní koncipient.“

125 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2.

126 Zkratka anglického „on-line dispute resolution“

127 GERTNER, Lucie. Mediace on-line v kontextu zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 41-43. cit. s. 42.

128 GERTNER, Lucie. Mediace on-line v kontextu zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 41-43. S odkazem na : KAUFMANN-KOHLER, G., SCHULTZ, T. Online Dispute Resolution: Challenges for Contemporary Justice. International Arbitration Law Library Series Set. The Hague : Kluwer Law International, 2004. s. 249 – 276.

129 Mediaci takto již od roku 1999 využívá např. portál www.ebay.com, jehož zákazníci pochází ze všech světových regionů (viz.: <http://pages.ebay.com/services/buyandsell/disputeres.html>). Mediace je zajišťována prostřednictvím služby SquareTrade (viz.: <http://www.squaretrade.com/about-us>), které využívají rovněž internetové portály Yahoo! nebo Google.

musí být zabezpečena proti přístupu neoprávněných osob. Je dále na mediátorovi, aby se stranami konfliktu dohodl organizační záležitosti, a to především termíny „schůzek“ a jejich četnost, lhůty pro odpověď mediátora na sdělení stran např. prostřednictvím emailu apod. Jak bylo již na počátku této části předesláno, v kontextu ZoM by on-line mediace mohla být problematicky konfrontovatelná s požadavkem výkonu činnosti mediátora osobně. V literatuře¹³⁰ však panuje shoda, že provádění mediace on-line není v rozporu s principem osobního výkonu mediace mediátorem, vykonává-li mediátor mediaci sám.

Jediným skutečně problematickým bodem by tak mohly být soudně nařízené mediace: „*Problematičtější se z tohoto hlediska jeví případy, kdy soud účastníkům řízení nařídí první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin podle občanského soudního řádu. Otázkou je, zda slovo setkání implikuje setkání tváří v tvář či zda postačí setkání např. za pomoci videokonference. Osobně bych se klonila k extenzivnějšímu výkladu a viděla setkání v rámci videokonference jako jednu z možností, obávám se však, že se objeví i názory opačné.*“¹³¹ Dle mého názoru skepse v tomto směru není na místě. Vzhledem k tomu, že soud při zjišťování, zda nařízené setkání s mediátorem proběhlo, vychází z potvrzení mediátora, které tento vydává účastníkům sporu, bude záležet zejména na mediátorovi, jak situaci vyhodnotí. Dojde-li mediátor k závěru, že např. videokonference naplnila smysl nařízené úvodní schůzky s mediátorem, může toto potvrzení vydat. Nedostává se ani do kolize se ZoM, neboť úvodní setkání s mediátorem ještě není mediací v pravém slova smyslu.

Přes očekávaná úskalí má on-line mediace bezesporu ve světě tzv. distančních vztahů své místo a česká odborná veřejnost se k ní prozatím staví víceméně pozitivně. Varovný prst oproti tomu autoři Komentáře k ZoM zvedají u případů mediace vedené písemně, kde mediátor nemá možnost sledovat bezprostřední reakce účastníků mediace a rovněž účastníci mediace přichází o vzájemný kontakt.¹³² S tímto názorem odborné veřejnosti se ztotožňuji, když písemnou komunikaci skutečně nepovažuji pro mediaci za vhodnou. Oproti tomu on-line mediaci v podobě videokonferencí bych a priori nezavrhovala, její využitelnost spatřuji zejména pro spory subjektů, které dělí objektivní (geografická) vzdálenost. Jednání prostřednictvím videokonferencí je dnes ostatně běžnou praxí při sjednávání mezinárodních kontraktů zásadního významu, nevidím proto důvod, proč tento komunikační kanál nevyužít i při řešení sporů. Oproti

---

130 GERTNER, LucieM. Mediace on-line v kontextu zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 41-43. DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2.

131 GERTNER, Lucie, LL.M. Mediace on-line v kontextu. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 41-43.

132 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 41.

tomu on-line mediace rodinných sporů (zejména nejde-li pouze o majetek, ale i o otázky s vztahovým kontextem) by měla být pečlivě uvážena a prováděna spíše výjimečně, neboť při tomto způsobu jednání mediace samozřejmě pozbývá svou bezprostřednost a vytrácí se tak její nápravný (až leckdy terapeutický) efekt. De lege ferenda nepovažuji za nutné rozšíření stávající právní úpravy mediace o výslovnou úpravu on-line mediace a výčet případů, kdy by on-line mediace byla připuštěna, resp. zakázána. Množství životních situací je natolik pestré, že nelze kazuisticky vymezit seznam kauz k mediaci a roztrdit je do dvou skupin. Bude tedy na každém z mediátorů, aby možnost využití on-line mediace pro konkrétní případ důkladně posoudil a dojde-li k závěru, že on-line mediace v dané věci může zmařit účel mediace, aby o tomto strany poučil a doporučil jim standardní postup, kterým je a mělo by i zůstat osobní jednání. Uvedený postup mediátora je přímým odrazem povinnosti mediátora vykonávat mediaci s náležitou odbornou péčí, zakotvené v § 8 odst. 1 písm. a) ZoM.¹³³

4.4.2 Nestrannost a nezávislost mediátora

Nestrannost a nezávislost mediátora je podmínkou sine qua non kvalitně provedené mediace, vykonané v souladu se zákonem. Nestrannost mediátora vychází z absence poměru mediátora k věci, účastníkům mediace či jejich zástupcům. Tento poměr byl upřesněn v literatuře¹³⁴ tak, že nestranný mediátor se nesmí mediace zúčastnit, má-li s některou ze stran osobní či obchodní poměry, pokud by mu mohl výsledek sporu přinést přímý či nepřímý prospěch¹³⁵ či působil ve sporech, v nichž některou ze stran zastupoval některý z jeho spolupracovníků nebo společníků. Neutralita se pak odráží spíše v postoji mediátora, který by se měl zdržet „veškerých projevů souhlasu či nesouhlasu, měl by se zdržet připomínek nebo doporučení, které by ukazovaly na zaujatost... Musí jednat neutrálně a musí být vidět, že jedná neutrálně.“¹³⁶ Nestrannost a neutralita jdou ruku v ruce, je však jasně patrné, že zákonem lze regulovat spíše prvé zmíněné. Neutralita je vnitřní postoj, který se projevuje v každém sebemenším počínu mediátora v rámci mediačního procesu a je tedy především na mediátorovi, aby svou neutralitu uhlídal.

---

¹³³ § 8 odst. 1 písm. a) ZoM: „Mediátor je povinen provádět mediaci osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí.“

¹³⁴ DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrick. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. s. 419-464.

¹³⁵ V tomto ohledu je čile konzultována zejména problematika tzv. „odměny za úspěch“, tedy odměny mediátora, odvislé od výsledku mediace. K tomu více v kapitole, věnované obsahu smlouvy o provedení mediace.

¹³⁶ DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrick. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. s. 419-464. s. 427.

V ZoM je požadavek nestrannosti mediátora zakotven na více místech, základ přitom představuje ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) ZoM, podle něhož: „*Mediátor je povinen provádět mediaci osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí.*“ Na tento základní požadavek pak navazují konkrétní povinnosti mediátora, a to mimo jiné i povinnost informační podle § 8 odst. 1 písm. c) ZoM: „*Mediátor je povinen bez zbytečného odkladu informovat strany konfliktu o všech skutečnostech, pro které by se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům mohl být důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.*“ Mediátor, který by porušil informační povinnost, se dopouští správního deliktu podle § 26 odst. 2 písm. b) ZoM a hrozí mu pokuta až do 100.000,- Kč. Konkrétní příklad informační povinnosti uvádí autoři Komentáře k ZoM¹³⁷ - mediátor by měl strany informovat, že působil jako mediátor u případu, kterého se účastnil právní zástupce (či jeho spolupracující advokát) některé ze současných stran konfliktu. Jde o ukázkovou situaci, která může vyústit v pochybnosti stran o nepodjatosti mediátora, ale také nemusí. Mediátor se sám nemusí cítit podjatý ani zlomkově, přesto musí stranám tuto informaci předat a nechat na nich, aby uvažily podpis smlouvy o provedení mediace.

Zákon přímo nepodjatost nedefinuje, jde však opačnou cestou, tedy vymezením podjatosti. Podjatý je mediátor se vztahem k věci, tedy kdyby měl výsledek mediace přímý dopad na práva a povinnosti mediátora, nebo má-li mediátor předem o konfliktu poznatky, které získal před zahájením mediace či po zahájení mediace a které mohou ovlivnit jeho nestrannost¹³⁸. Poměr ke stranám konfliktu a k jejich zástupcům je tu tehdy, pokud je k nim mediátor v příbuzenském vztahu či ve vztahu osob blízkých¹³⁹, dále pak ve poměru ekonomickém, přátelském, ale i nepřátelském apod. Autoři Komentáře k ZoM však upozorňují, že: „*Ne každý poměr hodnotitelný jako subjektivní hledisko (tj. zejména vztah přátelský či nepřátelský) však zakládá důvod podjatosti – musí to být vztah natolik významného charakteru, že ve svém důsledku může vést k porušení povinnosti mediátora provádět mediaci nezávisle*

---

137 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. s. 27

138 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. s. 27

139 Definici osoby blízké lze nalézt v § 22 OZ:

„(1) *Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen 'partner'); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.*

(2) *Stanoví-li zákon k ochraně třetích osob zvláštní podmínky nebo omezení pro převody majetku, pro jeho zatížení nebo přenechání k užití jinému mezi osobami blízkými, platí tyto podmínky a omezení i pro obdobná právní jednání mezi právnickou osobou a členem jejího statutárního orgánu nebo tím, kdo právnickou osobu podstatně ovlivňuje jako její člen nebo na základě dohody či jiné skutečnosti.*“

*a nestranně.*¹⁴⁰

Je-li již skutečně přítomen důvod k pochybnostem o nepodjatosti mediátora a mediace ještě nebyla zahájena, mediátor je dle § 5 odst. 1 ZoM povinen odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace.¹⁴¹ Pouhý důvod k pochybnostem mediátora o tom, že by v daném případě nemusel být schopen naplnit podmínku nezávislosti a nestrannosti, je dostačující k odmítnutí uzavřít smlouvu o provedení mediace. Dle autorského kolektivu Komentáře k ZoM¹⁴² pak mediátor není povinen stranám sdělit důvody, které jej vedly k postupu podle § 5 odst. 1 ZoM, tedy k odmítnutí uzavření smlouvy o provedení mediace. Tomu si dovolím krátce oponovat. Měli být mediace inkorporována v prostředí ČR jakožto spolehlivá a dostupná metoda řešení sporu, je dle mého názoru na místě, aby mediátor informoval strany o důvodu odmítnutí podpisu smlouvy o provedení mediace, neporuší-li tím např. mlčenlivost advokáta a učiní-li to tak, aby současně neuškodil některé ze stran. Plně dostačující by dle mého názoru byl náznak, které oblasti vztahů účastníků se pochybnost mediátora o nepodjatosti dotýká. Pokud se důvod pochybovat o nepodjatosti mediátora vyskytne v případě již zahájené mediace (tedy po podpisu smlouvy o provedení mediace), mediátor mediaci ukončí.¹⁴³

Právní úprava tak vychází z doporučení odborné veřejnosti, reprezentované např. Tomášem Horáčkem z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, který již v roce 2010 nastínil koncepci nestrannosti mediátora *de lege ferenda*: „*Zákonná úprava mediace nesmí opomenout povinnost mediátora vykonávat mediaci nezávisle a nestranně. V souvislosti s touto povinností by mělo být stanoveno, že mediátor musí v případech, má-li důvodné pochybnosti o své podjatosti (s ohledem na svůj vztah ke stranám sporu nebo k předmětu sporu) buď v závažných případech spor k mediaci odmítnout, nebo v méně problematických situacích informovat bez zbytečného odkladu strany o důvodech, pro které by mohla být založena překážka na straně mediátora realizovat mediační jednání v dané věci.*“¹⁴⁴

Jak vyplývá z výše uvedeného, ZoM vyžaduje ze strany mediátora skutečně aktivní přístup k jeho nestrannosti: „*Dodržování nutnosti zachovávat a prokazovat nezávislost*

---

140 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. s. 27

141 Ustanovení § 5 odst. 1 ZoM: „*Mediátor odmítne uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.*“

142 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. s. 28

143 Ustanovení § 6 odst. 1 ZoM: „*Mediátor již zahájenou mediaci ukončí, jestliže vznikne podle § 5 odst. 1 důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.*“

144 HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 125 násl.

*a neutralitu ukládá mediátorům aktivní povinnost zachovávat transparentnost. Mediátor musí strany před počátkem mediace nebo i během procesu mediace (pokud to vyžadují okolnosti) spontánně upozornit na všechny skutečnosti, o nichž by se mohlo předpokládat, že mohou vyvolat pochybnosti o jeho nezávislosti či nestrannosti, a musí se zdržet zahájení mediace nebo pokračování v mediaci, pokud nezíská od stran souhlas v tomto smyslu poté, co je bude plně informovat o okolnostech, které mohou vyvolat pochybnosti o jeho nezávislosti a neutralitě.*¹⁴⁵ I když pocitově zákonná úprava tématu nestrannosti mediátora nevyznívá natolik tvrdě jako např. právní úprava bavorská, kde mediátor „*musí být schopen hodnověrným způsobem zajistit neutralitu a nestrannost mediálního řízení*“¹⁴⁶, je požadavek na důslednou sebereflexi mediátora z pohledu jeho nestrannosti i v české právním prostředí nesporný.

Podnět k úvaze o nepodjatosti mediátora může samozřejmě vzejít i ze strany účastníků mediace, přesněji řečeno většinou jednoho z nich, který se cítí v mediaci znevýhodněn. Pokud jeden z účastníků získá pocit, že mediátor není zcela nestranný, či že dokonce vstupuje s druhým z účastníků tzv. „do koalice“, musí se mediátor takové situaci důsledně věnovat. Mediátor by měl dotčenou stranu ujistit, že mu záleží na jejím pocitu a požádat ji o bližší vysvětlení, z jakého konkrétního důvodu v jeho očích pozbyl nestrannosti. Tyto body mediátor se stranami prodiskutuje, vysvětlí funkčnost svých postupů a výroků a ujistí se, zda strany vše správně pochopily a zda jej nadále považují za nestranného. Pokud by tomu tak nebylo, nabízí se na první pohled postup dle § 6 odst. 3 písm. a) ZoM: „*Mediátor již zahájenou mediaci ukončí, jestliže vznikne podle § 5 odst. 1 důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.*“ Je-li však mediátor přesvědčen, že důvod pro pochybnosti o jeho nepodjatosti objektivně neexistuje a celá situace je založena pouze na subjektivním postoji jedné či více stran sporu, měl by strany vyzvat ke společnému postupu dle § 6 odst. 3 písm. d) ZoM, tedy k ukončení mediace souhlasným písemným prohlášením všech stran konfliktu o ukončení mediace podepsaným mediátorem, případně stranu, která se v mediaci nadále necítí komfortně a přeje si její ukončení, poučit o možnosti písemně prohlásit, že v mediaci nebude nadále pokračovat dle § 6 odst. 3 písm. c) ZoM.

Úvodní slovo mediátora by mělo bezesporu obsahovat vysvětlení jeho role a zdůraznění toho, že jeho úkolem je nestranně asistovat účastníkům mediace při jejich vyjednávání. Mediátor

---

145 DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrick. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. s. 419-464.

146 STEIBENGEROVÁ, Dorota; STANISLAV, Antonín. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6. s. 203-211.

v úvodním slovu běžně oznamuje stranám, že jeho úkolem není hledat namísto stran řešení a že bude po celou dobu mediace neutrální. Zájemcům o výkon povolání mediátora je při výcvicích zdůrazněno, aby obsah a důležitost úvodního slova nepodceňovali. V praxi bývá totiž často užitečné ve sporných momentech mediace odkázat na obsah úvodního slova. Typickým případem je situace, kdy strany požádají mediátora, aby vyjádřil svůj názor na právní či skutkovou stránku sporu, či aby dokonce sám doporučil vhodné řešení situace. Nelze popřít, že mediátor se často nevyhne vnitřní inklinaci k určitému řešení, jeho prezentaci účastníkům mediace by měl ale pečlivě zvážit. Pokud má mediátor právní vzdělání, nota bene, pokud paralelně s výkonem činnosti mediátora provozuje např. advokátní praxi, často v hlavě automaticky provádí subsumpci řešené situace stran pod příslušná ustanovení zákona. ZoM výslovně připouští, aby mediátor vyjádřil svůj právní názor na věc stran nebo některou její dílčí otázku¹⁴⁷, takový postup však musí mediátor vždy pečlivě zvážit: „*Ačkoli to samo o sobě není zakázáno, musí si mediátor uvědomit, že pokud to učiní, riskuje ohrožení celého procesu; strany nebo jedna z nich (ta, kterou by názory mediátora nepotěšily), by mohly na mediátora nadále pohlížet jako na osobu, která ztratila svou neutralitu, a ztratily by tak víru v mediátora a v celý proces.*“¹⁴⁸ Pokud se mediátor rozhodne odmítnout žádost stran, je elegantní odkázat právě na jeho úvodní slovo a vysvětlit stranám, proč je důležité, aby si v procesu zachoval nestrannost. Protože v tuto chvíli mediátor stranám nevyhoví, je třeba ověřit jejich pochopení a vůli pokračovat v mediaci dále. Pokud se mediátor rozhodne stranám vyhovět, měl by se zejména ujistit, že strany opravdu o jeho názor na věc stojí a že chápou, že cokoli mediátor řekne, je pouze součástí diskuze a strany mají i nadále pod kontrolou řešení situace. Na druhou stranu vyjádření názoru mediátora může mediačnímu procesu dodat na nezbytné dynamice a svým způsobem i přispět k vážnosti a autoritě mediátora v očích stran.

4.4.3 Způsobilost mediátora

4.4.3.1 Obecně ke způsobilosti mediátora

Způsobilost mediátora ve smyslu jeho kvalifikace se s rozšířením mediace a jejím

---

147 Ustanovení § 8 odst. 2 ZoM: „*Mediátor nesmí ohledně konfliktu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil k přípravě mediace, poskytovat právní služby podle jiného právního předpisu, i když je jinak k jejich poskytování oprávněn. Za právní službu se nepovažuje vyjádření právního názoru mediátora v průběhu mediace na věc stran konfliktu nebo některou její dílčí otázku.*“

148 DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrick. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. s. 419-464. cit. s. 427.

propojením se soudním řízením stala a doposud je zásadním tématem. Otázek v tomto smyslu je mnoho – jaké by měly být vstupní podmínky, umožňující výkon funkce mediátora, otázka dalšího vzdělávání mediátorů, kdo má vzdělávání mediátorů zajišťovat a do jaké míry se v tomto ohledu má zapojit stát, jakou kvalifikaci má mít mediátor atd.

Vyjma dále rozebraných ustanovení ZoM se otázky způsobilosti mediátora dotýká čl. 4 směrnice o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech: „*Členské státy podporují úvodní i další odborné vzdělávání mediátorů s cílem zabezpečit pro strany účinné, nestranné a kvalifikované vedení mediací.*“

Z hlediska charakteru podnikání není činnost zapsaných mediátorů dle ZoM dle § 3 odst. 2 písm. l) živnostenského zákona živností, nýbrž jde o podnikání na základě zvláštního zákona. Jde o logické zařazení mediace např. vedle výkonu advokacie, tlumočnictví, daňového poradenství atd.

4.4.3.2 Způsobilost mediátora jako podmínka zápisu do seznamu mediátorů

Před přijetím ZoM probíhala mezi odbornou veřejností čilá debata na téma požadavků na kvalifikaci mediátora.

Tomáš Horáček nastínil již v roce 2010 dva možné přístupy určení rozsahu požadované odborné kvalifikace mediátora.¹⁴⁹ První možností bylo výkon mediace z hlediska odbornosti mediátorů nijak neomezovat, tedy umožnit provádět mediaci každé zletilé fyzické osobě s neomezenou způsobilostí k právním úkonům. Tím by odpadla diskuze o tom, zda je dokončené vysokoškolské vzdělání (případně v jakém oboru) dostatečným kvalifikačním předpokladem k výkonu povolání mediátora a zároveň častá výtky, že zavedení požadavku na vzdělávání mediátorů uměle vytvoří zdroj finančních příjmů pro vzdělávací instituce v oblasti mediace. Do zákonné úpravy mediace byla nakonec zapracována druhá nastíněná varianta, tedy legislativní zakotvení požadavku na odbornost mediátorů jako podmínky pro oprávnění mediaci vykonávat.

Dle § 16 odst. 1 písm. d) ZoM: „*Ministerstvo (legislativní zkratka pro Ministerstvo spravedlnosti dle § 13 zákona o mediaci¹⁵⁰) zapíše na žádost do seznamu fyzickou osobu, která je způsobilá k právním úkonům; je bezúhonná; získala vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo*

---

149 HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-128.

150 Ustanovení § 13 ZoM: „*Ministerstvo spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“)* vykonává podle jiného právního předpisu) dohled nad dodržováním povinností stanovených mediátorovi tímto zákonem; to neplatí, je-li mediátorem advokát.“

v navazujícím magisterském studijním programu v České republice, nebo získala obdobné vysokoškolské vzdělání v zahraničí, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, uznání takového vzdělání stanoví, anebo které bylo toto vzdělání uznáno podle jiného právního předpisu; složila zkoušku mediátora nebo jí byla uznána kvalifikace podle jiného právního předpisu a nebyla v posledních 5 letech před podáním žádost vyškrtuta ze seznamu postupem podle § 22 odst. 4 zákona o mediaci.“

Předmětem diskuzí byl zejména požadavek magisterského titulu mediátorů. Část veřejnosti volala po mírnější úpravě a snížení nutné dosažené úrovně vzdělání na úroveň bakalářskou. Druhým návrhem bylo naopak zavedení ještě konkrétnějšího kvalifikačního požadavku, většinou šlo o ukončené vzdělání v oboru právo. Oproti tomu byly vznášeny výtky, podle nichž právnické vzdělání není zárukou správného výkonu funkce mediátora. Zejména u rodinné mediace jsou velmi užitečné znalosti z oboru psychologie, u těžkých rodinných mediací lze účast mediátora, který má rovněž plnohodnotné vzdělání v oboru psychologie, považovat téměř za nezbytnou. Vyhradit výkon povolání mediátora pouze právníkům by proto nebylo rozumné. Zcela specifickou skupinou jsou pak mediace ve věcech nezletilých dětí: „*Je vhodné zdůraznit, že bez ohledu na zvolený přístup k odbornému vzdělání mediátorů považují za zcela zásadní stanovení zvláštních kvalifikačních předpokladů pro mediátory, kteří se budou zabývat rodinnou mediací v oblasti péče o nezletilé... Mám přitom zato, že rozhodujícím by nemělo být vzdělání právní, ale především vzdělání z oboru psychologie nezletilých dětí a mladistvých, přičemž nezbytným předpokladem by měla být i určitá délka praxe v tomto oboru...*“¹⁵¹ Nakonec bylo zvoleno řešení kompromisní, kterým byl požadavek dosaženého magisterského vzdělání, tedy vzdělání dle § 46 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění¹⁵², avšak bez limitace konkrétním oborem.¹⁵³ Zároveň zákonodárce reflektoval

---

151 HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-127. cit. s. 126.

152 Ustanovení § 46 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění:

„(1) *Magisterský studijní program je zaměřen na získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti; v oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu.*

(2) *Magisterský studijní program navazuje na bakalářský studijní program; standardní doba tohoto studia je nejméně jeden a nejvýše tři roky. V případech, kdy to vyžaduje charakter studijního programu, může být udělena akreditace magisterskému studijnímu programu, který nenavazuje na bakalářský studijní program; v tomto případě je standardní doba studia nejméně čtyři a nejvýše šest roků.*

(3) *Studium se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce. V oblasti lékařství a veterinárního lékařství a hygieny se studium řádně ukončuje státní rigorózní zkouškou.*

(4) *Absolventům studia v magisterských studijních programech se udělují tyto akademické tituly:*

a) *v oblasti ekonomie, technických věd a technologií, zemědělství, lesnictví a vojenství „inženýr“ (ve zkratce „Ing.“ uváděné před jménem),*

b) *v oblasti architektury „inženýr architekt“ (ve zkratce „Ing. arch.“ uváděné před jménem),*

transdisciplinární charakter mediace, zdůrazňovaný i v odborné literatuře: „*Mediace funguje nejlépe tehdy, je-li interdisciplinární povaha této metody využívána interprofesně, tj. jestliže se různé profese propojí v rámci daného okruhu i mimo něj, udržují-li vzájemné kontakty a spolupracují-li v potřebných a vhodných formách.*“¹⁵⁴ Zákon o mediaci je přesto v tomto bodě i po nabytí své účinnosti předmětem kritiky části odborné veřejnosti, která zdůrazňuje absenci zdůvodnění konečné volby požadavku magisterského vzdělání pro mediátory bez specifikace požadovaného druhu magisterského studijního programu.¹⁵⁵ Určité vyjasnění přináší autoři Komentáře k ZoM: „*Tím, že je stanovena tato podmínka mezi předpoklady zápisu žadatele do seznamu mediátorů, zdůraznil zákonodárce nutnost poskytovat mediační služby na vysoké úrovni. Proto také určuje dosažení nejvyššího možného vzdělání v rámci řádného studia na vysoké škole, tj. vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu.*“¹⁵⁶ Osobně považuji finální legislativní řešení za vhodné. Byť se v dnešní době může dosažitelnost magisterského titulu na jednotlivých vysokých školách lišit, přece jen jde nadále o jistou záruku kvalifikace dané osoby. Navíc byla tímto požadavkem nastavena i jakási minimální věková hranice výkonu profese mediátora, která se tak nyní pohybuje okolo 25 let, uvážíme-li klasický model ukončení střední školy cca. v 19 letech, ukončení vysoké školy v cca. 24 letech, nutnost složení zkoušky mediátora o dvou částech a požádat o zápis do seznamu mediátorů. Věk 25 let sice negarantuje životní moudrost, člověk v tomto věku však již působí dospěle a absolvoval-li

---

c) v oblasti lékařství „doktor medicíny“ (ve zkratce „MUDr.“ uváděné před jménem),

d) v oblasti zubního lékařství „doktor zubního lékařství“ (ve zkratce MDDr. uváděné před jménem),

e) v oblasti veterinárního lékařství a hygieny „doktor veterinární medicíny“ (ve zkratce „MVDr.“ uváděné před jménem),

f) v oblasti umění „magistr umění“ (ve zkratce „MgA.“ uváděné před jménem),

g) v ostatních oblastech „magistr“ (ve zkratce „Mgr.“ uváděné před jménem).

Absolventům studia v magisterských studijních programech v oblasti umění přijatým ke studiu podle § 48 odst. 2 se uděluje akademický titul až po dosažení úplného středního nebo úplného středního odborného vzdělání nebo vyššího odborného vzdělání poskytovaného v konzervatořích.“

153 KORDAČ, Zbyšek. Problematika legislativní úpravy mediace. *Právo a rodina*. 2011, č. 8. s. 6-11.

154 MÄHLER, Gisela. Urovnání sporu – věc advokátů: mediace. *Právní rozhledy*. 1997, roč. 5, č. 10. s. 519-522.

155 Např. MEČKOVSKÁ, Jiřina; VAŇASOVÁ, Markéta. Ulehčíme přetíženým soudům. *Právo a byznys, pravidelná příloha deníku E15*. s. 53:

„Osobně považujeme požadavek určitého stupně vzdělání za rozumný, na druhou stranu si nemyslíme, že je pro výkon funkce mediátora zcela nezbytný. Nejde totiž o logický požadavek konkrétního, např. právního vzdělání, ale o vzdělání v jakémkoli magisterském studijním programu (může tedy jít nejde o právníka, psychologa či ekonomu, ale také o lékárníka, učitele či například hudebního vědce). Přitom například pro výkon funkce rozhodce (s výjimkou spotřebitelských sporů) stačí, aby šlo o plnoletého občana způsobilého k právním úkonům. Klidně to může být člověk bez základního vzdělání. A to rozhodce na rozdíl od mediátora spor jako takový po právní stránce rozhoduje srovnatelně jako soudce a rozhodčí nález, který je výsledkem rozhodčího řízení, má stejnou váhu jako rozsudek soudu. Nabízí se tedy otázka, proč je po osobě mediátora požadováno vysokoškolské vzdělání magisterského stupně, když spor jako takový nerozhoduje, ale jeho cílem je pouze dovést strany k oboustranně přijatelné dohodě. Na to však zákonodárce odpověď nenabízí.“

156 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 76.

vysokou školu, lze předpokládat, že je schopen uchopit zadaný úkol i určitou roli s přiměřenou zodpovědností.

Dle ZoM mohou mediaci vykonávat a nahlédnutím do seznamu mediátorů vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR lze zjistit, že i vykonávají, právníci i neprávníci. U druhých v pořadí může nastat problém z hlediska posouzení souladu mediační dohody s právními předpisy. Mediátor sice svým podpisem na mediační dohodě soulad s právními předpisy nepotvrzuje a za její právní bezvadnost tedy nikterak neodpovídá, v praxi však účastníci mediace budou pochopitelně očekávat, že výstupem mediace bude kvalitní dokument, zakládající řádně jejich vzájemná práva a povinnosti. Mediace je v našem prostředí postupem novým, a proto by bylo záhodno, aby byly zakotveny garance kvalitního zakončení mediace ve formě mediační dohody. U mediátorů s jiným, než právnickým vzděláním tak bude nutno minimálně využít právníků jakožto pomocných sil při tvorbě konečného znění dohody: *„Spolu s významem práva v mediaci stoupá také význam právních pomocných služeb právně vzdělaných osob či personálu. Zejména u mediace při rozvodových situacích bude čím dále, tím více potřeba expertů na právní otázky, kteří budou schopni právo do mediace vnést již při samotném procesu tak, aby čím dále tím více docházelo k nahrazení právní kontroly ex post.“*¹⁵⁷ Prozatím nezbyvá než doufat, že mediátoři bez právního vzdělání budou pro strany sami zprostředkovávat ke konzultaci mediační dohody např. spolupracujícího advokáta, stejně jako že mediátoři bez dostatečné erudice v oblasti psychologie budou náročné spory s psychologickým prvkem řešit např. ko-mediací s vhodně vzdělaným mediátorem. Nutnost tohoto přístupu by každý mediátor rovněž měl stranám konfliktu dostatečně vysvětlit. De lege ferenda se nabízí úvaha, zda by každá mediační dohoda neměla přece jenom projít kontrolou právně vzdělané osoby, která by posoudila v základním rozsahu, zda mediační dohoda není v rozporu s právními předpisy, jestli je určitá a vykonatelná a zda má veškeré náležitosti, vyžadované orgány veřejné moci (je-li např. předmětem mediační dohody převod vlastnictví k nemovité věci, jehož podstatné náležitosti posoudí příslušný katastrální úřad). Na jednu stranu by takový postup navýšil finanční náročnost mediační služby, na stranu druhou by tím mediace získala status komplexní kvalifikované služby, proto by zákonné zakotvení právní kontroly mediační dohody (ať již samotným mediátorem s právním vzděláním, či právníkem, kterého by mediátor či strany o revizi požádaly) mediaci dle mého názoru spíše prospělo.

Zákon o mediaci dále podmiňuje výkon mediace složením zkoušky mediátora (popř. zkoušky z rodinné mediace), samotný vzdělávací proces však upraven není. Tím v zásadě

---

157 MALACKA, Michal. Mediace, kultura a právo. *Právní fórum*. 2012, č. 5. s. 185.

česká právní úprava zapadla mezi roztržštěnou úpravu okolních členských států Evropské Unie, kde se dle komparační analýzy, provedené kolektivem pod vedením Lenky Holé¹⁵⁸, požadavky na vzdělání mediátora pohybují od třicetihodinového výcviku bez dalších povinností po požadavek vysokoškolského vzdělání magisterského typu, počátečního vzdělání, certifikace mediátora, a dokonce průběžného vzdělávání praktikujících mediátorů. V současné době tedy nemusí uchazeči o složení zkoušky mediátora či zkoušky z rodinné mediace v ČR dokládat jakékoliv vzdělání v mediaci, ani nemusí absolvovat zákonem stanovené školení či kurz.¹⁵⁹ Nutno ale podotknout, že v praxi není mnoho uchazečů o vykonání zkoušky mediátora či zkoušky z rodinné mediace, kteří by se odhodlali jít na zkoušku bez předchozí přípravy, která zpravidla začíná právě absolvováním vzdělávacího kurzu. Vzdělávání mediátorů však není zajišťováno přímo státními institucemi či státem akreditovanými vzdělávacími středisky, ale soukromými společnostmi (Conflict Management International¹⁶⁰ či Asociace mediátorů ČR¹⁶¹) a je pouze na zájemci o výkon funkce mediátora, aby zvolil jemu vyhovující přípravu. Vzdělávání advokátů v oblasti mediace zajišťuje Česká advokátní komora¹⁶². Autoři Komentáře k ZoM však z důvodové zprávy k ZoM dovozují, že v budoucnu dojde k zavedení akreditací vzdělávacích institucí po vzoru dalších členských států EU¹⁶³ i u nás.

Částečně v pozadí v otázce vzdělávání mediátorů dosud zůstávají univerzity. Významně se zatím zapojila Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, kde od září 2012 probíhá výukový program „Základy mediace“, „Výcvik v mediaci“, „Právo pro mediátory“ a „Prohlubování mediačních dovedností“, od akademického roku 2012/2013 byly do studia 4. ročníku oboru „Právo“ zařazeny dva samostatné výukové předměty – „Řešení konfliktů a mediace“ a „Vyjednávání“. Univerzita Palackého v Olomouci zaštitila rovněž čtyři zásadní vědecké konference z oblasti mediace: „MEDIACE 2011. Kultivovaný způsob řešení konfliktů“, „MEDIACE 2013. Cesta ke spolupráci a smíru“, „MEDIACE 2015. Reflexe a výzvy“ a „MEDIACE 2017“.¹⁶⁴ Pod hlavičkou Právnické a Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze proběhl např. společný vzdělávací program celoživotního vzdělávání s názvem „Mediace

---

158 HOLÁ, Lenka. Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 45-57.

159 Např. Asociace mediátorů ČR či Conflict Management International

160 www.conflict-management.org/cs/sluzby/vzdelavaci-programy/mediace

161 www.amcr.cz/vzdelavani

162 www.cak.cz/scripts/detail.php?pgid=103

163 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 215: „V řadě států Evropské Unie (např. Rakousko, Itálie) jsou totiž nároky na rozsah a kvalitu vzdělání mediátora dány přímo zákonem. Obvykle se pohybují v rozsahu od 40 do 200 výukových hodin u státem akreditovaného vzdělávacího zařízení, jehož výuková koncepce předmětu mediace odpovídá stanovenému vzdělávacímu standardu.“

164 www.mediaceolomouc.eu

– kvalifikační a odborné dovednosti mediátora“¹⁶⁵. Na Institutu Ekonomických Studií při Fakultě sociálních studií Univerzity Karlovy je téma mediace a vyjednávání součástí předmětu: „Řešení mezinárodních obchodních sporů.“¹⁶⁶ Celkově lze ale jen doufat, že v budoucnu bude zapojení univerzit ve vzdělávání mediátorů intenzivnější: „*Spojení mediace s univerzitním prostředím má několik významů. Tím, že je mediace vyučována (buď jako samostatný předmět, nebo jako téma v rámci jiných předmětů), je předmětem absolventských prací studentů, je vytvářena teorie mediace, k tématu mediace se pořádají vědecké konference, a mnoho dalších, je učiněn další podstatný krok k její legitimizaci.*“¹⁶⁷

Zkoušky mediátora i zkoušky z rodinné mediace organizačně zajišťuje Ministerstvo spravedlnosti¹⁶⁸, pro uchazeče, kteří jsou zároveň advokáty, pak Česká advokátní komora¹⁶⁹. Jak zkouška mediátora, tak i zkouška z rodinné mediace je dle § 23 odst. 1¹⁷⁰ a 2¹⁷¹ ZoM zpoplatněna poplatkem za přípuštění ke zkoušce ve výši 5.000,- Kč, tento poplatek se platí opětovně v případě opakování zkoušky pro neúspěch¹⁷². Uchazečům, kteří jsou zároveň advokáty, není povinnost zaplatit poplatek za přípuštění ke zkoušce uložena § 23 odst. 1 ZoM, ale § 49a odst. 3 zákona o advokacii¹⁷³, jeho výše nicméně zůstává stejná.

Náležitosti zkoušky mediátora a zkoušky z rodinné mediace (a související tematiku, tedy náležitosti žádosti o vykonání zkoušky, způsob jmenování zkušebních komisařů a způsob provádění zkoušek) jsou upraveny vyhláškou o zkouškách a odměně mediátora. Dle této vyhlášky se zkouška mediátora sestává z písemné a ústní části, zatímco zkouška z rodinné mediace je jen ústní. Při zkoušce mediátora se prověřují znalosti uchazeče, potřebné k výkonu

---

165 www.prf.cuni.cz/sqlcache/mkodm.pdf

166 www.forarb.com/blog/mediace-a-vyjednávání-na-karlove-univerzite

167 HOLÁ, Lenka. Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 45-57.

168 Ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) ZoM: „*Ministerstvo zajišťuje zkoušky mediátorů.*“

169 Ustanovení § 23 odst. 6 ZoM: „*Pro žadatele, kteří jsou advokáty, zajišťuje zkoušky mediátora Česká advokátní komora podle zákona o advokacii.*“

170 Ustanovení § 23 odst. 1 ZoM: „*Ministerstvo umožní do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat zkoušku mediátora každému žadateli, který uhradí poplatek za přípuštění ke zkoušce mediátora ve výši 5000 Kč; to neplatí, je-li žadatel advokátem.*“

171 Ustanovení § 23 odst. 2 ZoM: „*Ministerstvo umožní do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat zkoušku z rodinné mediace osobě, která úspěšně složila zkoušku mediátora a uhradila poplatek za přípuštění ke zkoušce z rodinné mediace ve výši 5000 Kč.*“

172 Ustanovení § 23 odst. 3 ZoM: „*Ten, kdo při zkoušce mediátora nebo při zkoušce z rodinné mediace neuspěl, může do 30 dnů ode dne jejího konání požádat ministerstvo, aby mu umožnilo její opakování. Ministerstvo umožní opakování příslušné zkoušky nejdříve po uplynutí 6 měsíců ode dne konání zkoušky, při které žadatel neuspěl, a po uhrazení dalšího poplatku za přípuštění ke zkoušce mediátora ve výši 5000 Kč nebo po uhrazení dalšího poplatku za přípuštění ke zkoušce z rodinné mediace ve výši 5000 Kč; zkoušky lze opakovat pouze dvakrát.*“

173 Ustanovení § 49a odst. 3 zákona o advokacii: „*Komora umožní do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat po uhrazení poplatku ve výši 5000 Kč zkoušku mediátora každému advokátovi; pokud advokát požaduje vykonat rovněž zkoušku z rodinné mediace, činí poplatek 10000 Kč. Poplatek je příjmem Komory.*“

činnosti mediátora, a to z následujících oblastí¹⁷⁴: mediace a dalších způsobů mimosoudního řešení sporů, včetně příslušné právní úpravy, mediačních technik, základních lidských práv a svobod, občanského, obchodního a pracovního práva, rodinného práva, práva na ochranu spotřebitele, občanského práva procesního a základů psychologie a sociologie.

Teoretické znalosti uchazečů jsou prověřovány zejména v písemné části zkoušky, která probíhá formou tzv. „multiple choice testu“ a je neveřejná. Ministerstvo spravedlnosti ČR přitom pravidelně zveřejňuje testové otázky, ovšem bez uvedení správných odpovědí¹⁷⁵. Stejně soubory zkušebních otázek jsou používány u zkoušky mediátora zajišťované ministerstvem i u zkoušky mediátora zajišťované Českou advokátní komorou. Dle § 7 odst. 4 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora je podmínkou úspěšného vykonání písemné zkoušky mediátora uvedení správné odpovědi na alespoň 75 % otázek. Úspěšné vykonání písemné části zkoušky je rovněž dle § 8 odst. 2 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora podmínkou vykonání ústní části zkoušky.

Ústní část zkoušky probíhá před tříčlennou zkušební komisí a je veřejná. První část ústní zkoušky je tvořena simulovaným mediačním jednáním, kde uchazeč v roli mediátora na modelovém případě za účasti figurantů prezentuje mediační dovednosti. Dle § 8 odst. 3 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora se ústní část zkoušky sestává z praktické demonstrace *„osobní interakce, způsobu vystupování, usnadňování vyjadřování, analýzy konfliktu, vedení vyjednávání, etického chování, komunikace, projevování empatie, aktivního naslouchání a strategické intervence.“*

Hodnotí se obecný dojem z mediátora (zda mediátor působí důvěryhodně a motivuje účastníky ke společnému řešení sporu), role mediátora (nestrannost a neutralita), řízení procesu mediátorem (zda má mediátor proces pod kontrolou, zda jsou jeho intervence vhodně načasované, zda soustředí diskuzi k tématu, jak využívá pomůcky, zejména flipchartovou tabuli), komunikační dovednosti mediátora (využití technik aktivního naslouchání, tedy kladení otázek, parafráze, shrnutí, ověřování si, porozumění; srozumitelnost vyjadřování, zda mediátor napomáhá bezpečně uvolňovat emoce stran), zahájení mediace (úplnost úvodního slova mediátora dle požadavků zákona a teorie mediace, informace o průběhu procesu, mlčenlivosti a pravidlech mediačního procesu), sběr informací mediátorem (zda mediátor nabízí stranám dostatečný a nerušený prostor k vyjádření, poskytuje podporu při vyjasňování sporných bodů a stanovení předmětu jednání, zda správně zjišťuje zájmy a potřeby stran konfliktu), hledání

---

174 Ustanovení: 2 odst. 2 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora

175 www.justice.cz

řešení (zda mediátor nechává dostatečný prostor pro vlastní návrhy stran a podporuje jejich kreativitu při hledání dalších alternativ, orientace myšlení na budoucnost), podpora vyjednávání (zda povzbuzuje účastníky ve vyjednávání, překonává jejich stagnaci a vhodně načasuje oddělené jednání¹⁷⁶), ukončení mediace (zda si mediátor ověřuje reálnost mediační dohody, zda neprosazuje své vlastní řešení, jestli vhodně shrnuje a zapisuje mediační dohodu).¹⁷⁷ Nutno podotknout, že na prověření posledně uvedených dovedností dojde zřídkakdy, neboť první část ústní zkoušky trvá cca. 1 hodinu a v tomto přiděleném čase je naprosto dostačující, předvede-li mediátor kvalitní úvodní slovo, sběr informací a stanoví předmět jednání. To vyplývá i z „Informace pro uchazeče o vykonání zkoušky mediátora a zkoušky z rodinné mediace“, uveřejněné Ministerstvem spravedlnosti ČR na internetových stránkách www.justice.cz: „Cílem zkoušky je ukázat, jak uchazeč zvládá a rozumí procesu a roli mediátora, nikoliv nutně projít celou kauzu postupně podle potřeb stran až k finální podrobné a konkrétní dohodě.“

Zkouška z rodinné mediace probíhá rovněž formou simulovaného mediačního procesu a má prověřit schopnosti uchazeče při řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů¹⁷⁸ a dále oproti klasické mediaci hlubší znalost rodinného práva, práv dítěte a úpravy majetkových práv manželů, psychologie dítěte, problematiky domácího násilí, mezigeneračních vztahů a komunikace.

Druhá část ústní zkoušky zahrnuje sebereflexi uchazeče, kde uchazeč zrekapituluje proběhlou část mediačního jednání, zhodnotí techniky, které použil, popíše obtížné momenty a může i dodatečně navrhnout, jak bylo možné v těchto chvílích postupovat. Teprve následně probíhá debata se zkušebními komisaři, kteří rovněž pokládají dotazy, jimiž si ověřují, jak

---

176 Oddělené jednání neboli caucus se však pro účely zkoušek mediátora či zkoušek z rodinné mediace nedoporučuje, v zásadě jde spíše o výjimečný instrument, ke kterému lze přistoupit ve zcela ojedinělých situacích. Jde rovněž o jedinou možnost, kdy může uchazeč komunikovat se zkušební komisí, doporučuje se přerušit výslovně kauzu a obrátit se na zkušební komisi s žádostí o povolení jednat se stranami odděleně. Např. v jednom z modelových případů hrál figurant zjevnou opilost či omámenost návykovými látkami, za této situace bylo uchazeči povoleno, aby se tohoto účastníka v odděleném jednání dotázal, zda je pod vlivem alkoholu či drog a v případě kladné odpovědi mediační jednání ukončil.

177 Čerpáno z materiálů kurzu Mediace BASIC u Conflict management international, vedeného mediátorkami a zkušebními komisařkami Danou Potočkovou a Jitkou Jilemnickou, dokument s názvem: „Přehled sledovaných základních dovedností mediátora“. Tento dokument prakticky koresponduje (a do detailu rozvádí) s instrukcí Ministerstva spravedlnosti s názvem „Informace pro uchazeče o vykonání zkoušky mediátora a zkoušky z rodinné mediace“, k nalezení na www.justice.cz: „V první části ústní zkoušky - simulovaném mediačním jednání - zkušební komise sleduje: Jak uchazeč zvládá roli neutrálního mediátora, jak uchazeč řídí mediační proces, jak uchazeč pracuje s emocemi stran a jak je zklidňuje, jak uchazeč využívá techniky aktivního naslouchání, jak uchazeč zvládá těžkosti procesu či stále existující bariéry mezi stranami, jak uchazeč zohledňuje a reaguje na případné aktuálně vzniklé potřeby stran, jak uchazeč nově strukturuje jejich situaci a kvalitativně posunuje kauzu dál, jak uchazeč pracuje se zájmy a potřebami stran a poté jak nově pracuje s předměty jednání, jak uchazeč pracuje s flipchartem či jinou technikou shromažďování a zpracování informací, jak uchazeč uvede a pracuje s technikou brainstormingu či jinou technikou hledání řešení alespoň u jednoho předmětu jednání.“

178 Ustanovení § 2 písm. b) ZoM: „Pro účely tohoto zákona se rozumí rodinnou mediací mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů.“

uchazeč nahlíží na proces mediace a roli mediátora, popř. ještě zjišťují teoretické znalosti z oblasti mediace a komunikace. Následuje neveřejná poradá zkušební komise za účelem hodnocení uchazeče, po této poradě je uchazeči sděleno, zda u zkoušky uspěl či neuspěl¹⁷⁹. I u ústní části zkoušky, resp. u ústní zkoušky z rodinné mediace je podmínkou úspěšného vykonání zkoušky vyhodnocení znalostí a mediačních dovedností uchazeče na alespoň 75 %.

Neúspěšný uchazeč může do 30 dnů ode dne konání zkoušky mediátora či zkoušky z rodinné mediace požádat ministerstvo, aby mu umožnilo její opakování. Zkoušky lze však opakovat jen dvakrát. Dle § 23 odst. 4 zákona o advokacii ten, kdo při některé ze zkoušek neuspěl a nepodal ve třicetidenní lhůtě žádost o její opakování, nebo ten, kdo při některé ze zkoušek neuspěl ani při jejím druhém opakování, může podat novou žádost o vykonání zkoušky až po uplynutí 3 let ode dne konání zkoušky, při které naposledy neuspěl.

4.4.3.3 Způsobilost mediátora po dobu trvání oprávnění k výkonu činnosti mediátora

Požadavek na udržování způsobilosti mediátora se odráží již v základním výčtu povinností mediátora, tedy v ustanovení § 8 ZoM, dle jehož odst. 1 písm. a) je mediátor povinen provádět mediaci mj. s odbornou péčí. Dle autorů Komentáře k ZoM je odbornou péčí myšleno provádění mediace s využitím všech odborných znalostí a dovedností.¹⁸⁰

Tvůrci ZoM skutečně spíše počítali se vzděláváním mediátorů samostudiem či s pomocí mediátorem zvolené vzdělávací instituce, když v § 8 odst. 1 písm. i) ZoM zakotvili povinnost mediátora „*soustavně se vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti pro řádný výkon činnosti mediátora*“. Podobný požadavek lze nalézt i v čl. I odst. 1.1 Evropského kodexu chování pro zprostředkovatele: „*Zprostředkovatelé musí být způsobilí a mít znalosti ohledně procesu zprostředkování. Relevantními faktory jsou patřičná odborná příprava a neustálé doplňování jejich vzdělání a procvičování dovedností v oblasti zprostředkování, a to s ohledem na všechny příslušné normy nebo akreditační systémy.*“ Některé etické kodexy mediačních center jdou ještě

---

179 Ustanovení § 12 ZoM:

„(1) Výsledek zkoušky se hodnotí stupněm úspěšnosti nebo neúspěšnosti.“

(2) Při zkoušce mediátora uchazeč uspěl, pokud byl hodnocen úspěšně při písemné i ústní části zkoušky mediátora. Při zkoušce z rodinné mediace uchazeč uspěl, pokud byl hodnocen stupněm úspěšnosti při ústní části zkoušky z rodinné mediace.

(3) Výsledek zkoušky oznámí zkušební komise uchazeči ústním vyhlášením bezprostředně po poradě konané po ústní části zkoušky tohoto uchazeče.

(4) Pokud uchazeč při ústní části zkoušky mediátora neuspěl, není při opakování zkoušky povinen opakovat i její písemnou část, kterou složil úspěšně.“

180 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2.

dále, když zavazují mediátory např. k prokazování počtu hodin věnovaných odbornému růstu či výslovně přikazují mediátorům nepřijmout případ nebo ukončit mediaci tehdy, nejsou-li schopni ji vykonávat na odpovídající odborné úrovni. Z českého ZoM, zejména pak z § 8 odst. 1 písm. a) lze tento důsledek pouze dovodit. Zákon rovněž nezakotvuje žádnou formu přezkoušení zapsaných mediátorů.

Lenka Holá se se svým kolektivem v dříve zmíněném výzkumu¹⁸¹ zaměřila rovněž na průběžné vzdělávání mediátorů ve vybraných zemích Evropské Unie, přičemž zaznamenala poměrně velký zájem o počáteční vzdělávání v mediaci, oproti tomu chybějící vzdělávání zaměřené na další profesní vývoj a specializaci mediátorů.¹⁸² V ČR existují možnosti dalšího vzdělávání mediátorů, např. Česká advokátní komora, Asociace mediátorů ČR i Conflict Management International nabízí tzv. mediační praktika, tedy nácvik modelových situací. Asociace mediátorů ČR pak dále pořádá workshop k rodinné mediaci a semináře k principům facilitace workshopů a diskuzí a facilitace v projektu řízené diskuze¹⁸³. Při Conflict Management International probíhají specializační školení na rodinnou mediaci a workshopy k práci s tzv. „flipchartem“, facilitaci workshopů a skupinových konfliktů, využití osobnostní typologie při řešení konfliktů a sporů a ke zvládnutí silných emocí v mediaci¹⁸⁴.

Je skutečně záhodno, aby mediátoři průběžně prohlubovali svou kvalifikaci a zlepšovali jimi poskytovanou službu. Důsledky neodborného provádění mediace totiž mohou být fatální: *„Například v roce 2006 byla v USA projednávána vražda manželky jejím manželem, k níž došlo dvacet minut poté, kdy bylo skončeno jednání s mediátorem týkající se jejich rozvodu, a to přímo v budově mediačního centra. Mediátor byl obviněn z toho, že nerozpoznal signál zvýšené agresivity útočnicka a neučinil kroky k odvrácení útoku na poškozenou.“*¹⁸⁵

4.3.4 Osobní způsobilost a kompetence mediátora

Úkol mediátora zní prostě – pomoci účastníkům nalézt uspokojivé a do budoucna efektivní řešení jejich sporu, a to především svou aktivní asistencí při jejich vlastním vyjednávání. K tomu ale vede dlouhá cesta osobní kultivace mediátora tak, aby se skutečně vnitřně naladil na svou roli, tedy na úlohu nezávislého a nestranného prostředníka, který

---

181 HOLÁ, Lenka. Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 45-57.

182 HOLÁ, Lenka. Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 45-57.

183 www.amcr.cz/novinky/

184 www.conflict-management.org/cs/sluzby/vzdelavaci-programy/mediace

185 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. s. 45.

do samotné podoby dohody nezasahuje, na druhou stranu aktivně strukturuje vyjednávání a přesně zvolenými technikami napomáhá efektivní komunikaci stran.

Mediace je v ČR poměrně mladým povoláním, proto do ní většina mediátorů vstupuje s předchozí zkušeností z jiných profesí, což může působit určité těžkosti. Nejběžnější příklady uvádí Dana Potočková, která tvrdí, že např. u mediátorů – advokátů je častým problémem léta praktikovaný model práce, tedy analyzovat, posuzovat (často navíc striktně v právním rámci, což je pro mediaci omezující) a radit v dalším postupu, u mediátorů – psychologů se zase objevuje přílišná orientace na minulost a vývoj vztahu a podcenění formálních náležitostí dohody.¹⁸⁶ Některé dovednosti, které si mediátor osvojil v rámci své předešlé profese, mohou být přínosem. Právníci mívají typicky rozvinutou schopnost klást otázky (vyhnou-li se otázkám sugestivním), oproti tomu psychologové bývají z podstaty dobří v práci s emocemi. Mediátor však musí být jen a pouze mediátorem a zejména začínající mediátoři si skutečně musí opakovat, že jejich úkolem je především vést a strukturovat jednání, ulehčovat komunikaci, pomáhat stranám vidět spor z různých perspektiv a uvědomit si své skutečné zájmy a v neposlední řadě za pomoci nadhledu a osobní zkušenosti posoudit, zda je výsledná dohoda v praxi uskutečnitelná.

Mediátor musí být v první řadě dobrým posluchačem, jde přitom o speciální dovednost, nazvanou „aktivní naslouchání“. Mediátor nutně musí zjistit, s čím za ním strany skutečně přichází, tedy jaké jsou jejich zájmy a potřeby. Mezi základní techniky aktivního naslouchání patří kladení uzavřených¹⁸⁷ a otevřených¹⁸⁸ otázek, shrnování¹⁸⁹, parafráze¹⁹⁰ a zrcadlení emocí, tedy empatické naslouchání¹⁹¹. Mediátor musí mít rovněž brilantní komunikační schopnosti, zejména musí využívat tzv. neutrální jazyk a tzv. přeformulování, tedy zasazení sdělení stran do konstruktivního kontextu. Mediátor by si měl po celou dobu uvědomovat, v jaké fázi

---

186 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o., 2013. 197 s. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 52-53.

187 Uzavřené otázky slouží k upřesnění sdělení, popř. i k ukončení dlouhého monologu jedné ze stran, zdůraznění klíčové informace, která se objevila v toku řeči apod.

188 Otevřené otázky umožňují získat široké spektrum informací, rozmluvit mlčenlivější stranu apod. Většinou začínají slovy: co, jak, kdy, kde, proč, z jakého důvodu apod.

189 Účelem shrnutí je shrnout diskuzi, vyzdvihnout klíčová sdělení, mediátor jej rovněž používá k opětovnému zdůraznění své role a strukturování jednání. Často je uvozeno: „*Pokud mohu zrekapitulovat...*“, „*V této chvíli bych rád shrnu...* *Souhlasíte?*“ Užitečné bývá zdůraznění dosavadních úspěchů mediace: „*Takže doposud jste se dohodli na...*“.

190 Parafrázi mediátor vyzdvihuje klíčové sdělení stran a ověřuje si, že správně rozumí. Parafráze je typicky uvozena: „*Pokud jsem tomu dobře rozuměl, tak...*“, popř. jednoduše: „*Takže říkáte, že...*“ Na konci parafráze by vždy měla být ověřovací otázka: „*Je to tak?*“

191 Mediátor zrcadlením emocí či jinak parafrází pocitů vyjadřuje porozumění emocem, které strany prožívají. Důležité je, aby korespondovalo slovní vyjádření mediátora (např.: „*To pro Vás muselo být těžké...*“) s jeho neverbálním projevem.

se nachází konflikt stran¹⁹² a v jaké fázi mediační proces. Důležitým úkolem mediátora je po ukončení sběru informací stanovit předmět jednání, který však musí korespondovat s představami stran o tom, co se má v rámci mediace projednat a vyřešit. Mediátor také orientuje myšlení stran na budoucnost, respektuje emoce stran a podporuje vyjednávání. K podpoře vyjednávání slouží správně cílené otázky, brainstorming, rozšiřování vyjednávacího pole, použití tzv. BATNY¹⁹³, WATNY¹⁹⁴ a MLATNY¹⁹⁵, technika tzv. ledolamky¹⁹⁶ a především pozitivní a aktivní přístup mediátora, tj. povzbuzování. Mediátor by měl v neposlední řadě na strany působit svou vlastní vírou v možnost smírného vyřešení jejich konfliktu a oceňovat všechny kroky stran tímto směrem.

Shora uvedené dovednosti je z velké části možné se naučit. Aby však mediátorův postup působil přirozeně a měl tak kýžený efekt, měly by se mediaci věnovat osoby, které jsou i ze své vlastní podstaty pro tuto profesi vhodné: „*Za „mediační umění“ lze považovat kombinaci nadání, zkušeností, osobních hodnot, intuitivní tvořivosti a komunikačních dovedností, s nimiž mediátoři vstupují do vztahů s klientem a nasazují v něm svou jedinečnou osobnost jako nástroj. Osobnostní předpoklady je možné ve významu pro výkon profese mediátora postavit na stejnou úroveň jako odborné dovednosti.*“¹⁹⁷ Mediátor by měl mít v první řadě vstřícný přístup k lidem obecně. Z něj vychází pochopení pro emoční naladění stran konfliktu, respekt k projevům stran i upřímná vůle pomoci svými dovednostmi uzavřít spor účastníků mediace. Další vhodné osobnostní rysy jsou těžko uchopitelné, přesto stojí za zmínku – mediátor by měl být osobností spíše vřelou (i když míru vřelosti musí mediátor zvážit v závislosti na tom, zda aktuálně mediuje např. rodinnou mediaci s rozvádějícími se manžely, či obchodní spor z obchodního kontraktu nadnárodních korporací) a opravdovou, uvěřitelnou. Mediátor by měl být schopen v určitých chvílích i poměrně razantně vstoupit do procesu a konstruktivně ho nasměrovat. Proto je třeba, aby byl spíše energický a rozhodný, což se ale nemusí nutně pojít s extravertí. Mediátor by měl

---

192 ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0091-8: Fáze konfliktu podle Fischera a Labatha: signály, odlišnosti, polarita, separace a izolace, destrukce, vyčerpání a úvaha (s. 63)

193 Zkratka anglického „best alternative to a negotiated agreement“, tedy „nejlepší alternativa k dojednávané dohodě“, jde většinou o odkaz na nejlepší možné soudní rozhodnutí pro konkrétní stranu.

194 Zkratka anglického „worst alternative to a negotiated agreement“, tedy „nejhorší alternativa k dojednávané dohodě“, jde většinou o odkaz na nejhorší možné soudní rozhodnutí pro konkrétní stranu.

195 Zkratka anglického „most likely alternative to a negotiated agreement“, tedy „nejpravděpodobnější alternativa k dojednávané dohodě“, jde většinou o odkaz na nejpravděpodobnější soudní rozhodnutí pro konkrétní stranu.

196 Při této technice jsou účastníci vyzváni, aby si vzpomněli na dobu, kdy jejich vztah ještě fungoval, popř. pokud mediátor ze sdělení stran tuto dobu rozpoznal, může je nenápadně navést k vyprávění o tehdy funkčním modelu. Techniku nazvala Tatjana Šišková, viz. ŠÍŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012. ISBN: 978-80-262-0091-8. s. 116-117.

197 HOLÁ, Lenka. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2003. ISBN: 80-247-0467-6. cit. s. 86.

být přirozenou autoritou, mělo by jít o osobu, která je schopná získat a udržet si důvěru stran. Je nanejvýš důležité, aby mediátor ve stranách vzbuzoval důvěru, neboť pouze tak se účastníci konfliktu otevřou a sdělí potřebné informace a zároveň se nechají ze strany mediátora provést procesem mediace. Různé typy mediací (rodinná, obchodní, komunitní apod.) si žádají různé typy mediátorů, proto je dobře, že se v mediační profesi setkáváme s osobami různého věku, vzdělání i pohlaví.

5. Cesta k zákonu o mediaci a vývoj v ČR po jeho přijetí

5.1 Aktivity Evropské Unie ve vztahu k mediaci

Kapitolu o cestě ČR k legislativnímu zakotvení mediace v netrestních věcech nelze uvést jinak, než přehledem iniciativ Evropské Unie ve vztahu k alternativnímu řešení sporů a mediaci, bez jejíchž aktivit by možná v ČR k přijetí ZoM dosud nedošlo: „Širší obrázek vývoje úpravy mediace v Evropské Unii ukazuje trend rozšiřující se a intenzivnější úpravy.“¹⁹⁸

Již v roce 1987 byla při Evropském Parlamentu s ohledem na vzrůstající počet dvounárodnostních manželství a s tím spojených přeshraničních únosů dětí jedním z rodičů založena funkce tzv. mediátora pro mezinárodní únosy dětí. Úkolem mediátora je v tomto případě dosáhnout dobrovolné dohody mezi oběma rodiči, a to se zřetelem k nejlepšímu zájmu jejich společného dítěte.¹⁹⁹

Ke skutečnému rozmachu mediace v Evropě přispěla Evropská Unie svými aktivitami na přelomu tisíciletí. Rok 1998 přinesl vydání Doporučení Komise 98/257/EC ze dne 30. 3. 1998, týkající se zásad pro orgány zodpovědné za mimosoudní řešení spotřebitelských sporů, a v návaznosti na to pak Doporučení Komise 2001/310/EC ze dne 4. 4. 2001, týkající se zásad pro mimosoudní orgány zodpovědné za řešení spotřebitelských sporů dohodou. V roce 2000 byly Radou Evropské Unie přijaty závěry o podpoře alternativních metod pro urovnávání sporů v občanských a obchodních věcech, jejíchž preambule obsahuje deklaraci, že je velmi důležité stanovit základní zásady alternativního řešení sporů, což umožní náležitý vývoj a fungování mimosoudních řízení.²⁰⁰

V návaznosti na Vídeňský akční plán z roku 1998 a závěry zasedání Evropské rady v Tampere v roce 1999 vyzvala Rada ministrů spravedlnosti a vnitra Evropskou Komisi, aby předložila „Zelenou knihu o alternativních způsobech řešení sporů v oblasti občanského a obchodního práva (s vynecháním rozhodčího řízení)“. Ta měla obsahovat posouzení stávající situace a zahájit rozsáhlou konzultaci s cílem připravit konkrétní opatření. V roce 2002 tak přišla

---

198 STEFFEK, Felix. Mediation in European Union: An Introduction. 2012 [cit. 2017-05-01]. s. 13. Dostupné z www.e-justice.europa.eu.

199 www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/000c205a13/Child-abduction-mediator.html

200 Preambule závěrů Rady Evropské Unie o podpoře alternativních metod pro urovnávání sporů v občanských a obchodních věcech.

Komise Evropského parlamentu se Zelenou knihou o mimosoudních procesech řešení sporů v občanských a obchodních věcech: „Komise ve své Zelené knize připomíná, že na rozvoj těchto forem řešení sporů nelze pohlížet jako na možnost odstranění obtíží ve fungování soudů, ale spíše jako na jinou, více konsensuální formu dosažení smíru ve společnosti a řešení sporů, která je navíc v řadě případů vhodnější než řešit spory zásahem třetí osoby, například u soudu nebo rozhodčího řízení... Zelená kniha rovněž nabízí prostřednictvím všech předložených informací a vznesených otázek příležitost k rozšíření povědomí o těchto alternativních, často nových formách řešení sporů mezi co největším počtem lidí. Tato osvěta se zaměřovala zejména na strany sporu, soudce, státní zástupce a jiné právní profese. Hlavním cílem Zelené knihy bylo najít odpovědi na otázky týkající se křehké rovnováhy mezi nutností zachovat pružnost těchto postupů, a přitom zaručit jejich kvalitu, a požadavkem harmonického skloubení se soudními řízeními. Zelená kniha rovněž upozornila na výsledky, jichž bylo dosaženo, a na iniciativy, které již byly v této oblasti členskými státy a na úrovni Společenství přijaty.“²⁰¹ Zelená kniha obsahuje celkem 21 otázek, vztahujících se k základním prvkům jednotlivých alternativních způsobů řešení sporů, jako jsou ustanovení zajišťující dohody, že spory budou řešeny alternativními způsoby, problematika lhůt pro vydržení a promlčení, požadavek na zachování mlčenlivosti, platnost souhlasů, účinnost dohod vzešlých z těchto postupů, zejména ohledně jejich vymahatelnosti, vzdělání zprostředkovatelů a jiných třetích osob, jejich akreditace a pravidla v rámci jejich odpovědnosti. Právě tento dokument spustil rozsáhlé konzultace orgánů Evropské Unie s členskými státy o potenciálu mediace a podpoře jejího využití.

Dne 2. 7. 2004 se v Bruselu konala konference na téma seberegulace v mediaci. Jejím výstupem bylo přijetí Evropského kodexu chování pro zprostředkovatele Evropskou Komisí.²⁰² „Tento kodex chování stanovuje řadu zásad, ke kterým se jednotliví zprostředkovatelé mohou dobrovolně a na svou vlastní zodpovědnost zavázat. Mohou jej používat zprostředkovatelé podílející se na všech druzích zprostředkování v občanských i obchodních záležitostech. Mohou se k němu zavázat i organizace poskytující zprostředkovatelské služby, a to tím, že požádají zprostředkovatele pracující pod jejich záštitou, aby tento kodex chování dodržovali. Organizace mohou poskytnout informace o opatřeních, jako jsou odborná příprava, hodnocení a monitorování, která na podporu dodržování kodexu jednotlivými zprostředkovateli přijímají.“²⁰³ Kodex upravuje způsobilost a jmenování zprostředkovatelů, poplatky za zprostředkování a propagaci zprostředkovatelských služeb, nezávislost a nestrannost

---

201 www.ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_cs.html

202 www.forarb.com

203 Preambule Evropského kodexu chování pro zprostředkovatele.

zprostředkovatelů, důvěrnost procesu, dohodu o zprostředkování, zprostředkovací proces a urovnání sporu.

Pod záštitou Evropské Unie, konkrétně specifického programu Civilní justice²⁰⁴, rovněž probíhalo a probíhá mnoho projektů, věnovaných mediaci, např. projekt „Odstranění překážek přístupu k e(soudnictví) v Evropě prostřednictvím mediace: zajištění výkonu a hladké spolupráce mezi soudními a jinými úřady“²⁰⁵, realizovaný Právnickou fakultou Univerzity ve španělské Valencii. Jedním z cílů tohoto projektu je zmapování stavu mediace v členských státech Evropské Unie na podkladě státy vypracovaných zpráv.²⁰⁶ Evropská Unie takto podporovala a nadále podporuje mnoho iniciativ, směřující k širšímu povědomí o přeshraniční mediaci (ty směřovaly např. do Belgie²⁰⁷, Bulharska²⁰⁸, Rumunska²⁰⁹) i zakotvení mediace uvnitř členských států (grant ve výši 90.547,20 EUR obdržela i Česká advokátní komora na projekt s názvem: „Evropská zkušenost v mediaci a její zakotvení v českém právním prostředí“²¹⁰, další grant putoval např. do Itálie na zajímavý projekt s názvem: „Soudci a alternativní řešení sporů, zlepšení on-line zdrojů a výcviků pro odkazování na mediaci ze strany soudů v Evropské Unii“²¹¹).

Nutno poznamenat, že ani ostatní mezinárodní organizace, působící v evropském prostoru, nezůstaly ve vztahu k mediaci pozadu. Jak uvádí Ondřej Frinta: „*Již v Evropské úmluvě o výkonu práv dětí z roku 1996 nacházíme ustanovení, které vybízí smluvní strany úmluvy k podpoře zprostředkování (mediace), ale i dalších způsobů řešení sporů týkajících se dětí.*“²¹² V roce 1998 vydal Výbor ministrů Doporučení Rady Evropy R (98) 1 k mediaci ve věcech rodinných. V tomto (prozatím nezávazném) doporučení byly členské státy vyzvány k podpoře využití mediace při řešení rodinných konfliktů, poučení účastníků o možnostech mediace

---

204 www.ec.europa.eu/justice

205 Ang. Removing obstacles to access to (e)Justice through mediation in Europe: ensuring enforcement and a smooth cooperation with judicial and non-judicial authorities.

206 PFEIFFEROVÁ, Magdaléna. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*. 2012, č. 5. s. 156 násl.

207 Projekt s názvem: „*Family Mediation and Guidance in Cross-Border Disputes within the EU Member States: How to improve practices?*“

208 Projekt s názvem: „*European Network of Mediators for cross border dispute resolution in Europe (EuroNetMed), European Network of Mediators for cross border dispute resolution: Establishing network of legal practitioners for cooperation in cross border civil proceedings, provision of services and promotion of mediation as alternative method for cross border dispute resolution and contribute towards achievement of training synergies and policy dialogue in Europe*“

209 Projekt s názvem: „*Promoting mediation in cross-border cases in civil matters*“

210 Ang.: „*European experience in mediation and its implementation in the Czech legal environment*“

211 Ang.: „*Judges in ADR: Improving On-line Resources and Trainings for Judicial Referral to Mediation in the EU*“

212 FRINTA, Ondřej. Povinná rodinná mediace? IN *Pocita Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha. ASPI – Wolters Kluwer. 2009. ISBN: 978-80-7357-432-1. cit. s. 163.

a usnadnění schvalování mediačních dohod. V roce 2002 následovalo doporučení o občanské mediaci Rec(2002)10E/18. Také Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) přijala v roce 2002 modelové právo pro obchodní mediaci.

5.2 Směrnice o některých aspektech mediace

Stěžejním momentem pro rozvoj mediace v evropském právním prostoru i v samotné ČR bylo přijetí směrnice o některých aspektech mediace, jejímž cílem bylo zavedení právního rámce pro využití mediace, primárně v přeshraničních sporech²¹³ a „*usnadnit přístup k alternativnímu řešení sporů a podporovat smírné řešení sporů podporou využívání mediace a zabezpečením vyváženého vztahu mezi mediací a soudním řízením*“²¹⁴. Dle preambule směrnice o některých aspektech mediace bylo jejím cílem zejména: „*přispět k řádnému fungování vnitřního trhu, zejména pokud jde o dostupnost mediačních služeb*“²¹⁵. Směrnice o některých aspektech mediace byla přijata Evropským Parlamentem a Radou dne 21. 5. 2008, v platnost vstoupila dvacátým dnem po vyhlášení a je závazná pro všechny členské státy Evropské Unie s výjimkou Dánska²¹⁶.

Evropská Unie (slovy směrnice o některých aspektech mediace) shrnula výhody mediace tak, že: „*Mediace může představovat nákladově efektivní a rychlé mimosoudní řešení sporů v občanských a obchodních věcech prostřednictvím řízení, která jsou přizpůsobena potřebám stran sporů. U dohod vyplývajících z mediace je větší pravděpodobnost, že budou dobrovolně dodržovány a že bude mezi stranami zachován přátelský a udržitelný vztah. Tyto výhody jsou ještě výraznější v situacích, které vykazují přeshraniční prvky.*“²¹⁷

Působnost směrnice o některých aspektech mediace byla vymezena pozitivně tak, že směrnice se vztahuje na mediaci v přeshraničních sporech s tím, že by však nic nemělo bránit členským státům v tom, aby ustanovení směrnice o některých aspektech mediace uplatňovaly

---

213 Přičemž přeshraniční spor je vymezen v čl. 2 směrnice o některých aspektech mediace: „*1. Pro účely této směrnice se přeshraničním sporem rozumí spor, v němž má alespoň jedna ze stran sporu bydliště nebo se obvykle zdržuje v jiném členském státě než kterákoli jiná strana ke dni, ke kterému:*

a) strany souhlasí s využitím mediace po vzniku sporu;

b) je mediace nařízena soudem;

c) vnitrostátní právo stanoví povinnost využít mediace, nebo

d) došlo k vyzvání stran pro účely článku 5.

2. Aniž je dotčen odstavec 1, považuje se pro účely článků 7 a 8 za přeshraniční rovněž spor, v němž je soudní nebo rozhodčí řízení navazující na mediaci mezi stranami zahájeno v jiném členském státě, než kde měly strany bydliště nebo se obvykle zdržovaly ke dni uvedenému v odst. 1 písm. a), b) nebo c).

3. Pro účely odstavce 1 a 2 se bydliště určuje podle článků 59 a 60 nařízení (ES) č. 44/2001.“

214 Čl. 1 odst. 1 směrnice o některých aspektech mediace

215 Odst. 5 preambule směrnice o některých aspektech mediace

216 Odst. 30 preambule směrnice o některých aspektech mediace

217 Odst. 6 preambule směrnice o některých aspektech mediace

i na vnitrostátní mediační řízení²¹⁸, přičemž mediace byla prohlášena za použitelnou v řízeních, v nichž dvě nebo více stran samy dobrovolně usilují o urovnání svého občanskoprávního či obchodněprávního sporu s pomocí mediátora²¹⁹. Negativně byla působnost směrnice o některých aspektech mediace vymezena tak, že tento předpis nelze použít ve vztahu k právům a povinnostem, o nichž strany nemohou podle rozhodného práva rozhodnout samy (často v rodinném a pracovním právu)²²⁰, na předšmluvní jednání a adjudikační řízení (některá řízení o soudním smíru, o spotřebitelských stížnostech, rozhodčí řízení a znalecká určení, řízení vedená osobami nebo subjekty, které vydávají formální doporučení ohledně řešení sporu)²²¹, na snahy o urovnání sporu vynakládané soudem či soudcem, kterému je daný spor předložen k řešení v soudním řízení, ani případy, kdy si příslušný soud či soudce vyžádají pomoc nebo poradenství kvalifikované osoby²²². Oproti tomu však směrnice o některých aspektech mediace výslovně dopadá na případy, kdy soud odkáže strany sporu na mediaci, nebo kdy mediaci vyžaduje vnitrostátní právo, popř. pokud by podle vnitrostátního práva mohl mediační funkci plnit soudce, pak i na mediaci vedenou tímto soudcem, který by však nebyl příslušný pro žádné soudní řízení v dané věci²²³.

Samotný text směrnice o některých aspektech mediace je pak rozdělen do 13 článků, které jsou mj. věnovány definici pojmů „mediace“ a „mediátor“²²⁴, zajištění kvality mediace²²⁵, přistoupení k mediaci²²⁶, vykonatelnosti mediačních dohod²²⁷, důvěrnosti mediace²²⁸, účinku mediace na běh promlčecích a prekluzivních lhůt²²⁹ a informování široké veřejnosti o mediaci²³⁰ a o soudech a orgánech, zajišťujících vykonatelnost mediačních dohod²³¹.

Základní povinnosti, uložené členským státům směrnicí o některých aspektech mediace shrnují odborné zdroje: „*Směrnice ukládá členským státům EU tři konkrétní povinnosti, které by se měly promítnout ve vnitrostátních právních předpisech (resp. měly být promítnuty do května minulého roku). První z nich se týká důvěrnosti mediace, což je spolu s dobrovolností jeden*

---

218 Odst. 7 preambule směrnice o některých aspektech mediace.

219 Odst. 10 preambule směrnice o některých aspektech mediace.

220 Odst. 10 preambule směrnice o některých aspektech mediace.

221 Odst. 11 preambule směrnice o některých aspektech mediace.

222 Odst. 12 preambule směrnice o některých aspektech mediace.

223 Odst. 12 preambule směrnice o některých aspektech mediace.

224 Čl. 3 směrnice o některých aspektech mediace.

225 Čl. 4 směrnice o některých aspektech mediace.

226 Čl. 5 směrnice o některých aspektech mediace.

227 Čl. 6 směrnice o některých aspektech mediace.

228 Čl. 7 směrnice o některých aspektech mediace.

229 Čl. 8 směrnice o některých aspektech mediace.

230 Čl. 10 směrnice o některých aspektech mediace.

231 Čl. 9 ve spojení s čl. 6 směrnice o některých aspektech mediace.

z hlavních atributů této ADR metody a je bezesporu i jedním z klíčových předpokladů jejího úspěchu. Směrnice ukládá členským státům zajistit, aby mediátoři a další osoby podílející se na mediálním řízení nebyli v soudním či rozhodčím řízení nuceni sdělovat informace, které se v rámci mediace dozvěděli. Výjimkou jsou pouze případy, kdy a) se strany v rámci dispozitivní úpravy dohodnou jinak, b) se jedná o rozpor s veřejným pořádkem členského státu či c) je zpřístupnění obsahu dohody nutné k jejímu výkonu. Členské státy však mohou jít nad rámec tohoto minimálního standardu a přijmout i úpravu přísnější. Druhá transpoziční povinnost uložená Směrnicí členským státům se týká běhu promlčecích a prekluzivních lhůt. Členské státy jsou povinny zajistit, aby tyto lhůty v průběhu mediace neběžely a nehrozilo tak, že v době, kdy se strany snaží vyřešit svůj spor v rámci mediace, dojde k promlčení či prekluzi a strany se v případě neúspěšné mediace již následně nebudou moci obrátit se svými nároky na soud či na arbitra. Třetí z povinností členských států je umožnit stranám požádat o to, aby byl obsah písemné dohody vzešlé z mediace s jejich výslovným souhlasem učiněn vykonatelným (s výjimkou mediálních dohod, které jsou v rozporu s právním řádem státu, ve kterém je žádost podávána, nebo pokud právo tohoto členského státu vykonatelnost jejího obsahu neumožňuje).“²³²

Pro vývoj v ČR byl pak stěžejní čl. 12 odst. 1 směrnice o některých aspektech mediace, podle něhož: „Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 21. května 2011, s výjimkou článku 10, u kterého musí být souladu dosaženo do 21. listopadu 2010. Neprodleně o nich uvědomí Komisi. Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.“

5.3 Situace v ČR před přijetím zákona o mediaci

S mediací, jak ji známe dnes, začala na území ČR poprvé pracovat nezisková organizace Partners for Democratic Changes²³³, která vzdělávala v 90. letech 20. století první mediátory. Dle dostupné literatury byl zájem o školení v mediaci poměrně vysoký, na straně veřejnosti však panovala nedůvěra a skepse²³⁴. Proto následovaly aktivity v podobě grantových projektů, nabízející mediaci ve školách (tzv. peer mediaci) a komunitní mediaci, aby se tato metoda dostala do širšího povědomí obyvatel ČR.

---

232 PFEIFFEROVÁ, Magdaléna. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. Právní rozhledy. 2012, č. 5. s. 156 násl. cit. s. 156.

233 www.partnersglobal.org/network/czech-republic

234 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediálním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 23.

Počátkem 90. let 20. století se v českém právním prostředí poprvé objevila určitá forma mediace, když bylo zákonem č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání zakotveno tzv. zprostředkování kolektivních sporů. Zprostředkovatel má podle tohoto zákona pomáhat stranám řešit tzv. kolektivní spory, jimiž jsou spory o uzavření kolektivní smlouvy a spory o plnění závazků kolektivní smlouvy, ze kterých nevznikají nároky jednotlivým zaměstnancům.²³⁵ Smluvní strany si v takových sporech po dohodě mohou ve sporu zvolit zprostředkovatele a nedohodnou-li se smluvní strany na zprostředkovateli, určí zprostředkovatele ze seznamu zprostředkovatelů a rozhodců vedeného Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR na návrh kterékoliv ze smluvních stran toto ministerstvo²³⁶. Zprostředkovatelem v tomto řízení může být fyzická osoba způsobilá k právním úkonům podle práva ČR nebo právnická osoba, pokud souhlasí s výkonem této funkce. Má-li určit zprostředkovatele ministerstvo, musí jít o zprostředkovatele zapsaného v seznamu zprostředkovatelů a rozhodců vedeném ministerstvem. Oproti mediaci vykonávané dle ZoM je však úkolem zprostředkovatele vymyslet a sdělit smluvním stranám návrh na řešení sporu do 15 dnů ode dne přijetí žádosti zprostředkovatelem, nebo ode dne doručení rozhodnutí o určení zprostředkovatele. Řízení před zprostředkovatelem se přitom považuje za neúspěšné, jestliže spor není vyřešen do 20 dnů ode dne přijetí žádosti zprostředkovatelem, nebo ode dne doručení rozhodnutí o určení zprostředkovatele. Strany se mohou se zprostředkovatelem dohodnout na jiné době. Je-li řízení před zprostředkovatelem prohlášeno za neúspěšné, mohou smluvní strany společně požádat ministerstvo o určení zprostředkovatele nového.²³⁷ Odměna zprostředkovatele se řídí ujednáním stran a není-li takové ujednání, činí dle § 1 vyhlášky č. 114/1991 Sb., o odměně zprostředkovateli a rozhodci, výši poplatku za stejnopis kolektivní smlouvy vyššího stupně a výši a způsobu úhrady nákladů řízení před rozhodcem, 7 000,- Kč.

První konferencí na téma mediace byla patrně konference s názvem „Mediace a její perspektivy v ČR“, kterou uspořádala Filozoficko-přírodovědecká fakulta a Ústav společenských věd Slezské univerzity v Opavě v roce 2000. Jak uvádí Tatjana Šišková: „*Cílem konference bylo zmapování současné situace, setkání profesionálních i dobrovolných mediátorů, nastínění pravděpodobného vývoje, ustavení profesní asociace, tvorba profesních, etických a vzdělávacích standardů pro mediátory, propagace a nabídka této služby. Konference se zúčastnili zástupci vysokých škol s výukou mediace, zástupci občanských sdružení a praktici i teoretici tohoto oboru, včetně studentů z celé republiky. Konference poukázala na možnost využití mediace*

---

235 Ustanovení § 10 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, v platném znění.

236 Ustanovení § 11 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, v platném znění.

237 Ustanovení § 12 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, v platném znění.

v oblasti rodinné mediace, smírčích rad či obecních úřadech, ve sféře trestněprávní, ve výuce na vysokých školách a v podnikatelské praxi. Účastníci konference rozhodli o založení asociace jako platformy pro profesionální mediátory.²³⁸ Touto asociací byla Asociace mediátorů ČR, založená ještě v témže roce. Asociace mediátorů ČR funguje dodnes a „sdruzuje profesionální mediátory podporující myšlenku mimosoudního způsobu řešení konfliktů a rozvoje mediačních služeb“²³⁹. Asociace mediátorů ČR jednak nabízí služby mediace a vyjednávání, jednak se v širokém rozsahu věnuje vzdělávání a propagaci mediace. Vytvořila rovněž Etický kodex mediátora Asociace mediátorů ČR a Profesní standardy mediátora – podmínky pro výkon povolání, obojí je volně dostupné na internetových stránkách www.amcr.cz/dokumenty.

V letech 2004-2006 probíhal projekt „Mediace v netrestních věcech“, který financovala nadace Open Society Fund Praha. Do projektu se zapojila Asociace mediátorů ČR, Institut pro sociální práci v justici, Probační a mediační služba, Soudcovská Unie ČR, Česká advokátní komora a Ministerstvo spravedlnosti ČR. Účelem projektu bylo vytvoření systému mediace v netrestních věcech (zejména věcech obecních, rodinných a pracovních), profesionalizace mediace, a především vymezení legislativního rámce mediace. Přirozeným výstupem iniciativy bylo hned několik návrhů zákona o mediaci v netrestní oblasti a s blížící se lhůtou pro transpozici směrnice o některých aspektech mediace začal proces pro přijetí zákona o mediaci v netrestních věcech nabývat větší intenzity.

S první větší státní iniciativou pak přišlo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, které v letech 2008-2010 zřídilo ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR a spotřebitelskými organizacemi po celém území ČR 22 kontaktních center mimosoudních řešení spotřebitelských sporů, v nichž působilo celkem 45 mediátorů. Dle dostupných údajů²⁴⁰ bylo v těchto centrech řešeno 2 370 podnětů, z nichž sice pouze 6,3 % bylo řešeno prostřednictvím mediátora, ale na druhou stranu bylo dohodou ukončeno 80,3 % takto řešených sporů.

Pokus upravit legislativně mediaci v netrestních věcech poprvé vzešel v roce 2007 ze strany tehdejšího ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila, jak uvádí jeho náměstek František Korbel: „Historie návrhu spadá do roku 2007, kdy přišel předchozí ministr spravedlnosti J. Pospíšil se záměrem doplnit dosavadní úpravu mediace v trestních věcech provedenou v trestním řádu a v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, univerzální mediaci

---

238 ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0091-8. cit. s. 31.

239 www.amcr.cz

240 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 24.

prováděnou nestátními subjekty ve všech dalších oblastech práva.²⁴¹ Návrh zákona byl dokončen v roce 2008, v lednu 2009 předán do vlády a 5. 3. 2009 byl tento zákon poprvé projednán Legislativní radou vlády. Na jaře roku 2009 byly práce na zákonu o mediaci přerušeny pádem druhé Topolánkovy vlády, upravené znění zákona o mediaci bylo předloženo vládě znovu v listopadu roku 2009. František Korbel již v roce 2009 spatřoval nezbytnost přijetí zákona nejen v blížícím se uplynutí transpoziční lhůty směrnice o některých aspektech mediace, ale rovněž v tom, že: „Právní úprava má zásadní význam přinejmenším ze tří hledisek: provázání úpravy mediace s procesním i hmotným právem rozšiřuje prostor pro mimosoudní řešení sporů a odbřemenění soudů, zavedení podmínek pro vedení jejich činnosti včetně sankcí reguluje stav, který zde reálně existuje bez jakékoli právní opory.“²⁴² Mediace se v mnoha ohledech stala předmětem horlivých debat Legislativní rady vlády. Panovala kupříkladu obava, aby mediace a mediátoři nenahrazovali výsostnou pravomoc soudů. V reakci na tuto obavu byly do ZoM zakotveny zásady, že mediátor neodpovídá za soulad mediační dohody s platným právním řádem²⁴³ a že účast v mediaci nebrání stranám obrátit se na soud²⁴⁴, mediátorům rovněž nebylo umožněno opatřit mediační dohodu doložkou přímé vykonatelnosti. Palčivá otázka zněla, komu umožnit vykonávat činnost mediátora, výsledek debaty popisuje František Korbel: „Legislativní rada akceptovala navržené podmínky bezúhonnosti, vysokoškolského vzdělání a příslušné zkoušky mediátora, ale postavila se proti možnosti, aby činnost mediátora byla umožněna i notářům a soudním exekutorům. U advokátů tomu nic nebrání, pokud ovšem advokát již neposkytoval jedné ze stran sporu právní služby.“²⁴⁵

Návrh z roku 2009 však nakonec uvízl na problematice finanční: „Původní návrh zákona kladl zvýšené nároky na státní rozpočet, neboť předpokládal, zejména s ohledem na povinnou mediaci v rodinných věcech, náklady ve výši 38 000 000,- Kč. To bylo také jedním z důvodů, proč Legislativní rada vlády uložila předkladateli návrh zákona přepracovat.“²⁴⁶ V návaznosti na tuto výtku Legislativní rady vlády Ministerstvo spravedlnosti ČR vynechalo v návrhu zákona o mediaci možnost soudu stanovit povinnou mediaci v rodinných věcech, čímž se náklady

---

241 KORBEL, František. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 24, sv. II. cit. s.1.

242 KORBEL, František. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 24, sv. II. cit. s.1.

243 Ustanovení § 3 odst. 3 ZoM: „Za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.“

244 Ustanovení § 3 odst. 4 ZoM: „Před zahájením mediace je mediátor povinen poučit strany konfliktu o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně mediátora za provedenou mediaci a o nákladech mediace. Mediátor je povinen strany konfliktu výslovně poučit o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.“

245 KORBEL, František. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 24, sv. II. cit. s. 2.

246 HOLÁ, Lenka a kolektiv. *Mediace a možnosti využití: v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4109-3. cit. s. 191.

snížily cca. na 1 000 000,- Kč (šlo o předpokládaný náklad na vedení seznamu mediátorů). Další změna proběhla ve zvýšení požadované kvalifikace mediátorů z původně stanoveného dosaženého vyššího odborného vzdělání na stávající vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu, původně upravené vzdělávání mediátorů Ministerstvem spravedlnosti ČR bylo vypuštěno. Takto přepracovaný návrh zákona o mediaci projednala Legislativní rada vlády dne 26. 11. 2009 a opět jej s připomínkami vrátila Ministerstvu spravedlnosti ČR. Znovu došlo k projednání návrhu zákona o mediaci dne 25. 2. 2010 a přestože byly zapracovány veškeré dosavadní připomínky Legislativní rady vlády, tato opět nesouhlasila a současně doporučila Ministerstvu spravedlnosti ČR, aby se návrh omezil na prostou transpozici směrnice o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Na základě tohoto doporučení vypracovalo Ministerstvo spravedlnosti ČR návrh novely zákona č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské Unie, který se měl skutečně dotýkat pouze mediace přeshraničních konfliktů. Definice mediátora byla v tomto návrhu poměrně široká: *„Mediátorem se podle tohoto zákona rozuměla třetí osoba, která je požádána o účinné, nestranné a kvalifikované vedení mediace bez ohledu na to, jak je označena nebo jaké má v dotýcném členském státě povolání, a bez ohledu na způsob, jakým byla jmenována nebo požádána o vedení mediace.“*, rovněž neměly být kladeny konkrétní kvalifikační požadavky na mediátory, ani vytvořen seznam mediátorů. V důsledku politické situace, kdy v průběhu předsednictví Radě Evropské Unie Topolánkovu vládu vystřídala vláda úřednická, a v létě 2010 proběhl vypjatý volební boj, nebyl tento návrh ani rozeslán do meziresortního připomínkového řízení.

Legislativní rada vlády nebyla v roce 2009 jedinou státní institucí, která se mediací zabývala. Také ombudsman uspořádal ve svém sídle v Brně dvoudenní mezinárodní konferenci o mimosoudním řešení sporů, jejíž účastníci se jednoznačně shodli, že ZoM v českém právním prostředí chybí.

Mediace jako taková se v právních předpisech objevila v říjnu 2008, konkrétně v zákoně č. 295/2008 Sb., kterým se mění OSŘ, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Touto novelou byl do § 100 OSŘ vložen třetí odstavec, zakotvující mediaci: *„Ve věcech péče o nezletilé děti může soud uložit účastníkům na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii. Účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii nelze uložit po dobu*

platnosti předběžného opatření podle § 76b odst. 1.²⁴⁷ Rovněž do § 110 OSŘ byl vložen druhý odstavec o přerušení řízení v návaznosti na mediaci: „*Jestliže účastníci souhlasí s provedením mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání a s tím, aby si soud mohl od osoby nebo zařízení, které má mimosoudní jednání provádět, vyžadovat informace o průběhu jednání, soud řízení přerušit, jestliže se to nepřičí účelu řízení. Soud současně může stanovit podmínky pro další trvání přerušení řízení, zejména stanovit účastníkům povinnost informovat soud o průběhu a výsledku mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání. Tato povinnost se nevztahuje na poskytování informací o skutečnostech, které vzešly při mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání najevo a které se neprojeví na výsledku tohoto jednání.*“²⁴⁸ Mediace byla v § 273 odst. 2 písm. a) OSŘ využita rovněž jako instrument vykonávacího řízení ve věcech nezletilých: „*Je-li to účelné, může soud tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o výchově nezletilých dětí, popřípadě o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo na rodinné nebo jiné vhodné terapii.*“

Dne 19. 3. 2010 uspořádal Evropský institut pro smír, mediaci a rozhodčí řízení, o.p.s. na zámku ve Křtinách Česko-slovenské sympozium věnované problematice diskriminace a ochrany práv dítěte, kde mj. vystoupil Martin Dubníček, slovenský mediátor a zakladatel Mediačno-konzultačního centra, sídlícího v Banské Bystrici. Ve svém příspěvku zdůraznil, jak fatální důsledky může mít na dítě prostředí boje a přetahování se mezi rodiči nebo střídavá výchova probíhající v neurovnaných vztazích mezi rodiči. Martin Dubníček dokonce poznamenal, že z jednoho z posledních psychiatrických výzkumů vyplynul závěr o větším výskytu dětské schizofrenie u dětí z takto rozvráceného rodinného prostředí.²⁴⁹ Celé jedno téma sympozia pak bylo věnováno tématu: „Mimosoudní ochrana dítěte a využití mediace a práva spolupráce při řešení rodinné problematiky“. Tuto část moderovala Helena Stöhrová, jedna ze zakladatelek Asociace mediátorů ČR a současně nestorek mediace v českém právním prostředí. Přednášeli zde Ernest Kováč, místopředseda Asociácie mediátorov Slovenska, mediátorka Lenka Holá a Monika Šimůnková, právnička Nadace naše dítě. Další konferenci na téma řešení sporů v 21. století uspořádal Evropský institut pro smír, mediaci a rozhodčí řízení, o.p.s. hned v říjnu roku 2010, a to ve spolupráci s GEMME (Groupement Européen des Magistrats pour la Médiation – Evropská asociace soudců pro mediaci): „*Hlavním tématem*

---

247 Ustanovení § 100 OSŘ, ve znění účinném do 31. 8. 2012

248 Ustanovení § 110 odst. 2 OSŘ.

249 PAVLOVÁ, Lenka; VAŇKOVÁ, Eva. Mediace v Evropě a v ČR – co je letos nového? *Bulletin advokacie*. 2010, č. 7-8. s. 92-94. cit. s. 93.

*konference jsou možnosti různorodého přístupu k mediaci a představení její formy justiční i smluvní, a to jak v oblasti práva trestního, tak civilního, zejména však obchodního a rodinného.*²⁵⁰

Další významná aktivita proběhla na půdě Univerzity Karlovy, kde italská společnost JAMS ADR Center ve spolupráci s Českou advokátní komorou a českou společností Conflict management international za podpory Evropské Unie uspořádala ve dnech 23. - 24. 4. 2010 konferenci: „Mediace v občanských a obchodních sporech s podtitulem: Co to skutečně je a jak to vlastně funguje“, v jejímž rámci proběhly četné diskuze, i praktické workshopy.

5.4 Přijetí zákona o mediaci

Dne 21. 5. 2011 uplynula lhůta pro implementaci směrnice o některých aspektech mediace a krátce na to, 15. 6. 2011, byl schválen vládou návrh ZoM z dílny Ministerstva spravedlnosti ČR. Návrh zákona poprvé schválila Poslanecká sněmovna dne 10. 2. 2012 jako sněmovní tisk č. 426, následně byl vrácen a doplněn ze strany Senátu a opětovně schválen Poslaneckou sněmovnou dne 2. 5. 2012. Byť přijetí ZoM nebylo následováno zásadním rozmachem mediace, šlo o zásadní moment v dosavadním vývoji tohoto typu ADR v ČR: *„Samostatná právní úprava mediace dává veřejnosti jasný signál o tom, že stát podporuje smířčí přístup k řešení sporů a zároveň tím posiluje důvěru a bezpečí účasti v mediačním procesu.*²⁵¹

S ohledem na to, že mediace byla i přes výše uvedené pilotní projekty poměrně novým instrumentem, inspirovala se ministerská legislativa dříve přijatou zahraniční právní úpravou, především slovenským zákonem č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov, rakouským ZivilrechtsMediationsGesetz z roku 2004, německým Einführungsgesetz zur Zivilprozessordnung nebo čl. 31 francouzského soudního procesu civilního.²⁵²

Do přijetí ZoM byly částí odborné veřejnosti vkládány velké naděje: *„Ačkoli mediace jako způsob alternativního řešení konfliktů byla využívána i před nabytím účinnosti zákona o mediaci, domníváme se, že s novým zákonem a s ním spojenou publicitou se tento institut stane v praxi ještě více využívaným. Doufáme, že to časem přinese naplnění účelu přijetí zákona o mediaci, kterým je (vedle transpozice evropské směrnice o mediaci) odbřemenění soudů*

---

250 PAVLOVÁ, Lenka; VAŇKOVÁ, Eva. Mediace v Evropě a v ČR – co je letos nového? *Bulletin advokacie*. 2010, č. 7-8. s. 92-94. cit. s. 93.

251 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. Cit. s. 32.

252 KORBEL, František. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 24. sv. II.

a zkrácení civilního soudního řízení.²⁵³ Druhá část odborníků takový optimismus nesdílela: „Kontinentální právní prostředí a české vnímání významu práva zvláště (doplněné ještě o specifičnost našeho právního vývoje za posledních 20 let) bude z mediace činit institut pouze okrajový. Percepce konfliktů je v naší společnosti hluboko zakořeněna jako vymezování vlastní pozice, a to nejen vůči vlastním lidem, ale i vůči společnosti jako celku. Úspěch ve sporu je proto chápán jako bytostně osobní záležitost, jejíž význam je pro postavení jedince zásadní. Připuštění jakéhokoli kompromisu je považováno za významné oslabení budované pozice a za neúspěch či prohru. V takovém prostředí je aplikovatelnosti jakékoli metody směřující ke smírnému řešení sporu cestou nalezení vzájemně přijatelného kompromisu výrazně oslabena.“²⁵⁴ Avšak i skeptici přisvědčili, že přijetí právní úpravy mediace je: „jasným signálem, že stát mediaci podporuje a vnímá její význam“²⁵⁵ a mocným mechanismem posílení důvěry veřejnosti v tuto metodu díky stanovení jejího základního rámce a garance standardů.

5.5 Variantní řešení při přípravě zákona o mediaci

S ohledem na to, že směrnice o některých aspektech mediace uložila členským státům pouze transpoziční povinnosti výlučně ve vztahu k mediaci přeshraničních sporů, měla pracovní skupina Ministerstva spravedlnosti ČR širokou možnost uvážení, v jakém rozsahu bude mediace v českém právním prostředí upravena. Zbyšek Kordač, který se jako člen pracovní skupiny Ministerstva spravedlnosti ČR podílel na přípravě návrhu zákona o mediaci, nastínil ve svém článku „Problematika připravované legislativní úpravy mediace“²⁵⁶ tři možné varianty, kterými se zákonná úprava mediace mohla ubírat: „Podle nejužší varianty by se právní úprava vztahovala pouze na mediaci v přeshraničních sporech. Tato varianta by znamenala, že by pouze došlo k implementaci Směrnice, právní úprava by se však nevztahovala na mediaci ve sporech, které lze označit za domácí. Tuto variantu též doporučila Ministerstvu spravedlnosti legislativní rada vlády, když naposledy odmítla návrh zákona z jeho dílny. Nejširší variantou by byla ta, která by upravovala veškerou mediaci, která se v České republice odehrává. Tato varianta by znamenala, že by byla upravena mediace jako taková, tj. bez ohledu na to, kdo ji provádí.

---

253 STEIBENGEROVÁ, Dorota. STANISLAV, Antonín. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6. s. 203-211. cit. s. 209.

254 HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-133. cit. 123.

255 HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-133. cit. 123.

256 KORDAČ, Zbyšek. Problematika připravované legislativní úpravy mediace. *Právo a rodina*. 2011, č. 8. s. 6-11.

Výhodou takové právní úpravy by bylo, že by vztáhla výhody právní úpravy mediace na všechny případy, kdy by k mediaci ve skutečnosti docházelo. Nevýhodou takové úpravy by bylo, že by bylo obtížné definovat to, kdy se ještě jedná o mediaci a kdy už nikoliv.²⁵⁷ Nakonec byla zvolena střední cesta, tedy úprava přeshraniční i vnitrostátní mediace, avšak pouze takové, která je vykonávána tzv. zapsanými mediátory. Z předmětu věcné působnosti ZoM byla výslovně vyloučena mediace prováděná v trestní oblasti, zajišťovaná dle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediální službě. Konečné legislativní řešení považuji za plně vyhovující. Mediace v nejširším slova smyslu probíhá v mnoha oblastech běžného života, od škol, přes zasedání obecních zastupitelstev, různé veřejné debaty až po prosté vyjednávání sporů před jejich předložením soudu. Nebylo by možné pojmout do zákona všechny typy asistovaného vyjednávání. Oproti tomu legislativní úpravu pouze přeshraničních sporů by bylo nutné považovat za promarnění šance zakotvit v právním prostředí ČR užitečnou a v mnoha státech stabilně využívanou metodu mimosoudního řešení sporů, když k tomuto zakotvení dlouhodobě směřovaly aktivity mnoha státních i nadnárodních autorit a odborné veřejnosti. Konečná legislativní varianta umožnila vyčlenění určité skupiny mediací jakožto služby poskytované profesionály a s garantovanou kvalitou, čímž vytvořila nový segment trhu služeb a případným zájemcům o mediaci umožnila spolehnout se na mediaci jakožto proces s (alespoň minimálním) zákonným rámcem.

Pracovní skupina však řešila mnoho dalších otázek. Mezi ty patřilo bezesporu vymezení předmětu mediace, kdy bylo uvažováno o aplikovatelnosti mediace pouze v rodinných věcech, dále ve věcech občanskoprávních, rodinných, pracovních a obchodních, nebo ve všech netrestních věcech (tedy občanskoprávních, rodinných, pracovních, obchodních a správních). Tvůrci zákona se rozhodli zbytečně neomezovat využití mediace: *„Dle převažujících názorů by mediace měla být aplikovatelná v oblasti věcí rodinných, ale též ve věcech občanskoprávních, rodinných, pracovních či obchodních, a nadto by nemělo být bráněno využití mediace ve správních věcech, v nichž lze řešit věc smírem či dohodou (jedná se však pouze o spory soukromoprávního charakteru, kde jsou strany v rovném postavení, nikoli o možnost správního orgánu, který rozhoduje o právech a povinnostech jiných subjektů nebo o nichž již rozhodl, se s takovými subjekty mediovat, taková úprava by odporovala principům a zásadám výkonu moci veřejné).“*²⁵⁸ Ve výsledku se přímo v zákoně neobjevuje vůbec žádné omezení předmětu mediace, dle § 1 ZoM se mediací rozumí zkrátka: *„mediace prováděná zapsanými mediátory“*.

---

257 KORDAČ, Zbyšek. Problematika připravované legislativní úpravy mediace. *Právo a rodina*. 2011, č. 8. s. 6-11. cit. s. 6-7.

258 s. 7 Důvodové zprávy k ZoM.

Působnost mediátorů lze vyčíst přímo ze seznamu mediátorů, kde je u každého mediátora uvedeno, zda poskytuje mediaci v občanských, obchodních, pracovních a spotřebitelských sporech nebo sporech s veřejným prvkem, nebo v kombinaci některých či všech těchto sporů, popř. zda má kvalifikaci i pro rodinnou mediaci. Tímto výčtem je tedy předmět mediace, prováděné dle ZoM, přeneseně vymezen. Osobně bych považovala za vhodné zakotvit do ZoM alespoň základní vymezení záležitostí, v nichž lze mediaci podle tohoto zákona vést, stačilo by se inspirovat čl. 10 preambule směrnice o některých aspektech mediace a rozšířit vymezení působnosti ZoM dle § 1 ZoM či zákonnou definici mediace, obsaženou v § 2 písm. a) ZoM, tak, aby bylo zřejmé, že mediace dle ZoM se týká řešení sporů, kde strany mohou rozhodovat o svých právech a povinnostech.

Jak je detailně rozebráno v kapitole „Osoba mediátora“, nejistá byla i definice samotného pojmu „mediátor“, resp. otázka požadavků na osobu mediátora. Pracovní skupina nepřistoupila na variantu povinného vzdělávání v akreditovaných zařízeních, mediátorem se tedy rozumí prostě osoba zapsaná do seznamu mediátorů, přičemž podmínkou zápisu je mj. složení profesní státní zkoušky (ovšem bez povinného absolvování určitého kurzu). Pracovní skupina si v této souvislosti musela položit i otázku, jaká kritéria pro výkon činnosti budou muset mediátoři splňovat. To, že mediátor bude osobou bezúhonnou a plně způsobilou k právním úkonům, bylo nesporné. Většina pracovní skupiny se pak shodla i na tom, že by mediátor měl být vzdělán. Otázkou bylo, jaký stupeň vzdělání bude považován za dostačující – vyšší odborné, vysokoškolské bakalářské či vysokoškolské magisterské, popř. zda připustit nahrazení vzdělání praxí. Posledně zmíněná varianta byla s ohledem na krátkou tradici mediace v českém právním prostředí vyloučena, oproti tomu požadavek na vzdělání nakonec zůstal na nejvyšší požadované úrovni – vysokoškolské magisterské. Samozřejmě bylo řešeno i speciální vzdělání a dovednosti v oblasti mediačních technik a v případě přistoupení na takový požadavek varianty zajištění vzdělávání budoucích mediátorů a zkoušek mediátorů, přičemž se nabízelo vzdělávání a zkoušení při Ministerstvu spravedlnosti ČR, Justiční akademii, akreditovaných vzdělávacích zařízeních atd. V této oblasti se přitom nejvíce projevil aspekt novosti mediace v ČR. Pracovní skupina totiž sice vyslovila názor, že povinné vzdělání v oblasti mediačních technik by mělo být vyžadováno a že by bylo vhodné uvažovat i o akreditaci (a tím větší kontrole) vzdělávacích zařízení, nicméně: *„... na počátku existence této profese v ČR by mělo být od této povinnosti upuštěno a schopnosti by se měly prokazovat pouze odbornou zkouškou, kterou za pomoci odborníků bude zajišťovat Ministerstvo spravedlnosti ČR. Nejeftivnějšího získání potřebného vzdělání bude dosahováno při dostatečné konkurenci vzdělávacích institucí, které samy*

*na volném trhu vytvoří potřebnou nabídku vzdělávacích programů za konkurenceschopné ceny... Doporučuje se prozatím neregulovat síť vzdělávacích institucí (dostupnost vzdělávání mediátorů) akreditacemi s tím, že v budoucnu lze o zavedení takové úpravy po vzoru řady členských států uvažovat.*²⁵⁹ Pracovní skupina byla jednotná v tom, že na mediátory se zaměřením na rodinnou mediaci by měly být kladeny přísnější požadavky z hlediska kvalifikace v této oblasti. I zde však bylo zdůrazněno, že nemusí jít o řešení finální: „*Jiná zaměření by prozatím neměla být uváděna a až po osvědčení se takové úpravy u rodinných věcí by mohlo být zváženo, jaká další zaměření a za jakých podmínek by mohla být v seznamu uváděna.*“²⁶⁰

Před pracovní skupinou rovněž stálo rozhodnutí o úpravě mediace ve světle zásady dobrovolnosti mediace, zejména pak ve vztahu k soudnímu systému.²⁶¹ Otázkou bylo, zda ponechat mediaci ryze dobrovolnou, nebo umožnit nařízení mediace ad hoc či dokonce v určitých procesech zakotvit mediaci povinnou. Přestože se většina odborníků v pracovní skupině vyjádřila striktně pro zachování principu dobrovolnosti, bylo zdůrazněno, že: „*Na druhou stranu se zejména v rodinných věcech jeví jako vhodné, aby soud měl možnost účastníkům řízení nařídít krátké setkání s mediátorem, přičemž by mediátor vysvětlil možnosti a výhody mediace.*“²⁶² V zájmu širšího využití a očekávaného přínosu mediace tak byla zvolena varianta kombinovaná, tedy že „*mediace by měla být zásadně dobrovolná, soud by však měl mít možnost účastníkům řízení nařídít krátké setkání s mediátorem*“²⁶³. Otázkou rovněž bylo, zda by první nařízené setkání s mediátorem mělo být hrazeno soudem, účastníky, nebo jestli by mělo být zcela zdarma. Nevýhodou soudem hrazené varianty bylo především výhledové zatížení státního rozpočtu a nízká motivace stran aktivně přistoupit k prvnímu setkání s mediátorem, nařízené setkání s mediátorem by se pak zcela jistě setkalo s nevolí mediátorů, kteří by byli nuceni pracovat bez nároku na odměnu, dle pracovní skupiny dokonce mohlo dojít až ke kolizi s čl. 9 Listiny základních práv a svobod, v platném znění, zakotvujícím zákaz nucených prací a služeb²⁶⁴. S principem dobrovolnosti souvisí i pracovní skupinou řešená otázka výběru mediátora, tedy zda si strany budou muset vždy mediátora zvolit samy, zda bude v soudním řízení mediátora určovat vždy soud, nebo jestli soud k určení mediátora bude přistupovat až tehdy, nezvolí-li si jej strany. Nakonec byla zvolena kombinace první a třetí varianty, tedy že:

---

259 s. 13 Důvodové zprávy k ZoM.

260 s. 13 Důvodové zprávy k ZoM.

261 Detailní rozbor je obsažen v části o dobrovolnosti mediace.

262 s. 8 Důvodové zprávy k ZoM.

263 s. 8 Důvodové zprávy k ZoM.

264 Ustanovení čl. 9 odst. 1 Listiny základních práv a svobod: „*Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.*“

„neshodnou-li se strany na osobě mediátora, může jej určit soud, jde-li o nařízení prvního setkání s mediátorem soudem.“²⁶⁵ Vzhledem k tomu, že v průběhu soudního řízení je důvěra mezi stranami narušená a jedna pravděpodobně bude vždy podezřívát druhou, že prosazuje mediátora, který je jí nějakým způsobem blízký, předpokládám, že konečné určení mediátora soudem bude hojně využíváno.

Směrnice o některých aspektech mediace uložila členským státům povinnost zajistit: „aby stranám, jež si ve snaze o urovnání sporu zvolí mediaci, nebránilo v pozdějším zahájení soudních či rozhodčích řízení ve stejné věci uplynutí promlčecí nebo prekluzivní doby během mediačního řízení.“, s ohledem na působnost směrnice však pouze v mediaci přeshraničních sporů. Pracovní skupina se v podstatě jednomyslně vyjádřila pro přenesení tohoto účinku i na mediaci sporů vnitrostátních na základě ZoM, a to zejména v zájmu motivace stran k mediaci. S přijetím OZ (konkrétně ustanovení § 647 OZ) pak bylo stavení promlčecí lhůty propojeno s jakýmkoli vyjednáváním, o němž je uzavřena dohoda o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka.

Vyjma pečlivě zvažovaného principu dobrovolnosti mediace bylo třeba konfrontovat zákonnou úpravu i s dalším znakem mediace – její důvěrností, s nejdůležitější zárukou zachování důvěrnosti, tedy povinností mlčenlivosti. Zatímco povinnost mlčenlivosti mediátora a spolupracujícího personálu byla nesporná, mlčenlivost samotných stran konfliktu byla hojně diskutována. Zastánci ukotvení povinnosti mlčenlivosti stran zdůrazňovali, že: „...*důvěrnost informací sdělených v rámci mediace je jedním ze základních atributů mediačního procesu, a také významným motivačním prvkem k účasti na mediaci.*“²⁶⁶ Jejich oponenti, především z řad soudců, však poukazovali na riziko omezení možnosti domáhat se svého práva u soudu a poukazovali na to, že si strany mohou sjednat mlčenlivost v rámci smlouvy o provedení mediace, bude-li pro ně tento aspekt natolik důležitý. Tato argumentace nakonec převážila a pro účely ZoM bylo zvoleno řešení, kdy je povinností mlčenlivosti vázán pouze mediátor a osoby s ním na mediaci spolupracující.

Pracovní skupina musela při přípravě ZoM pečlivě zvážit i problematiku vykonatelnosti mediační dohody. První variantou bylo přiznání účinku přímé vykonatelnosti jakékoliv mediační dohodě ze zákona, druhou variantou bylo podmínění vykonatelnosti mediační dohody schválením dohody soudem ve formě smíru či sepsání dohody v podobě notářského či exekutorského zápisu se svolením k přímé vykonatelnosti a třetí variantou (prosazovanou

---

265 s. 10 Důvodové zprávy k ZoM.

266 s. 14 Důvodové zprávy k ZoM.

z pochopitelných důvodů Českou advokátní komorou) byla přímá vykonatelnost pouze těch dohod, které sepíše mediátor, který je současně advokátem. Pracovní skupina nakonec vyloučila přímou vykonatelnost mediačních dohod ze zákona, ať již půjde o dohody, sepsané mediátory-advokáty, či mediátory z jiných profesí. Jako nejvhodnější se nakonec ukázala být varianta druhá, tedy vykonatelnost mediační dohody jako soudního či prétorského smíru, popř. mediační dohody ve formě notářského zápisu.

V tomto kontextu byl diskutován rovněž rozsah odpovědnosti mediátora za soulad mediační dohody s platným právem. Zástupci České advokátní komory prosazovali, aby za soulad mediační dohody s platným právem odpovídal alespoň mediátor, který je zároveň advokátem. Většinový přístup pracovní skupiny však zněl odlišně: „*Mediátor při výkonu mediace není poskytovatelem právních služeb, ačkoli je k jejich poskytování jinak oprávněn, naopak poskytuje spíše psychologické poradenství směřující k odstranění konfliktu... Panuje všeobecná shoda na tom, že není možné po mediátorech, kteří nemají právnícké vzdělání, spravedlivě požadovat, aby nesli odpovědnost za soulad mediační dohody s platným právem... Pokud tedy není možné na všech mediátorech vyžadovat odpovědnost za soulad mediační dohody s platným právem, neměli by tuto odpovědnost nést ani mediátoři, kteří jsou současně advokáty.*“

Názor, kdy by mediátoři-advokáti měli selektovat právně přijatelné a nepřijatelné dohody, podrobil kritice i Zbyšek Kordač: „*Výše uvedená snaha je důkazem nepochopení základních principů mediace a úlohy mediátora v ní. Základními principy mediace jsou totiž princip dobrovolnosti (ang. „voluntarity“) a princip sebeurčení (ang. „self-determination“). Strany konfliktu tedy v souladu s těmito principy hledají v procesu mediace své vlastní řešení sporu. Toto řešení jim nemůže být vnuceno.*“²⁶⁷ Byl tak přijat závěr, že žádný mediátor není odpovědný za soulad mediační dohody s platným právem.

Osobně považuji toto řešení za odtržené od reality. V dnešní uspěchané době je poptávka zejména po službách, jejichž charakter je komplexní a rozhodnou-li se strany pro konkrétní způsob řešení sporu, mají právo předpokládat, že dojde k vyřešení s konečnou platností. Vykonatelná mediační dohoda přitom právě takové řešení představuje. Mediátor, který současně vykonává advokacii, je plně způsobilý posoudit vykonatelnost mediační dohody a její soulad s právními předpisy, minimálně ve stejném rozsahu jako např. notář. Stranám může být jen ku prospěchu, nasměruje-li je mediátor k právně čistému pojetí jimi zvoleného řešení, neboť k čemu by jim byla dohoda, která by nedisponovala dostatečnou právní silou a určitostí?

---

267 KORDAČ, Zbyšek. Problematika připravované legislativní úpravy mediace. *Právo a rodina*. 2011, č. 8. s. 6-11. cit. s. 7.

Takovou dohodu by ostatně neschválil formou přetorského smíru soud, nebylo by možné ji ani sepsat formou notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti. V zásadě by tak strany odešly z mediace s listinou bez významnější právní váhy. Je-li mediátor-advokát schopen posoudit možný nesoulad mediačních dohod s právními předpisy, existuje vysoká pravděpodobnost, že tak i bude činit. Na principy mediačního procesu nelze nahlížet v jakémsi vakuu, má-li se mediace skutečně zařadit do praktických procesů běžného života. A pokud je skutečností, že mediátoři-advokáti se ani při pomoci stranám s tvorbou výsledné mediační dohody zcela neoprostí od znalostí právních předpisů, není vhodné tento postup stavět do jakési šedé zóny. Umožnění opatřit právně bezvadnou a vykonatelnou dohodu doložkou přímé vykonatelnosti je pak již jen logickým vyústěním takové situace. Garance legálního a konečného řešení situace stran je ostatně to, čím mohou mediaci jako takové prospět mediátoři-advokáti. Bylo by vhodné umožnit tento postup pouze mediátorům-advokátům, když mediátoři z ostatních profesí, zejména psychologové, si časem jistě vytvoří monopol na mediace složitých rodinných sporů a ostatních konfliktů se zásadním psychologickým přesahem, kde bude nutné pojmout mediaci i terapeuticky. Skutečnost, že i v rámci mediační profese dojde postupem času k logické diverzifikaci, přitom nelze přehlížet a měla by spíše být využita pro demonstraci širokého spektra sporů, jež lze touto metodou řešit.

V souvislosti s odpovědností mediátora rovněž proběhla diskuze, zda by nebylo vhodné upravit v ZoM speciální odpovědnost mediátora za škodu, s ohledem na nedostatečné zkušenosti s institutem mediace v českém právním prostředí však nebylo možné specifikovat zvláštní odpovědnostní skutkové podstaty a bylo rozhodnuto, že nejvhodnější bude ponechat i pro mediátory obecnou civilněprávní úpravu odpovědnosti za škodu²⁶⁸. Bylo rovněž ponecháno na vůli a rozhodnutí mediátorů, jestli se nechají pojistit pro případ způsobení škody neodborným výkonem mediace.

V rámci přípravy ZoM bylo rovněž nutné uvážit, která či které instituce budou na mediátory dohlížet a vykonávat správu jejich činnosti. Do úvahy přicházelo zejména Ministerstvo spravedlnosti ČR a Česká advokátní komora. Závěrečné doporučení znělo udělit Ministerstvu spravedlnosti ČR pravomoc zajišťovat odbornou zkoušku mediátorů, vedení seznamu mediátorů a dohled nad nimi, České advokátní komoře pak pravomoc zajišťovat dohled

---

268 Není přitom vyloučeno, že na mediátory by se mohla vztahovat speciální úprava škody způsobené informací nebo radou dle § 2950 OZ: „Kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, nahradí škodu, způsobí-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti. Jinak se hradí jen škoda, kterou někdo informací nebo radou způsobil vědomě.“

a odbornou zkoušku pro mediátory, kteří jsou současně advokáty. Rovněž bylo potvrzeno, že je nutné, aby byli mediátoři, poskytující služby na základě ZoM, vedeni v jednotném veřejně přístupném seznamu.

Ke zvážení bylo i to, zda detailně upravit mediační proces, nebo zákonem ukotvit pouze základní zásady řízení, zahájení a ukončení mediačního řízení. Základním principem mediace je neformálnost, proto tvůrci zákona nepřistoupili k detailní úpravě procesu mediace. Nevýhody první varianty, které by se mohly stát překážkou efektivní mediace, shrnula pracovní skupina v důvodové zprávě k ZoM takto: „*Pokud by zákon podrobně upravoval podmínky procesu, jak se navrhuje ve variantě I., hrozilo by, že řada mediací svázaná přílišnou formalizací nedospěje k dohodě nebo dohodu soud neschválí pro formální porušení zákona. Jinou možností je, že by se tato porušení zatajovala nebo tiše tolerovala. To by snižovalo celkovou účinnost zákona o mediaci, a také by tato praxe snižovala celkový respekt jak k právu, tak i mediaci samotné.*“²⁶⁹ Zákon tak upravuje skutečně jen nezbytné aspekty a ohraničení mediace, skládá se z pouhých 39 paragrafů a je rozdělen na 10 částí.

5.6 Obsah jednotlivých částí zákona o mediaci

1. část, nazvaná „Mediace“, obsahuje vymezení základních pojmů, nejdůležitějších zásad pro výkon mediace, úpravu zahájení, odmítnutí a ukončení mediace, mediační dohody a odměny mediátora.

V hlavě II 1. části ZoM je upravena organizace mediace, v níž hraje zásadní roli Ministerstvo spravedlnosti ČR. Tomu byl svěřen dohled nad činností mediátora, vedení seznamu mediátorů, rozhodnutí o zápisu do seznamu mediátorů, pozastavení oprávnění k výkonu činnosti mediátora a vyškrtnutí mediátora ze seznamu. Ministerstvo spravedlnosti ČR rovněž organizuje zkoušky mediátora a zkoušky z rodinné mediace. Shrnutí činností Ministerstva spravedlnosti ČR v oblasti mediace lze nalézt v § 24 odst. 1 ZoM²⁷⁰.

---

269 s. 9 Důvodové zprávy k ZoM

270 Ustanovení § 24 odst. 1 ZoM:

„*Ministerstvo*

a) zajišťuje zkoušky mediátorů,

b) vede seznam,

c) zapisuje žadatele do seznamu, pozastavuje oprávnění k výkonu činnosti mediátora a vyškrťává mediátory ze seznamu,

d) vydává mediátorovi potvrzení o zápisu do seznamu,

e) zapisuje údaje a změny údajů do seznamu,

f) vykonává dohled nad činností mediátorů podle § 13,

Vyňati z působnosti Ministerstva spravedlnosti ČR jsou však dle části šesté ZoM, kterým byla do zákona o advokacii vložena nová část sedmá s názvem: „Činnost komory v oblasti mediace“, mediátoři, kteří jsou zároveň advokáty. Vzdělávání v mediaci a zkoušky mediátorů pro advokáty zajišťuje Česká advokátní komora, podmínky přípuštění ke zkouškám i jejich zpoplatnění je přitom shodné se zkouškami, které probíhají při Ministerstvu spravedlnosti ČR²⁷¹. Zásadní rozdíl je však v postihu mediátorů, kteří jsou současně advokáty, poruší-li povinnosti stanovené ZoM. V tom případě se na rozdíl od ostatních mediátorů nedopouští správního deliktu, ale kárného provinění. Zatímco skutkové podstaty správních deliktů u ostatních mediátorů jsou konkrétně vymezeny, kárným proviněním je dle § 49b odst. 2 ZoM: „závažné nebo opětovné zaviněné porušení povinností stanovených mediátorovi zákonem o mediaci“. Za kárné provinění může být dle § 49b odst. 3 ZoM uloženo napomenutí, veřejné napomenutí, pokuta až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy²⁷², nebo dočasný zákaz poskytování služeb mediátora od 6 měsíců do 5 let.

Hlava III první části ZoM je věnována správním deliktům, kterých se může dopustit mediátor, pomocní pracovníci mediátora²⁷³, ale také fyzická osoba, která se za mediátora vydává.²⁷⁴ Mediátor se přitom dle § 26 odst. 2 ZoM²⁷⁵ dopustí správního deliktu, poruší-li

---

g) zveřejňuje formuláře pro žádost o zápis nebo o provedení změn v seznamu, pro oznámení změn v seznamu a pro žádost o vykonání zkoušky,

h) zajišťuje výměnu informací o činnosti hostujícího mediátora a o opatřeních trestněprávní nebo správněprávní povahy s příslušnými orgány jiných členských států.“

271 Ustanovení § 49a zákona o advokacii:

„(1) Komora zajišťuje vzdělávání advokátů v oblasti mediace a zajišťuje pro ně zkoušky mediátorů podle zákona o mediaci.

(2) Není-li dále uvedeno jinak, použijí se pro obsah zkoušky a její náležitosti obdobně ustanovení zákona o mediaci.

(3) Komora umožní do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat po uhrazení poplatku ve výši 5 000 Kč zkoušku mediátora každému advokátovi; pokud advokát požaduje vykonat rovněž zkoušku z rodinné mediace, činí poplatek 10 000 Kč. Poplatek je příjmem Komory.

(4) Na základě žádosti lze zkoušku mediátora vykonat v rámci advokátní zkoušky, zkoušky způsobilosti nebo uznávací zkoušky; poplatek za vykonání takovéto zkoušky se zvyšuje o 5 000 Kč. Pokud uchazeč požaduje vykonat rovněž zkoušku z rodinné mediace, zvyšuje se poplatek o dalších 5 000 Kč.

(5) Advokát, který byl zapsán do seznamu mediátorů, je povinen tuto skutečnost oznámit do 1 týdne Komore; Komora tuto skutečnost bez zbytečného odkladu zaznamená do seznamu advokátů nebo seznamu evropských advokátů. Na žádost advokáta, který byl zapsán do seznamu mediátorů, zaznamená Komora v seznamu advokátů nebo seznamu evropských advokátů jeho zaměření v oblasti mediace.“

272 Ustanovení § 49b odst. 3 zákona o advokacii:

„Zapsanému mediátorovi, který je advokátem, lze za kárné provinění uložit

a) napomenutí,

b) veřejné napomenutí,

c) pokutu až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy stanovené jiným právním předpisem, nebo

d) dočasný zákaz poskytování služeb mediátora uložený na dobu 6 měsíců až 5 let.“

273 Ustanovení § 24 odst. 1 písm. b) ZoM: „Ministerstvo vede seznam.“

274 Ustanovení § 25 odst. 1 písm. a) ZoM: „Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že v rozporu s § 11 použije označení „zapsaný mediátor“, „zapsaná mediátorka“ nebo z nich odvozené tvary slov, přestože není zapsána v seznamu,“

275 Ustanovení § 26 odst. 2 ZoM:

povinnost mlčenlivosti, neinformuje-li strany o skutečnostech, pro které by mohl být důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, nestvrdí-li svým podpisem mediační dohodu, nevydá-li stranám na požádání potvrzení o doručení oznámení o ukončení mediace či potvrzení, že uzavřely mediační dohodu a v jaké věci, nevydá-li automaticky potvrzení o splnění soudem uložené povinnosti setkat se s mediátorem, nedoručí-li druhé straně písemné prohlášení první strany, že v mediaci nechce dál pokračovat, poskytne-li právní služby ohledně konfliktu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil kroky k její přípravě, provádí-li mediaci nebo obdobnou činnost v rozporu se základními požadavky na výkon činnosti mediátora, neoznámí-li stranám konfliktu, že mu bylo pozastaveno oprávnění k výkonu činnosti mediátora a neoznámí-li Ministerstvu spravedlnosti ČR změnu skutečností zapsaných v seznamu mediátorů či skutečnosti, odůvodňující vyškrtnutí mediátora ze seznamu. Dle § 27 odst. 1 ve spojení s § 27 odst. 5 ZoM je možné se z odpovědnosti vyvinut v případě prokázání, že bylo vynaloženo veškeré úsilí k zabránění porušení právní povinnosti. Odpovědnost za správní delikt pak zcela zaniká, pokud o něm nebylo zahájeno řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm správní orgán dozvěděl, nejpozději však do 3 let od jeho spáchání.

Hlava IV této části pak obsahuje stručný odkaz na vztah k právu Evropské Unie: „*Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie.*“²⁷⁶, včetně Směrnicí o některých aspektech mediace požadované úpravy běhu promlčecích a prekluzivních lhůt: „*Promlčecí doba ani lhůta pro zánik práva neběží ohledně práv, která jsou předmětem mediace v případě, že je mediace vedena v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu.*“²⁷⁷ Části druhá až devátá ZoM mění související právní předpisy, tedy OZ, OSŘ, obchodní zákoník, notářský řád, v platném znění, zákon o advokacii, živnostenský zákon, zákon o soudních poplatcích a zákon o správních poplatcích. Většina této novelizace je v podrobnostech rozebrána

---

„*Mediátor se dopustí správního deliktu tím, že*

a) poruší povinnost mlčenlivosti podle § 9 odst. 1,

b) bez zbytečného odkladu neinformuje strany konfliktu o skutečnostech podle § 8 odst. 1 písm. c),

c) nestvrdí svým podpisem mediační dohodu podle § 8 odst. 1 písm. d),

d) nevydá stranám konfliktu na požádání potvrzení podle § 8 odst. 1 písm. e),

e) nevydá stranám konfliktu potvrzení podle § 8 odst. 1 písm. f),

f) nevydá stranám konfliktu při ukončení mediace na požádání potvrzení podle § 8 odst. 1 písm. g),

g) nedoručí ostatním stranám konfliktu písemné prohlášení podle § 8 odst. 1 písm. h),

h) v rozporu s § 8 odst. 2 poskytne právní služby ohledně konfliktu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil kroky k přípravě mediace,

i) provádí mediaci nebo obdobnou činnost v rozporu s § 8 odst. 3,

j) neoznámí stranám konfliktu, že mu bylo pozastaveno oprávnění k výkonu činnosti mediátora podle § 3 odst. 2,

k) neoznámí ministerstvu skutečnosti podle § 18 odst. 1, nebo

l) neoznámí ministerstvu skutečnosti podle § 22 odst. 3.“

276 Ustanovení § 28 ZoM.

277 Ustanovení § 29 ZoM.

v příslušných kapitolách, snad vyjma dopadu do oblasti živnostenského práva.

Zákon o mediaci lze co do obsahu hodnotit vcelku kladně, byť nelze přehlédnout, že vzhledem k blížící se lhůtě pro implementaci směrnice o některých aspektech mediace byl šit poněkud horkou jehlou i přesto, že jeho přijetí předcházela ze strany odborné veřejnosti dlouhodobá příprava. Již samotná definice mediace v § 2 písm. a) ZoM absentuje některé důležité prvky jako je dobrovolnost mediace a vymezení mediovatelných sporů. Rovněž bylo dle mého názoru vhodnější definovat mediaci jako proces, podobně jako ve směrnici o provedení mediace. Celkově bych volila spíše legislativní pojetí mediace jakožto procesu sui generis, který měl ZoM veřejnosti představit a ukotvit jej v českém právním prostředí. V tomto ohledu nepovažuji za šťastné konečné rozhodnutí, že mediátoři nebudou odpovídat za konečné znění mediační dohody a s tím spojenou skutečnost, že mediátoři (být třeba současně advokáti) nerevidují mediační dohody ve světle právní úpravy a nemohou je opatřit mediační doložkou. Zde tak převážilo čistě teoretické striktní pojetí principů mediace bez ohledu na to, do jaké míry to ohrozí funkčnost a využití mediace v praxi. Buď opět s odkazem na přísné dodržení zásady důvěrnosti mediace nebo čistě opomenutím nebylo v ZoM zakotveno prolomení mlčenlivosti mediátora v souvislosti s nepřekážením spáchání nejvážnějších trestných činů, což může mediátory v praxi stavět před nelehká rozhodnutí. Od přijetí ZoM uplyne v červnu letošního roku již 5 let, zasloužil by si proto zhodnocení, zda uvedení mediace v ČR v život dostatečně prospěl. Osobně bych se klonila k novelizaci v bodech, nastíněných shora, a celkově většímu propojení s občanským soudním řízením, soudní soustavou a správními orgány, jak bude rozvedeno v dalších kapitolách.

5.7 Situace v ČR po přijetí zákona o mediaci

V říjnu roku 2011 se na Univerzitě Palackého v Olomouci konala vědecká konference „MEDIACE 2011 – Kultivovaný způsob řešení sporů“, kterou zaštitilo Ministerstvo spravedlnosti ČR a rektor Univerzity Palackého. Cílem akce bylo „zahájit interdisciplinární diskuzi o reflexi mediace v České republice a ve světě a zvážit její další teoretické zkoumání a aplikaci v praxi“²⁷⁸. Konference byla rozdělena do čtyř sekcí: Mediace a vzdělávání, Rodinná mediace, Mediace v obchodních a jiných občanskoprávních věcech a Mediace v trestní oblasti²⁷⁹. Sekce o mediaci a vzdělávání byla věnována doporučením de lege ferenda ve vztahu

---

278 SPÁČIL, Ondřej. Mediace 2011 – Kultivovaný způsob řešení sporů. *Trestněprávní revue*. r. 2011, č. 12. s. 367.

279 www.mediaceolomouc.eu/vystupy-2011/

k legislativním možnostem pro uplatnění mediace, dále profesionalizaci mediace a vzdělávání, peer mediaci a nutnosti nahlížet na mediaci jakožto interdisciplinární obor. Zajímavý vývoj byl zaznamenán v rámci sekce „Rodinná mediace“. Objevil se zde poukaz na kvalitní kooperaci soudů v Ostravě a Karviné, OSPOD ve Veselí nad Moravou a mediátorů v souvislosti s tzv. nařízenou mediací s doporučením, aby o tomto funkčním, efektivním a úsporném příkladu byli informováni soudci prostřednictvím Justiční akademie a OSPOD prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a krajských úřadů. Předseda Výboru pro práva dítěte Rady vlády ČR pro lidská práva Zdeněk Kapitán se v návaznosti na to zhostil iniciativy, že tyto příklady dobré praxe zapracuje do aktivity „Justice přátelská dětem“ a rovněž bude usilovat o jejich reflexi v připravované Národní strategii péče o ohrožené děti. Rovněž Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se zavázal uvedené zkušenosti prezentovat dále ve své činnosti a při metodické spolupráci s OSPOD. V další části této sekce bylo řešeno propojení mediace a občanského soudního řízení. Vyjma četných příspěvků k mediaci v trestním řízení byla konference věnována i mediaci v netrestních věcech. Objevily se příspěvky na téma setkávání sociální psychologie s mediací²⁸⁰, metodiky, ekletismu a improvizace v mediaci²⁸¹, mediace jako nástroje sociální kontroly v postmoderní společnosti²⁸² a z právního pohledu nejzásadnější vystoupení děkanky Právnické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně²⁸³ na téma: „Na křižovatce mezi mediací, rozhodčím řízením a řízením soudním“.

Zajímavá lokální iniciativa byla v tomto ohledu zaznamenána v oblasti ruzyňského letiště. Pro období 2011-2013 totiž získalo sdružení Prague Airport Region – PAR podporu Ministerstva životního prostředí ČR k propagaci a využití mediačních metod a zlepšení životního prostředí v okolí Letiště Václava Havla Praha.²⁸⁴ V rámci této akce proběhlo několik přednášek a workshopů.

Po přijetí ZoM zvýšila svou aktivitu v této oblasti i Česká advokátní komora, která v dubnu 2012 realizovala projekt „Evropské zkušenosti v mediaci a jejich implementace do českého právního prostředí“, na jehož financování se podílela Evropská komise a partnerem byla Bruselská advokátní komora. Obsahem projektu nebyla pouhá teorie mediace a úvahy de lege ferenda, ale proběhl i mediační výcvik zájemců o mediaci a byly vytvořeny výukové programy pro advokáty-mediátory²⁸⁵.

---

280 Přednášející: Vladimír Labath z Katedry sociální práce Pedagogické fakulty UK Bratislava.

281 Přednášející: Irena Sobotková z Katedry psychologie Filosofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

282 Přednášející: Martina Urbanová z Katedry právní teorie Právnické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně.

283 Přednášející: Naděžda Rozehnalová z Právnické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně.

284 www.airportregion.cz/projekt-mediace.html

285 www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8042

V září 2013 se konala pod záštitou ministryně spravedlnosti Marie Benešové a děkanky Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Milany Hrušákové další konference v Olomouci s názvem: „Mediace 2013. Cesta ke spolupráci a smíru.“ Konference byla rozdělena do čtyř sekcí – Mediace v kontextu práva a společnosti, Mediace jako metoda, Profese mediátora a Aplikační oblasti mediace²⁸⁶. V první sekci, nazvané „Mediace v kontextu práva a společnosti“, vedené Tomášem Horáčkem z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Annou Márovou, reprezentující Českou advokátní komoru, zaznělo mnoho zajímavých příspěvků, vystavěných nejen na teoretické bázi, ale i s významným přesahem do praxe. Autoři příspěvku „Právo dítěte být slyšeno v rámci rodinné mediace“²⁸⁷ se zabývali vnitrostátní i mezinárodní úpravou práva dítěte být slyšeno v procesu, přístupem mediátora ke slyšení dítěte a možnými úskalími takového vyjádření. Závěrem shrnuli doporučení, jak přistupovat k účasti nezletilého v rámci rodinné mediace z hlediska práva. Slovenská advokátka Katarína Šangalová v příspěvku na téma „Mediace – alternativa nebo doplněk soudního řízení“ zdůraznila, že na mediaci by mělo být nahlíženo jako na rovnocenný nástroj řešení sporů, nikoli jako na slabší alternativu soudního řízení. Na konferenci se objevil i pohled z nitra soudního řízení v podobě příspěvku soudkyně Okresního soudu v Karlových Varech Emy Tomšové s názvem: „Mediace z pohledu civilního soudce“ a vystoupení Petra Hampela z Krajského soudu v Ostravě na téma: „Mediace v obchodněprávní praxi“, kde autor hodnotil stávající právní úpravu, srovnal ji s právní úpravou rozhodčího řízení a jejich možné návaznosti. Sekce: „Mediace jako metoda“ byla věnována nástrojům řešení konfliktů, současným modelům mediace, zasazení mediace do kontextu ostatních metod řešení sporu, ale také on-line řešení spotřebitelských sporů.

Rok 2014 se nesl především ve znamení četných zkoušek mediátorů, organizovaných Ministerstvem spravedlnosti ČR a Českou advokátní komorou. Rovněž Evropský institut pro smír, mediaci a rozhodčí řízení, o.p.s.²⁸⁸ vyvíjel aktivitu směřující k širšímu povědomí o mediaci a jejímu využití, a to zejména v rámci projektu: „Mediace šance práce“.

V listopadu 2015 opět proběhla na půdě Univerzity Palackého v Olomouci konference na téma mediace, tentokrát s podtitulem: „Reflexe a výzvy“. Mezi hlavními referáty v plénu zazněla tato témata: Ustavení mediace jako profese v ČR v kontextu moderní a postmoderní doby²⁸⁹, Mediace ve spotřebitelských sporech v ČR-implementace Směrnice 2013/11/EU²⁹⁰,

---

286 www.mediaceolomouc.eu/vystupy-z-konference/

287 Přednášející: Anna Kováčová, Ondřej Spáčil, oba z Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

288 www.esi-cz.eu

289 Přednášející: Mirka Nečasová.

290 Přednášející: Tomáš Horáček.

Mediace v rodinně právních věcech z pohledu soudce²⁹¹ a Aktuální otázky související s aplikací ZoM v ČR ve vztahu k implementaci Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES^{292, 293}.

Postupně dochází i k odrazu mediace v judikatuře. Mediace figuruje především coby důležitý ukazatel ke zvážení vhodného postupu ze strany (zejména opatrovnických) soudů se začala objevovat v judikatuře Ústavního soudu. Např. v Usnesení sp. zn. II. ÚS 2448/16 ze dne 25. 10. 2016 Ústavní soud ČR vyslovil závěr, že: „*Obecné soudy proto mají v těchto případech (pozn.: jde o případy nevhodné či zcela absentující komunikace mezi rodiči coby hlediska pro rozhodnutí o střídavé péči o nezletilé dítě) především povinnost zkoumat, z jakých příčin je komunikace mezi rodiči nevhodná či zcela absentující, a následně se pokusit pomocí vhodných opatření tuto vzájemnou komunikaci mezi rodiči ohledně způsobu péče o nezletilé dítě zlepšit a přetrvávající neshody překlenout (např. ve formě nařízení mediace či alespoň minimální písemné komunikace týkající se dítěte)*“ Ústavní soud tak výslovně uvedl mediaci jakožto způsob překlenutí komunikační bariéry mezi rodiči nezletilého dítěte. V Usnesení sp. zn. I. ÚS 3627/16 ze dne 18. 11. 2016 a sp. zn. IV. ÚS 3128/16 ze dne 4. 10. 2016 pak Ústavní soud ČR dovodil vypjatost vztahů mezi rodiči nezletilého dítěte mj. z neúspěšných snah o mediaci a rodinnou terapii.

Další část prozatím ne moc rozsáhlé judikatury, se dotýká zejména procesních aspektů mediace. Městský soud v Praze v Usnesení sp. zn. 93 Co 13/2015-89 ze dne 5. 2. 2015 vyslovil, že: „*Proti usnesení, jímž soud zamítl návrh na přerušování řízení za účelem mediace, je odvolání přípustné. Pokud mezi účastníky není spor o skutkovou stránku věci, nýbrž o právní posouzení, pak lze mít důvodné pochybnosti o účelnosti mediace, neboť podstata činnosti mediátora tkví především v odstranění skutkových nesrovnalostí mezi účastníky za účelem umožnění další komunikace mezi nimi.*“ S tímto názorem je nutno polemizovat. I pokud je mezi stranami sporná pouze otázka subsumce pod příslušné ustanovení zákona, může mít mediace svůj význam. V tomto případě by mediátor měl strany zejména vést ke zvážení, zda pouze pro rozpor v právním nahlížení má soudní spor opodstatnění, může jim nastítnit jeho časovou a finanční nákladnost soudního řízení, nechat je sdělit si navzájem svá očekávání od finálního rozsudku apod. Nehledě na to, že mediátor může identifikovat neprávní aspekt konfliktu, jehož vyřešení může mít vliv na vyřešení sporu, který byl zahájen u soudu. Městský soud v Praze tak druhou

---

²⁹¹ Přednášející: Jan Novák.

²⁹² Přednášející: Veronika Navrátilová, Petra Pejchová.

²⁹³ www.mediaceolomouc.eu

částí výše citované právní věty zbytečně založil poměrně důmyslnou omezličku, díky které se strany budou moct mediaci účelově vyhnout, a to i pro případy, kdy by mediace mohla být účelná. Krajský soud v Hradci Králové pak v Usnesení sp.zn. 21 Co 62/2016 ze dne 17. 2. 2016 vyslovil závěr, že: „*Předběžným opatřením nelze nařídit účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii nebo jím nařídit setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.*“ De lege lata lze tomuto názoru přisvědčit, de lege ferenda by však dle mého názoru bylo vhodné naopak umožnit, aby předběžné opatření mohlo obsáhnout i takové rozhodnutí. Předběžná opatření, zejména pak v rodinných věcech, jsou totiž často využívána právě v emočně vypjatých situacích, které by mohl mediátor pomoci zklidnit, a dokonce i předejít samotnému sporu. Mediace navíc koresponduje s účelem předběžného opatření, kterým je primárně rychlé (byť dočasné) řešení situace.

Na tradici konferencí „MEDIACE“ pod záštitou Univerzity Palackého v Olomouci bylo navázáno i v roce 2017. Konference byla tentokrát rozdělena do tří sekcí, věnovaných mediaci v kontextu práva a společnosti; teorii, výzkumu a vzdělávání v mediaci a dále praxi mediace. Z hlediska této práce lze považovat za přínosné příspěvky k roli advokátů v mediaci a metodě tzv. „collaborative law“, kdy advokáti vyškolení v mediaci využívají proces mediace k vyjednání vzájemně přijatelné dohody o řešení sporu. Ze všech těchto příspěvků bylo jasně patrné představení mediace jako výzvy pro moderní advokacii. Jednoznačné kritice byl podroben jev, kdy se prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, účastní pouze právní zástupci stran, nikoliv účastníci řízení osobně. Opětovně došlo k hodnocení působení soudů na rozvoj mediace, ať již prostřednictvím soudem nařízené mediace či přímo výkonem tzv. soudcovské mediace. Výstupem těchto příspěvků byl opětovný apel na soudní soustavu, aby aktivněji vedla účastníky k uvážení mediace.²⁹⁴ Velká pozornost byla věnována mediaci interkulturní, což je jasným odrazem snahy odborné veřejnosti reflektovat celospolečenskou situaci a vnímání mediace jakožto institutu interdisciplinárního.

---

²⁹⁴ <http://www.mediaceolomouc.eu/vystupy-z-konference/>

6. Mediační proces

6.1 Úvodem k mediačnímu procesu

Mediace je neformální proces, který musí být flexibilní natolik, aby jej bylo možno přizpůsobit potřebám zúčastněných stran. Tvůrci ZoM proto přistoupili pouze k legálnímu ohraničení začátku a konce mediačního procesu, samotný průběh pak ponechali neupravený: „*Veškerý postup mezi těmito dvěma hranicemi tedy závisí výhradně na stranách, ale především na mediátorovi samotném, jeho zkušenostech, citu a taktice.*“²⁹⁵

Určitý scénář mediace, který se doporučuje dodržovat, byl však vytyčen teorií. Fáze mediačního procesu byly stanoveny na základě mnohaleté zkušenosti praktikujících mediátorů a také na podkladu teorie konfliktů. Samotné mediační jednání, tedy mediace v pravém slova smyslu, má jisté zákonitosti, které jsou i přes zásadní neformálnost mediace zpravidla dodržovány. Garantem a koordinátorem jednání je mediátor, je tedy pouze na něm, zda bude strukturu striktně dodržovat, nebo zda povede proces flexibilně s přihlédnutím k aktuálním potřebám stran. Jak uvádí mediátorka Lenka Holá: „*Každá mediace má svůj individuální průběh. Struktura je jen vodítkem, ale ne dogmatem a omezením.*“²⁹⁶ I flexibilní mediátor musí velmi dobře znát fáze mediace, rozpoznat jejich hranice a moment, kdy je možno přejít z jedné fáze do druhé. V některých zdrojích je ostatně mediace definována jako strukturovaný proces řešení konfliktů, je proto nesporné, že zachování určité pravidelnosti mediace a mediátorova orientace v procesu je nutnou náležitostí dobře vedené mediace. Každá fáze má svou náplň a požadovaný výsledek, kterého musí být dosaženo, aby bylo možno postoupit dále. Pokud mediátor nerozpozná, že účel určité procesní etapy nebyl naplněn, a přesto vede strany do další fáze, nebo se nechá stranami ke zrychlenému postupu strhnout, může to mít vážné následky. Tak např. neprozkoumá-li mediátor řádně celé spektrum informací k předmětu jednání ve fázi sběru informací, mohou se tyto informace objevit až v průběhu tvorby dohody a celou dosavadní práci znehodnotit.

Přestože teoretici i praktikující mediátoři se pozoruhodně shodují v popisu postupu mediace, je zajímavé pozorovat drobné odlišnosti schémat, která do české odborné literatury

---

295 ŠTANDERA, Jan. *Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení? Právní rozhledy.* 2011, č. 22. s. 803-810. Cit. s. 809.

296 HOLÁ, L. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů.* 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2003. ISBN: 978-80-247-4109-3. Cit. s. 103.

přinesla Lenka Holá.²⁹⁷ Tak např. Leonard L. Riskin, významný americký mediátor a profesor práva na University of Florida Levin College of Law²⁹⁸ dělí mediaci na fáze podle cílů, kterých má být v té které etapě dosaženo:

1. dohodnout se na tom, že se bude mediovat (jde v podstatě o cíl předmediační fáze),
2. porozumět problémům,
3. formulovat možná řešení,
4. dosáhnout dohody,
5. dohodu realizovat.

Alicja Kargulowa, polská mediátorka, načrtla dokonce jedenáct fází mediace:

1. budování důvěry a kooperace účastníků mediace,
2. stanovení procedury a pravidel hry,
3. strukturalizace problému a stanovení plánu vyjednávání,
4. definování sporné otázky,
5. stanovení potřeb a zájmů účastníků konfliktu,
6. hledání možných způsobů řešení,
7. hodnocení jednotlivých nabídek řešení,
8. výběr optimálního řešení,
9. integrace partikulárních řešení – stavba celkové dohody,
10. dokončení dohody, sepsání kontraktu,
11. formalizace dohody.

Lenka Holá dále uvádí tzv. americký způsob fázování, z něhož dle této autorky vychází i dělení mediace na fáze v ČR²⁹⁹:

1. úvodní slovo, zahájení mediace,
2. nerušený čas, zisk informací,
3. výměna, porozumění zájmům,
4. vytváření dohody, hledání řešení,
5. sepsání dohody, vytváření dohody,
6. závěrečné slovo, závěrečné dohody.

Hovoříme-li již o struktuře mediačního procesu v českém prostředí, nelze pominout

---

297 HOLÁ, L. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2003. ISBN: 978-80-247-4109-3.

298 www.mediate.com/people/personprofile.cfm?auid=207

299 První uvedené názvy pochází z amerického fázování, druhé uvedené z českého.

schéma významného teoretika mediace, Jiřího Plamínka³⁰⁰:

1. zahájení mediace,
2. sbírání informací a definice problémů,
3. hledání nových možných variantních řešení,
4. hodnocení, vyjednávání a rozhodování,
5. sjednání dohody,
6. uskutečňování a revidování dohody.

Další nepominutelné dělení pochází od Tatjany Šiškové³⁰¹:

1. nultá fáze – získání klienta,
2. první fáze – úvodní slovo mediátora,
3. druhá fáze – mediátor naslouchá sporným stranám,
4. třetí fáze – sporné strany si navzájem naslouchají,
5. čtvrtá fáze – hledání návrhů řešení,
6. pátá fáze – rozpracování vybraných řešení do konkrétních kroků,
7. šestá fáze – sepsání dohody,

Struktura mediačního procesu byla tedy popsána v mnoha modifikacích, pro účely této práce byl vybrán model amerického mediátora, profesora Josepha Stulberga, který použila další nestorka české mediace, Dana Potočková, ve své publikaci „Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem“³⁰²:

1. předmediační fáze,
2. zahájení mediace,
3. sběr informací,
4. hledání řešení,
5. společné vyjednávání,
6. tvorba dohody.

Tento model, byť stručný, se mi jeví jako nejprůhodnější. Zatímco ze všech ostatních struktur bude na první pohled nutno činit určité výjimky, postup mediačního procesu dle Dany Potočkové obsahuje vše, nic však zjevně nepřebývá. Tak např. Riskinův i Plamínkův model přesahuje vnímání mediace v našem právním prostředí, když jako poslední fázi mediace uvádí

---

300 www.jiriplaminek.cz

301 ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0091-8.

302 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3.

„realizaci dohody“. V ČR je přitom mediace nahlížena jako proces, vedoucí k dohodě, který však uzavřením mediační dohody de lege končí. Jedenáctibodový polský model by pak z mého pohledu mohl být svazující zejména pro nové mediátory, pokud by ho chtěli přísně dodržovat, posuzovat, v jaké fázi se proces nachází a zda naplnila svůj účel. Hranice jednotlivých fází tohoto detailního modelu se totiž mohou překrývat, přičemž ne vždy je to na škodu (typicky fáze hledání a hodnocení možných řešení se překrývají téměř pokaždé, resp. z kritiky jednoho řešení vzejdou další nápady atp.). Závěrečné dohody a závěrečné slovo, kterým věnuje celou jednu fázi Lenka Holá, pak dle mého názoru nemají místo v každém mediačním procesu, např. v ryzě korporátních věcech bude tento moment časově zcela zanedbatelný, v rodinných věcech či v otázkách ochrany osobnosti může mít tato fáze zásadnější rozměr, do obecného modelu by však neměla být řazena právě pro svůj proměnlivý charakter. Zčásti idealistické, byť inspirativní a pro uvědomění mediátora zásadní, je pak dělení Tatjany Šiškové, která odlišuje fáze, kdy „mediátor naslouchá stranám“ a „strany si naslouchají navzájem“. Problémem tohoto dělení je mnohdy obtížná použitelnost v praxi, neboť zejména u introvertně laděných klientů nemusí být ono vzájemné naslouchání včas zaznamenáno. Odvozovat od něj fázování mediačního procesu by tedy mohlo být ošemetné. Zahájení vzájemného naslouchání stran, které mediátor v průběhu konkrétní mediace zaznamená, je však bezesporu vždy dobrým znamením. Schématické a zjednodušující pojetí mediačního procesu dle Dany Potočkové proto považuji oproti ostatním modelům za funkční a vyhovující.

Shora uvedená publikace Dany Potočkové je hojně využívána začínajícími mediátory v ČR, popisuje teoretický model, uznávaný institucí Conflict management international, jednou z nejvýznamnějších vzdělavatelů v oblasti mediace na našem území a zároveň prakticky koresponduje s modelem, který používá další významný subjekt na poli české mediace, Asociace mediátorů ČR, o.s. Osobnosti shora uvedených institucí přitom v současné době působí i jako školitelé mediace při České advokátní komoře a zároveň jako zkušební komisaři na zkouškách, pořádaných Českou advokátní komorou i Ministerstvem spravedlnosti ČR. Lze proto očekávat, že právě průběh mediace dle Josepha Stulberga se dostane do povědomí mediátorů v ČR jako výchozí a v následujícím textu bude proto tento model popsán, přičemž momenty upravené ZoM budou zpracovány i z pohledu de lege lata. Zvláštní kapitoly budou věnovány rovněž smlouvě o provedení mediace jako dokumentu, který zahajuje mediaci a mediační dohodě, kterou naopak mediace končí.

6.2 Vstup do mediace

6.2.1 Úvodem ke vstupu do mediace

Vstupem do mediace je pro účely této práce myšleno rozhodnutí stran pokusit se vyřešit svůj spor (či všechny své konflikty plynoucí z určitého poměru) smírnou cestou pomocí mediace, nebo ještě přesněji – setkat se s mediátorem a dát mu šanci motivovat je k vzájemnému vyjednávání, tedy k zahájení mediace podpisem smlouvy o mediaci. Strany se takto dostávají k mediátorovi na základě domluvy po vzniku konkrétního sporu, mediační doložky ve smlouvě, nebo v návaznosti na doporučení či nařízení soudu. Jsou však i jiné cesty, běžně využívané a považované za naplňující zásady mediace.

Jak již bylo podrobně řešeno v kapitole „Znaky mediace“, z pohledu dobrovolnosti mediace je „nejčistší“ situace, kdy mezi stranami vznikne konflikt a ony se rozhodnou tento konkrétní konflikt řešit s pomocí mediátora. Samy se pak shodnou na osobě mediátora a kontaktují ho. Podobný je i případ, kdy jedna ze stran kontaktuje mediátora a požádá ho, aby se pokusil přivést k mediačnímu setkání druhou stranu.

6.2.2 Vstup do mediace na základě mediační doložky

Kontraktační strany se mohou dohodnout, že opatří vzájemně uzavíranou smlouvu tzv. mediační doložkou. Mediační doložka obsahuje ujednání, že strany budou svůj případný budoucí spor řešit mediací. Strany mohou již v mediační doložce uvést mediátora, který bude oprávněn jejich mediaci vést, určit způsob výběru mediátora v budoucnu nebo ponechat osobu mediátora zcela na budoucí dohodě.

Závaznost mediační doložky je však limitovaná, neboť mediační doložka v kontinentálním právním systému nezakládá nedostatek aktivní legitimace pro podání žaloby k soudu³⁰³. To je zásadní rozdíl oproti rozhodčí doložce, která dle § 106 odst. 1 OSŘ naopak brání projednání věci soudem: „*Jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději*

---

303 V zemích anglo-amerického právního systému je situace jiná, jak uvádí ORBESOVÁ, Bronislava. Mediační doložka. Dostupný z: www.epravo.cz. 2014 [cit. 2017-05-12]: „*Anglo – americký systém práva, chápe mediační doložku, jako překážku aktivní legitimace, a to do té doby, dokud není soudu prokázáno, že se strany pokusily vyřešit svůj spor prostřednictvím mediace, ostatně jak bylo sjednáno v jejich smlouvě. Soud, pokud identifikuje platně uzavřenou mediační doložku, bez toho, aniž by k mediaci došlo, pak musí obvykle řízení zastavit a odkázat strany na mediaci, neboť se jedná o esenciální procesní podmínku k vedení soudního nebo rozhodčího řízení.*“

při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvalí nebo že netrvalí na projednání věci před rozhodčí komisí spolku. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věci se zabývat.“ Žádnou takovou úpravu ve vztahu k mediační doložce OSŘ ani jiný předpis neobsahuje.

Na druhou stranu je mediační doložka standardním smluvním ujednáním a v případě jejího nedodržení platí § 2913 OZ „*Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.*“ Poruší-li jedna ze stran mediační doložku tím, že bez snahy dohodnout se s druhou stranou prostřednictvím mediace předloží věc rovnou k soudu, nelze vyloučit, že se druhá strana bude domáhat náhrady škody či se minimálně v soudním sporu, vedeném v rozporu s mediační doložkou, pokusí přesvědčit soud při úvaze o náhradě nákladů řízení, že porušení mediační doložky je důvodem hodným zvláštního zřetele ve smyslu § 150 OSŘ: „*Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.*“

6.2.3 Vstup do mediace v kontextu občanského soudního řádu

Jak již bylo výše nastíněno, důležitou roli budou zejména v prvních letech po zakotvení mediace v zákoně hrát soudy. Nejvýznamnějším instrumentem, který v tomto ohledu zákonodárce soudům přidělil, je možnost nařít stranám první setkání s mediátorem dle § 100 odst. 2 OSŘ: „*Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařít první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařít po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.“* K tomu uvádí Šárka Hájková, soudkyně Krajského soudu v Praze: „*Fakticky jde o konstruování nového nástroje, sloužícího k naplnění povinnosti*

soudu přivést účastníky ke smírnému vyřešení jejich sporu. Soud by jej měl použít vždy, když je to vhodné a účelné, při kterémžto zvažování je na místě především zohlednit předmět sporu, motivaci, cíle účastníků a jejich vzájemné vztahy.“ První setkání s mediátorem nařizuje soud usnesením, proti němuž není dle § 202 odst. 1 písm. m)³⁰⁴ OSŘ přípustné odvolání. Nedohodnou-li se účastníci řízení na osobě mediátora, vybere jej soud opatřením.³⁰⁵

Účastníci řízení jsou motivováni ke sjednání prvního setkání s mediátorem i úpravou náhrady nákladů řízení dle § 150 OSŘ: „*Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.*“

Podobný systém funguje v Rakousku i Německu: „*V Rakouské republice umožňuje zákonná úprava soudu, aby se souhlasem stran sporu předal případ registrovanému mediátorovi, který se pokusí o smírné vyřešení sporu. V rámci předání sporu si strany musí vybrat registrovaného mediátora. Seznam registrovaných mediátorů vede FMSp a je spravován zvláštním oddělením Poradního sboru. Pokud strany souhlasí s konáním mediace a vyberou si registrovaného mediátora, je mediace zahájena uzavřením smlouvy o mediaci. Pokud jde o SRN, je na tomto místě vhodné poukázat na druhý typ mediace, a to mediaci napojenou na soudní systém přes § 278 ZPO. Uvedená mediace nemá explicitní úpravu jako mediace podle BaySchl; jde o mediaci, která je dovozena z § 278 ZPO, což je všeobecné ustanovení pro soudní smír a dobrovolné odkazování případů k mediaci. Ustanovení upravuje tedy dvě možnosti, a to vyřešení sporu soudním smírem nebo odkázáním sporu na dobrovolnou mediaci. Pokud obě strany souhlasí, soud nařídí mediaci, které se musí obě strany zúčastnit. Mediace je v takových případech poskytována pověřenými soudci, nebo může být za výjimečných okolností odkázána k mimosoudním mediátorům.*“³⁰⁶

Soudy rovněž dostaly do rukou poučovací povinnost v zájmu širšího povědomí o mediaci a možnosti jejího využití v konkrétním případě. Institut mediace obohatil ustanovení § 99 OSŘ o smířcích úkonech soudu: „*Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. Soud usiluje o smír mezi účastníky; při pokusu o smír předseda senátu zejména s účastníky probere věc, upozorní je na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu*

---

304 Ustanovení § 202 odst. 1 písm. m) OSŘ: „*Odvolání není přípustné proti usnesení, jímž bylo nařízeno první setkání s mediátorem dle § 100 odst. 3.*“

305 SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renata a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-506-0.

306 STEIBENGEROVÁ, Dorota; STANISLAV, Antonín. *Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. Právní rozhledy*. 2013, č. 6. s. 203-211. cit. s. 209.

*a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu. Je-li to s ohledem na povahu věci vhodné, upozorní předseda senátu účastníky rovněž na možnost využití mediace podle zákona o mediaci nebo sociálního poradenství podle zákona o sociálních službách.*³⁰⁷

Úvaha o využitelnosti mediace a následné poučení účastníků řízení bylo předsedovi senátu uloženo i v rámci přípravy jednání dle § 114 OSŘ, podle něhož má předseda senátu připravit jednání tak, aby bylo možno věc rozhodnout při jediném jednání. Za tím účelem předseda senátu mj. účastníky řízení upozorní na možnost využití mediace podle ZoM nebo sociálního poradenství podle zákona o sociálních službách, je-li to vhodné.³⁰⁸

Byť se mediace promítla do procesní úpravy civilního řízení v mnoha směrech, jedna její oblast zůstala tímto typem řešení sporu nedotčena. Dle platné právní úpravy nelze nařídít účast na jednání předběžným opatřením. Judikturně byla tato skutečnost potvrzena Krajským soudem v Hradci Králové v Usnesení sp.zn. 21 Co 62/2016 ze dne 17. 2. 2016: „*Předběžným opatřením nelze nařídít účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii nebo jím nařídít setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.*“ De lege lata lze tomuto názoru přisvědčit, de lege ferenda by však dle mého názoru bylo vhodné naopak umožnit, aby předběžné opatření mohlo obsáhnout i takové rozhodnutí. Předběžná opatření, zejména pak v rodinných věcech, jsou totiž často využívána právě v emočně vypjatých situacích, které by mohl mediátor pomoci zklidnit, a dokonce i předejít samotnému sporu. Mediace navíc koresponduje s účelem předběžného opatření, kterým je primárně rychlé (byť dočasné) řešení situace.

V roce 2018 pak dochází z hlediska vstupu do mediace z hlediska OSŘ k rozporupným krokům orgánů veřejné moci. Na jedné straně Ministerstvo spravedlnosti ČR deklaruje zájem na systémovém zakotvení mediace v České republice, přičemž pro tento účel vydává Pracovní skupina k mediaci ustanovená v roce 2016 dotazník nazvaný „*Diagnostika případů vhodných k mediaci*“, který má napomoci soudci při rozhodování, jestli je vhodné a účelné nařídít stranám sporu první setkání s mediátorem.³⁰⁹ Na druhou stranu se ve věcném záměru nového civilního řádu soudního již nepočítá s nařízením prvního setkání s mediátorem ze strany soudu, což je z hlediska ukotvení mediace v systému řešení sporů v České republice jasným krokem zpět.

---

307 Ustanovení § 99 odst. 1 OSŘ

308 Ustanovení § 114a odst. 2 písm. b) OSŘ

309 Autor neznámý. Podpora mediací: Ministerstvo spravedlnosti vytvořilo nový materiál pro soudce. Dostupné z WWW: www.novyoportal.justice.cz/web/msp?clanek=podpora-mediaci-ministerstvo-spravedlnosti-vytvorilo-novy-material-pro-soud-1

V rámci záměru nového civilního řádu soudního je tento krok zdůvodněn tím, že nařízené první setkání s mediátorem odporuje principu dobrovolnosti mediace.³¹⁰ Toto osvětlení svědčí o nepochopení faktu, že takto nedochází k nařízení účasti na mediaci samotné, ale pouze na úvodní (seznamovací a osvětlové) schůzce. Jak je detailněji rozebráno v rámci této práce, samotné nařízení prvního setkání s mediátorem s principem dobrovolnosti mediace nikterak nekoliduje. Dojde-li přesto k vypuštění tohoto institutu z právní úpravy občanského soudního řízení, jsem přesvědčena, že dojde k podstatnému snížení případů, kdy se účastníci řízení alespoň pokusili o smír. Odpadne totiž nesporný přínos prvního setkání s mediátorem, tedy že se strany dostávají na půdu kanceláře mediátora, aniž by se obávaly, že budou ve sporu působit slabě či nejistě. I pokud by byla osvěta k mediaci zajišťována jinak než prostřednictvím prvních setkání s mediátorem (např. podpůrnými programy ze strany státu, širší poučovací povinností soudu apod.), pro překonání často popisovaného důvodu neúčasti na mediaci, kterým je právě obava ze ztráty procesní „image“, je první setkání s mediátorem takřka nenahraditelné.

6.2.4 Vstup do mediace v kontextu zákona o zvláštních řízeních

S mediací počítá i ZZŘ, kterým se od 1. 1. 2014 řídí řízení o podpůrných opatřeních a ve věcech svéprávnosti, ve věcech nezvěstnosti a smrti, o přivolení k zásahu do integrity, ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech, řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a svěřenského fondu, o pozůstalosti, o úschovách, o umoření listin, ve věcech kapitálového trhu, o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže, o nahrazení souhlasu zástupce samosprávné komory k seznámení se s obsahem listin, o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva, ve věcech voleb zaměstnanců, o soudním prodeji zástavy, o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry, ve věcech manželských a partnerských, ve věci ochrany proti domácímu násilí, o určení a popření rodičovství, ve věcech osvojení, ve věcech péče soudu o nezletilé a v některých věcech výkonu rozhodnutí.³¹¹

I v případě těchto tzv. zvláštních řízení zdůraznil zákonodárce nutnost pokusit se usmíření účastníků s odkazem na mediaci: „*Soud vede účastníky k nalezení smírného řešení. Za tím účelem je informuje o možnostech mimosoudního smírního nebo mediačního jednání.*“³¹² Toto ustanovení je dle důvodové zprávy k ZZŘ především odrazem rostoucího důrazu evropských

---

310 www.crs.justice.cz/

311 Ustanovení § 2 ZZŘ

312 Ustanovení § 9 ZZŘ

autorit na smírné řešení sporů: „Čl. 13 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí stanoví, že s cílem předcházet sporům, řešit spory nebo předcházet soudním řízením týkajícím se dětí, smluvní strany budou podporovat zprostředkování a další způsoby řešení sporů a jejich využití za účelem dosažení dohody, v případech, kde je to namístě a které smluvní strany vymezí. Podle čl. 7 písm. b) Úmluvy o styku s dětmi pak soudy činí vhodná opatření k tomu, aby rodiče a další osoby mající rodinná pouta s dítětem byli motivováni k uzavření smírní dohody upravující styk s dítětem, a zvláště pak aby se k tomuto použila rodinná mediace a další způsoby řešení sporů. Z toho důvodu by se podle tohoto ustanovení měl soud pokusit o to, aby účastníci našli smírné řešení jejich případu. Za tím účelem by je soud měl informovat o tom, jaké jsou další (mimosoudní) možnosti řešení jejich věci (např. mediace, rodinná mediace apod.).“³¹³

Vyjma této informační povinnosti, která platí obecně pro všechna řízení podle ZZŘ, mají tzv. opatrovnické soudy ve věcech péče o soudu o nezletilé možnost nařídit účastníkům první setkání s mediátorem dle § 474 odst. 1 ZZŘ: „Za účelem ochrany zájmu dítěte soud vede rodiče k nalezení smírného řešení. Soud může rodičům uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smírním nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo jim nařídit setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.“ V důvodové zprávě je opět akcentována nutnost snahy soudu o to, aby rodiče nezletilého dospěli ke smírnému řešení, které nejlepším možným způsobem zajistí ochranu práv a zájmů dítěte.

Do § 503 odst. 1 písm. a) tohoto zákona bylo rovněž přesunuto dřívější ustanovení § 273 OSŘ³¹⁴ o možnosti nařídit setkání s mediátorem nejen v řízení nalézacím, ale i v souvislosti s výkonem rozhodnutí ve věcech nezletilých dětí: „Je-li to účelné, může soud tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči o nezletilé dítě, popřípadě o úpravě styku s ním anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin.“ Stát má v takovém případě dle § 506 ZZŘ proti povinnému právo na náhradu odměny mediátora za první setkání, kterou platil, pokud u povinného nejsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.

6.3 Předmediační fáze

Do předmediační fáze řadíme vše, co se stane před zahájením mediace, tedy v době

---

313 Důvodová zpráva k ZZŘ, s. 1-83. k ustanovení § 9, cit. s. 21.

314 Znění § 273 OSŘ do 31. 12. 2013: „Je-li to účelné, může soud tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o výchově nezletilých dětí, popřípadě o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin.“

od vstupu stran do mediace do podpisu smlouvy o provedení mediace podle § 4 odst. 1 ZoM. V této etapě probíhá zejména první kontakt mezi stranami a mediátorem, a to odvisle od toho, zda jde o mediaci soudní, či mediaci z popudu samotných účastníků.

Mediátor v první řadě posoudí vhodnost sporu k mediaci, a to zejména z následujících hledisek: zda existuje spor, který mají strany pravomoc vyřešit, zda obě strany souhlasí s účastí na mediaci, zda jsou strany schopny spolu alespoň v minimální míře komunikovat, ale zároveň je konflikt v takové fázi, že již nejsou schopny dojít k dohodě samostatně.³¹⁵ Vhodné jsou situace, kdy strany potřebují, aby vzájemný vztah byl do budoucna funkční (typicky rozvádějící se rodiče nezletilých dětí, dlouholetí obchodní partneři nebo sousedé), či je-li na obou stranách jisté břímě odpovědnosti za existenci konfliktu. Zcela pragmaticky je třeba uvést, že dobře mediovatelné jsou rovněž případy, které nemají z právního hlediska jasné řešení a případné rozhodnutí soudu tak nelze s jistotou předvídat, popř. není-li u přeshraničních sporů zcela jasná otázka jurisdikce. Mediace je rovněž příhodným řešením sporů, kde strany nemají zájem na veřejném projednání věci, zejména jde-li o citlivé osobní záležitosti či spory dotýkající se obchodního know-how. Motivace k účasti na mediaci může být pochopitelně i finančního rázu. V odborné literatuře je shrnuto šest znaků vhodnosti sporu k mediaci: pokud se vztahy mezi stranami vyznačují dlouhodobostí a jsou vzájemně propojené, upřednostňují-li strany projednání věci v soukromí, jsou-li „mocenské“ pozice účastníků relativně vyvážené, jsou-li strany schopny samostatného uvažování a jsou za své jednání zodpovědné, nemusí-li jiné procesy řešení sporu přinést očekávané výsledky a nemá-li předmět sporu povahu trestné činnosti.³¹⁶

Naopak zcela nevhodné jsou spory, kde jde o základní občanská a ústavní práva, pokud jeden z účastníků potřebuje vidět jasnou prohru toho druhého jako určitou formu zadostiučinění, či naopak je-li jeden z účastníků zcela pasivní a rozhodnutý ukončit konflikt i za cenu zřeknutí se vlastních nároků, objevuje-li se u některého z účastníků závislost na alkoholu či drogách, patologické rysy osobnosti nebo agresivní tendence (a zejména, bojí-li se druhý z účastníků agresora) a také nesdílí-li jedna či obě strany v mediaci zjevně úplné nebo pravdivé informace. Mediace také není příhodná, cítí-li strany potřebu, aby jejich věc rozhodla závazně příslušná autorita či dokonce potřebu veřejného potrestání druhé strany nebo nevěří-li v naplnění dohody. Typově nevhodní jsou účastníci, kteří jsou výrazně neochotní spolupracovat a mají nereálné

---

315 Zejména v českém právním prostředí, kde je mediace novou metodou, se totiž např. stává, že je mediátor kontaktován pouze za účelem sepsání dohody. Dohoda je tedy již hotová, stranami řádně prodiskutovaná a účastníci jí chtějí pouze formulovat v souladu s právem, popř. zajistit její přímou vykonatelnost. V takovém případě je vhodné takové osoby odkázat spíše na advokáta, popř. na notáře, který dohodu opatří doložkou přímé vykonatelnosti.

316 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. s. 123-124.

požadavky, účastníci neústupní či lstiví. S ohledem na dopady mediace do oblasti promlčení a prekluze totiž nelze vyloučit, že někdo může kalkulovat s mediací jako významným mechanismem pro zvrácení situace ve svůj prospěch nebo získání časové výhody.

Kontaktují-li mediátora strany samotné, je na něm, zda vyhodnotí spor jako vhodný k mediaci. V některých případech lze závěr učinit již při prvním kontaktu s jednou či oběma stranami (např. ve věcech, propojených s trestněprávní problematikou, které mají primárně řešit orgány činné v trestním řízení ve spojení s Probační a mediační službou, popř. ve zmíněném případě, kdy je dohoda prakticky hotová a strany ji potřebují pouze sepsat, kde na první pohled prostor pro mediaci není). Někdy se spor ukáže jako nevhodný k mediaci až při prvním setkání s oběma účastníky. Toto setkání by mělo vždy proběhnout v případě soudem nařízené mediace, aby účastníci dostali povinnosti setkat se s mediátorem, stanovené soudem. V každém případě by však klasické znaky nevhodnosti sporu k mediaci měl mediátor rozpoznat před podpisem smlouvy o provedení mediace a smlouvu nepodepsat, a to i v případě soudem nařízené mediace. Zákon o mediaci tuto problematiku výslovně neřeší a nedává mediátorům návod, jak postupovat. Pokud by mediátor došel k závěru, že spor je z vážných důvodů nemediovatelný, byl by povinen o tomto strany poučit, a to zdvořile, avšak otevřeně. Poté co strany porozumí důvodům nevhodnosti jejich záležitosti pro mediaci, musel by mediátor zjistit, zda na mediaci trvají. Pokud by strany názor mediátora nesdílely a na mediaci trvaly, musel by mediátor odmítnout uzavřít smlouvu o provedení mediace za použití extenzivního výkladu ustanovení § 5 odst. 2 ZoM, tedy pro narušení důvěry mezi ním a stranami. Pokud by se takto diametrálně lišil pohled mediátora a účastníků na jejich záležitost, lze totiž dovodit, že zde onen důvěrný vztah skutečně narušen byl. Takové situace by však měly být zcela výjimečné, mediátor by se měl vždy spíše snažit hledat cesty, jak spor uchopit, neboť on je tu profesionálem a reprezentuje službu, která by měla být dostupná. Proto hodnotím pozitivně, že ZoM tuto oblast ponechává výslovně neupravenou a nabízí k řešení takto výjimečných situací pouze velmi obecné podpůrné ustanovení v § 5 odst. 2 ZoM.

Mediátor by měl v této fázi rovněž zvážit, zda je vhodným mediátorem, tedy zda je schopen zejména provést mediaci dle požadavků § 8 odst. 1 ZoM³¹⁷, tzn. osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí. Měl by získat od stran dostatek informací, aby mohl posoudit svou neutralitu a včas odmítnout uzavřít smlouvu o provedení mediace dle § 5 odst. 1

---

317 Ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) ZoM: „*Mediátor je povinen provádět mediaci osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí.*“

ZoM³¹⁸.

V předmediační fázi probíhá také seznamování účastníků s mediátorem a mediací obecně. Mediátor buduje důvěru stran v proces mediace a jeho osobu. Vyjma případu, kdy se na mediátora obrátí oba účastníci společně, musí mediátor v prvé řadě jednu (v případě, že se na něj obrátí jeden účastník) či obě strany (v případě soudem nařízené mediace či vlastní iniciativy mediátora ke konkrétnímu sporu) kontaktovat sám, a to telefonicky, popř. v zájmu vyšší průkaznosti (např. ve vztahu k soudu) písemně či emailem. Mediátor by měl při tomto prvním kontaktu stručně vysvětlit, co je mediace a dále pozvat strany na informativní, tzv. předběžnou, schůzku se zdůrazněním, že strany mají svobodnou volbu, zda mediaci zahájí či nikoliv. Alternativou k tzv. předběžné schůzce (vyjma případů soudem nařízené mediace) může být i postup, kdy mediátor zašle stranám písemnou informaci o mediaci, jejích účincích a možnostech, a požádá strany, aby ho po prostudování této informace kontaktovaly. Jak již bylo výše uvedeno, v případě soudem nařízené mediace bude minimálně jedno osobní setkání účastníků s mediátorem nutné vždy a v každém případě (bez ohledu na to, bude-li mediace zahájena či nikoliv) vydá mediátor stranám potvrzení o účasti na setkání s mediátorem, kterým se tyto mohou následně prokázat u soudu. V rámci tzv. předběžné schůzky mediátor hovoří se zájemci, zjišťuje jejich očekávání, snaží se je získat pro jednání, vysvětlí jim možnosti mediace a zdůrazní kladný přínos dohody.

Doporučuje se nepřebírat v této fázi od stran žádné dokumenty, týkající se sporu, neboť by studium dokumentace mohlo zapříčinit předběžné zaujetí mediátora ve vztahu k předmětu jednání a ve výsledku tak ohrozit jeho neutralitu: *„Řada mediátorů dává přednost tomu, že nechce obdržet žádné dokumenty týkající se sporu. Ze zkušenosti vědí, že pokud budou číst takové dokumenty, mohly by u nich vzniknout předsudky ohledně sporu, které by mohly být pro proces mediace škodlivé. Vědí, že dokumenty a spisy stran jim poskytnou pohled na příslušná stanoviska stran, podle zákona i podle skutečnosti, a rizikem je, že by jim bylo umožněno pouze částečné nahlédnutí do spisu strany, a strany by se pokusily ovlivnit čtení spisu ze strany mediátora. Mediátoři si jsou vědomi, že jim tyto spisy a dokumenty poskytnou informace o předchozí historii stran a o jejich příslušných stanoviscích, ale nebude to úkon „orientovaný na řešení“, což musí být základní zájem mediátora. Spisy se týkají minulosti; mediátoři jsou nasměrováni do budoucnosti.“*³¹⁹ To neznamená, že mediátor po celou dobu mediace nenahlédne

---

318 Ustanovení § 5 odst. 1 ZoM: *„Mediátor odmítne uzavřením smlouvy o provedení mediace, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.“*

319 DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrick. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. s. 419-464. cit. s. 425.

do žádné listiny, která se sporu dotýká. Naopak, vychází-li např. spor z písemné smlouvy, nebo bylo-li již dříve o právech a povinnostech stran soudem či správním orgánem závazně rozhodnuto, měl by mediátor tyto listiny znát. K jejich studiu by však měl přistoupit až poté, co s otevřenou myslí vyslechne úvodní projevy stran konfliktu.

Pokud se již uzavření smlouvy o provedení mediace jeví jako reálné, měl by mediátor přistoupit k poučení stran dle § 3 odst. 4 ZoM: *„Před zahájením mediace je mediátor povinen poučit strany konfliktu o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně mediátora za provedenou mediaci a o nákladech mediace. Mediátor je povinen strany konfliktu výslovně poučit o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.“* S ohledem na to, že jde o zákonnou povinnost a mediátoři budou muset v případném správním řízení prokazovat její splnění, lze očekávat, že mediátoři zakomponují shora uvedené poučení do písemné informace zájemcům o mediaci a nechají si poučení podepsat. I zde však platí, že je nanejvýš vhodné stranám tuto informaci předat také ústně a ověřit si, zda poučení porozuměly. I ve vztahu k takto podepsané informaci či záznamu o poučení dle § 3 odst. 4 ZoM se nabízí otázka mlčenlivosti mediátora. K tomu uvádí autoři Komentáře k ZoM následující: *„Pokud bude obsahem takového záznamu výlučně zachycení naplnění zákonné poučovací povinnosti mediátora, lze učinit jednoznačný závěr, že nikoli. Jestliže by strany konfliktu již před zahájením mediace sdělovaly mediátorovi informace, které považují za důvěrné, pak bude mlčenlivosti podléhat i tento záznam. Nejméně právě v části obsahující údaje sdělené mediátorovi stranami konfliktu.“*³²⁰ Aby mediátor neměl v budoucnu problém s kolizí prokazování dodržení poučovací povinnosti a jeho mlčenlivosti, měl by si v přípravné fázi mediace nechat podepsat předem připravený formulář, zahrnující pouze jména a nacionále stran a obsah poučení. Ostatní obsah, poznámky mediátora k dané věci apod. by takový dokument obsahovat neměl.

Pokud trvá zájem stran zúčastnit se mediace, je rovněž vhodné dohodnout v rámci předběžné schůzky pravidla jednání. Většina mediátorů či mediačních center má tato pravidla zpracována písemně, seznámí tedy s nimi strany konfliktu a ověří si, zda s těmito pravidly souhlasí. Je třeba také se stranami prodiskutovat jejich představy o faktickém průběhu mediace, tedy kde by měla mediace probíhat, kdo se jí bude účastnit (tlumočníci, advokáti atd.), délku

---

320 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana, ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 20.

jednotlivých mediačních sezení a jejich četnost. Dana Potočková uvádí, že běžná délka mediačního jednání je 3-5 hodin, u rodinných mediací jsou jednání kratší, tedy cca. 60-90 minut. Naopak mediační jednání u mezinárodních sporů s ohledem na nákladnost a logistickou náročnost bývají delší, běžně celodenní.

6.4 Smlouva o provedení mediace

6.4.1 Úvodem ke smlouvě o provedení mediace

V předmediační fázi by měl být detailně sjednán obsah smlouvy o provedení mediace, zásadního právního instrumentu celé mediace. Dle § 4 odst. 1 ZoM totiž: „*Mediace je zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace.*“. Podpis smlouvy o mediaci po předchozím seznámení se s institutem mediace a s mediátorem je významným vyjádřením vůle stran pokusit se vyřešit svou situaci dohodou, a to právě prostřednictvím mediace. Smlouvu o provedení mediace uzavírají obě strany konfliktu a mediátor (popř. u ko-mediace více mediátorů).

Podpis smlouvy o provedení mediace má zásadní dopad do oblasti promlčecích a prekluzivních lhůt. Dle § 112 OZ 1964 mohla zastavit promlčecí lhůtu pouze mediace podle ZoM: „*Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí.*“ Výlučně mediace podle ZoM měla vliv na prekluzi práva podle § 583 odst. 2 OZ 1964: „*Doba stanovená k uplatnění práva podle odstavce 1 neběží, pokud ohledně něj probíhá mediace podle zákona o mediaci.*“ Oproti tomu tvůrci OZ volili v tomto ohledu o širší úpravu v ustanovení § 647: „*V případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.*“ Ve smyslu § 654 OZ platí ustanovení OZ o běhu promlčecí lhůty obdobně i pro prekluzivní lhůtu. Lze tedy shrnout, že promlčecí a prekluzivní lhůty se dle OZ staví jakýmkoliv průkazným mimosoudním jednáním, o němž je uzavřena dohoda. Ve většině případů pravděpodobně půjde o mediaci podle ZoM, neboť právě ta je zahájena dohodou, tedy smlouvou o provedení mediace,

stejně účinky ale může mít mediace provedená mimo ZoM, či jakákoliv jiná facilitace nebo negociace. Dle § 29 ZoM pak promlčecí lhůta ani lhůta pro zánik práva neběží ohledně práv, která jsou předmětem mediace v případě, že je mediace vedena v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu.

Smlouva o provedení mediace dle autorů Komentáře k ZoM nepodléhá ex lege mlčenlivosti ve smyslu § 9 ZoM. Strany sice mohou požadavek mlčenlivosti na smlouvu o provedení ex contractu vztáhnout, zde však stejný autorský kolektiv zvedá varovný prst zejména s ohledem na shora uvedený účinek ve vztahu k promlčecím a prekluzivním lhůtám. Smlouva o provedení mediace, která by podléhala mlčenlivosti, by nemohla být bez sankce (minimálně v podobě náhrady škody) použita v soudním či správním řízení.

Smlouva o provedení mediace je v první řadě soukromoprávní smlouvou ve smyslu § 1724 OZ³²¹ a musí tak mít náležitosti právního jednání dle § 551 násl. OZ, tedy být uzavřena vážně, dobrovolně, určitě a srozumitelně. Podstatné náležitosti smlouvy o provedení mediace jsou dány § 4 odst. 2 ZoM: „*Smlouva o provedení mediace musí obsahovat alespoň a) označení stran konfliktu, b) jméno, popřípadě jména, příjmení a adresu místa podnikání mediátora, c) vymezení konfliktu, který je předmětem mediace, d) výši odměny mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení, popřípadě ujednání o záloze nebo ujednání o tom, že mediace bude provedena bezplatně, e) dobu, po kterou má mediace probíhat, nebo ujednání o tom, že mediace má probíhat po dobu neurčitou.*“ Výčet náležitostí je poměrně jasný, i přesto je třeba se u některých bodů zastavit.

6.4.2 Identifikace mediátora ve smlouvě o provedení mediace

K § 4 odst. 2 písm. b) ZoM uvádí autoři Komentáře k ZoM: „*Smlouva o provedení mediace je úkon činěný mediátorem při výkonu jeho činnosti, a proto by měl v souladu s § 11 ve smlouvě rovněž použít označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“.*“³²² Ustanovení § 11 ZoM totiž výslovně ukládá mediátorovi tuto povinnost: „*Mediátor je povinen při výkonu činnosti mediátora používat označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“...*“

---

321 Ustanovení § 1724 OZ: „*Smlouvou projevují strany vůli zřídit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy.*“
322 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 23.

6.4.3 Vymezení předmětu mediace

Nelze opominout ani vymezení předmětu mediace, tedy náležitost dle § 4 odst. 2 písm. c) ZoM, které je doporučováno pojmut spíše podrobněji, a to s ohledem na dopad mediace na běh promlčecích a prekluzivních lhůt. Autorský kolektiv Komentáře k ZoM doporučuje, aby byl předmět mediace vymezen zejména popisem vztahu, označením závazku či popisem události, která konflikt vyvolala.³²³ Je důležité, aby nebylo možné předmět mediace zaměnit s jiným. U soudem nařízené mediace má mediátor tuto povinnost zjednodušenou, neboť bude vycházet z obsahu soudního řízení, zejména ze žalobního petitu či jiného procesního návrhu, který byl podnětem k zahájení řízení. V průběhu mediace se může objevit potřeba předmět mediace rozšířit či jinak modifikovat, což zákon nevylučuje, je však vhodné učinit tuto změnu řádně sepsaným dodatkem ke smlouvě o provedení mediace. Až uzavřením takového dodatku totiž dojde k zastavení promlčecí či prekluzivní lhůty ve vztahu k této nové materii.

6.4.4 Odměna mediátora

Skutečnost, že seznámení stran s odměnou mediátora považovali tvůrci ZoM za stěžejní, lze dovodit z ustanovení § 3 odst. 4 ZoM. Podle tohoto ustanovení je mediátor povinen před zahájením mediace poučit strany mj. o odměně mediátora a nákladech mediace. V zájmu důvěryhodnosti mediátora je skutečně jasné seznámení stran s výdaji, které ponese v souvislosti s mediací, nikoliv např. pouze zakomponování ustanovení o odměně mediátora do písemné informace. Mediace je totiž služba jako každá jiná a strany konfliktu jakožto zákazníci mají právo vědět, kolik je tato služba bude stát. Zákon nezakazuje ani provedení mediace bezplatně, avšak i tato skutečnost by měla být ve smlouvě o provedení mediace uvedena.

Existuje několik možností, jak sjednat odměnu mediátora. Nejčastěji je používána tzv. časová odměna, za hodinu, pracovní půlden (4 hodiny) či jeden pracovní den (8 hodin). Další variantou je ujednání paušální odměny za celou mediaci (běžně je však mediace ohraničena určitým počtem hodin či dní), odměny závislé na hodnotě předmětu mediace (taková odměna stojí na podobném principu jako např. advokátní tarif) či tzv. odměna za úspěch.

Otázka odměny mediátora za úspěch neboli za úspěšnou mediaci, je často diskutována ve světle zásady, že mediátor nesmí být nijak zainteresován na výsledku mediace. Úkolem a zároveň cílem mediátora je kvalitně vést strany k dohodě, nikoliv však je k ní dovést za každou

---

323 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 23.

cenu. Není-li tedy bezpodmínečně zakončení mediace dohodou vždy úspěchem, co je tedy úspěchem? A kdy je odměna za úspěšně vedenou mediaci přípustná? Těmito otázkami se zabývají teoretici mediace a nutno podotknout, že názory na tuto problematiku se různí. Část teoretiků mediace se kloní ke stanovisku, že odměna mediátora za úspěch je nepřipustná a že mediátor by měl být odměněn výlučně časovou sazbou. Naopak Patrick van Leynseele, mediátor mezinárodních obchodních sporů a lektor mediačních kurzů České advokátní komory vyslovil názor, že všeobecný zákaz odměny mediátora za úspěch je příliš široký. Nutnou podmínkou přípustnosti odměny za úspěch je dle tohoto mediátora transparentní dohoda mediátora se stranami na tom, co je za úspěch považováno (je úspěchem „pouhé“ uzavření dohody, nebo by měl být úspěch měřen dalšími faktory?) a jak bude odměna vypočtena. Za zcela nepřipustné považuje Patrick van Leynseele sjednání odměny mediátora procentem z částky vyrovnání, neboť v takovém případě by byl mediátor motivován k dojednání co nejvyšší částky, což by citelně zasáhlo do jeho neutrality. Při zachování požadavku transparentního sjednání odměny se stranami, kdy strany samy určí přijatelnost a způsob určení odměny mediátora, považuje Patrick van Leynseele za přípustnou tzv. čistou odměnu za úspěch, kdy oním úspěchem je již skutečnost, že došlo k uzavření mediační dohody, dále odměnu rovnající se tzv. „procentu uspořené nákladů“ (mediace oproti soudnímu řízení) či tzv. „procentu vytvořené hodnoty“, kterou je tzv. „hodnota většího koláče“³²⁴. Ke dvěma posledně jmenovaným způsobům autor upřesňuje: „U modelů (iii) a (iv) může být obtížné definovat „ušetřené náklady“ nebo „vytvořenou hodnotu“ na začátku, tj. v době, kdy mediátor ještě nezná podrobnosti sporu a situaci stran. Dle našeho názoru by mělo stačit definovat ve smlouvě o provedení mediace zásadu – musí to být učiněno, aby byly splněny zákonné požadavky – a ponechat na stranách a mediátorovi, aby přesně definovali v průběhu nebo ke konci mediačního procesu částku, na které musí být použita dohodnutá procentní sazba... Vyjádřeno jinými slovy: mediační dohoda může být omezena na poskytnutí rámce pro výpočet odměny za úspěch a stranám a mediátorovi by mělo být umožněno stanovit přesnou částku společně, jakmile je spor mezi stranami urovnán.“³²⁵ Stěžejní je zde výklad zásady, že mediátor nesmí být zainteresován na výsledku mediace. Pokud mediátor tuto zásadu vykládá striktně, neměl by mít ani zájem na uzavření dohody, tím pádem by pro něj bylo sjednání odměny za úspěch nepřipustné. Připustí-li však mediátor volnější výklad tohoto pravidla, tedy že i jeho zájmem je uzavření dohody, může být

---

324 VAN LEYSEELE, Patrick. Několik úvah o odměně mediátora za úspěch. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 27-29. cit. s. 28.

325 VAN LEYSEELE, Patrick. Několik úvah o odměně mediátora za úspěch. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 27-29. cit. s. 29.

jeho mediační aktivita výraznější a v konečném důsledku i strany mohou vycítit, že práce na dohodě je skutečně prací společnou, kde mediátor není jen nečinným pozorovatelem jejich komunikace.

Osobně se kloním k druhému, tedy volnějším, výkladu, pokud mediátor zároveň získá důvěru stran v tom smyslu, že je nebude za každou cenu nutit uzavřít dohodu, dle mého názoru řádnému výkonu mediace sjednání odměny za úspěch nebrání. Mediátorovo vnitřní zacílení by koneckonců mělo (bez ohledu na odměnu) směřovat strany k uzavření dohody, neboť jde o účel jeho působení v procesu, což lze dovodit mj. ze zákonné definice mediace³²⁶, která jako základní úlohu mediátora uvádí podporu komunikace mezi stranami tak, aby dosáhly mediační dohody. Lze nicméně souhlasit s tím, že odměna by měla být sjednána předem pevnou částkou a neměla by v žádném případě odviset od obsahu mediační dohody.

Téma odměny je často konzultováno v souvislosti s požadavkem neutrality mediátora i v jiném ohledu, a to v souvislosti s odměňováním tlumočnicků, administrativní výpomoci, spolupracujícího advokáta, jehož úkolem je sepsání či revize dohody apod. Zajímavé doporučení se v tomto kontextu objevilo v Komentáři k ZoM ve vztahu k odměně osob, podílejících se na přípravě a výkonu mediace: „*Zde je třeba uvést, že pokud se na zajištění přípravy a výkonu mediace podílejí kromě mediátora i další osoby (tlumočnick, expert na odborné otázky související se sporem, administrativní aparát mediátora), pak je velmi vhodné, aby jejich činnost nebyla placena odděleně tou kterou ze stran konfliktu, ale právě v rámci úhrady hotových výdajů mediátora. Takový postup totiž povede k co nejvyšší míře neutrality všech zúčastněných.*“³²⁷

Ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) ZoM je třeba provázat s § 10 ZoM, podle něhož má mediátor právo na sjednanou odměnu za provedenou mediaci a náhradu sjednaných hotových výdajů. Hovoří-li ZoM o „sjednaných“ hotových výdajích, předpokládá se, že strany do smlouvy o mediaci uvedou výčet hotových výdajů a výši náhrady, která může být stanovena paušálně tak, jak je tomu např. u advokátů³²⁸, nebo jiným výpočtem. Hotovými výdaji se dle § 10 odst. 1 ZoM rozumí zejména cestovní výdaje, poštovné a náklady na pořízení opisů a kopií. Jde o výčet demonstrativní, takže jej lze zúžit i rozšířit o další výdaje (lze si představit např. náklad na pronájem větších prostor či kanceláře v jiné lokalitě, než kde má mediátor místo podnikání),

---

³²⁶ Ustanovení § 2 písm. a) ZoM: „*Pro účely tohoto zákona se rozumí mediací postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (dále jen „strana konfliktu“) tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.*“

³²⁷ DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 56.

³²⁸ Ustanovení § 13 odst. 3 advokátního tarifu: „*Nedohodl-li se advokát s klientem na jiné paušální částce jako náhradě výdajů na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné, činí tato částka 300 Kč na jeden úkon právní služby.*“

popř. se dohodnout, že mediátor nebude požadovat náhradu hotových výdajů vůbec.

Lze také ujednat, jak se budou strany na placení odměny mediátora podílet. Pokud taková smluvní úprava chybí, bude se postupovat dle § 10 odst. 2 ZoM: „*Není-li ve smlouvě o provedení mediace sjednáno jinak, hradí strany konfliktu sjednanou odměnu mediátora za provedenou mediaci a náhradu jeho sjednaných hotových výdajů rovným dílem.*“ Mohlo by se zdát, že toto řešení je rovněž jediným možným, v praxi však strany při vyjednávání kalkulují i s náklady mediace: „*Otázka rozdělení nákladů mediace může sehrát svou roli i v závěrečné fázi mediace, kdy např. nabídka jedné strany uhradit celé náklady mediace může být důležitým impulzem k uzavření dohody.*“³²⁹ Záleží na každém mediátorovi, zda přijme návrh jedné ze stran, že výlučně ona (či větší měrou) ponese náklady mediace a bude hradit jeho odměnu. Z mého pohledu taková dohoda na začátku mediace může mít negativní dopad na neutralitu mediátora v očích stran a může narušit sotva založený vztah mediátora a stran. Kalkulovat s odměnou ve fázi hledání řešení je již bezpečnější, neboť k tomu dochází až poté, co strany měly možnost vyjádřit své stanovisko k věci, vyslechnout stanovisko druhé strany a navázat fungující vazbu s mediátorem.

Ve smlouvě o provedení mediace je rovněž vhodné upravit splatnost odměny mediátora, popř. sjednat zálohu na odměnu mediátora a hotové výdaje, kterou může mediátor požadovat dle § 10 odst. 1 věta třetí ZoM³³⁰. Vyjma praktické stránky věci může mít sjednání zálohy i funkční dopad na samotnou mediaci: „*Dohodne-li se mediátor se stranami na složení zálohy na odměnu a hotové výdaje, má to své nesporné výhody, a to nejen pro něj, ale i pro ně. Zaplacením zálohy se pro strany konfliktu stává mediační proces z původně poněkud abstraktní a pro mnohé poněkud obtížněji uchopitelné služby jasně definovanou investicí do řešení jejich sporu. Často se tak významně zvýší ochota stran konfliktu aktivně přispívat k hledání řešení jejich sporu.*“³³¹

Speciální úpravu má první setkání stran s mediátorem v případě soudem nařízené mediace. Dle § 10 odst. 3 ZoM: „*Nařídil-li soud účastníkům řízení první setkání s mediátorem a nedohodnou-li se účastníci řízení s mediátorem jinak, náleží mediátorovi odměna stanovená prováděcím právním předpisem. Tuto odměnu hradí strany konfliktu rovným dílem.*“ I v případě soudem nařízené mediace tedy ponechává zákon možnost stran dohodnout s mediátorem výši odměny, nicméně pokud se tak nestane, náleží mediátorovi odměna dle § 15 vyhlášky

---

329 CHOLENSKÝ, Robert. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci? *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 29-31. Cit. s. 30.

330 Ustanovení § 10 odst. 1 věta třetí ZoM: „... Mediátor může od stran konfliktu žádat přiměřenou zálohu na odměnu za provedenou mediaci a náhradu sjednaných hotových výdajů.“

331 CHOLENSKÝ, Robert. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci? *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 29-31. cit. s. 30.

o zkouškách a odměně mediátora, tedy 400,- Kč za každou započatou hodinu, popř. 400,- Kč a daň z přidané hodnoty v zákonné výši u mediátora, který je plátcem daně z přidané hodnoty. Pro účastníka, který je osvobozen od soudních poplatků, pak platí nové ustanovení § 140 odst. 3 OSŘ: „*Bylo-li nařízeno první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 2 nebo § 114c odst. 3 písm. d), platí odměnu za účastníka osvobozeného od soudních poplatků stát ...*“. Ani v případě odměny mediátora za uskutečněné první setkání není vyloučeno právo státu na náhradu nákladů řízení podle § 148 odst. 1 OSŘ: „*Stát má podle výsledků řízení proti účastníkům právo na náhradu nákladů řízení, které platil, pokud u nich nejsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.*“

Dle komentáře k vyhlášce o zkouškách a odměně mediátora v sobě částka 400,- Kč zahrnuje i náhradu hotových výdajů, nedohodne-li se tedy mediátor se stranami konfliktu jinak, nesmí účtovat hotové výdaje zvlášť. Když však uvážíme, že např. advokáti mají dle advokátního tarifu³³² nárok na tzv. paušální náhradu hotových výdajů ve výši 300,- Kč, byla by práce mediátora ohodnocena částkou 100,- Kč za hodinu. Část odborné veřejnosti proto tomuto pohledu oponuje: „*Vzhledem k tomu, že nic nebránilo zákonodárci výslovně uvést, že hotové výdaje jsou zahrnuty v hodinové odměně stanovené vyhláškou, lze mít za to, že si jejich hrazení může mediátor se stranami sjednat již pro první nařízené setkání.*“³³³ Sám autor však nastiňuje poměrně absurdní situaci, kdy by se mediátor se stranami na výši náhrady hotových výdajů nedohodl a ty by se vrátily k soudu s tím, že se z tohoto důvodu nařízené jednání neuskutečnilo. V témže zdroji je stanovená výše odměny mediátora podrobena i další kritice, neboť odměna 400,- Kč za hodinu může deformovat trh s mediačními službami, když strany budou vyjednávat s mediátorem o výši smluvní odměny v podobné relaci či kalkulovat se zahájením soudního řízení namísto přímého vstupu do mediace: „*Lze najít zahraniční příklady, kdy dochází k situacím, že strany konfliktu, které by si mohly dovolit mediaci za tržních podmínek, se raději obrátí na soud, aby nemusely platit mediátorovi jeho obvyklou tržní odměnu.*“³³⁴ Úpravu hodinové sazby mediátora vztahující se k soudem nařízenému prvnímu setkání stran s mediátorem hodnotím spíše kladně. Základním záměrem zákonodárce bylo legislativně zakotvit mediaci v českém právním prostředí jako proces, který by měl postupně pomoci

---

332 Ustanovení § 13 odst. 3 advokátního tarifu: „*Nedohodl-li se advokát s klientem na jiné paušální částce jako náhradě výdajů na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné, činí tato částka 300 Kč na jeden úkon právní služby.*“

333 CHOLENSKÝ, Robert. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci? *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 29-31. cit. s. 30.

334 CHOLENSKÝ, Robert. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci? *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 29-31. cit. s. 31.

s řešením širokého spektra sporů a měl by proto být dostupný většině klientů (zde účastníků občanského soudního řízení). Je vhodné, když strany předem vědí, kolik za danou službu zaplatí. Sazba 400,- Kč za hodinu v tomto ohledu není nikterak nepřiměřená, když např. koresponduje s minimálním soudním poplatkem při podání návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu, hodinová sazba mimopražských advokátů se často rovněž pohybuje okolo této výše. Oproti tomu ne zcela šťastné je opomenutí vyřešit otázku hotových nákladů mediátora, která měla být podle mého názoru v zájmu jistoty stran rovněž podpůrně zakotvena ve vyhlášce o odměně a zkouškách mediátora. Přikláním se každopádně k názoru, že by mediátoři měli mít nárok na separátní sjednání náhrady hotových výdajů, ať už formou ceníku a následné fakturace dle skutečně vynaložených nákladů, nebo v podobě paušální částky.

Maximální časový úsek, pro který je stanovena shora uvedená hodinová sazba, jsou 3 hodiny. Zároveň je použitelnost této sazby omezena okamžikem zahájení mediace, tzn. na dobu po podpisu smlouvy o provedení mediace, byť by limit 3 hodin nebyl vyčerpán, již tato úprava nedopadá ani subsidiárně. Zákon nevylučuje, aby mediátor jednal i v rámci úvodního setkání se stranami odděleně, v takovém případě se pak do tříhodinového limitu počítá veškerý čas, který mediátor se stranami stráví, a to i čas v rámci odděleného jednání. Pokud se účastníci rozhodnou po vyčerpání 3 hodin v mediaci pokračovat, nebo již před uplynutím 3 hodin podepíší smlouvu o provedení mediace, musí si v rámci smlouvy o provedení mediace sjednat smluvní odměnu. Ta pochopitelně může být nadále ve výši 400,- Kč za hodinu.

Je třeba zdůraznit, že zákonná sazba odměny mediátora platí podpůrně jen pro soudem nařízenou mediaci, u soudem „pouze“ doporučené mediace si musí mediátor odměnu sjednat jako u každé jiné mediace.

6.4.5 Doba trvání mediace

Smlouva o provedení mediace musí dále obsahovat dobu, po kterou má mediace probíhat, nebo ujednání o tom, že mediace má probíhat po dobu neurčitou. Toto ujednání má praktický dopad, když podle § 6 odst. 3 písm. e) ZoM mediace končí uplynutím doby stanovené ve smlouvě o provedení mediace, autoři Komentáře k ZoM upřesňují, že mediace je ukončena *„dnem následujícím poté, co prošel den stanovený ve smlouvě jako konec doby pro provedení mediace, nebo poté, co nastala událost, se kterou byl spojen konec doby, po kterou má mediace*

*probíhat*³³⁵.

6.4.6 Další volitelný obsah smlouvy o provedení mediace

Smlouva o provedení mediace je smlouvou občanskoprávní, proto se na ní vztahuje zásada smluvní autonomie, která prozařuje OZ³³⁶. Vyjma shora uvedených podstatných náležitostí, které musí smlouva o provedení mediace obsahovat vždy, se proto strany mohou dohodnout na dalším obsahu. Lze např. výslovně zakotvit klauzuli o důvěrném charakteru mediace, stejně jako další zásady mediace, zejména její dobrovolnost a nestrannost mediátora.

Smluvně ujednat je možné přítomnost právních zástupců při mediačním jednání či právo stran konfliktu radit se se svými právními zástupci, nejsou-li tito mediaci přítomni. V případě zastoupení stran advokátem či zmocněncem o tomto nemusí být ve smlouvě o provedení mediace zmínka, k platnosti smlouvy o provedení mediace také není třeba, aby ji zástupce podepsal. Zároveň je však vhodné se stranami tuto možnost projednat již před podpisem smlouvy o provedení mediace, poučit je, že mají právo účastnit se mediace se svým právním zástupcem, ale zároveň v zájmu zachování rovného postavení stran trvat na tom, že buď budou v mediaci zastoupeny advokátem či zmocněncem obě strany, nebo žádná. Situaci, kdy by v mediaci byla zastoupena pouze jedna ze stran konfliktu, lze připustit pouze ve výjimečných případech, zejména je-li zastoupená strana oproti druhému účastníkovi podstatně slabší, například má-li druhá strana právní či jiné podstatně vyšší vzdělání, a souhlasí-li nezastoupená strana s takovým postupem.

Stejně tak není nezbytnou náležitostí smlouvy o provedení mediace uvedení osob, které se budou na zajištění mediace podílet, typicky administrativních pracovníků nebo překladatelů. Zajímavé je, že dle autorů Komentáře k ZoM se takovou osobou rozumí i nezapsaný mediátor *„Není také zakázáno, aby na mediaci ve smyslu zákona o mediaci participoval i jiný než zapsaný mediátor. Avšak vždy se tak může stát jedině vedle mediátora splňujícího podmínky zákona o mediaci. Pro tuto situaci lze jen doporučit, aby i „nezapsaný“ mediátor byl smluvní stranou smlouvy o provedení mediace, v níž pak budou upraveny jeho vztahy jak se zapsaným mediátorem, tak i se stranami konfliktu, zejména závazek jeho mlčenlivosti, jiná práva*

---

335 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 34.

336 Zásada smluvní autonomie vyplývá z § 1725 OZ: *„Smlouva je uzavřena, jakmile si strany ujednaly její obsah. V mezích právního řádu je stranám ponecháno na vůli svobodně si smlouvu ujednat a určit její obsah.“*

*a povinnosti, případně i odměna, pakliže mu bude poskytnuta.*³³⁷ Kromě shora uvedeného doporučení, že na odměně podpůrných osob by se měly strany konfliktu podílet rovným dílem, je třeba zejména u tlumočnicka věnovat pozornost zajištění jeho nestrannosti. V první řadě by zajisté neměl v mediaci působit jako tlumočnick např. advokát či příbuzný jedné ze stran. I na tlumočnicka by se měl vztáhnout požadavek neutrality v plném rozsahu, neboť ve vícejazyčném mediačním procesu bude právě on prodlouženou rukou mediátora. V odborné literatuře³³⁸ se objevuje doporučení, aby v zájmu neutrality vybíral tlumočnicka sám mediátor, nikoliv aby jej přivedla některá ze stran. A protože v mediaci je stěžejní správná volba slov, požadují mediátoři, aby tlumočení probíhalo skutečně doslovně.

Podnět k zamyšlení zavedla mediátorka Xiaohui Yuan³³⁹ na Světovém fóru mediačních center UIA, které se konalo v Praze v roce 2013, když nastínila možnosti širšího využití tlumočnicka v mediaci. Z jejího příspěvku prakticky vyplývá, že tlumočnick by mohl fungovat téměř až jako jakýsi ko-mediátor, pomoci mediátorovi s čtením signálů stran, co nejvíce harmonizovat slovní projev mediátora, vhodně ovlivnit rytmiku procesu či využít znalosti tlumočnicka z oblasti národnostní či etnické problematiky. Pro tyto účely je důležitý předběžný (nebo ideálně dlouhodobý) kontakt mediátora s tlumočnickem, při němž mediátor jasně sdělí překladateli svá očekávání. S ohledem na náročnost (a tím i nákladnost) přípravy mediátora s tlumočnickem na takovou mediaci jde proto spíše o model, který bude využíván při opakované spolupráci mediátora s konkrétním tlumočnickem než u ad hoc vytvořeného mediačního týmu. Jistá příprava tlumočnicka by však měla být v zájmu kvalitně provedené mediace zachována vždy, mediátor by ho měl zejména seznámit s tématem mediace, aby si překladatel osvěžil terminologii. Účastní-li se tlumočnick mediačního jednání poprvé, měl by mu mediátor objasnit jeho smysl a zejména zdůraznit, že je důležité, aby překladatel následoval mediátorovu rytmiku, volbu slov, hlasitost projevu, neverbální projevy a pokusil se podobně přenášet emoce.

U mediaci s mezinárodní účastí je důležité sjednat, v jakém jazyce bude mediace probíhat a zakotvit do smlouvy o provedení mediace prohlášení, že jak strany, tak i mediátor tento jazyk ovládají.

Rovněž se doporučuje, aby byla se stranami projednána možnost odděleného jednání, tzv. caucusu, aby jim mediátor vysvětlil jeho přínos a pokud strany s takovým postupem v rámci mediačního jednání nemají problém, aby byla možnost odděleného jednání mediátora jen

---

337 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 14.

338 HOLUB, Štěpán; MOLNÁR, Barbora. Tlumočení v rámci mediace. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 44.

339 www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11515

s jednou stranou zakotvena do smlouvy o provedení mediace.

6.5 Zahájení mediace

Zahájení mediace je zásadním momentem, kdy má mediátor možnost seznámit strany se zásadami mediace, očekávaným průběhem mediačního jednání a představit se. Strany mají naopak možnost se zklidnit a aklimatizovat. Mediátor zahajuje mediaci tzv. úvodním slovem³⁴⁰. Doporučuje se ověřovat porozumění účastníků a průběžně se jich ptát, zda nemají další dotazy, jednak aby již od počátku měli pocit zapojení do mediačního procesu, jednak aby udrželi pozornost při poměrně dlouhém monologu mediátora.

Nejprve se mediátor oficiálně představuje a vítá účastníky: *„Dobrý den, chtěl bych Vás zde přivítat. Jmenuji se ... a jsem Vaším mediátorem. A Vy jste...? Jak se obvykle oslovujete?“* Dále je vhodné ocenit vůli stran zúčastnit se mediace. Takové ocenění napomáhá zlepšit atmosféru a vnést do jednání pozitivní aspekt. Rovněž může nastínit svoji představu o přístupu stran k jednání: *„V první řadě Vám děkuji za ochotu se setkat a řešit Vaši situaci společně mediací. Budu rád, když budete otevřeně sdílet informace a pokusíte se při tomto jednání spolupracovat tak, abyste nakonec našli řešení Vaší situace, které bude vyhovovat Vám oběma.“* Mediátor poté seznámí účastníky s obsahem úvodního slova, zásadami mediace a jeho rolí. Zejména posledně zmíněné poučení je důležité, neboť v praxi mají strany často tendence žádat mediátora, aby se přiklonil na jejich stranu, řekl, co je z jeho pohledu výhodné či spravedlivé, nebo dokonce rozhodnul. Tato část poučení může znít např. takto: *„V tuto chvíli Vám objasním svoji roli, průběh mediace a domluvíme se na pravidlech, která napomáhají efektivnímu průběhu mediace. Pro dnešní jednání máme vyhrazeny 3 hodiny, máte tedy čas do 15:00? Pokud budete potřebovat přestávku, není problém. Už jste se někdy účastnili mediace? Chtěl bych v tuto chvíli zmínit pár slov k procesu mediace a jejím zásadám. V první řadě je třeba uvést, že nejsem rozhodce ani soudce, není mým úkolem rozhodnout, kdo je v právu. Mým úkolem je pomoci Vám najít takové řešení, které bude všem vyhovovat a s nímž budete spokojeni. Budu neutrální. Za konečnou dohodu odpovídáte Vy sami, já však povedu proces tak, abyste se skutečně dopracovali k takové dohodě, se kterou budete oba spokojeni. Mediace je*

---

340 Následně citované úvodní slovo bylo vytvořeno kombinací poznatků z kurzu Mediace BASIC u Conflict management international (www.conflict-management.org) a následujících publikací:

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0091-8.

POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3.

dobrovolný proces, takže pokud už nebudete chtít pokračovat, můžete ji kdykoliv ukončit. Zahájením mediace není ani dotčeno Vaše právo obrátit se na soud. Potřebujete se nyní k mediaci na něco zeptat?

Zejména v ČR, kde je mediace novým institutem, je vhodné strany seznámit s očekávaným postupem mediačního jednání a zároveň zdůraznit nezbytný respekt k vzájemným projevům: *„Nyní Vám stručně popíšu, co Vás v mediaci čeká. Nejprve Vás požádám, abyste Vaši situaci jeden po druhém popsali. Oba dostanete stejný nerušený prostor. V této fázi budete hovořit ke mně, abych se seznámil s tím, co zde potřebujete vyřešit. Prosím Vás zároveň o co největší otevřenost a sdílnost. Může se stát, že byste rádi na vyjádření druhé strany hned reagovali, ale v mediaci je užitečné, když se strany nepřerušují. Abyste své podněty nezapomněli, připravil jsem Vám zde papíry, na které si můžete dělat poznámky. Témata, která zde budete chtít vyřešit, zapíšu následně na flipchartovou tabuli. Jakmile se seznámím s Vaší situací, budete již hovořit i sami mezi sebou. Následně začnete s mojí pomocí hledat řešení, které bude oběma stranám nejlépe vyhovovat. Pokud se nám dnes podaří vše vyřešit, sepíšeme dohodu. Máte pravomoc ji podepsat?“*

Velmi citlivým momentem mediace je rozhodnutí mediátora jednat s každou ze stran odděleně, proto je nutné na takový postup strany předem připravit: *„V průběhu jednání se může stát, že budu pokládat za důležité setkat se s každým z Vás samostatně. Oddělené jednání probíhá vždy s každým z účastníků po stejnou dobu a vše, co bude v odděleném jednání řečeno, zůstane mezi námi. Pouze pokud mi to dovolíte, sdělím informace druhému účastníkovi.“* Následně mediátor ujišťuje účastníky o důvěrnosti jednání a o své mlčenlivosti: *„Mediace je celkově proces důvěrný, vše, co mi zde sdělíte, podléhá mlčenlivosti. To platí i pro mé poznámky, které si v průběhu mediace budu dělat, zápisy na flipchart atd. Informací v úvodu bývá dost, je to pro Vás srozumitelné?“*

V téměř každé mediaci nastanou chvíle, kdy účastníci nejsou schopni kontrolovat své emoce a dodržovat pravidla zdvořilé komunikace. Již v úvodu je proto vhodné nechat si stranami odsouhlasit určitá pravidla, na něž lze v takto vyhocené situaci odkázat: *„Co se týče pravidel mediace, už jsem zmínil pravidlo nepřerušování a respektu k projevu druhé strany, které je v mediaci velmi užitečné. Dále bych Vás poprosil, zda byste si mohli vypnout mobilní telefony, abychom nebyli při jednání rušeni. Děkuji. I přes silné emoce, které mohou nastat, prosím, abychom se vyvarovali osobních invektiv. Můžeme si tato pravidla odsouhlasit?“* Tím je standardně úvodní slovo mediátora vyčerpáno a lze přistoupit k samotnému mediačnímu jednání.

6.6 Sběr informací

6.6.1 Průběh sběru informací

Po úvodním slovu mediátora dostane každá ze stran nerušený prostor k vyjádření. Mediátor běžně udělí slovo nejprve tomu účastníkovi, který se na něj obrátil, ale samozřejmě může zvolit jiný postup. Důležité je, aby mediátor svůj postup odůvodnil a ujistil druhou stranu, že dostane vzápětí stejnou možnost sdělit své stanovisko. Tak lze alespoň částečně zmírnit napětí, které mezi stranami panuje a zároveň upevnit neutralitu mediátora v očích stran. Strany hovoří prozatím pouze k mediátorovi, nikoliv mezi sebou. Mediátor v této fázi především získává informace o situaci stran, zjišťuje jejich zájmy³⁴¹ a potřeby³⁴². Používá přitom zejména tzv. uzavřené a otevřené otázky, shrnování, parafrázování sdělení³⁴³ a zrcadlení emocí³⁴⁴. Má-li mediátor dostatek informací a je přesvědčen o tom, co strany potřebují skutečně vyřešit, vytyčí předmět neboli agendu jednání. Doporučuje se napsat předmět jednání na flipchart, přičemž hlavní předmět často zahrnuje dílčí témata. Tím se tvoří osnova jednání.

Shodne-li se mediátor se stranami na předmětu jednání, povolí účastníkům hovořit již i vzájemně mezi sebou. V tomto úseku jednání mají strany často poprvé možnost si vzniklou situaci vyříkat, seznámit se bezprostředně s postojem druhé strany a pokud se mediace dobře vyvíjí, začnou si postupem času skutečně naslouchat. Mediátor nadále parafrázuje, zrcadlí, klade otázky, ale rovněž shrnuje sdělení stran a oceňuje je za spolupráci, čímž ovlivňuje dynamiku jednání. Pokud vyjednávání uvízne v tzv. mrtvém bodě, používá mediátor další techniky,

---

341 Definice „zájmu“ dle Jiřího Plamínka (*Konflikty a vyjednávání. Umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2944-2) „příčina vyjadřovaných postojů“.

342 Definice „potřeb“ dle Dany Potočkové (*Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3): „základní a nejhlubší motivy lidského jednání, pocitované jako nutnost něco získat nebo něčeho se zbavit, aby mohlo dojít k obnovení vnitřní rovnováhy“. cit. s. 135.

343 Popis „parafrázování“ dle Dany Potočkové (*Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3): „Parafráze je důležitá technika aktivního naslouchání, kterou dává mediátor stranám najevo, že rozumí jejich sdělení. Z vyjádření mluvčího vyzdvihuje klíčové údaje a ověřuje si své porozumění. Nejedná se o doslovné „papouškování“ (nebo parafrázování) všeho řečeného, včetně zopakování výčitek nebo obvinění. Ověřuje se a zvýrazňuje podstatu sdělení a „předkládá se“ v konstruktivnější formulaci.“ cit. s. 104.

344 Popis „zrcadlení emocí“ dle Tatjany Šiškové (*Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0091-8.): „Při zrcadlení se mediátor pokusí popsat pocity klienta, resp. jak na něho působí (zrcadlí ho), např.: Vidím, že vás to velmi trápí, je to tak? Dotázaný se obvykle uklidní, neboť jeho pocity nejsou podceňovány, popř. mediátora opraví. Mediátor názorně ukazuje, že emoce k životu patří a bez jejich zvládnutí i pochopení je těžké se dohodnout. Druhá strana konfliktu zpravidla ani netuší, jaké negativní emoce byly prožívány.“ cit. s. 97.

např. techniku BATNA a WATNA³⁴⁵, techniku zvanou ledolamka³⁴⁶ či přerámcování³⁴⁷.

6.6.2 Caucus neboli oddělené jednání

Ve fázi sběru informací mediátor často pocítí nutnost jednat se stranami odděleně, tedy využít tzv. caucus. Oddělené jednání dokáže změnit dynamiku mediačního procesu, pomáhá mediátorovi k ověření informací, reálnosti dohody, zjištění dalších možností řešení sporu, které si strany ještě nejsou ochotné sdělit navzájem, může také napomocť při zklidnění emočně vypjatých situací. Caucus také umožňuje mediátorovi promluvit se stranou, která se při mediaci chová nevhodně, typicky je-li agresivní, viditelně lže a fabuluje, nebo dokonce vykazuje známky požití alkoholu či drog. Není vhodné, aby mediátor „káral“ stranu za přítomnosti druhého účastníka, v rámci odděleného jednání má však plné právo sdělit takto vystupujícímu účastníkovi, že jeho chování není konstruktivní a patrně znemožní uzavření konečné dohody.

Thierry Garby, francouzský mediátor a arbitr, působící při většině arbitrážních a mediačních institucí v Evropě i USA, zakladatel Světového fóra mediačních center UIA, vymezil rizika caucusu³⁴⁸. Podle něj může caucus podkopat důvěru, neboť osamocенý účastník přemýšlí, co probíhá mezi mediátorem a druhou stranou, může se obávat vytvoření koalice, či přitvrdit svou pozici. Strany mohou mít rovněž obavu, že jsou mediátorem manipulovány. Zároveň se vytrácí možnost stran vyříkat si napřímo své záležitosti, nelze tolik reflektovat emoce a zájmy, čímž se mediace mění na smlouvání. Vyjednávání tak spíše směřuje ke kompromisu než k dohodě. Dle Thierry Garbyho je však oddělené jednání nepostradatelným nástrojem, nechtějí-li účastníci sdělit druhé straně určité informace, protože se za ně stydí, odkrýt své skutečné zájmy a navrhnout řešení, aby neukázali slabost, nebo mají-li strany mezi sebou závažnou komunikační

---

345 Strany jsou požádány, aby sdělily svou představu nejlepšího a nejhoršího řešení jejich situace, pokud se nedohodnou. BATNA je zkratka anglického „best alternative to a negotiated agreement“, neboli nejlepší alternativa projednávané dohody, WATNA pak anglického „worst alternative to a negotiated agreement“, neboli nejhorší alternativa projednávané dohody.

346 Definice „ledolamky“ dle Tatjany Šiškové (*Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0091-8.): „Ledolamka pomáhá mediátorovi uvolnit bariéry/ledy mezi stranami. Slouží k porozumění, nastolení vzájemného pochopení, návratu do doby, kdy si klienti rozuměli. Jsou vyzváni, aby si vzpomněli na dobu, kdy začali spolupracovat, jaké to bylo, co fungovalo a jak, nebo kdy začali společně žít, pečovali o dítě apod.“ cit. s. 116.

347 Definice „přerámcování“ dle Dany Potočkové (*Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3): „Přerámcování je technika, pomocí níž mediátor zasazuje prohlášení mluvčího do nového, konstruktivnějšího rámce, který vyzdvihuje potřeby mluvčího, a naopak utlumuje negativní část sdělení. Využívá se zejména u provokativních sdělení, obviňování, jednostranných požadavků nebo u ostré kritiky.“ cit. s. 108.

348 GARBY, Thierry. Jednat nebo nejednat se stranami odděleně, to je otázka... *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 33-34. cit s. 33.

bariéru, kterou je třeba odstranit.

Caucus je tedy instrumentem účinným, má však svá úskalí a je třeba jej užívat s jejich vědomím a dodržovat teorií vytyčené zásady. Mediátor by měl především vždy vědět, proč k odděleným jednáním v dané fázi přistupuje a se svým postupem transparentně seznámit strany konfliktu. Dana Potočková varuje před nadužíváním caucusu z důvodu nezkušenosti či jisté pohodlnosti mediátorů: „*Někteří nezkušení mediátoři mívají tendenci klonit se k odděleným jednáním, aby nebyli příliš vystaveni zvládnání náročných společných diskuzí a proces se jim snadněji řídil. Příliš brzká separace stran však neposkytne dostatečný prostor ke vzájemnému vysvětlení si stanovisek, natož k hledání řešení. Pokud se mediace uskutečňuje převážně přes oddělená jednání, má mediátor ztíženou pozici v tom, že řada důležitých informací nemůže být druhé straně předána, protože získané informace z těchto setkání nemůže druhé straně předat.*“³⁴⁹

Mediátor musí hned v rámci úvodního slova strany upozornit na možnost oddělených jednání, na to, že obě strany dostanou v těchto jednáních stejný časový prostor a že cokoliv mediátorovi v průběhu caucusu sdělí, podléhá přísné mlčenlivosti. V úvodním slovu mediátora by mělo rovněž zaznít, že strana může dovolit mediátorovi, aby určitou informaci z odděleného jednání nadnesl druhé straně v rámci jejich odděleného jednání či společného jednání. Mlčenlivost mediátora by měla být v zájmu uvolnění a jistoty strany připomenuta znovu hned zpočátku odděleného jednání, na konci caucusu by však mediátor neměl zapomenout ověřit si, zda a které informace může poskytnout druhé straně, nebo kupříkladu zmínit jako svůj vlastní podnět po návratu k společnému jednání. V souvislosti s mlčenlivostí v rámci odděleného jednání je akcentována mediátorova opatrnost i ve vztahu k poznámkám v caucusu učiněným, v žádném případě by nemělo dojít k nahlédnutí do poznámek druhou stranou.

Aby mediátor zachoval svou neutralitu v očích stran, musí hlídat, aby oddělená jednání s oběma stranami trvala stejnou dobu. Pokud je však práce s jednou ze stran složitější, např. je-li uzavřenější či kupříkladu pláče, nemusí stejná časová dotace stačit. Po uplynutí stanoveného času by však mediátor měl minimálně ověřit aktuální rozpoložení čekající strany a informovat ji o tom, proč je důležité, aby ještě chvíli vyčkala.

Většina mediátorů přistupuje k oddělenému jednání jako k jedné z technik a využívá ji pouze v případě potřeby, existuje ale rovněž mediace, která je na této technice zcela vystavěná.

---

349 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit. s. 145.

Jde o tzv. kyvadlovou mediaci³⁵⁰, která se skládá pouze z oddělených jednání mediátora s jednou ze stran, účastníci mediace se tedy vůbec nesetkají. Ani tato mediace není ZoM zakázána, někteří mediátoři ji přímo nabízejí v rámci propagace své činnosti³⁵¹. Mediátor zde plně kontroluje proces, má veškeré informace od obou stran, ale ne všechny informace smí předat druhé straně. To může mediátora dostat do poměrně složitých situací profesních (považuje-li některou informaci za konstruktivní pro budoucí dohodu, ale nemá svolení ji použít) i etických (dozví-li se informaci, která zakládá možný rozpor dohody s dobrými mravy). Zároveň se zde vytrácí některé zásadní principy mediace, zejména princip, že mediace je procesem stran a mediační dohoda je výlučně dohodou stran. Proto některé etické kodexy povolují kyvadlovou mediaci pouze ve výrazně emočně vypjatých konfliktech. Celkově lze shrnout, že k mediaci se širokým využitím oddělených jednání či kyvadlové mediaci spíše tíhnou evaluativně zaměřeni mediátoři, proto je tak rozšířená v anglosaské oblasti: „*Ačkoli nikdo otevřeně neobhajuje caucusy, většina anglosaských mediátorů je značně využívá. Jejich mediace začíná zahajovacím prohlášením každé strany, kde jsou ventilovány emoce. Mediátor poté ihned vezme strany na oddělená jednání a obvykle je nesvede opět dohromady do doby, než dojde ke konečné dohodě.*“³⁵²

6.6.3 Výstup z fáze sběru informací

Oddělené jednání a další techniky této fáze by měly vyústit v to, že si strany začnou navzájem naslouchat, mají zájem spolupracovat a rozumí stanovisku druhé strany, přičemž jej nemusí převzít za své. Mediátor musí rovněž být přesvědčen, že obdržel potřebné penzum informací pro vytvoření představy o záležitosti stran a že si rovněž strany sdělily vše potřebné, což by měl ještě před přechodem do další fáze ověřit vhodnými dotazy. Je-li tomu tak, lze přistoupit k hledání smírného řešení situace.

6.7 Hledání řešení

Mediátor musí v této fázi zejména vytvořit kreativní atmosféru tak, aby strany zbytečně nelpěly na prvním řešení, se kterým do mediace vstoupily. Mediace je totiž založena na tzv. širším výběru alternativ, právě rozšíření vyjednávací základny a propojení všech aspektů

---

350 Ang. shuttle-mediation

351 Např. Mediační kancelář Osladil a partneři, www.mediace-partneri.cz

352 GARBY, Thierry. Jednat nebo nejednat se stranami odděleně, to je otázka... *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 33-34. cit s. 33.

vztahu do jedné funkční dohody bývá zárukou tzv. win-win řešení. K povzbuzení tvůrčího přístupu stran slouží zejména metoda tzv. brainstormingu a rovněž hypotetické otázky. Jakmile se již rýsuje řešení situace, je úkolem mediátora rozpracovat vznikající dohodu do konkrétní podoby a ověřovat její uskutečnitelnost v praxi. Závěrem této fáze by mělo být alespoň bodové vypracování dohody stran neboli mediační dohody.

6.8 Mediační dohoda

6.8.1 Úprava mediační dohody v zákoně o mediaci

Mediační dohoda je kýženým vyústěním mediace, právě k ní směřuje celý mediační proces. Uzavřením mediační dohody mediace dle § 6 odst. 3 písm. a) ZoM³⁵³ končí. Dle autorského kolektivu Komentáře k ZoM musí být mediační dohoda uzavřena písemně³⁵⁴. Stejně jako smlouva o provedení mediace, i mediační dohoda je klasickou smlouvou ve smyslu OZ a musí splňovat požadavky, kterými podmiňuje platnost právního jednání OZ. Samotný ZoM je ve vztahu k tomuto instrumentu poměrně stručný, zákonodárci opět přistoupili v § 7 ZoM k úpravě toho nejnútnejšího: „*Mediační dohodu uzavírají všechny strany konfliktu. Jejimi náležitostmi jsou vedle podpisů stran konfliktu také datum jejího uzavření, doplněné mediátorem, a jeho podpis, kterým se stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace.*“ De lege ferenda se objevila doporučení, aby byl do ZoM výslovně zakotven požadavek, že mediační dohoda nesmí být v rozporu s právním řádem ČR, ani s právními předpisy států, v nichž mají být realizována práva a povinnosti stran dohody³⁵⁵. Taková úprava by ale byla nadbytečnou, když (jak bude blíže rozvedeno v další části této kapitoly) mediační dohoda je ve své podstatě klasickou smlouvou, a tedy musí být dle OZ v souladu s právními předpisy, aby byla vůbec platná³⁵⁶.

Mediační dohodu uzavírají strany konfliktu (dvě či více), povinností mediátora je ze zákona doplnit do mediační dohody datum uzavření (zejména kvůli dopadu mediace na běh promlčecích a prekluzivních lhůt) a svůj podpis: „*Mediátor je povinen stvrdit svým podpisem*

---

353 Ustanovení § 6 odst. 3 písm. a) ZoM: „*Mediace končí uzavřením mediační dohody.*“

354 DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-458-2. cit. s. 36.

355 HORÁČEK, Tomáš. *Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-127. cit. s. 127.

356 Ustanovení § 547 OZ: „*Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.*“

mediační dohodu, která byla uzavřena stranami konfliktu v rámci mediace, a vyznačit datum, kdy byla mediační dohoda uzavřena.³⁵⁷ Podpisem se mediátor nepřipojuje jako další smluvní strana, ale pouze potvrzuje, že k uzavření mediační dohody došlo v rámci jím vedené mediace. Protože tak činí v rámci výkonu činnosti dle ZoM, měl by být označen v souladu s § 11 ZoM „zapsaný mediátor“ či „zapsaná mediátorka“.³⁵⁸ Mediátor datum a svůj podpis k mediační dohodě připojuje automaticky, není třeba zvláštní žádosti stran. Mohlo by se zdát, že jde pouze o administrativní úkon, ale jde skutečně o jednu z mála výslovně stanovených povinností mediátora, jejíž porušení je správním deliktem dle § 26 odst. 2 písm. c) ZoM³⁵⁹, za který může být dle § 26 odst. 4 ZoM uložena pokuta až 100 000,- Kč.³⁶⁰

6.8.2 Obsah mediační dohody

Mediační dohodou ve smyslu ZoM se rozumí písemné zaznamenání dohody stran, měla by tak co nejpřesněji upravit řešení konfliktu stran, na kterém se dohodly. Mediátor není stranou mediační dohody a není jeho povinností dohodu sepsat, koneckonců dohoda ani nemusí být sepsána v jeho přítomnosti. Strany se mohou dohodnout, že mediační dohodu sepíše mediátor, advokát jedné ze stran s dohledem advokáta druhé strany, či advokát, který v těchto věcech spolupracuje s mediátorem. V odborné literatuře je zdůrazněna důležitost role advokátů v okamžiku sepsání dohody, kdy mají ověřit pochopení dohody jejich klienty.³⁶¹

Lze předpokládat, že konečná dohoda (zejména bude-li ji psát mediátor s právním vzděláním či na žádost stran spolupracující advokát) bude mít podobu dohod, které se nejčastěji používají, tedy zejména dohody o narovnání³⁶², novace³⁶³, dohody o vypořádání společného jmění manželů³⁶⁴, dohody o zrušení závazku³⁶⁵, dohody o úpravě poměrů dítěte pro dobu po rozvodu³⁶⁶, dohody o úpravě poměrů manželů pro dobu po rozvodu³⁶⁷ apod. OZ počítá

---

357 Ustanovení § 8 odst. 1 písm. d) ZoM.

358 Ustanovení § 11 ZoM: „Mediátor je povinen při výkonu činnosti mediátora používat označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“. Označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“, ani od nich odvozené tvary slov, není oprávněna používat jiná osoba.“

359 Ustanovení § 26 odst. 2 písm. c) ZoM: „Mediátor se dopustí správního deliktu tím, že nestvrdí svým podpisem mediační dohodu podle § 8 odst. 1 písm. d).“

360 Ustanovení § 26 odst. 4 ZoM: „Za správní delikt podle odstavce 1 nebo podle odstavce 2 písm. a) až d), i) a j) se uloží pokuta do 100 000,- Kč.“

361 DOLEŽALOVÁ, Martina, VAN LEYNSEELE, Patrick. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. s. 419-464

362 Ustanovení § 1903 násl. OZ.

363 Ustanovení § 1902 OZ.

364 Ustanovení § 739 odst. 1 OZ.

365 Ustanovení § 1981 OZ.

366 Ustanovení § 757 odst. 1 písm. b) OZ.

i s mnohými dalšími dohodami, jejichž dosažení v mediaci se jeví jako možné, např. dohoda o záležitostech rodiny³⁶⁸, smlouva o režimu společného jmění manželů³⁶⁹, dohoda spoluvlastníků o správě společné věci³⁷⁰, dohoda o nakládání s užitky společné věci³⁷¹, dohoda o zrušení spoluvlastnictví³⁷², dohoda o vyživovací povinnosti manželů pro dobu po rozvodu³⁷³, dohoda pozůstalého manžela s dědici³⁷⁴, dohoda o styku rodiče s dítětem³⁷⁵, dohoda o změně prohlášení vlastníka³⁷⁶, dohoda o přeměně bytového spoluvlastnictví na podílové spoluvlastnictví³⁷⁷, dohoda o správě věci v přídatném spoluvlastnictví³⁷⁸, různé formy dědických dohod³⁷⁹, dohoda o zániku závazku³⁸⁰, dohoda o zvýšení nájemného³⁸¹, dohoda o odměně a dodatečné odměně za poskytnutí licence³⁸², dohoda o zvýšení množstevního rozsahu licence³⁸³, dohoda o náhradním zájezdu³⁸⁴, dohoda o omezení rozsahu³⁸⁵ či změně³⁸⁶ díla, dohoda o přeměně naturálního výměnku na peněžitý důchod³⁸⁷, dohoda o zániku společnosti³⁸⁸, nebo o zániku pojištění³⁸⁹ atd. Shora uvedené dohody je samozřejmě možné kombinovat. V některých případech bude mediační proces končit sepisem mediační dohody u notáře, neboť zákon vyžaduje pro určitá právní jednání formu veřejné listiny (jak je tomu např. u smlouvy o manželském majetkovém režimu³⁹⁰). Mediace je procesem stran, stejně tak i mediační dohoda by měla být co nejpružnějším institutem a tvůrce její konečné podoby by měl cítit smysl a logiku ujednání, které mezi stranami vzniklo. Pokud takové ujednání nelze bez dalšího podřadit pod určitý smluvní typ či zákonem předpokládanou dohodu, vždy lze využít tzv. inominátní

---

367 Ustanovení § 757 odst. 1 písm. c) OZ.

368 Ustanovení § 692 OZ.

369 Ustanovení § 716 OZ.

370 Ustanovení § 1138 OZ.

371 Ustanovení § 1120 OZ.

372 Ustanovení § 1141 odst. 1 OZ.

373 Ustanovení § 761 OZ.

374 Ustanovení § 764 odst. 1 OZ.

375 Ustanovení § 891 odst. 1 OZ.

376 Ustanovení § 1169 OZ.

377 Ustanovení § 1217 OZ.

378 Ustanovení § 1230 OZ.

379 Ustanovení § 1589 OZ, § 1964 OZ, § 1657 OZ, § 1679 OZ, § 1693 OZ, § 1694 OZ, § 1695 OZ.

380 Ustanovení § 1981 OZ.

381 Ustanovení § 2250 odst. 1 OZ.

382 Ustanovení § 2374 OZ.

383 Ustanovení § 2386 OZ.

384 Ustanovení § 2534 OZ.

385 Ustanovení § 2614 OZ.

386 Ustanovení § 2627 odst. 1 OZ.

387 Ustanovení § 2710 odst. 1 OZ.

388 Ustanovení § 2744 OZ.

389 Ustanovení § 2802 OZ.

³⁹⁰ Ustanovení § 716 odst. 2 OZ: „Smlouva o manželském majetkovém režimu vyžaduje formu veřejné listiny.“

smlouvu³⁹¹. Mediacce dle ZoM se totiž pohybuje v intencích soukromoprávní zásady smluvní volnosti, ještě posílené OZ, který výslovně umožňuje stranám svobodně si ujednat smlouvu a určit její obsah v mezích právního řádu³⁹².

Přísnější optikou je třeba nahlížet na dohodu, kterou strany chtějí (zejména v zájmu vykonatelnosti) či musí (typicky ve věcech nezletilých dětí) předložit soudu ke schválení. Soud totiž pojme do rozsudku jen takovou dohodu, která je v celém rozsahu vykonatelná. V praxi se přitom může stát, že se strany dohodnou na dohodě, jejímž obsahem jsou jednak standardní ujednání, podobná žalobnímu petitu (např. „*Strana A je povinna zaplatit straně B ... Kč do ...*“, popř. „*Nezletilý XY bude po rozvodu ve výlučné péči matky a otec je povinen přispívat na jeho výživu částkou ... Kč měsíčně předem vždy do ... dne měsíce předcházejícího k rukám matky*“), ale rovněž ujednání proklamační („*Sousedé se zavazují k vzájemnému respektu a snaze o bezproblémové soužití v bytovém domě.*“), organizační a logistická („*Matka je povinna synovi k víkendovému styku s otcem připravit oblečení pro horskou turistiku.*“ či „*Společnost A je povinna informovat společnost B o skutečnostech, které by mohly ohrozit její schopnost dostát závazkům na základě této dohody.*“) nebo nadstandardní („*Otec má právo na telefonický kontakt se synem každý den od 18 do 19 hodin a matka se zavazuje zajistit, aby byl syn v tomto časovém úseku k zastizení na telefonním čísle ...*“ nebo „*Společnost A a společnost B se dohodly, že pro společnost A bude na území ... zajišťovat následující služby: ... pouze společnost B.*“). Výše uvedené by nejspíš soudy do svých rozsudků (alespoň prozatím) nepřežaly, jde přitom často o podmínky, na nichž dohoda stojí a kde se ukazuje, jak vhodným instrumentem pro úpravu vztahů mediační dohoda je. V případě schválení mediační dohody soudem se tak doporučuje, aby strany vypracovaly jednak širší, komplexní dohodu, která bude platit pouze mezi nimi alespoň ve smyslu hmotněprávním (s možností využití klasických zajišťovacích mechanismů, smluvní pokuty, úroku z prodlení, zástavního práva atd.) a část dohody, která je způsobilá ke schválení, předložit soudu. Příslušnou zákonnou úpravu a formu dohody je třeba dodržet rovněž v případě, že se mediační dohoda dotýká práv k věcem, které jsou zapsány v některém z veřejných rejstříků³⁹³. Může jít nejen o věci a práva zapsané v katastru nemovitostí, ale např. i o obchodní podíl, zapsaný ve veřejném rejstříku.

---

391 Ustanovení § 1746 odst. 2 OZ: „*Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena.*“

392 Ustanovení § 1725 věta druhá OZ: „*V mezích právního řádu je stranám ponecháno na vůli svobodně si smlouvu ujednat a určit její obsah.*“

393 Ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob, v platném znění: „*Veřejnými rejstřiky právnických a fyzických osob podle tohoto zákona (dále jen „veřejný rejstřík“) se rozumí spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, rejstřík společenství vlastníků jednotek, obchodní rejstřík a rejstřík obecně prospěšných společností.*“

Za obsah mediační dohody jsou dle § 3 odst. 3 ZoM odpovědné pouze strany, což vyplývá mj. i z toho, že ne každý mediátor je právníkem a nebude tak schopen posoudit soulad mediační dohody s právním řádem. Ani mediátor s právním vzděláním by de lege lata neměl bez vyzvání hodnotit uzavřenou dohodu. Pouze pokud jej strany výslovně požádají o stanovisko, může svůj názor s přihlédnutím k § 8 odst. 2 ZoM³⁹⁴ sdělit. Při přípravě ZoM se objevily návrhy, aby mediátor, který je současně advokátem, odpovídal za soulad výsledné mediační dohody s právem. Toto ustanovení se do výsledné podoby ZoM nedostalo, což část odborné veřejnosti kvituje: „*V této souvislosti je třeba uvést, že navrhované ustanovení bylo nebezpečné samotným advokátům. Svědčilo by totiž o zaměňování či směšování výkonu advokacie a výkonu funkce mediátora. Tyto dvě činnosti je naopak nutno precizně a důrazně odlišit... Vzhledem k výše uvedenému je třeba s politováním uvést, že se do Návrhu (pozn.: jde o návrh zákona o mediaci) nepodařilo prosadit formulaci, která by stanovila, že výkon funkce mediátora není výkonem advokacie. V jiných státech, kde jsou s mediací bohatší zkušenosti, došli k tomuto řešení cestou zkušenosti a věc je řešena např. stanovisky stavovských komor či judikaturou. Česká republika si tuto cestu mohla ušetřit tím, že by uvedené řešení zahrnula přímo do zákonné úpravy, avšak nestalo se tak.*“³⁹⁵ Osobně se s tímto názorem neztotožňuji, naopak bych v zájmu rozšíření mediace považovala za vhodné, aby byla poskytována jako komplexní služba včetně jejího zakončení právně kvalitním dokumentem. Nehledě na to, že mediátor, který je zároveň advokátem, se posouzení právního dopadu dohody tak jako tak nevyhne.

Každému mediátorovi se může stát, že bude výslednou mediační dohodu považovat např. za neetickou. Řešení nastínili autoři Komentáře k ZoM: „*Samozřejmě je nezbytné hledat řešení i pro situaci, kdy by mediátor považoval mediační dohodu za např. neetickou, a v tom, že by svým podpisem stvrdil její uzavření v rámci mediace, by se podle svého názoru dostal do rozporu se zásadami mediace. Pak se nabízí postup podle § 6 odst. 2, neboť uzavření již zmíněné neetické mediační dohody lze považovat za narušení důvěry.*“ Mediátor by za těchto okolností měl mediaci ukončit písemným prohlášením, které zašle stranám. V zájmu kvalitního provádění mediace by mediátor měl vždy dbát alespoň o to, aby výsledná dohoda neodporovala dobrým mravům, veřejnému pořádku a zásadám logiky.

---

394 Ustanovení § 8 odst. 2 ZoM: „*Mediátor nesmí ohledně konfliktu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil kroky k přípravě mediace, poskytovat právní služby podle jiného právního předpisu, i když je jinak k jejich poskytování oprávněn. Za právní službu se nepovažuje vyjádření právního názoru mediátora v průběhu mediace na věc stran konfliktu nebo některou její dílčí otázku.*“

395 KORDAČ, Zbyšek. Problematika připravované legislativní úpravy mediace. *Právo a rodina*. 2011, č. 8, s. 6-11. cit. s. 10.

6.8.3 Vykonatelnost mediační dohody

Jedním ze sporných témat při přípravě zákona o mediaci byla otázka vykonatelnosti mediační dohody. Spor byl o to, zda umožnit přímo mediátorům připojit k mediační dohodě doložku vykonatelnosti tak, aby mediační dohoda byla bez dalšího vykonatelná. Takto nabývají vykonatelnosti mediační dohody, sepsané akreditovanými mediátory např. v Belgii, Argentině³⁹⁶ nebo ve Španělsku³⁹⁷. Mediační dohoda ve Španělsku je nejen přímo vykonatelná se silou exekučního titulu, ale dokonce jí zákon prisuzuje účinky *res iudicata*.³⁹⁸ V Portugalsku jsou přímo vykonatelné jen ty mediační dohody, které byly uzavřeny v průběhu mediace probíhající v rámci činnosti zvláštních soudů, tzv. *Julgados de Paz*³⁹⁹. Český ZoM nakonec úpravu vykonatelnosti vůbec neobsahuje⁴⁰⁰, mediační dohoda tedy není přímo vykonatelná, neboť mediátor nemůže *de lege lata* opatřit výslednou dohodu doložkou vykonatelnosti. Aby byla dohoda vykonatelná, je nutná ingerence soudu či notáře.

Pokud strany přistoupily k mediaci až po zahájení soudního řízení, předloží soudu svou dohodu ke schválení formou soudního smíru: „*Soud rozhodne o tom, zda smír schvaluje; neschválí jej, je-li v rozporu s právními předpisy. V takovém případě soud po právní moci usnesení pokračuje v řízení.*“⁴⁰¹ Takto schválený soudní smír má dle § 99 odst. 3 OSŘ povahu pravomocného rozsudku s konstitutivními účinky.⁴⁰² Pro případ schválení soudního smíru nestanovuje zákon zvláštní poplatkovou povinnost jako je tomu u smíru *prétorského*, výše poplatku se tak odvíjí od předmětu řízení a řídí se Položkami 1-4, 6, 8 sazebníku soudních poplatků.⁴⁰³ Zároveň zákon o soudních poplatcích, v platném znění, obsahuje významné motivační ustanovení § 10 odst. 7, podle něhož soud vrátí zaplacený soudní poplatek snížený o 20 %, nejméně však o 1000 Kč, v případě schválení smíru mezi účastníky řízení před tím, než je ve věci samé rozhodnuto. Byl-li smír schválen pouze v části předmětu řízení, vrátí soud

---

396 POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, s.r.o. 2013. ISBN: 978-80-87785-00-3. cit.s. 151.

397 D'ALLESSANDRO, Elena. Enforcing agreements resulting from mediation within the European judicial area: A comparative overview from an Italian perspective. 2011 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.academia.edu.

398 D'ALLESSANDRO, Elena. Enforcing agreements resulting from mediation within the European judicial area: A comparative overview from an Italian perspective. 2011 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.academia.edu.

399 PFEIFFEROVÁ, Magdaléna. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*. 2012, č. 5. s. 156-162

400 Na Slovensku je sice systém stejný, ale úpravu vykonatelnosti obsahuje přímo zákon o mediaci. (PFEIFFEROVÁ, Magdaléna. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*. 2012, č. 5. s. 156-162)

401 Ustanovení § 99 odst. 2 OSŘ.

402 SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renata a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s. ISBN: 978-80-7400-506-0.

403 Zákon o soudních poplatcích.

odpovídající část poplatku; věta první se použije obdobně. Okamžik, do kdy lze soudní poplatek vrátit, upřesňuje judikatura: „*Institut vracení soudních poplatků podle § 10 odst. 7 zákona o soudních poplatcích dopadá na situace, kdy dojde ke schválení smíru uzavřeného mezi účastníky soudem před tím, než soud ve věci poprvé meritorně rozhodne. Jakmile soud ve věci jedná, provede dokazování a rozhodne, nemůže být soudní poplatek, ani jeho část vrácena, a to ani za situace, že je později rozhodnutí odvolacím či dovolacím soudem zrušeno.*“⁴⁰⁴

Existují však řízení, v nichž schválení soudního smíru není možné: „*Smír nelze schválit, je-li takové řešení v rozporu s povahou projednávané věci. Tak tomu zpravidla bude v řízeních ve věcech osobního stavu a v záležitostech, které nelze vyřešit dohodou účastníků právního vztahu. Výjimečně je smírné řešení vyloučeno přímo zákonem (§ 273 odst. 1 InsZ). Smír nelze schválit ve zvláštních typech řízení, z jejichž podstaty lze dovodit veřejný zájem na tom, aby rozhodnutí vycházelo z pokud možno úplně zjištěné skutkové reality. Proto např. smír nelze schválit v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady (rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1079/2003).*“⁴⁰⁵

Nebylo-li ve věci dosud řízení zahájeno, mohou strany dosáhnout vykonatelnosti dosažené dohody jejím předložením soudu ke schválení formou tzv. prétorského smíru, upraveného v § 67 OSŘ: „*Připouští-li to povaha věci, lze navrhnout u kteréhokoli soudu, který by byl věcně příslušný k rozhodování věci, aby provedl pokus o smír (smírčí řízení) a, došlo-li k jeho uzavření, aby rozhodl i o jeho schválení. Jestliže by věcně příslušný byl krajský soud, může provést smírčí řízení a schválení smíru i kterýkoli okresní soud.*“⁴⁰⁶ Předloží-li strany soudu takto mediační dohodu, je povinností soudu rozhodnout o tom, zda ji schvaluje, do 30 dnů.⁴⁰⁷ V této lhůtě soud vydá usnesení, jímž rozhodne buď o schválení mediační dohody, anebo návrh na schválení mediační dohody zamítne. Jinak pro smírčí řízení platí § 99 OSŘ⁴⁰⁸, tzn. ani prétorský smír soud neschválí, je-li v rozporu s právními předpisy. Schválený prétorský smír má pak účinky pravomocného rozsudku. Prétorský smír, stejně jako smír soudní, může soud zrušit na návrh do 3 let, pokud je v rozporu s právními předpisy. Za schválení mediační dohody

---

401 Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 1714/2015 ze dne 9. 11. 2015.

405 „*Smír nelze schválit, je-li takové řešení v rozporu s povahou projednávané věci. Tak tomu zpravidla bude v řízeních ve věcech osobního stavu a v záležitostech, které nelze vyřešit dohodou účastníků právního vztahu. Výjimečně je smírné řešení vyloučeno přímo zákonem (§ 273 odst. 1 InsZ). Smír nelze schválit ve zvláštních typech řízení, z jejichž podstaty lze dovodit veřejný zájem na tom, aby rozhodnutí vycházelo z pokud možno úplně zjištěné skutkové reality. Proto např. smír nelze schválit v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.*“ (rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1079/2003 ze dne 27. 4. 2005, Dostupné z: www.nsoud.cz).

406 Ustanovení § 67 odst. 1 OSŘ.

407 Ustanovení § 67 odst. 2 OSŘ: „*Soud rozhodne o tom, zda schvaluje mediační dohodu uzavřenou podle zákona o mediaci, nejdéle do 30 dnů od zahájení smírčího řízení.*“

408 Ustanovení § 69 OSŘ: „*Účelem smírčího řízení je uzavření smíru. Ustanovení § 99 platí i pro tento smír.*“

ve smírčím řízení vybírá příslušný soud soudní poplatek dle bodu 2. Položky 9 zákona o soudních poplatcích ve výši 500,- Kč bez zřetele na to, co je jejím předmětem. V tom je mediační dohoda zvýhodněna oproti jinak uzavřenému smíru, který je zpoplatněn částkou 500,- Kč pouze, je-li jeho předmětem peněžité plnění do 25.000,- Kč. Je-li předmětem smíru peněžité plnění ve výši přesahující 25.000,- Kč, činí soudní poplatek již 2 % z předmětné částky, při zohlednění horní hranice soudního poplatku 30.000,- Kč. V ostatních případech, tedy zejména netýká-li se smír peněžitého plnění, je soudní poplatek stanoven pevnou sazbou 1.000,- Kč.⁴⁰⁹ Za návrh na zahájení smírčího řízení se poplatek nevybírání nikdy.⁴¹⁰

Předložená mediační dohoda vždy podléhá formálnímu posouzení soudu: „*Soudy tedy budou, a to jak ve smírčím řízení dle § 67 odst. 2 o.s.ř., tak i podle § 99 o.s.ř., posuzovat, zda je předmětem mediační dohody věc, která patří do pravomoci soudů ČR, a zda to její povaha zároveň připouští. Mediační dohodou totiž nelze řešit, a tedy ani uzavřít prétorský nebo soudní smír, věci statusové (např. rozvod manželství), dále věci, které je možné zahájit i bez návrhu (např. v řízení ve věcech péče o nezletilé je nutno nadále postupovat podle § 176 o.s.ř. a násl., tj. i v případě, že rodiče uzavrou mediační dohodu o úpravě poměrů nezletilých dětí, musí o této dohodě opět rozhodnout soud, avšak rozsudkem právě v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé). V podobě prétorského nebo soudního smíru nelze také schválit mediační dohodu ve věcech, kde hmotné právo vylučuje úpravu poměrů účastníků jejich dispozitivními právními úkony.*“⁴¹¹ Týká-li se dohoda nezletilých dětí, může opatrovnický soud dle § 10 ZZŘ⁴¹² přejmout její znění přímo do rozsudečného výroku, v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé musí totiž soud ve věci samé rozhodnout vždy rozsudkem⁴¹³. Dle § 476 ZZŘ platí, že schválil-li soud ve věcech péče soudu o nezletilé rozsudkem dohodu rodičů, nejsou rodiče oprávněni podat odvolání do výroku, jímž byla dohoda schválena.

Po formálním posouzení mediační dohody následuje revize jejího obsahu, zejména s ohledem na soulad s právním řádem ČR a základní požadavky na platnost právního jednání: „*Aby byla mediační dohoda způsobilá ke schválení v podobě prétorského nebo soudního smíru, tak nesmí být dále v rozporu s ustanoveními hmotného práva a musí splňovat veškeré náležitosti stanovené občanským zákoníkem pro právní úkony. Její obsah musí být také konkrétní tak, aby*

---

409 Bod 1. Položky 9 zákona o soudních poplatcích.

410 Bod 3. Položky 9 zákona o soudních poplatcích

411 HÁJKOVÁ, Šárka. Mediacie v kontextu občanského soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 24–26. cit. s. 24.

412 Ustanovení § 10 ZZŘ: „*Pokud je mezi účastníky uzavřena dohoda o předmětu řízení, sepíše soud o takovém úkonu protokol. Dokud není protokol podepsán všemi účastníky, soud k dohodě nepřihlíží.*“

413 Ustanovení § 471 odst. 1 ZZŘ: „*Ve věci samé rozhoduje soud rozsudkem.*“

nevznikly pochybnosti o možnosti jeho vykonatelnosti, když toto vše jsou atributy, které se promítnou do hodnocení každého konkrétního případu soudem.“⁴¹⁴

Proti rozhodnutí, kterým soud schválil soudní smír, není dle § 202 odst. 1 písm. f) OSŘ přípustné odvolání. Autoři komentáře k OSŘ však dovozují výjimku, neboť dle jejich názoru zásadní nedostatky v proceduře (např. absence shodného projevu vůle k uzavření smíru) mohou být způsobilým a výjimečným důvodem, pro který lze usnesení o schválení smíru napadnout odvoláním. Pokud soud účastníky v takovém případě poučil o tom, že odvolání vůči usnesení o schválení smíru není přípustné, je odvolací lhůta tříměsíční.⁴¹⁵

Schválený soudní smír lze na základě žaloby některého z účastníků zrušit do 3 let, zjistí-li se dodatečně, že je podle hmotného práva neplatný. Tříletá lhůta má dle Komentáře k OSŘ⁴¹⁶ hmotněprávní charakter, tzn. pro zachování této lhůty je nutné podání k soudu skutečně doručit, nikoliv pouze odeslat. Neplatnost podle hmotného práva nastává především tehdy, je-li smír v rozporu s obecnými požadavky na náležitosti soukromoprávních úkonů dle § 551 a násl. OZ. V Komentáři k OSŘ lze nalézt postoj ke konkrétním případům soudních smírů ve světle konstantní judikatury českých soudů: „*K potenciálnímu rozporu smíru s objektivní realitou soud nepřihlíží, pokud účastníci mohou s předmětem smíru volně disponovat, např. ve formě novace nebo dohody o narovnání (usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 5170/2007). Proto např. smír uzavřený v řízení o vypořádání společného jmění manželů nemůže být neplatný jen proto, že by do něj byla z vůle stran zahrnuta věc ve vlastnictví jen jednoho z účastníků (usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 5170/2007). Z téhož důvodu platí, že dohoda obsahující smluvní ujednání účastníků ohledně nároku na výjimečné zvýšení odškodnění za ztížení společenského uplatnění, včetně renty do budoucna a úroků z prodlení za dobu nad rámec zákonné povinnosti, není neplatným ujednáním, které by bránilo uzavření soudního smíru (usnesení NS sp. zn. 25 Cdo 3247/2006). Smír, ve kterém pronajímatel a nájemce jako účastníci řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu sjednali skončení nájmu bytu, je svou povahou dohodou o zániku nájmu bytu, a proto lze smír schválit i v případě, že v něm je lhůta k vyklizení bytu vázána na zajištění jiného druhu bytové náhrady, než který pro daný výpovědní důvod přiznává zákon, nebo kdy lhůta k vyklizení bytu není vázána na zajištění bytové náhrady (usnesení KS v Hradci Králové sp. zn. 25 Co*

---

414 HÁJKOVÁ, Šárka. Mediace v kontextu občanského soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 24–26. cit.s.25.

415 SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renata a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-506-0. cit. s. 341

416 SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renata a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-506-0.

210/97).⁴¹⁷ Jak uvádí autoři Komentáře k OSŘ⁴¹⁸, samotná žaloba o zrušení usnesení o schválení smíru v tomto případě působí jako mimořádný opravný prostředek, neboť jejím účelem je zrušení pravomocného soudního rozhodnutí, které brání dalšímu projednávání věci. K jejímu podání je aktivně legitimován účastník řízení, jež bylo ukončeno smírem, případně jeho hmotněprávní nástupce v dané záležitosti.

Je-li smír takto skutečně zrušen, pomíjí překážka věci pravomocně rozhodnuté a soud, který rozhodoval o původní žalobě, musí rozhodnout ve věci samé a toto rozhodnutí nastoupí namísto zrušeného smíru. V tomto kontextu je zajímavé rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR se sp. zn. 28 Cdo 2588/2008, podle něhož plnění poskytnuté na základě pravomocného usnesení o schválení smíru nelze podřadit pod žádnou z forem bezdůvodného obohacení, i kdyby po jeho uzavření vyšlo najevo, že skutkové okolnosti se odehrály jinak, než účastníci v době jeho vynesení předpokládali.

Vykonatelnosti některých dohod lze docílit prostřednictvím notáře, který takový úkon sepíše formou tzv. notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti dle § 71a násl. notářského řádu. Využití je však zákonem omezeno jen na určitá právní jednání. Takto lze zakotvit závazek jednoho z účastníků splnit určitý peněžitý dluh vyplývající ze zakládaného závazkového právního vztahu⁴¹⁹, přičemž obsahem musí být i výše plnění a lhůta pro plnění. Notář může opatřit tzv. doložkou vykonatelnosti také uznání dluhu⁴²⁰, které musí nutně obsahovat právní důvod dluhu, osobu věřitele, lhůtu k zaplacení a výslovně též povinnost dlužníka zaplatit ve lhůtě. V neposlední řadě lze takto sepsat dohodu, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu⁴²¹, kde musí být přesně označena osoba povinná i oprávněná, skutečnosti zakládající nárok či pohledávku, předmět plnění a doba plnění. Pro všechny tyto notářské zápisy společně platí, že obsahují svolení zavázaného účastníka, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (vedena exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže zavázaný účastník svou povinnost nesplní. Notářské zápisy se svolením k přímé vykonatelnosti dle § 71a a § 71b notářského řádu mohou být rovněž potvrzeny jako evropský exekuční titul. Donedávna mohly fyzické či právnické osoby přistupovat také k soudním exekutorům s žádostí o sepsání

---

417 SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renata a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-506-0. cit. s. 340

418 SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renata a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-506-0.

419 Ustanovení § 71a odst. 1 notářského řádu.

420 Ustanovení § 71a odst. 1 notářského řádu.

421 Ustanovení § 71b odst. 1 notářského řádu.

exekutorského zápisu se svolením k přímé vykonatelnosti⁴²², od 1. 1. 2013 však byla tato možnost z exekučního řádu vypuštěna.

Shora uvedená opatření k zajištění vykonatelnosti mediační dohody zároveň odpovídají požadavkům čl. 6 odst. 1 Směrnice o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech: „Členské státy zajistí, aby strany, nebo jedna z nich s výslovným souhlasem ostatních, mohly žádat, aby byl obsah písemné dohody vyplývající z mediace učiněn vykonatelným. Obsah takové dohody nebude učiněn vykonatelným, pokud je v daném případě v rozporu s právem členského státu, v němž je žádost podávána, nebo pokud právo uvedeného členského státu neumožňuje jeho vykonatelnost.“ V druhém odstavci citovaného ustanovení je dále upřesněno, že: „Obsah dohody může učinit vykonatelným soud nebo jiný příslušný orgán rozsudkem nebo rozhodnutím nebo veřejnou listinou v souladu s právem členského státu, ve kterém je žádost podána.“

Pokud strany ponechají mediační dohodu bez doložky vykonatelnosti, má mediační dohoda platnost jakékoliv jiné soukromoprávní smlouvy. Vždy se na ni vztahuje výslovně zakotvená zásada „pacta sunt servanda“.⁴²³ Nároky stran lze zajistit či utvrdit standardními instituty, shrnutými nově v § 2010 OZ: „Dluh lze zajistit, zaváže-li se třetí osoba věřiteli nebo ve prospěch věřitele za dlužníkovu plnění, anebo dá-li někdo věřiteli nebo ve prospěch věřitele majetkovou jistotu, že dlužník svůj dluh splní. Utvrdit lze dluh ujednáním smluvní pokuty nebo uznáním dluhu.“ Typicky půjde o ručení⁴²⁴ či sjednání smluvní pokuty⁴²⁵. Poruší-li jedna ze stran povinnosti založené mediační dohodou, má druhá strana právo domáhat se svých práv standardní občanskoprávní cestou. Vyloučeno rovněž není, aby strany do mediační dohody zakomponovaly rozhodčí doložku⁴²⁶ nebo dokonce mediační doložku. S ohledem na to, že mediační dohoda

---

422 Ustanovení § 78 exekučního řádu:

„V rámci další činnosti exekutor sepíše na žádost exekutorský zápis a) o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí nebo exekuce, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní, nebo b) o osvědčení skutkového děje a stavu věci podle § 77.“

423 Lat. Smlouvy se mají dodržovat.

424 Ustanovení § 2018 násl. OZ.

425 Ustanovení § 2048 násl. OZ.

426 Ustanovení § 2 rozhodčího řádu:

„(1) Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).

(2) Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír:

(3) Rozhodčí smlouva se může týkat

a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo

b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).

nepodléhá mlčenlivosti stran, lze ji použít jako listinný důkaz. Pokud by však měl mediátor v soudním řízení vypovídat jako svědek, musely by ho všechny strany konfliktu zbavit mlčenlivosti.

Vykonatelnost mediační dohody v členských státech Evropské Unie vyjma Dánska je zajištěna tzv. Nařízením Brusel I, tedy nařízením Rady ES č. 44/2001 (pro věci občanské a obchodní), tzv. Nařízením Brusel II, tedy nařízením Rady ES č. 2201/2003 (pro věci manželské a rodičovské odpovědnosti) a nařízením Rady ES č. 805/2004 o evropském exekučním titulu pro nepopřené pohledávky. Z těchto předpisů ve zkratce vyplývá, že rozhodnutí vydané v jednom členském státě Evropské Unie bude uznáno v druhém členském státě Evropské Unie bez nutnosti projít dalším řízením.

---

(4) Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.

(5) Rozhodčí smlouva váže také právní nástupce stran, pokud to strany v této smlouvě výslovně nevyloučí.“

7. Mediace ve Velké Británii

7.1 Rozvoj mediace

7.1.1 Úvod

Mediace má ve Velké Británii podstatně delší tradici než v kontinentální Evropě, v moderní podobě začala být využívána již v 70. letech 20. století, tedy o celých dvacet let dříve než v ČR.

Přestože rozvoj mediace byl spíše pomalejší⁴²⁷, je dnes rozšířena zejména v oblasti pracovněprávní, rodinněprávní, obchodněprávní, komunitní a ve zdravotnictví – základním oblastem využití budou dále věnovány zvláštní podkapitoly.

S ohledem na procesněprávní zaměření této práce je stranou ponechána mediace ve školách⁴²⁸, v jejímž rámci se britští mediátoři věnují především osvětě o smírném řešení konfliktů, jde tedy o problematiku vzdělávání mládeže.⁴²⁹

7.1.2 Mediace a soudcovské právo

Britské soudcovské právo není ve vztahu k mediaci nijak obsáhlé, přesto několika milníky k jejímu rozvoji přispělo.

Sněmovna Lordů sice ještě v roce 1992 v případě *Walford v. Miles* uvedla, že smluvní doložka, dle které jsou strany povinny řešit své spory cestou dohody, je nevymahatelná, neboť soud není schopen dozorovat dodržování takové doložky, toto stanovisko však bylo již v roce 1993 oslabeno rozhodnutím Sněmovny Lordů ve věci *Channel Tunnel Group Ltd. v. Balfour Beatty Construction Ltd.*, dle něhož má soud možnost uvážení, zda pokračovat v řízení, uzavřely-li strany doložku o alternativním řešení svých sporů, v tomto konkrétním případě pak

---

427 NESIC, Miryana. Mediation-on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupný z: www.epublications.bond.edu.au. Cit. s. 1.: „*Kupříkladu studie pilotního mediačního projektu při Soudu centrálního londýnského hrabství ukázala, že v pouhých pěti procentech případů strany sporu vůbec souhlasily s účastí na mediaci. Důvodem byl nedostatek zkušeností s mediací, strach „ukázat slabost“ ve sporu přípuštěním mediace a odmítání připustit kompromis.*“

428 Tzv. Peer mediace.

429 NESIC, Miryana. Mediation-on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupný z: www.epublications.bond.edu.au.

jakousi doložku o závazném stanovisku expertů. Rozhodnutí ve věci Halifax Financial Services Ltd v. Intuitive Systems z roku 1999 pak hovoří již přímo o mediační doložce, přičemž soud shledal, že dodržení postupu dle mediační doložky je jakousi odkládací podmínkou předložení věci soudu.

Odvolací soud vynesl již na konci roku 1999 rozsudek ve věci Dyson and Field v. Leeds City Council, dle kterého může strana, která neopodstatněně odmítla účast v některém z typů ADR, nést povinnost k náhradě škody takto vzniklé a vyšších úroků z prodlení. Dle rozsudku ve věci Frank Cowl v. Plymouth City Council je nutno vždy zvažovat možnost ADR zejména v záležitostech, kde jde o veřejné finance. Průlomovým pak byl rozsudek ve věci Dunnett v. Railtrack z roku 2002, v němž Odvolací soud odmítl přiznat úspěšnému účastníkovi nárok na náhradu nákladů řízení, neboť tento účastník v průběhu řízení odmítl účast na mediaci. Soud uvedl, že účastníci jsou povinni zodpovědně uvážit možnost mediace, zejména byla-li jim navržena soudem.

Rozsudek Odvolacího soudu ve věci Hasley v. Milton Keynes General NHS Trust ze dne 11. 5. 2004 podává užitečný přehled, v jakých případech doporučit mediaci, a to včetně odkazů na případy projednávané Evropským soudem pro lidská práva, dále řeší důvody, pro které náklady soudního řízení má uhradit strana, která ve sporu vyhrála, pokud se odmítla pokusit o mediaci před zahájením soudního řízení, avšak rovněž stanovil, že takový postup ve vztahu k nákladům řízení má své limity.⁴³⁰

Klíčovou roli v podpoře mediace sehrál zejména Soud centrálního londýnského hrabství, Patentový soud⁴³¹ a Obchodní soud⁴³² a ADR protokol představil i Technologický a stavební soud⁴³³. Také Kombinovaný soud v Leeds⁴³⁴, Obchodnický soud⁴³⁵ a Odvolací soud mají svá mediační schémata.

---

430 DOLEŽALOVÁ, Martina. *Výběr ze zahraniční judikatury*. Bulletin advokacie. 2013, č. 6. s. 48: „*Odvolatelé se odvolali proti rozhodnutí soudu, jímž byli povinováni k zaplacení nákladů úspěšné straně přesto, že úspěšná strana odmítla podstoupit mediaci a v soudním řízení následně vyhrála spor. Povinností neúspěšné strany bylo dokázat, proč by měl existovat odklon od všeobecného pravidla o nákladech v podobě zásady osvobodit úspěšnou stranu od některých nebo všech jejích nákladů proto, že odmítla souhlasit s alternativním řešením sporu (ADR). Základním principem je, že takovýto odklon není opodstatněný, pokud nebylo prokázáno, že úspěšná strana jednala bezdůvodně, když odmítla souhlasit s alternativním řešením sporu. Při hodnocení, zda strana jednala bezdůvodně, by soud měl hodnotit každý případ individuálně, a dále by měl vzít v potaz charakter sporu, jeho skutkovou podstatu, do jaké míry došlo k pokusům o jiné způsoby řešení sporu, zda by byly náklady ADR příliš vysoké a konečně vyhlídky úspěchu ADR. Odvolání bylo zamítnuto proto, že odvolatel neprokázal, že druhá strana jednala bezdůvodně.*“

431 Originální název: Patents Court.

432 Originální název: Commercial Court.

433 Originální název: Technology and Construction Court.

434 Originální název: Combined Court.

435 Originální název: Mercantile Court.

7.1.3 Zakotvení mediace v civilním procesu

V rozpětí let 1995 až 1996 proběhla tzv. Reforma Lorda Woolfa, jejímž cílem byla mj. transformace soudního řízení tak, aby mělo více poradní charakter, aby soudci důsledně řídili průběh sporu a aby se, pokud možno, zmenšil celkové zatížení justičního systému. Reformy se týkaly Vrchního soudu⁴³⁶, Občanskoprávní sekce Odvolacího soudu⁴³⁷ a Soudů hrabství⁴³⁸ v Anglii a Walesu. Legislativně byla reforma zakotvena v procesních pravidlech, tzv. CPR⁴³⁹. Od účinnosti CPR, tedy od roku 1999, jsou soudy povinny vést účastníky řízení ke spolupráci a využití alternativních metod řešení sporů⁴⁴⁰. Dle čl. 26.4(1) CPR mohou strany (prostřednictvím standardizovaného dotazníku) požádat o přerušení řízení na dobu, po kterou se chtějí pokusit vyřešit svůj spor prostřednictvím některého z typů ADR⁴⁴¹. CPR rovněž řadí mezi ukazatele, které je třeba vzít v úvahu při rozhodování o náhradě nákladů řízení, i snahu vyřešit spor před začátkem řízení a v jeho průběhu. Z toho mj. vyplývá, že soud nemusí vítězné straně, odmítla-li předtím opodstatněnou nabídku mediace, přiznat náhradu nákladů řízení. Samotný mediační proces není upraven ani CPR, ani jiným právním předpisem.

Od účinnosti CPR došlo k poklesu počtu zahájených řízení, a naopak vzestupu narovnání v raných stádiích procesu. Kritice však čelí někteří soudci, kteří alternativní řešení sporů nepodporují, účastníky řízení o alternativách neinformují a nemotivují je k takovému postupu.

---

436 Originální název: Her Majesty's High Court of Justice in England, obvykle High Court of Justice of England and Wales, nebo High Court of Justice nebo jednoduše High Court.

Zdroj: Autor neznámý. *Organizace soudnictví – Spojené království*. Rok vydání neznámý [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/org_justice_eng_cs.pdf.

Dále v této kapitole jen jako: „Vrchní soud“.

437 Originální název: Court of Appeal.

Zdroj: Autor neznámý. *Organizace soudnictví – Spojené království*. Rok vydání neznámý [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/org_justice_eng_cs.pdf.

Dále v této kapitole jen jako: „Odvolací soud“.

438 Originální název: County Courts.

Zdroj: Autor neznámý. *Organizace soudnictví – Spojené království*. Rok vydání neznámý [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/org_justice_eng_cs.pdf.

Dále v této kapitole jen jako: „Soudy hrabství“.

439 Originální název: Code of procedural rules.

Zdroj: *Civil Procedure Rules. 87th Update to the Civil Procedure Rules*. Autor neznámý. 2017 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil.

440 čl. 1.4 CPR (Court's duty to manage cases): „*The court must further the overriding objective by actively managing cases by (e) encouraging the parties to use an alternative dispute resolution (GL) procedure if the court considers that appropriate and facilitating the use of such procedure.*“ Zdroj: *Civil Procedure Rules. 87th Update to the Civil Procedure Rules*. Autor neznámý. 2017 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil.

441 McKINNON, Alexander. Mediation in England & Wales, Hong Kong and Singapore: Arbitration's reactions to developments in litigation. *World arbitration and mediation review*. 2014, ročník 8., č. 3. s. 369-383.

V roce 2002 byla publikována zpráva o fungování mediace při Obchodním soudu a Vrchním soudu, z níž vyplynulo, že u Obchodního soudu byla mezi lety 1996 a 2000 mediace doporučena v 233 případech, v 50 % případů mediace proběhla, z čehož v 52 % došlo k urovnání sporu v rámci mediace, ve 20 % případů se strany dohodly nějakou dobu po skončení mediace, 5 % se vrátilo k soudu a výsledek zbývajících případů nebyl v době publikování zprávy znám. Jedním z nejčastěji uváděných důvodů neúčasti na mediaci byla nevhodnost případu k mediaci a nedostatek důvěry v mediační proces. Z obav vyjádřených účastníky, kteří se mediace zúčastnili, lze jmenovat: nedostatek neutrality mediátora, neústupnost protistrany a pocit tlaku na jejich účast v mediaci. Před Vrchním soudem došlo k mediaci ve 38 případech, důvody odmítnutí mediace byly často strategické, tedy že strany z nějakého důvodu potřebovaly rozsudek, roli hrála opět i nedostatečná spolupráce protistrany. Asi 50 % z těchto případů bylo v mediaci, případně krátce po jejím ukončení, urovnáno.⁴⁴²

Za účelem zajištění kvality soudně nařízené mediace v občanském soudním řízení v Anglii a Walesu (vyjma rodinněprávních sporů) zavedlo Ministerstvo spravedlnosti a Soudní služba jejího veličenstva⁴⁴³ dva mediační procesy, v jejichž rámci mohou strany občanskoprávních sporů řešit své záležitosti. Typ mediačního procesu pro konkrétní spor se odvíjí od výše nároku – funguje tak Mediační služba pro drobné nároky (obecně do 10.000,- GBP) a Mediační služba pro spory s vyšší hodnotou (tedy s výší nároku nad 10.000,- GBP). Mediační služba pro drobné nároky je provozována přímo v rámci Soudní služby jejího veličenstva, v případě mediace sporů s vyšší hodnotou spolupracovalo Ministerstvo spravedlnosti s Radou pro občanskoprávní mediaci (CMC)⁴⁴⁴ na vytvoření akreditačního schématu, díky kterému budou mít organizace poskytující mediační služby možnost požádat o zařazení do rejstříku poskytovatelů občanskoprávní mediace, z něhož budou soudy ve vhodných případech vybírat mediátory. CMC zajišťuje občanskoprávní i obchodněprávní mediátory a soudy dnes postupují případy pouze poskytovatelům mediace akreditovaným CMC.⁴⁴⁵

Mediace je standardně nejvíce rozšířena v oblasti rodinného práva. V roce 1996 byl v Zákonu o Rodině⁴⁴⁶ zakotven proces nesporného rozvodu manželství, který mj. zahrnoval

---

442 NESIC, Miryana. Mediation-on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupný z: www.epublications.bond.edu.au, s. 1–5.

443 Originální název: HM Courts and Tribunals Service.

444 Originální název: Civil Mediation Council, zkr. CMC, www.civilmediation.org.

445 Mediation in member states: England and Wales. Autor neznámý. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.europa.eu/content/mediation_in_member_states-64-ew-en.do?member=1

446 Family Law Act

i výraznou podporu mediace. Aby manželé dosáhli rozvodu manželství, museli nejprve navštívit mediační službu, aby zjistili, zda je pro jejich případ mediace použitelná. Pokud jedna ze stran neprojevila dostatečnou vůli k účasti na mediačním sezení, nebylo možné využít formu nesporného rozvodu manželství a následovalo standardní soudní řízení za účasti advokátů. Před zahájením jakéhokoliv rozvodového řízení pak museli zájemci o rozvod manželství absolvovat informační schůzku s mediátorem, kde jim byly mj. prezentovány výhody mediace a byli podporováni v podstoupení mediace namísto soudního sporu. Tento projekt byl v roce 1999 předčasně zastaven pro nedostatečné výsledky.⁴⁴⁷

Pravidla řízení v rodinných věcech nabádají k využití alternativních metod řešení sporů, od roku 2011 jsou pak dle Prezidentského Předžalobního Protokolu – Směrnice Praxe 3A1⁴⁴⁸ všichni účastníci (vyjma specifických situací) povinni zúčastnit se informační a organizační schůzky k mediaci (tzv. MIAM) a zvážit využití rodinné mediace ve své věci. Schůzky se strany mohou zúčastnit samostatně, nebo společně, a dozví se na ní o možnostech mediace či jiném způsobu řešení jejich situace v místě bydliště. Před rokem 2014 byli účastníci sporů v rodinných věcech povinni přiložit ke svému návrhu formulář, kde uvedli buď, že jsou vyňati z povinnosti zúčastnit se MIAM, že mediace není v jejich věci vhodná, že se zúčastnili MIAM a mediace se přesto jeví jako nevhodná, nebo že mediace proběhla, avšak nedošlo k dohodě. Od roku 2014 je tzv. „deklarace k mediaci“ obsažena přímo v textu návrhů k zahájení řízení ve věcech rodinného práva. Ve věcech nezletilých jsou pak účast na MIAM a zvážení mediace povinné bezvýjimečně, proto také britská vláda umožňuje pro rodinnou mediaci úlevu z nákladů mediace, resp. nákladů MIAM. Pokud jedna ze stran prokáže nárok na prominutí nákladů řízení, je MIAM bezplatný pro všechny účastníky (vyjma specifických sporů, zahrnujících např. domácí násilí).⁴⁴⁹

Ve Skotsku lze pozorovat vzrůstající tendenci k podpoře soudem doporučené mediace i ve věcech, které se netýkají manželství, konkrétně se jedná prozatím o tzv. menší nároky. Mediace je zde však nadále zcela dobrovolná, (neúspěšnost) mediace rovněž není předpokladem zahájení jakéhokoli soudního sporu. Tendence k alternativnímu směřování řízení se projevuje i u mnohých Soudů hrabství nebo u Vrchního soudu v Severním Irsku, kde mají strany čtyři týdny před prvním jednáním čas urovnat svůj spor. Soudy v Severním Irsku jsou ve vztahu k mediaci poměrně nápomocné a snaží se motivovat strany k alternativnímu řešení jejich

---

447 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN: 1853026182. s. 19-53.

448 Originální název: President's Pre Application Protocol (PAP) - Practice Direction 3A.

449 Mediation in member states: England and Wales. Autor neznámý. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-en.do?member=1

záležitostí, vidí-li to jako vhodné.⁴⁵⁰

Soudy jsou pak nezastupitelné v otázce zajištění vynutitelnosti mediační dohody. Dle Směrnice o mediaci, kterou Velká Británie implementovala, jsou členské státy minimálně povinny zajistit, že v případě přeshraničních sporů, kdy má alespoň jedna ze stran sídlo či bydliště v členském státě EU, budou mít strany možnost učinit dohodu, uzavřenou v rámci mediace, vykonatelnou. Možnosti ve Velké Británii však požadavky směrnice přesahují. Strany občanskoprávních sporů v Anglii a Walesu, které dosáhly dohody v rámci mediace, mohou požádat soud, aby v případě, že bude přesvědčen o spravedlnosti předmětné dohody, upravil tuto dohodu do podoby právně závazného soudního rozhodnutí o „konsensu“⁴⁵¹. V rodinných věcech je tato možnost využívána především v záležitostech týkajících se financí (např. u majetkového vypořádání manželů, výživného apod.). V Severním Irsku a Skotsku mohou strany také požádat soud o opatření dohody doložkou vykonatelnosti.

7.1.4 Iniciativa ze strany vlády

Britská vláda vyvíjí četné snahy o propagaci a rozvoj ADR, z těchto iniciativ lze jmenovat např. následující: Rada životního prostředí⁴⁵² nabízí alternativní řešení sporů ve věcech veřejného zájmu a životního prostředí, Oddělení zdraví/Národní zdravotní služba⁴⁵³ spustila pilotní projekty mediace v mnoha odvětvích zdravotnictví, Ombudsman pro bydlení⁴⁵⁴ předkládá k mediaci spory týkající se nájmu, Skotská občanská kancelář pro občany⁴⁵⁵ zahájila poskytování mediačních služeb apod.

Vláda mimo jiné prohlásila, že všechna její oddělení budou využívat soudní řízení až jako poslední možnost a že budou preferovat mediaci a rozhodčí řízení. Vláda rovněž uvedla, že vládní smlouvy o zadávání veřejných zakázek budou v budoucnosti zahrnovat doložky o alternativním řešení sporů.⁴⁵⁶

Za mediaci v občanskoprávních a rodinných věcech zodpovídá Ministerstvo

---

450 Mediation in member states: Scotland. Autor neznámý. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sc-en.do?member=1

Mediation in member states: Northern Ireland. Autor neznámý. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ni-en.do?member=1

451 Tzv. „consent order“.

452 Originální název: The Environment Council.

453 Originální název: The Department of Health/National Health Service.

454 Originální název: The Housing Ombudsman.

455 Originální název: The Scottish Advice Bureaux.

456 NESIC, Miryana. Mediation-on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupný z: www.epublications.bond.edu.au. s. 1–5.

spravedlnosti, a to včetně propagace na území Anglie a Walesu. V současné době vláda neuvažuje o ustanovení zvláštního regulačního orgánu pro mediaci.

Informace o mediaci v občanskoprávních věcech, službách a cenách jsou dostupné na vládou provozovaných webových stránkách.⁴⁵⁷ V Rejstříku mediátorů pro občanskoprávní záležitosti lze vyhledat mediátora v požadované lokalitě. Další informace o mediaci obecně a mediačních službách lze dohledat na internetových stránkách CMC a členských organizací CMC. Pro oblast rodinné mediace funguje Vyhledávač služeb rodinné mediace⁴⁵⁸, detailnější informace lze nalézt na internetových stránkách Rady pro mediaci v rodinných sporech (FMC)⁴⁵⁹.

Skotská vláda zajišťuje širší porozumění možnostem využití mediace ze strany veřejnosti a finančně podporuje Skotskou Mediační Síť (SMN)⁴⁶⁰, která je profesním orgánem pro mediátory. Mediační politiku má ve Skotsku na starosti Direktorát skotské vlády pro rozdělení právního systému, ústavu, právo a soudy. Skotská vláda rovněž podporuje SMN a vývoj Skotského registru mediátorů (SMR).⁴⁶¹ Informace o mediaci jsou dostupné na internetových stránkách SMN a SMR, které jsou volně přístupné veřejnosti. V roce 2004 zveřejnila SMN na svých stránkách tzv. „mapu mediace“, která je v současné době již propojena i s SMR. Aktualizaci informací finančně podporuje skotská vláda. Kancelář SMN rovněž poskytuje informace telefonicky.

V Severním Irsku nezajišťuje globálně propagaci a rozvoj mediace žádný vládní úřad, avšak výhody mediace jsou zde dobře známy a mediaci se věnuje početná skupina soukromých, dobrovolných a komunitních organizací.

Výše nákladů mediace není ve Velké Británii regulována ze strany státu, liší se dle poskytovatele a odvíjí se většinou od hodnoty sporu. Potřební mohou využít bezplatnou mediaci, poskytovanou neziskovou organizací LawWorks⁴⁶². Od roku 2014 jsou náklady informační schůzky a následného prvního mediačního sezení kryty veřejným rozpočtem v případech, kde má jeden z účastníků nárok na osvobození od soudních poplatků,⁴⁶³ Komise Severního Irsku pro Právní Služby⁴⁶⁴ rovněž v některých případech hradí náklady mediace

---

457 www.civilmediation.justice.gov.uk

458 www.familymediationcouncil.org.uk/find-local-mediator

459 Originální název: Family Mediation Council, zkr. FMC.

460 Originální název: Scottish Mediation Network, zkr. SMN. www.scottishmediation.org.uk

461 Originální název: Scottish Mediation Register, zkr. SMR.

462 www.lawworks.org.uk

463 Mediation in member states: England and Wales. Autor neznámý. 2015 [cit. 2017-05-14].

Dostupné z: www.e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-en.do?member=1

464 Originální název: The Northern Ireland Legal Services Commission.

z fondu na právní pomoc. V Severním Irsku je z veřejných rozpočtu hrazena mediace ve většině rodinných záležitostí. Ve Skotsku je mediace zásadně zdarma, pokud se jedná o nezletilé, sousedské či komunitní spory, otázky sociálního zabezpečení, případně jde-li o conciliaci u nároků z titulu diskriminace postižených občanů. Jinak se sazby soukromých mediátorů pohybují od 200 do 2 000 GBP denně.⁴⁶⁵

7.2 Mediace v různých právních odvětvích

7.2.1 Mediace v rodinných věcech

Počátky rodinné mediace ve Velké Británii lze datovat již do 70. let minulého století, kdy došlo k prudkému nárůstu počtu rodin s jedním rodičem. Výbor rodin s jedním rodičem⁴⁶⁶ nabídl rodinným soudům⁴⁶⁷ conciliační službu, která měla přecházet negativním dopadům společenského vývoje na tři základní oblasti: děti, finance a majetek. S ohledem na to, že vláda na tuto iniciativu nijak nereagovala, odborná veřejnost realizovala vlastní dobrovolné aktivity. Úředníci pro prosperitu Soudu Starších⁴⁶⁸ založili v Surrey a jihovýchodním Londýně systém dobrovolných conciliátorů, v roce 1978 zahájila v Bristolu svou činnost první nezávislá služba pro rodinnou mediaci, jejímž posláním byla pomoc rozcházejícím se či rozvádějícím se partnerům, aby se dohodli na budoucích poměrech svých dětí.

Krátce na to následovaly další iniciativy, které se v roce 1981 zformovaly ve Výbor pro Národní Rodinnou Conciliaci⁴⁶⁹ s dvaceti místními pobočkami. Jelikož později pojem conciliace nahradil stále častěji používaný pojem mediace, byl NFCC v roce 1992 přejmenován na Národní Asociaci Rodinné Mediace a Conciliace⁴⁷⁰, následně na Národní Rodinnou Mediaci (NFM)⁴⁷¹. V NFM působí zejména bývalí sociální pracovníci a manželští poradci, kteří jsou odměňováni za každou mediaci zvlášť a absolvují výcvik v lokalitě svého působení a každoroční celonárodní školení. V roce 1982 byla založena Asociace Rodinněprávních Advokátů⁴⁷², jejíž členové se často zapojují do místních mediačních aktivit.

---

465 Mediation in member states: Scotland. Autor neznámý. 2015 [cit. 2017-05-14].

Dostupné z: www.e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sc-cs.do?member=1

466 Originální název: Committee on One Parent Families neboli Finer Committee.

467 Originální název: Family Court.

468 Originální název: Senior Court.

469 Originální název: National Family Conciliation Council, zkr. NFCC.

470 Originální název: National Association of Family Mediation and Conciliation Services.

471 Originální název: National Family Mediation, zkr. NFM.

472 Originální název: Solicitors Family Law Association, zkr. SFLA.

Většina výše uvedených organizací se zaměřuje zejména na spory rozvádějících se či rozcházejících se partnerů o péči o dítě, nikoliv na konflikty týkající se majetku. Teprve v roce 1998 založila nestorka britské mediace, Lisa Parkinson, Asociaci Rodinněprávních Mediátorů (FMA)⁴⁷³, jež se soustředí právě na pomoc při řešení sporů rodinných příslušníků o majetek a finance. Hlavní filosofií FMA je víra, že smírné vyřešení majetkových sporů napomůže v konečném důsledku i dosažení dohody o poměrech nezletilých dětí. V rámci FMA jsou vedeny vždy tzv. ko-mediace, kterých se účastní dva školení mediátoři, z nichž jeden je zkušený rodinněprávní advokát, druhý profesionál v práci s rodinou. Jde o zpoplatněnou službu, kterou mohou využít jak bezdětné páry, tak páry s dětmi. Dle odborné literatury⁴⁷⁴ však výše těchto poplatků činí mediaci pro většinu zájemců nedostupnou. Na konci 80. let minulého století se ve Zprávě Unie Konciliačního Projektu o nákladech a efektivitě conciliace v Anglii a Walesu⁴⁷⁵ objevil názor, že by se rodinná mediace neměla omezovat pouze na problémy péče o děti, FMA tedy portfolio svých služeb rozšířila a dnes pod záštitou FMA probíhá tzv. „all-issues mediation“. Centra FMA se nachází v Anglii, Walesu a Severním Irsku, Skotsko má svou vlastní samostatnou FMA.

Stojí za zmínku, že v rámci rodinné mediace ve Velké Británii je kladen velký důraz na zjištění výskytu domácího násilí a toho, zda není mediace v konkrétním případě nevhodná, či dokonce nebezpečná. To se zjišťuje rozhovory s každým z účastníků. Přestože je mediace při výskytu domácího násilí běžně tabu, v Plymouthu v 90. letech probíhal zajímavý projekt, kdy nejdříve byla oběti poskytnuta potřebná podpora a s násilníkem pracovala probační služba a po absolvování této fáze mohli zájemci vstoupit do mediačního procesu.⁴⁷⁶

Z dostupné literatury vyplývá, že: *“Rodinná mediace je dnes státem uznávána a podporována z veřejných rozpočtů. Rodinná mediace je ve Velké Británii praktikována zejména v souladu s evropskými právními regulativy, zejména Doporučením č. R (98)1 1998 a vláda zajišťuje dodržování standardů kvality. Navíc funguje vládní schválení vlastní regulace mediátorů a jsou podporovány unifikované standardy pro všechny rodinné mediátory.”*⁴⁷⁷

Mediace v rodinných věcech je v Anglii a Walesu regulována samostatně a je zaštitěna

---

473 Originální název, Family Mediation Association, zkr. FMA.

474 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN: 1853026182.

475 Originální název: Report of the Conciliation Project on Costs and Effectiveness of Conciliation in England and Wales, 1989.

476 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN: 1853026182. s. 20-23.

477 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN: 1853026182. s. 19-53.

mnoha organizacemi a akreditačními subjekty, pod které jednotliví mediátoři spadají. Za účelem harmonizace standardů rodinné mediace se tyto subjekty spojily v Radě pro mediaci v rodinných sporech (FMC). Úkolem FMC je mj. reprezentace jejích zakládajících členů a rodinných mediátorů obecně při jednání s vládou. FMC je nevládní organizace. Mezi nejvýznamnější členské organizace patří: ADR Group, FMA, NFM, College of Family Mediators, Resolution a The Law Society.

Oproti jiným odvětvím probíhají v rámci rodinné mediace převážně společná jednání obou stran, výjimkou jsou snad jen případy možného či prokázaného výskytu domácího násilí.⁴⁷⁸

7.2.2 Mediace v obchodních věcech

Iniciativa k alternativnímu řešení obchodněprávních sporů ve Velké Británii vzešla v 80. letech od prominentních londýnských právníků, kteří se doslechli o rozvoji ADR a zejména mediace v USA. Za podpory Svazu britského průmyslu⁴⁷⁹ a vedoucích advokátních kanceláří tak bylo v roce 1999 založeno Centrum řešení sporů (CEDR)⁴⁸⁰. V rámci CEDR jsou řešeny spory dvou či více obchodních společností, které by jinak musely být předneseny soudu. Působí zde mediátoři, kteří jsou vyškoleni a akreditováni přímo CEDR.⁴⁸¹ Členy centra jsou obchodníci, banky, pojišťovny, inženýrské a stavební společnosti, výroba, IT společnosti, plynové a ropné společnosti, užitečný průmysl, společnosti zaměřené na elektroniku apod.⁴⁸²

Proběhlo rovněž několik pokusů k zakotvení obchodněprávní mediační instituce přímo při soudech, takto fungovala nějakou dobu např. Bristolská právní společnost⁴⁸³ či úspěšnější projekt při soudu v centrálním Londýně. V rámci druhé jmenované iniciativy byly řešeny spory s hodnotou od 3 000 do 10 000 GBP. Účastníci, kteří se rozhodli této možnosti využít, absolvovali úvodní tříhodinové sezení se školeným mediátorem, přičemž mediace proběhla v následujících 28 dnech. Náklady za úvodní sezení byly 25 GBP pro každého z účastníků. Přestože pozvání k mediaci přijalo pouhých 5 % účastníků, 160 případů mediace bylo úspěšných, 80 % bylo vyřešeno přímo v rámci mediace nebo v návaznosti na ni a 85 % účastníků

---

478 Mediation in member states: England and Wales. Autor neznámý. 2015 [cit. 2017-05-14].

Dostupné z: www.justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-cw-en.do?member=1

479 Originální název: Confederation of British Industry, zkr. CBI.

480 Originální název: Centre for Dispute Resolution, zkr. CEDR.

481 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN: 1853026182. s. 28-29.

482 NESIC, Miryana. Mediation – on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.epublications.bond.edu.au. s. 11.

483 Originální název: Bristol Law Society.

uvedlo, že by mediaci využili znovu.⁴⁸⁴

Dle Gennovy studie využití mediace v obvodu Soudu centrálního londýnského hrabství⁴⁸⁵ bylo z celkového počtu mediací 30 % případů, kde stály na obou stranách korporace a 39 % případů, kde byla korporace alespoň na jedné účastnické straně. Studie rovněž ukázala, že pravděpodobnost zahájení mediace byla větší, byla-li korporace alespoň na jedné straně sporu. Průzkum mezi 500 anglickými společnostmi v roce 1999 ukázal, že téměř 40 % považuje mediaci za vhodný způsob řešení sporů.⁴⁸⁶

Skupina průmyslu a obchodu⁴⁸⁷ rovněž podpořila vznik další mediační organizace s názvem InterMediation.⁴⁸⁸ Institut stavebních inženýrů⁴⁸⁹, Asociace elektroprojektantů⁴⁹⁰, Institut chemických inženýrů⁴⁹¹ a Asociace akcionářů v kovovýrobě⁴⁹² začlenily mediační doložky do svých vzorových smluvních formulářů.⁴⁹³

Největším uživatelem mediačních služeb ve Velké Británii je stavební průmysl, hned po něm následují banky, IT společnosti a pojišťovny. Banky a ostatní finanční instituce jsou tradičně velkými podporovateli mediace, přičemž využívají zejména tzv. Městský panel řešení sporů.⁴⁹⁴ Finanční sektor je motivován především obavou, že zdlouhavé a finančně náročné řešení jejich sporů ohrozí pozici Londýna jakožto světového finančního centra. Proto jsou i externí advokáti bank vedeni svými klienty k řešení bankovních a finančních sporů prostřednictvím alternativních metod. Lloyds market insurers podepsali tzv. „MAC“⁴⁹⁵, tedy nezávaznou deklaraci o vůli řešit své konflikty alternativními způsoby. Přestože v pojišťovnictví nadále převažuje názor, že by spory měly být řešeny přímým vyjednáváním, dochází i zde k čím dál intenzivnější podpoře mediace. Např. ITT London and Edinburgh uvádí, že díky mediaci ušetřil více než 1 000 000,- GBP, Advokátní fond pro odškodnění⁴⁹⁶ vykázal v roce 1999 celkem 113 mediací a s tím spojenou úsporu 3 000 000,- GBP, k rozvoji mediace dochází i v oblasti

---

484 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN: 1853026182. s. 28-29.

485 Originální název: Genn's study of the Central London County Court mediation scheme.

486 NESIC, Miryana. Mediation – on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.epublications.bond.edu.au. s. 6-7

487 Originální název: Commerce and Industry Group.

488 NESIC, Miryana. Mediation – on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.epublications.bond.edu.au. s. 6.

489 Originální název: The Institution of Civil Engineers.

490 Originální název: The Electrical Contractors Association.

491 Originální název: The Institution of Chemical Engineers.

492 Originální název: Steel Stockholder's Association.

493 NESIC, Miryana. Mediation – on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.epublications.bond.edu.au. s. 7.

494 Originální název: City Disputes Panel.

495 Nezkrácený originální název: Market ADR Commitment.

496 Originální název: The Solicitor's Indemnity Fund, zkr. SIF.

pojišťovnictví v lodní dopravě. Na poli IT pak mediaci (a alternativní řešení sporů jako takové) prosazuje Asociace počítačových a softwarových služeb⁴⁹⁷, Společnost pro počítače a právo⁴⁹⁸ ustanovila pracovní skupinu za účelem nastavení pravidel alternativního řešení sporů v IT, na přelomu tisíciletí pak 400 organizací, působících na poli moderních technologií podepsalo tzv. „Millenium Accord“, jehož součástí byla i dohoda o řešení sporů neformální mediací, v případě neúspěchu následovanou závazným expertním stanoviskem.⁴⁹⁹

Pro rozvoj obchodní mediace ve Velké Británii byly klíčové organizace CEDR a Skupina pro ADR⁵⁰⁰. CEDR poskytuje široké spektrum služeb od informací o mediaci a možnosti jejího využití v konkrétním případě, přes vzdělávání mediátorů a jejich ustanovení pro jednotlivé případy, až po návrhy mediačních doložek, předmediační informativní schůzky a vedení mediací. Členové CEDR se rekrutují z oblasti průmyslu, práva a z akademické půdy. Oproti tomu členové Skupiny pro ADR jsou výlučně právníci a tvoří tzv. „Síť ADR“⁵⁰¹. Vyjma těchto nejvýznamnějších organizací působí ve Velké Británii ještě Akademie expertů⁵⁰², která vytvořila nezávislá mediační schémata pro různé profesionální subjekty, vládní oddělení, veřejné společnosti, soukromé korporace a obchodní asociace. Fakulta mediace, která v rámci Akademie expertů působí, nabízí vzdělávání a výcvik mediátorů. Výsadní Institut Rozhodců⁵⁰³ také ustanovuje mediátory a konciliátory, působí při něm panel mediátorů a dlouhodobě má na starosti mediaci spotřebitelských sporů. Mediaci (resp. Med-arb) jako jednu z variant řešení předložených sporů pak využívá Londýnský mezinárodní rozhodčí soud⁵⁰⁴ a Mezinárodní obchodní komora⁵⁰⁵.

Organizace pro mediaci v jiných než manželských věcech zahrnuje zejména skupiny advokátů, kteří nabízí souběžně s advokací mediační služby (např. Centrum Obchodní Arbitráže⁵⁰⁶, Mediace Littleton⁵⁰⁷), on-line mediační služby (např. Mediace Consensus⁵⁰⁸), společnosti poskytující mediační služby pro menší nároky (např. Londýnská Mediační

---

497 Originální název: Computing Services and Software Association, zkr. CSSA.

498 Originální název: The Society for Computers and the Law.

499 NESIC, Miryana. *Mediation – on the rise in the United Kingdom?* 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupný z: www.epublications.bond.edu.au. s. 9.

500 Originální název: ADR Group.

501 Originální název: ADR Net.

502 Originální název: Academy of Experts.

503 Originální název: Chartered Institute of Arbitrator, zkr. CIA.

504 Originální název: London Court of International Arbitration, zkr. LCIA.

505 Originální název: International Chamber of Commerce, zkr. ICC.

506 Originální název: Centre for Business Arbitration.

507 Originální název: Littleton Mediation.

508 Originální název: Consensus Mediation.

Služba⁵⁰⁹), mediátory, zaměřující se na spory s vyšší hodnotou a komplexní spory (např. Panel nezávislých mediátorů⁵¹⁰) a sdružení InterMediation, sponzorované Skupinou Průmyslu a Obchodu⁵¹¹, sestávajícího se z mediátorů ze 100 nejlepších právních a účetních společností.

7.2.3 Mediace ve zdravotnictví

Počátky mediace ve zdravotnictví lze datovat do 90. let minulého století, kdy dřívější Úřad pro rodinné zdraví (NHS)⁵¹² poskytoval neformální mediační a conciliační služby k řešení stížností pacientů proti lékařům. Mnoho těchto sporů, vzniklých převážně kvůli nedorozumění, nekompletním informacím či zásahu třetí strany, bylo díky mediaci skutečně vyřešeno. V roce 1996 nastavila NHS nový proces řešení stížností pro poskytovatele primární péče (praktické lékaře, zubaře, lékárníky a oční lékaře, ne však nemocniční zařízení). Podle těchto pravidel má stížnost řešit v první řadě přímo ošetřující lékař, pokud to není možné, poskytuje NHS možnost mediace. Mediace v těchto případech provádí zkušení komunitní mediátoři, kteří jsou placeni drobnou odměnou za sezení.⁵¹³

Oproti trendu v jiných zemích však dochází u nároků z titulu náhrady škody na zdraví k využití mediace v méně než jednom procentu případů, a to zejména kvůli ignoraci tohoto způsobu řešení sporů ze strany právníků a pojišťovacích společností. CEDR proto vytvořil tzv. „Mediační schéma pro otázky náhrady škody na zdraví⁵¹⁴“, které odlišuje tzv. „strategickou mediaci“ pro případy vážného poškození zdraví a „časově omezenou mediaci“ pro případy menších škod, která zahrnuje tříhodinové mediační sezení s pevnou sazbou odměny.

Pro otázky škod způsobených nedbalostí ve zdravotnictví představila NHS rovněž mediační pilot, jehož účelem bylo zejména zmapovat důvody dosavadního nepatrného využití mediace v této oblasti a informovat o mediaci a jejích výhodách. NHS rovněž vyzvala klíčové právní společnosti, které jsou členy jejího expertního panelu, aby zvážily možnost mediace v každém jednotlivém případě. Nutnost reformovat řešení sporů v této oblasti vychází zejména z toho, že náklady řízení o náhradě škod na zdraví většinou přesáhnou samotnou hodnotu

---

509 Originální název: London Mediation Service.

510 Originální název: Panel of Independent Mediators, zkr. PIMS.

511 Originální název: Commerce and Industry Group.

512 Dnes: National Health Service – Národní zdravotní služba, zkr. NHS.

513 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN: 1853026182. s. 19-39, s. 191-202.

514 Originální název: Personal Injury Mediation Scheme.

sporu.⁵¹⁵

7.2.4 Mediace v pracovněprávních věcech

V pracovněprávní oblasti se první mediační iniciativy objevily v souvislosti se zakotvením práv zaměstnanců. Dle právních předpisů, přijatých mezi lety 1963 až 1974, mělo být zaměstnancům zajištěno pět základních služeb: kolektivní vyjednávání, individuální vyjednávání, arbitráž, poradenská činnost a dodržení dlouhodobých závazků. Příslušníci Svazu podnikatelů se však obávali, že budou-li tyto služby poskytovány vládní organizací, nebudou zcela nezávislé kvůli vládním rozpočtovým záměrům atp. Proto byla Zákonem o vztazích Svazu podnikatelů a pracovníků⁵¹⁶ založena tzv. Konciliační a arbitrážní služba⁵¹⁷ jakožto nezávislý subjekt se sídlem v Londýně a kanceláři ve Skotsku, Walesu a šesti regionálních centrech v Anglii. V roce 1975 byla tato instituce přejmenována na Poradní, konciliační a arbitrážní službu (ACAS)⁵¹⁸. Úkolem ACAS je předcházet a řešit zaměstnanecké spory, vystupovat jako smírní orgán před obchodními tribunály, poskytovat informace a rady a podporovat vhodné způsoby řešení sporů. Zajímavé je, že v případě ACAS se pro mediaci, jak ji známe v ČR, používá pojem “konciliace”, naopak při “mediaci” v pojetí ACAS mediátor vyslechne obě strany sporu, posoudí důkazní materiál a následně vydá nezávazné doporučení. Většina konciliátorů v ACAS přichází z vládních pozic v oblasti zaměstnanosti a průmyslu, následně absolvují interní kurz konciliačních dovedností a jsou v ACAS zaměstnáni na plný úvazek. Pozice ACAS byla ještě posílena přijetím Zákona o řešení sporů z práv zaměstnanců v roce 2000.^{519 520}

Překážkou dalšího rozvoje mediace v této oblasti jsou zejména krátké lhůty k uplatnění některých pracovněprávních nároků u soudu.⁵²¹

7.2.5 Komunitní mediace

Tzv. komunitní mediací, kterou lze v užším pojetí chápat zejména jako řešení sousedských

---

515 NESIC, Miryana. *Mediation – on the rise in the United Kingdom?* 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupný z: www.epublications.bond.edu.au. s. 10–11.

516 Originální název: Trade Union and Labour Relations Act 1974.

517 Originální název: Conciliation and Arbitration Service.

518 Originální název: Advisory, Conciliation and Arbitration Service, zkr. ACAS. www.acas.org.uk

519 Employment Rights (Dispute Resolution) Act 1999

520 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN 1853026182. s. 19-20, s. 155-177.

521 NESIC, Miryana. *Mediation – on the rise in the United Kingdom?* 2001 [cit. 2017-05-14]. Dostupný z: www.epublications.bond.edu.au. s. 11.

konfliktů (sporů o hranice pozemků, imise, konfliktů vzniklých mezi různými skupinami obyvatel apod.) prostřednictvím mediace, začali v 80. letech ve Velké Británii propagovat odborníci z USA a Austrálie. Zpočátku tento druh mediace splýval s trestněprávní mediací mezi pachatelem a obětí, postupně však začala vznikat samostatná komunitní mediační centra a v roce 1985 jich takových již bylo 7522. K rozvoji komunitní mediace přispělo také vydání příruček: “Průvodce komunitní mediací”, “Výcvikový manuál pro komunitní mediaci” a natočení videa o komunitní mediaci. První komunitní centra začala vznikat ve větších městech, novější centra se však objevují i v malých obcích a na venkově. V současné době funguje přes 100 komunitních mediačních center a počet případů, které zde byly řešeny, se pohybuje řádově v desítkách tisíc. K expanzi došlo především díky podpoře ze strany státní správy, průběžně také vychází studie, které ukazují použitelnost a pozitivní dopady komunitní mediace zejména v sousedských vztazích.

Komunitní mediaci vykonávají především nezávislí mediátoři. Od počátku komunitní mediace existují dva myšlenkové proudy k její podpoře. V první řadě je kladen důraz na zodpovědnost samotných členů komunity, aby se naučili řešit své spory samostatně, bez nutnosti vnějšího zásahu. Podle této filosofie je mediace vykonávána dobrovolníky, z komunitních zdrojů. Druhý proud je veden přímo místními autoritami jako odpověď na často neefektivní soudní řešení komunitních sporů. Pokud však správní orgány vynaloží prostředky na mediaci, potřebují vidět jasné výsledky a formálnější postup. Tak vznikla mediační centra přímo při orgánech samosprávy, která jsou často financována z veřejných rozpočtů, avšak zachovávají si také jistou dávku samostatnosti.⁵²³

7.3 Osoba mediátora

Ve Velké Británii působí výlučně školení mediátoři, dále se však mediace liší dle oborů a jednotlivých zaštiťujících institucí. V určitých oborech, jako je např. komunitní mediace, mediace ve školách atd. působí jako mediátoři dobrovolníci, rodinnou mediaci a mediaci ve zdravotnictví vykonávají běžně mediátoři, kteří jsou odměňováni za jednotlivá sezení, někteří mediátoři jsou pak přímo zaměstnání (např. v ACAS, mediátoři na pracovišti, obchodněprávní mediátoři či mediátoři v oblasti životního prostředí). CEDR nabízí služby “svých” vyškolených

---

522 První tři centra byla: Newham Conflict and Change Project a Southwark Mediation Centre v Londýně, Sandwell Mediation and Reparation Scheme ve West Midlands, všechna dosud fungují.

523 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN 1853026182. s. 26-28.

a akreditovaných mediátorů. Mediaci v obchodních věcech poskytuje i sdružení ADR Net.⁵²⁴ V obchodních věcech působí jako mediátoři převážně právníci, např. podle statistik CEDR mělo právní vzdělání 84 % z jeho mediátorů⁵²⁵. Rodinní mediátoři pochází z různých oblastí, právní, terapeutické a z oblasti sociálních služeb, požadavky na jejich vzdělání nejsou zákonem upravené, nevyžaduje se ani zvláštní výcvik.⁵²⁶ Ve Velké Británii funguje rovněž tzv. Akademie expertů, kde jsou jednotlivci školeni k řešení obchodních sporů mediací.⁵²⁷

V Anglii a Walesu neexistuje žádný zvláštní kodex chování pro mediátory, avšak v rámci akreditace při CMC se mediátoři pro občanskoprávní mediaci zavazují dodržovat Evropský kodex chování pro mediátory. FMC má svůj vlastní kodex chování, jenž všichni rodinní mediátoři, kteří jsou členy FMC, musí ctít. Profese je samosprávná a vláda v tomto ohledu nevykonává dozorovou činnost.

V Anglii a Walesu také nefunguje centrální, státem provozované výcvikové centrum pro mediátory v občanskoprávních věcech, mediátoři se vzdělávají v soukromém sektoru dle svých preferencí. Různé členské a akreditační organizace si však stanovily svůj vlastní systém výcviku a profesních standardů, jejichž dodržování od svých členů vyžadují. Od mediátorů, kteří se smluvně zavázali k poskytování veřejně financované mediace (včetně vedení MIAM a následné mediace), se však vyžaduje vysoký standard akreditace a výcviku.⁵²⁸

Ve Skotsku rovněž nebyl vytvořen zákonný rámec výkonu profese mediátora. Pro všechny členy SMN ale platí Kodex chování v rámci mediace, který zohledňuje specifika různých oblastí mediace, jako je rodinná mediace, mediace ve zdravotnictví či stavebnictví. Mediátoři a organizace poskytující mediační služby, které mají zájem o zápis do SMR, musí dodržovat Kodex chování v rámci mediace a vykazovat vyšší standard poskytovaných služeb. Takto vysoce kvalifikovaní mediátoři se pak mohou nazývat: „Skotští registrovaní mediátoři“ a užívat za svým jménem logo SMR. Pokud SMN potvrdí, že mediátor splňuje dodatečné sektorové standardy, je u jeho jména v SMR uveden symbol značící kvalitu.

Vzdělávání mediátorů ve Skotsku je rozděleno podle oblasti výkonu mediace. Rozsah veškerých výcviků je min. 30 hodin a musí zahrnovat tato témata: zásady a praxe v mediaci,

---

524 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN 1853026182. s. 14-16.

525 CLARK, Bryan. *Lawyers and Mediation*. 1. vydání. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 2012. ISBN 978-3-642-23473-6, Springer Heidelberg New York Dordrecht London 2012, 183 s. s. 11

526 Autor neuveden. *Mediation in member states: England and Wales*. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-en.do?member=1.

527 LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London: Jessica Kingsley Publishers, 2000. ISBN 1853026182. s. 14-16.

528 Autor neuveden. *Mediation in member states: England and Wales*. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-en.do?member=1.

stádia mediačního procesu, etika a hodnoty v mediaci, právní kontext sporů, komunikační dovednosti potřebné k mediaci, vyjednávací schopnosti a jejich využití, smysl konfliktu a způsoby, jak se s ním vypořádat, rozmanitost.⁵²⁹

Severní Irsko nereguluje výcvik ani akreditaci samotných mediátorů, kvalifikace a zkušenosti mediátorů jsou však vyžadovány poskytovateli mediačních služeb, kteří si stanovují vlastní systém vzdělávání a podmínky členství.⁵³⁰

7.4 Inspirace z Velké Británie

Přístup k mediaci ve Velké Británii je inspirativní zejména ve dvou směrech – v první řadě užším propojením mediace a soudního řízení, dále pak mnohokolejnou inkorporací mediace do právního i obchodního života a oblasti mezilidských vztahů.

Následováním hodná je výše popsaná Mediační služba pro drobné nároky (obecně do 10.000,- GBP), která je provozována přímo v rámci Soudní služby jejího veličenstva. Tím mediace jednak získává v očích veřejnosti na důležitosti, neboť se stává nedílnou součástí řešení civilních sporů, rovněž je prospěšné, že je mediace předkládána veřejnosti jako něco zcela běžného. Za ideální lze totiž považovat (a takto by měl být stanoven i cíl v ČR) stav, kdy strany konfliktů a jejich právní zástupci nahlíží na mediaci jako na standardní možnost, rovnocennou alternativu k soudnímu řízení. Lidé se totiž obvykle obávají všeho neznámého a nevyzkoušeného. Zakotvení deklarace o mediaci ve formulářových podáních v řízeních ve věcech rodinného práva a povinná účast na MIAM plní tutéž funkci – představuje mediaci účastníkům těchto řízení dokonce jako jakousi prerekvizitu vstupu do řízení. Díky těmto institutům se s mediací setkává stále více osob, které pak mohou předat svou zkušenost dále, to samé platí u advokátů. Jediné, co by z mého pohledu v českém právním prostředí nemuselo fungovat zcela efektivně, je výkon Mediační služby pro drobné nároky přímo zaměstnanci justice. V ČR nemá mediace dlouhou tradici, celkové zaměření justice je spíše direktivní a s ohledem na to by přeorientování soudního personálu na roli mediátora bylo patrně složité.

Formát Mediační služby pro drobné nároky je proto inspirací zejména co do úzkého propojení se soudem vzhledem k místu výkonu mediace a dále operativním napojením mediace na soudní proces. Z mého pohledu by měl být zapsaným mediátorům v ČR umožněn výkon

---

529 Autor neuveden. Mediation in member states: Scotland. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sc-en.do?member=1

530 Autor neuveden. Mediation in member states: Northern Ireland. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: www.e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ni-en.do?member=1.

mediace přímo v budově soudu, snad i formou jakýchsi služeb, kdy by v budově soudu v čase konání soudních jednání byl vždy přítomen mediátor, ke kterému by soudce mohl účastníky přímo odesílat. Zde by proběhlo ono první, seznamovací, setkání s mediátorem, zakotvené v OSŘ. V mnoha případech by byl mediátor možná prvním, kdo stranám otevřeně předestře veškeré aspekty soudního řízení, včetně jeho finanční náročnosti. To mnohdy nečiní ani jejich advokáti. Již samotné odhadní vyčíslení nákladů řízení, včetně nákladů na pořízení znaleckých posudků apod., bývá pro strany velkou motivací k pokusu o dohodu. Na půdě soudu by přítom mediátorova slova a poučení měla mnohem větší váhu. Mnohdy až tváří v tvář soudci při vstupu do soudní síně si strany uvědomí závažnost své situace a veškeré její možné důsledky, proto by efekt „úniku“ ze soudní síně do mediační místnosti v budově soudu mohl působit pozitivně na vůli stran řešit svůj spor smírnou cestou. Tento postup by byl zcela jistě podroben rozsáhlé polemice odborné veřejnosti, neboť by kladl přísné nároky na mediátora co do zachování zásady dobrovolnosti a důvěrnosti mediace. Byl-li by však mediátor schopen vysvětlit stranám, že vstoupily do prostoru, kde svůj proces kontrolují pouze ony samy a mediaci mohou kdykoli ukončit a vrátit se k soudu či vyjednávat samostatně, pohlídal-li by mediátor pečlivě a ujistil-li by strany, že dostojí své zákonné povinnosti mlčenlivosti a v tomto směru nepředá soudu žádné informace ani podklady získané v mediaci, mohlo by takto úzké propojení soudního řízení a mediace být nanejvýš funkční.

Rozšíření mediace ve Velké Británii rovněž prospívá, že si její výhody uvědomují významné finanční a obchodní instituce a sdružení podnikatelů. V ČR se tuto oblast prozatím nedaří příliš oslovit, byť se v rámci své advokátní praxe často setkávám s neochotou podnikatelů řešit spory soudní cestou. Podnikatelé mají mnohdy špatné zkušenosti se soudními řízeními, které již v minulosti absolvovali, často si stěžují na zdlouhavost soudního řízení a (s tím mnohdy spojenou) obtížnou vymahatelnost pohledávek, byť judikátních. Zejména subjekty, jejichž podnikání je založeno na moderních technologiích či speciálních marketingových a obchodních postupech, rovněž raději odepíšou svou pohledávku jako navždy nevymahatelnou, než aby ve veřejném soudním řízení odhalili své know-how, zákaznické a dodavatelské kontakty apod. Za této situace je tedy s podivem, že obchodní sféře dosud nebyla mediace představena jako zajímavá alternativa soudního řízení a v tomto směru by měli být významní hráči na poli průmyslu, obchodu, služeb a financí osloveni. Podnikatelé se doposud naučili používat ve svých vzorových smlouvách rozhodčí doložky, hojně využíván je zejména Rozhodčí soud při Hospodářské komoře a Agrární komoře ČR. Snažit se zcela nahradit rozhodčí doložky doložkami mediačními by bylo patrně neprůchodné a snad i zbytečné, spíše se tedy nabízí forma

med-arb.

Celkově lze ve Velké Británii pozorovat uvědomění si výhod mediace jakožto způsobu řešení sporů a v návaznosti na to neutuchající snahu pokrýt mediací co nejvíce oblastí života. Ne všechny pilotní projekty přinesly kýžené výsledky, odborná i laická britská veřejnost se však nevzdává a začíná znovu z jiného konce. Touto metodou pokus-omyl tak Velká Británie došla z mého pohledu do fáze, kdy mediace tvoří nedílnou součást řešení sporů, což je bezesporu inspirativní.

8. Závěr

Mediace umožňuje řešení širokého spektra životních situací. V obecné rovině lze konstatovat, že mediace je využitelná v případech, kde existuje zájem na budoucím fungování (rodinných, obchodních, pracovněprávních či jiných) vztahů. Generálně vzato by o mediaci rovněž měli uvažovat účastníci sporu, obávají-li se časové či finanční náročnosti soudního sporu nebo pokud je výsledek soudního řízení v jejich věci nejistý, např. z hlediska hmotněprávního zařazení, vyčíslení nároku nebo kvůli pochybnostem o rozhodné jurisdikci. Jasnou devizou mediace je pak její důvěrnost, kterou ocení účastníci napříč spornými situacemi, ať již nechtějí rozebírat při veřejném jednání u soudu své soukromé záležitosti nebo obchodní strategie a know-how.

Mediace představuje v první řadě nesporný přínos v oblasti rodinných sporů, jde zejména o záležitosti péče o nezletilé a úpravu majetkových a bytových poměrů rozvádějících se manželů. Mediační proces je zaměřen do jisté míry i terapeuticky, neboť umožňuje stranám otevřít problematiska témata a společnými silami nalézt oboustranně akceptovatelné řešení, probíhá v diskrétním prostředí a mediační dohoda jakožto flexibilní dokument může oproti soudnímu rozhodnutí lépe reflektovat skutečné potřeby rodiny. Jak uvádí Tereza Ponížilová: *„Řešení konfliktů pomocí rodinné mediace se uplatňuje čím dál častěji. Je to nejrozšířenější oblast využívání mediace. Vzájemná komunikace manželů je prostředkem k vyřešení problémů. Pokud manželé nedovedou sami konflikt mezi sebou vyřešit, mohou využít pomoc mediátora – třetí strany. Rodinná mediace se zabývá řešením konfliktů členů rodiny. Náročnost a složitost prožívání konfliktního stavu partnerů by se neměla dotýkat dítěte, proto rodinná mediace nabízí možnost řešení konfliktů v rodině vedoucí k vyřešení sporu pro obě dvě strany.“*⁵³¹ S ohledem na zvyšující se rozvodovost a celkově relativizaci tradičního institutu rodiny si nejen odborná veřejnost uvědomuje potřebu reformy systému řešení konfliktů v rodině. Základní změna by přitom neměla spočívat ani tak v zásahu do právních předpisů, neboť rodinné právo a s ním spojené právo procesní je v České republice tradičně na vysoké úrovni, jako spíše ve změně postoje zúčastněných profesí a jejich efektivní spolupráce, od advokátů, soudců, pracovníků OSPOD, přes poradenské instituce, psychology, manželské a pedagogické poradny, až po mediátory. V tomto ohledu čím dál častěji zaznívá pojem tzv. „Cochemské praxe“, jejíž

---

531 PONÍŽILOVÁ, Tereza. Rodinná mediace při řešení konfliktů v rodině. Právo a rodina. 2011, č. 6. s. 22-23. cit. s. 22.

podstatou je právě propracovaná fungující síť, do které jsou zapojeny všechny profese účastníci se řešení konfliktů v rodině. Problematika rozvodu a péče o dítě je specifická v tom, že ne vždy vstupuje advokát (natožpak soud) do sporu v jeho úvodní fázi, rodinné záležitosti jsou naopak v počátcích konzultovány spíše s OSPOD nebo ve školním prostředí (se školním psychologem, výchovným poradcem či třídním učitelem). Má-li být mediace inkorporována jako nedílná součást řešení rodinných sporů, je nutné, aby ji takto vnímaly zejména osoby, které se o konkrétním sporu dozvídají podstatně dříve než soud. V rodinné oblasti více než v jiných odvětvích dochází před předložením věci soudu mnohdy k nevratnému narušení vztahu stran konfliktu a ve chvíli, kdy účastníci přichází k soudu, bývá na jakékoliv vyjednávání pozdě. Stát (na poli celostátním) i samotní mediátoři (zejména na lokální úrovni) by proto měli navázat úzkou spolupráci se školami, OSPOD a pedagogicko-psychologickými poradnami tak, aby tyto klíčové subjekty o existenci a možnostech mediace věděly a mohly znesvářené strany odkázat k mediátorům již v počátečních fázích konfliktu. Výsledkem by měla být situace, kdy by se strany ve většině případů nejprve pokusily vyřešit svou záležitost cestou vyjednávání a pouze ve specifických případech (vykazujících např. znaky domácího násilí), nebo ukáže-li se dohoda v mediaci jako nedosažitelná, by věc rozhodl soud. S přihlédnutím k tomu, že zejména v záležitostech nezletilých musí vše proběhnout bez zbytečných průtahů, bude nutné nastavit efektivní systém vzájemné komunikace zúčastněných subjektů a průběžně vyhodnocovat jeho fungování. Snahy o interdisciplinární spolupráci jsou v České republice prozatím patrně maximálně na úrovni krajské⁵³², má-li systém fungovat na úrovni celostátní, bude nutná iniciativa celostátní, která by mohla vzejít nejlépe z pracovní skupiny, v níž by mělo být zastoupeno Ministerstvo spravedlnosti ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Česká advokátní komora a Soudcovská unie ČR.

Z oblasti občanského práva jsou k mediaci vhodné bezpochyby také dědické spory, protože dohoda představuje efektivní uspořádání pozůstalosti a zachování rodinných vazeb, a sousedské spory, kde mediační dohoda více než soudní rozsudek garantuje klidné sousedské soužití do budoucna. V obou případech je přínosem rovněž flexibilita dohod, které tak mohou více reflektovat různorodost života. Příkladem lze uvést dědická řízení či sousedské spory, jejichž primárním předmětem může být sice otázka vlastnictví k nemovité věci, podpůrně je ovšem vhodné řešit např. otázku přístupu k pozemku, užívání nemovitých věcí atp. Zatímco zakotvit všechny aspekty praktického využití nemovitých věcí do mediační dohody není nikterak

---

⁵³² Např. Kraj Vysočina, více zde: Cochem.cz, z.s. Zavádění principů Cochemského modelu do praxe v rámci opatrovnických řízení – interdisciplinární tým. Dostupné z WWW: www.kr-vysocina.cz.

komplikované (přestože zrovna v tomto případě je vhodné, aby mediační dohodu sepsala či minimálně zkontrolovala osoba s právním vzděláním), obsáhnout veškerou související problematiku v rámci občanského soudního řízení je leckdy právně i finančně náročné, předmět dědického řízení je pak omezen již ze samotné zákonné podstaty. Notáři jakožto soudní komisaři dědického řízení směřují k dohodě ve většině případů a nutno podotknout, že velký počet dědických řízení je dohodou skutečně zakončen, ať již proto, že mezi dědici žádný spor fakticky neexistoval, nebo díky snahám soudního komisaře. Prostor pro mediaci nastává v případech, kdy vyjednávání stran vyústí do slepé uličky a notář nemůže (z časových důvodů či pro svou přece jen odlišnou roli v celém procesu, který v závěru může skončit jeho autoritativním rozhodnutím) stranám dále asistovat při jejich pokusech o dohodu. V tomto momentu by mohl být ze strany notáře iniciován vstup mediátora do procesu. Jsem přesvědčena, že pro rozvoj mediace v této oblasti by mělo stačit navázání bližších kontaktů mezi mediátory a notáři působícími v daném regionu, když počet notářů je omezen a počet mediátorů prozatím rovněž není nikterak vysoký, operativní komunikaci by tedy nemělo nic bránit.

Velký potenciál pro mediaci spatřuji při řešení sporů z odpovědnosti za majetkovou a nemajetkovou újmu. V případě sporů z odpovědnosti za újmu hovoří pro mediaci zejména mnohdy složité vyčíslení výše škody, a to ať již pro skutkovou komplikovanost případu, nebo (především u nemajetkové újmy) z důvodu faktorů, jejichž promítnutí do finanční náhrady je obtížné. Typickým případem jsou spory ve zdravotnictví: *„Jestliže zdravotnické zařízení nemá žádnou další metodu řešení sporu, kterou by mohlo pacientovi nabídnout po neúspěchu přímého vyjednávání, vystavuje se téměř automaticky riziku soudního sporu. Proto je po neúspěchu přímých jednání výhodné sáhnout k tzv. asistovaným metodám řešení sporů. Jednou z takových metod je mediace, kterou pro řešení sporů ve zdravotnictví doporučují i zahraniční odborné společnosti. Důvodem pro uplatnění mediace jsou zejména negativní důsledky samotného soudního řízení pro zdravotnické zařízení. Mezi nejpodstatnější nevýhody soudního řízení pro medicínské spory patří: přímé náklady..., nepřímé náklady..., ztracený čas..., čas vedoucích a dalších pracovníků zdravotnického zařízení..., vyloučení manažerů z procesu řešení sporu..., narušení profesionálního fungování..., nedostatečná komunikace..., negativní publicita..., bludný kruh... Mimosoudní metody řešení sporů, jako je mediace, s sebou přináší – oproti řízení před soudem – následující výhody: rychlost..., oboustranné vítězství, práva versus zájmy..., dostupnost metody řešení a komunikace mezi stranami..., důvěrnost/neveřejnost..., odbornost..., dlouhodobé*

vztahy..., *flexibilita*.⁵³³ Věřím, že zavedení mediace pro řešení sporů mezi poskytovateli zdravotních služeb a pacienty, resp. klienty, by bylo přínosné pro obě strany. Nespokojený pacient (klient) se totiž leckdy předem raději vzdá případného nároku na odškodnění, než aby absolvoval zdoluhavé soudní řízení s nejistým výsledkem, mediace se touto optikou může jevit jako přístupnější. Poskytovatelé zdravotní péče by se pak díky mediaci mohli vyhnout negativní medializaci některých svých pochybení, kdy i v rámci mediační dohody můžou vázat pacienta (klienta) dohodou o mlčenlivosti a zachovat si tak renomé. V neposlední řadě pak mediace na obou stranách představuje podstatnou úsporu nákladů, když spory v této oblasti jsou složité právně, tedy zde prakticky již dnes funguje tzv. advokátní proces s veškerými s tím spojenými finančními výdaji, složitost skutková se pak odráží zejména v nákladech na znalecké posouzení předmětu sporu.

Specifickou, avšak dnes velmi aktuální oblastí občanského práva, kde se využití mediace nabízí, jsou spory z práv duševního vlastnictví. Zejména informační technologie se vyvíjí tak rychle, že legislativa upravující práva duševního vlastnictví prakticky není schopna na tento vývoj adekvátně reagovat. Jako jeden z příkladů lze uvést např. stávající polemiku ohledně výkladu ustanovení § 58 odst. 7 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, v platném znění, kdy odborná veřejnost stále nenachází jasnou odpověď na otázku, zda se objednatel stává vykonavatelem majetkových práv k softwaru i v případě, je-li zhotovitelem softwaru právnická osoba, která teprve zaměstnává autora či autory softwaru. Polemiky tohoto typu zakládají velkou právní nejistotu v odvětví, kde se běžně uzavírají obchody s hodnotou v řádu milionů korun, přičemž jde pouze o jeden z mnoha případů nejasného právního posouzení v této oblasti. Jakýkoliv spor v oblasti duševního vlastnictví není pro strany žádoucí ani z hlediska rizika odkrytí obchodního tajemství. S ohledem na složitost problematiky jsou spory z duševního vlastnictví, zejména jde-li o moderní technologie, časově náročné, což je neefektivní vzhledem k tomu, že strany mají zájem na užívání předmětné technologie v rámci obchodu a dalšího vývoje. Další možné využití doplňuje odborná literatura: „*Spory z autorského práva a dalších práv duševního vlastnictví jsou jednou z mnoha oblastí, kde je mediace úspěšná. Praxe mediačního centra při Světové organizaci duševního vlastnictví v Ženevě (WIPO) je toho pádným důkazem. U nás si lze snadno představit jasné využití mediace na poli autorského práva při uzavírání kolektivních a hromadných smluv podle ustanovení § 102 zákona č. 121/2000 Sb.,*

---

533 CHOLENSKÝ, Robert. Mimosoudní řešení sporů ve zdravotnictví: příležitost pro mediaci. *Právní rozhledy*. 2007, č. 11. s. 402 násl. cit. s. 405.

autorský zákon (dále jen AZ)⁵³⁴. Činnost zprostředkovatelů tak, jak ji předpokládá zákon, může smluvním stranám usnadnit sjednávání zmíněných smluv, nicméně nelze ji považovat za mediaci ve smyslu tohoto článku.⁵³⁵ V této oblasti bych považovala za profesionální zejména ze strany advokátů, aby již při sepisu smluv s dopadem v oblasti práva duševního vlastnictví vedli své klienty k využití mediační doložky a poučili je o výhodách mediace v oblasti sporů s takto složitým předmětem.

Spory z duševního vlastnictví však nejsou jediným typem obchodněprávních konfliktů, kde mediace nachází své opodstatnění. Mediace umožňuje kvalitní spolupráci v budoucnu a zachování obchodních vazeb, nabízí se i řešení neshod mezi obchodníkem a jeho klienty touto cestou, jelikož mimosoudní řešení sporu dokazuje vstřícný přístup k zákazníkovi a podporuje důvěryhodnost obchodníka. V rámci své advokátní praxe se čím dál více setkávám s negativním postojem podnikatelů k soudnímu řízení, které je až na výjimky ze své podstaty veřejné. Klienti pak leckdy v zájmu zachování svého obchodního tajemství, technologického know-how, identity dodavatelů a zákazníků raději spornou pohledávku tzv. „odepíšou“ jakožto nedobytnou, než aby zde uvedené informace sdělovali v rámci veřejného soudního řízení. V případě mezinárodního obchodu se pak s ohledem na problematiku rozdílných jurisdikcí využití různých metod alternativního řešení sporů přímo nabízí, byť se lze v praxi setkat nadále spíše s využitím arbitráže. K zásadnějšímu rozšíření mediace v obchodních kruzích však dosud nedošlo, zde

---

534 Ustanovení § 102 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění:

„Zprostředkovatelé kolektivních a hromadných smluv

(1) K usnadnění sjednávání kolektivních smluv, popřípadě smluv hromadných [§ 100 odst. 1 písm. h)] mohou smluvní strany využít jednoho nebo více zprostředkovatelů jmenovaných k tomu účelu ministerstvem z nezávislých odborníků. Zprostředkovatelem pro účely tohoto zákona může být plně svéprávná fyzická osoba, která souhlasí s výkonem této činnosti. Seznam zprostředkovatelů je veřejně přístupný; vede jej ministerstvo s přihlédnutím k návrhům kolektivních správců a uživatelů, popř. jejich sdružení.

(2) Nedohodnou-li se smluvní strany na zprostředkovateli do 30 dnů od předložení návrhu kteroukoli smluvní stranou na sjednání smlouvy podle odstavce 1 zprostředkovatelem, určí zprostředkovatele ministerstvo do 14 dnů od předložení žádosti.

(3) Žádost předkládá zprostředkovateli kterákoli smluvní strana písemně. V žádosti uvede dosavadní stav jednání a připojí svůj návrh a stanovisko druhé smluvní strany. Smluvní strany jsou povinny si poskytovat při zprostředkování potřebnou součinnost.

(4) Zprostředkovatelé jsou povinni být nápomocni při jednání smluvních stran, popřípadě i předkládat stranám vlastní návrhy do 30 dnů od předložení žádosti.

(5) Nevyjádří-li žádná ze stran do 30 dnů od předložení návrhu zprostředkovatele podle odstavce 1 námitky k tomuto návrhu, má se za to, že jej strany přijaly.

(6) Zprostředkovatel má nárok na odměnu, na které se dohodnou smluvní strany, a na náhradu nutně vynaložených nákladů. Nedohodnou-li se smluvní strany se zprostředkovatelem na odměně za jeho činnost při sjednávání kolektivní či hromadné smlouvy, činí odměna zprostředkovatele dvojnásobek minimální mzdy platné pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou.⁷ Odměnu zprostředkovatele a náklady spojené s jeho činností nesou rovným dílem smluvní strany.“

535 CHOLENSKÝ, Robert. Alternativní metody řešení sporů z autorského práva, možnosti využití mediace. *Právní obzor*. 2005, roč. 8, č. 2-3. s. 200 násl. cit. s. 203.

se česká praxe odklání od zkušenosti zahraniční (včetně výše rozvedeného vývoje ve Velké Británii). V oblasti průmyslu a obchodu se rozšíření mediace neobejde zejména bez aktivity mediátorů, kteří jsou zároveň advokáty a v rámci své praxe jsou s podnikateli v kontaktu. Cílem osvěty by mělo být zejména představení mediace jakožto efektivní a moderní metody řešení konfliktů a přesvědčení podnikatelů, že mediace je profesionální nadstavbou k neformálnímu vyjednávání, které jsou zvyklí vést. Co se týče plošnější iniciativy, nahlédneme-li pro inspiraci opět do Velké Británie, kde k rozšíření mediace značnou měrou přispěly různé spolky a sdružení subjektů působících na poli služeb, průmyslu a obchodu, i v České republice by bylo vhodné zainteresovat k využívání mediace např. Svaz průmyslu a dopravy ČR, Hospodářskou komoru ČR, Czechinvest a Czechtrade, Agrární komoru ČR, Sdružení podnikatelů a živnostníků ČR atd.

V neposlední řadě je mediace doporučovanou metodou pro řešení sporů souvisejících s právem pracovním, a to v různých momentech pracovněprávního vztahu. Mediace může napomocť ještě za trvání pracovněprávního vztahu např. při řešení konfliktů v pracovních týmech, ke zprůchodnění komunikace a tímto zabránit ztrátě klíčových zaměstnanců společnosti. Samozřejmě lze mediaci využít pro nastavení vzájemně přijatelných podmínek při ukončení pracovního poměru, nad rámec povinných náležitostí právních jednání směřujících k ukončení pracovního poměru lze takto sjednat detaily předání agendy zaměstnance (včetně předání korespondence, kontaktů apod.), dohodnout se na mlčenlivosti o důvěrných záležitostech společnosti atp.

Jsem přesvědčena, že možné využití mediace je velmi široké a že jde o proces, který si zaslouží začlenění do právního života jako nedílná součást řešení sporů. Přijetí ZoM bylo jistě krokem správným směrem, nicméně následný vývoj naznačuje, že nešlo o krok samospásný. Rovněž novelizaci OSŘ a tím i zakotvení mediace v rámci civilního procesu lze považovat za užitečný počin, který může být v některých případech nápomocný, určité body by však ještě stály za rozpracování. V první řadě jde o problematiku odpovědnosti mediátora za výslednou dohodu včetně možnosti opatřit mediační dohodu doložkou vykonatelnosti. Byť jde o otázku kontroverzní, mediaci jakožto komplexní ucelené službě by bezesporu prospělo, došlo-li by v jejím rámci ke skutečnému ukončení konfliktu, bez nutnosti postupovat dále cestou prověření dohody, eventuálně schvalovacího procesu u soudu. Polemizovat lze o tom, zda by měl být přezkum mediační dohody a opatření doložkou ze strany mediátora umožněn u všech dohod, či by šlo o materii omezenou např. vyšší nároku, vymezením problematiky (např. otázky výchovy a výživy nezletilých), vymezením stran sporu (např. konflikty mezi podnikateli). Rovněž by bylo

nutno rozhodnout, zda tuto možnost ponechat pouze mediátorům, kteří jsou zároveň advokáty, nebo umožnit tento postup i ostatním mediátorům, kteří by v tomto mohli např. trvale spolupracovat s advokátem ve svém okolí. V každém případě nepovažuji za šťastné, že do ZoM nebyla tato problematika zařazena vůbec. De lege ferenda bych také viděla jako užitečné operativnější a užší propojení mediace se soudní soustavou, ať již fungováním mediačních služeb přímo při soudech (jak je tomu u mediací tzv. sporů nižší hodnoty ve Velké Británii), možností soudu nařídít první setkání s mediátorem formou předběžného opatření nebo zakotvením procesní závaznosti mediační doložky alespoň v tom smyslu, že v případě její existence by soudce vždy automaticky nařídil účastníkům řízení účast na prvním setkání s mediátorem.

I přes výhrady, které k ZoM mám, a doporučení de lege ferenda, která jsem v textu práce načrtla, považuji ZoM za celkem zdařilý, poměrně nápomocné (byť s výše uvedenými rezervami) je i napojení mediace na civilní proces. Bohužel v případě mediace dle mého názoru nelze volit zlatou střední cestu a spoléhat na to, že drobnými krůčky se mediace inkorporuje do podvědomí společnosti jakožto alternativa k řešení sporu u soudu. Samotné přijetí ZoM, byť s dopadem do občanského soudního řízení, nestačí. Těžiště vyjednávání totiž leží v dřívějších fázích sporu, spor obvykle graduje mnohem dříve, než je předložen soudu a je proto nutné hledat cesty, jak dostat mediaci stabilně do povědomí veřejnosti. Je důležité, aby mediace byla systematicky předkládána širší veřejnosti jakožto důvěryhodný, státem podporovaný a garantovaný proces. Zejména Ministerstvo spravedlnosti ČR by mělo věnovat energii i prostředky na řádnou propagaci mediace, a to včetně využití nových médií, sociálních sítí apod. Role státu je v tomto případě nenahraditelná a nepovažuji za vhodné, aby se prvotní medializace mediace v širší míře chopila soukromá sféra, byť by šlo o samosprávnou organizaci mediátorů, o jejímž založení se stále uvažuje. Mediace by měla být vnímána v první řadě jako odnož státní služby, byť vykonávána na státu do velké míry nezávislými odborníky. V české společnosti i nadále vnímám vyšší důvěru k institutům a institucím podporovaným státem, bylo by proto vhodné, aby i státní úředníci (např. pracovníci OSPOD, učitelé, zaměstnanci obecních úřadů, Úřadů práce, personál soudu a další úředníci, kteří se mnohdy setkávají se stranami konfliktu ve fázi konfliktu, kdy je lépe mediovatelný než po předložení soudu), byli patřičně informováni o možnostech mediace, motivováni k jejímu využití (přičemž dle mého názoru již pouhý příslib částečného odbřemenění těchto mnohdy přetížených kontaktních míst může být dostatečnou motivací k odkázání na mediaci). Z mého pohledu jde v posledních dvou bodech o zásadní a doposud opomíjené cesty k ukotvení mediace v českém právním prostředí. Se soudci jsou

možnosti mediace průběžně konzultovány, nepochybuji o tom, že soudní soustava mediaci reflektuje a je již na každém soudci dle jeho osobního nastavení, do jaké míry je připraven mediaci začlenit do svého postupu při vedení řízení. I v této oblasti je jistě co zlepšovat, nicméně dovolím si tvrdit, že soudci jsou o existenci a možnostech mediace dobře obeznámeni, Justiční akademie nabízí průběžně i semináře k mediaci, zatímco státní správa je v mnoha oblastech mediací nedotčená. Právě se úřednickým aparátem, nikoliv jen se soudci, je nutno spolupracovat při ukotvení mediace. Na aktivitu ze strany státní moci by pak měla plynule navázat iniciativa samotných mediátorů, kteří by měli v oblasti svého působení iniciovat spolupráci nejen se soudem, ale právě i s orgány státní správy a dalšími výše uvedenými subjekty.

V případě jednotlivých občanskoprávních sporů je především na advokátech, kteří v daných věcech poskytují stranám právní pomoc, aby v případě selhání klasického vyjednávání nesahali ihned po instrumentech zahájení soudního řízení, ale pokusili se vést své klienty k mediaci. Advokáti si ostatně již dnes musí být vědomi, že nedílnou cestou k naplnění pojmu „jednání v nejlepším zájmu klienta“ je leckdy pomoc klientovi k mimosoudnímu narovnání jeho sporu, ať již s ohledem na nejistou subsumpci klientské věci pod zákonnou normu, nebo pouze při zohlednění nákladů a časové náročnosti soudního sporu. Na advokáty, kteří poskytují služby v oblasti rodinného práva, jsou pak trvale kladeny vysoké nároky co do jistého přesahu poskytování advokátních služeb mimo rámec právních norem a v tomto ohledu by oni sami měli mít mediaci jako užitečnou alternativu trvale na paměti. Rovněž mediátoři by měli iniciativně oslovit advokáty ve svém okolí s konkrétní nabídkou spolupráce a pokusit se získat jejich důvěru.

Zásadní roli by pak měly sehrávat také univerzity (zejména pak právnické fakulty a fakulty pedagogické, sociálních věd atp.), aby z univerzit vycházeli absolventi, kteří budou s možnostmi alternativního řešení sporů seznámeni a kteří je budou schopni dále předávat a využít v praxi. Samozřejmě lze jít ještě dále a zamýšlet se nad tím, jak zakomponovat výcvik tzv. soft-skills, umění vyjednávání a řešení konfliktů dohodou do systému vzdělávání již na úrovni základních a středních škol. Tyto úvahy jsou bohužel mimo možnosti rozsahu (a odbornosti autorky) této práce, dovolím si snad jen poznamenat, že při současné názorové pestrosti společnosti, přemíře informací, globalizačním trendům a každodenní nutnosti čelit odlišnostem ostatních lidí, pokládám výchovu dětí a mládeže k schopnosti vyslyšet názor druhého a na základě dialogu nalézt společnou řeč za zcela zásadní.

Mediace jako každý proces má svá pozitiva i slabiny, své meze. Celkově však považuji

mediaci za užitečnou alternativu k soudnímu řízení i neformálnímu vyjednávání, jejímž hlavním přínosem je aspekt konstruktivnosti, který v sobě nese. I do jisté míry narušené vztahy (ať již mezilidské nebo profesní) lze v rámci mediace narovnat a dále na ně navázat. V neposlední řadě je mediace zajímavou alternativou ke správním či soudním řízením, jež může napomoci odbřeměnění administrativy a justice a vytvořit zde větší prostor k řešení záležitostí, které dohodou uzavřít nelze. Proto je důležité věnovat mediaci pozornost a snažit se začlenit ji pevně do českého právního a společenského prostředí.

Pro účely této práce, jejímž cílem bylo zejména zhodnocení zasazení mediace do právního systému řešení sporů v České republice, si však dovoluji náhled na mediaci zúžit na jednoduchý závěr, že období pěti let po přijetí ZoM ukázalo perspektivy mediace, které však lze doposud vnímat jako nevyužité. Pozitivní je, že na rozdíl od rozhodčího řízení prozatím nedošlo k zneužití mediace pro společensky škodlivé aktivity a pověst mediace nebyla doposud nijak poškozena. Mediace však zůstává spíše okrajovou možností řešení sporů a v systému civilního procesu a řešení konfliktů obecně bohužel prozatím nedošlo k jejímu pevnému ukotvení. Zákon o mediaci ve stávajícím znění je solidním stavebním kamenem pro zakotvení mediace, stejně jako profesionalizace odvětví díky institutu tzv. zapsaných mediátorů, nicméně bez další cílené aktivity státu zaměřené na prezentaci mediace jakožto důvěryhodného, státem garantovaného procesu, zůstane dle mého názoru mediace jen drobně využívaným typem alternativního řešení sporů.

Použité zkratky

ADR = alternativní řešení sporů

ČR – Česká republika

mediátor = zapsaný mediátor ve smyslu zákona o mediaci

Komentář k ZoM = DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. Zákon o mediaci, Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013. 360 s. ISBN: 978-80-7400-458-2.

ang. = anglicky

lat. = latinsky

Komentář k OSŘ = SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří et al. : Občanský soudní řád : Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013. 1422 s. ISBN: 978-80-7400-506-0.

OSPOD = orgán(y) sociálně-právní ochrany dětí

OSŘ = zákon č. 90/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

OZ = zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

OZ 1964 = zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platný do 31. 12. 2013

ZoM = zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, v platném znění

Seznam použitých zdrojů

MONOGRAFIE:

CLARK, Bryan. *Lawyers and Mediation*. 1. vydání. Berlin Heidelberg : Springer-Verlag, 2012. ISBN 978-3-642-23473-6, Springer Heidelberg New York Dordrecht London 2012, 183 s.

DOLEŽALOVÁ, Martina; HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o mediaci, Komentář. 1. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2013. 360 s. ISBN: 978-80-7400-458-2.

GREGAR, Jiří. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory : Podle stavu k 1. 1. 2014*. 1. vydání. Praha : Leges, 2014. 232 s. ISBN 978-80-7502-009-3.

HOLÁ, Lenka; MALACKA, Michal. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. 1. vydání. Praha : Leges, 2014. 416 s. ISBN: 978-80-7502-047-5.

HOLÁ, Lenka; WESTPHALOVÁ, Lenka, KOVÁČOVÁ, Anna, SPÁČIL, Ondřej. *Rodinná mediace v České republice*. Praha : Nakladatelství Leges, s. r. o., 2014, 256 s. ISBN: 978-80-7502-015-4.

HOLÁ, Lenka a kolektiv. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a.s., 2013. 512 s. ISBN 978-80-247-4109-3.

HOLÁ, Lenka. *MEDIACE : Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing a.s., 2003. 192 s. ISBN: 80-247-0467-6.

INGMANN, Terence. *The English Legal Process*. 9. vydání. Oxford : Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-925495-8.

KINDL, Milan; ŠÍMA, Alexandr; DAVID, Ondřej. *Občanské právo procesní*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. 407 s. ISBN: 978-80-7380-098-7.

LIEBMANN, Marian. *Mediation in Context*. 1. vydání. London : Jessica Kingsley Publishers, 2000. 256 s. ISBN 1853026182.

PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání : Umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. 2. aktualizované vydání. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 136 s. ISBN 978-80-247-2944-2.

POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vydání.

Praha : ALFOM, s.r.o. 2013. 197 s.. ISBN: 978-80-87785-00-3.

RADVANOVÁ, Senta et. al. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015. 216 s. ISBN 978-80-7400-578-7.

SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří et al. : *Občanský soudní řád : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013. 1422 s. ISBN: 978-80-7400-506-0.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace : řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vydání. Praha : Portál, 2013. 208 s. ISBN: 978-80-262-0091-8.

WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní - Vysokoškolská učebnice*. 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva, Praha : nakl. Linde Praha, a.s., 2008. 751 s. ISBN: 978-80-7201-726-3

WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní - Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha : nakl. Linde Praha, a.s., Právnické a ekonomické knihkupectví, 2011. 636 s. ISBN: 978-80-7201-842-0

ZOUFALÝ, Vladimír; MUNKOVÁ, Jindřiška et al. *Velká kniha smluvních vzorů : pacta sunt servanda*. 5. vydání. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2007. 1312 s. ISBN: 978-80-7179-613-8.

PŘÍSPĚVKY DO SBORNÍKU:

FRINTA, Ondřej. *Povinná rodinná mediace?* IN Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám. Praha. ASPI – Wolters Kluwer. 2009. 632 s. ISBN: 978-80-7357-432-1.

ČASOPISECKÉ ČLÁNKY:

BŘÍZA, Petr; GANTNER, Filip. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 4. s. 34.

ČELADNÍK, Filip. Opomíjená mediace v občanských a obchodních věcech. *Právní rádce*. 2010, č. 2. s. 11-13.

ČUHELOVÁ, Kateřina; ŠMÍD, Ondřej. Mediace v některých rodinně-právních věcech de lege

ferenda. *Právní fórum*. 2012, č. 5. s. 176-186.

DOLEŽALOVÁ, Martina. Mediace. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 2. s. 44-46.

DOLEŽALOVÁ, Martina. Materiály z 18. světového fóra mediačních center na webu ČAK. 2013, č. 6. s. 12.

DOLEŽALOVÁ, Martina. Etický kodex advokáta – mediátora. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 21-23.

DOLEŽALOVÁ, Martina; VAN LEYNSEELE, Patrick. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 12. s. 419-429.

DOLEŽALOVÁ, Martina. Výběr ze zahraniční judikatury. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 48.

GARBY, Thierry. Jednat nebo nejednat se stranami odděleně, to je otázka... *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 33-34.

GERTNER, Lucie. Mediace on-line v kontextu zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 41-43.

HÁJKOVÁ, Šárka. Mediace v kontextu občanského soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 24-26.

HOLÁ, Lenka. Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 45-57.

HOLUB, Štěpán; MOLNÁR, Barbora. Tlumočení v rámci mediace. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 44.

HORÁČEK, Tomáš. Mediace v soukromoprávních věcech jako předmět samostatné právní úpravy. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 123-133.

HORÁČEK, Tomáš. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 17-21.

HORÁČEK, Vít. Mediace ve velkých advokátních kancelářích. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 37-38.

HRUŠÁKOVÁ, Milana; NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 5. s. 29-35.

HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Vynutitelnost mediačních doložek. *Právní fórum*. 2012, č. 12. s. 525.

HYMAN, M. Jonathan; LOVE, P. Lela. Kdyby byla porcie mediátorem: pohled na spravedlnost v mediaci. *Clin. L. Rev.* 2002. s. 158-174.

CHOLENSKÝ, Robert. Nové pojetí povinnosti mlčenlivosti a legislativní předpoklady mediace. *Právní fórum.* 2010, č. 3. s. 128-133.

CHOLENSKÝ, Robert. Alternativní metody řešení sporů z autorského práva, možnosti využití mediace. *Právní obzor.* 2005, roč. 8, č. 2-3. s. 200.

CHOLENSKÝ, Robert. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci? *Bulletin advokacie.* 2013, č. 6. s. 29-31.

CHOLENSKÝ, Robert. Mimosoudní řešení sporů ve zdravotnictví: příležitost pro mediaci. *Právní rozhledy.* 2007, č. 11. s. 402.

JILKOVÁ, Renata. Alternativní řešení sporů, proč mediace? *Bulletin advokacie.* 2002, č. 10. s. 69.

KASPAR, Michael. Mediace v advokátní praxi – zkušenosti z Německa. *Bulletin advokacie.* 2005, č. 7-8. s. 24.

KAUFMANN-KOHLER, G., SCHULTZ, T. Online Dispute Resolution: Challenges for Contemporary Justice. *International Arbitration Law Library Series Set.* The Hague : Kluwer Law International, 2004. s. 249-276.

KORBEL, František. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy.* 2009, č. 24, sv. II. s. 2.

KORDAČ, Zbyšek. Problematika připravované legislativní úpravy mediace. *Právo a rodina.* 2011, č. 8. s. 6-11.

KORDAČ, Zbyšek. Zkušenosti se současnou právní úpravou a praxí alternativních metod řešení sporů v USA. *Právní fórum.* 2010, č. 3. s. 133-138.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Mediační překvapení. *Bulletin advokacie.* 2011, č. 7-8 s. 103-104.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediace. *Bulletin advokacie.* 2013, č. 6. s. 39-41.

MÄHLER, Gisela. Urovnání sporu – věc advokátů: mediace. *Právní rozhledy.* 1997, roč. 5, č. 10. s. 519-522.

MALACKA, Michal. Mediace, kultura a právo. *Právní fórum.* 2012, č. 5. s. 185.

McKINNON, Alexander. Mediation in England & Wales, Hong Kong and Singapore: Arbitration's reactions to developments in litigation. *World arbitration and mediation review.*

2014, ročník 8., č. 3. s. 369-383.

MOKRÝ, Antonín. Nová výzva pro advokáty – mediace. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 3.

MEČKOVSKÁ, Jiřina; VAŇASOVÁ, Markéta. Ulehčíme přetíženým soudům. *Právo a byznys, příloha deníku E15*. 2012, č. 9. s. 53.

NOVOTNÁ, Věra. Možnosti soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí v pomoci řešit spory soudů o děti. *Právo a rodina*. 2011, č. 1. s. 6-9.

PAVLOVÁ, Lenka; VAŇKOVÁ, Eva. Mediace v Evropě a v ČR – co je letos nového? *Bulletin advokacie*. 2010, č. 7-8. s. 92-94.

PONÍŽILOVÁ, Tereza. Rodinná mediace při řešení konfliktů v rodině. *Právo a rodina*. 2011, č. 6. s. 22-23.

PFEIFFEROVÁ, Magdaléna. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*. 2012, č. 5. s. 156.

PRUDÍKOVÁ, Dana; KORBEL, František. Role Ministerstva spravedlnosti při přípravě zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 15-17.

RADVANOVÁ, Senta. Význam rodinné mediace. *Právo a rodina*. 2001, č. 6. s. 9.

SPÁČIL, Ondřej. Mediace 2011 – Kultivovaný způsob řešení sporů. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 12. s. 367.

SPIROVÁ, Klára. Alternativní způsoby řešení sporů – mediace. *Právní fórum*. 2010, č. 3. s. 119.

STEIBENGEROVÁ, Dorota; STANISLAV, Antonín. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice *Právní rozhledy*. 2013, č. 6. s. 203-211.

SVATOŠ, Martin. MED-ARB: Řešení sporů pro 21. století? *Právní rádce*. 2013, č. 1. s. 40-44.

SVOBODA, Karel. Zákon o mediaci – dárek, který nic nepřinese. *Právní rádce*. 2008, č. 7. s. 67-69.

ŠTANDERA, Jan. Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení? *Právní rozhledy*. 2011, č. 22. s. 803-810.

VAN LEYSEELE, Patrick. Několik úvah o odměně mediátora za úspěch. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6. s. 27-29.

WESTPHALOVÁ, Lenka; ROGALEWICZOVÁ, Romana. Práva dítěte v rodičovském konfliktu. *Právní rozhledy*. 2016, č. 19. s. 660.

ZOULÍK, František. Mediace jako alternativa soudního sporu. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 8. s. 28.

ČLÁNKY V ELEKTRONICKÝCH ČASOPISECH:

Autor neznámý. Sněmovna opětovně schválila úpravu mediace. *Právní zpravodaj*. 4. 5. 2012, číslo neuvedeno. Dostupné z WWW: www.beck-online.cz.

Autor neznámý. Podpora mediací: Ministerstvo spravedlnosti vytvořilo nový materiál pro soudce. [cit. 2018-08-19]. Dostupné z WWW: www.novyportal.justice.cz/web/msp?clanek=podpora-mediaci-ministerstvo-spravedlnosti-vytvorilo-novy-material-pro-soud-1

Autor neznámý. Organizace soudnictví – Spojené království. [cit. 2017-05-14]. Dostupné z WWW: www.ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/org_justice_eng_cs.pdf

Autor neznámý. Mediation in member states : England and Wales. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z WWW: www.e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-en.do?member=1

Autor neznámý. Mediation in member states : Scotland. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z WWW: www.e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sc-en.do?member=1

Autor neznámý. Mediation in member states : Northern Ireland. 2015 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z WWW: www.e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ni-en.do?member=1

Cochem.cz, z.s. Zavádění principů Cochemského modelu do praxe v rámci opatrovnických řízení – interdisciplinární tým. 2017 [cit. 2018-08-19]. Dostupné z WWW: www.kr-vysocina.cz.

D'ALLESSANDRO, Elena. Enforcing agreements resulting from mediation within the European judicial area: A comparative overview from an Italian perspective. 2011 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z WWW: www.academia.edu.

NESIC, Miryana. Mediation – on the rise in the United Kingdom? 2001 [cit. 2017-05-14].

Dostupný z WWW: www.epublications.bond.edu.au. 18 s. s. 1.

ORBESOVÁ, Bronislava. Mediační doložka. 2014 [cit. 2017-05-12]. Dostupný z WWW: www.epravo.cz. 2014.

STEFFEK, Felix. Mediation in European Union : An Introduction. 2012, s. 13. 2012 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z WWW: www.diamesolavisi.net: „The larger picture of the evolution of mediation regulation in the European Union shows a trend towards a more extensive and more intensive regulation.“

ŠTARHA, Štěpán. Spotřebitelé a rozhodčí řízení po novele zákona o rozhodčím řízení, 2012 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/spotrebitele-a-rozhodci-rizeni-po-novele-zakona-o-rozhodcim-rizeni-1pf-/pravo.aspx?c=A120209_113734_pravo_vr

UZELAC, Alan; VAN RHEE, C.H. Public and Private Justice: Dispute Resolution in Modern Societies. 2015 [cit. 2017-05-27]. Dostupné z: http://www.alanuzelac.from.hr/iuc/course2015/PPJ_2015_Outsourcing%20-%20outline%20of%20topics.pdf

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění (v textu práce použita zkratka OSŘ)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (v textu práce použita zkratka OZ 1964)

Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, v platném znění

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění (v textu práce pouze jako „zákon o soudních poplatcích“)

Vyhláška č. 114/1991 Sb., o odměně zprostředkovateli a rozhodci, výši poplatku za stejnopis kolektivní smlouvy vyššího stupně a výši a způsobu úhrady nákladů řízení před rozhodcem

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění (v textu práce pouze jako „živnostenský zákon“)

Evropská úmluva o ochraně lidských práv, vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.m.s. (v textu práce pouze jako „Evropská úmluva o ochraně lidských práv“)

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění (v textu práce pouze jako „notářský řád“)

Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, v platném znění

Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, v platném znění

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění (v textu práce pouze jako: „Listina základních práv a svobod“)

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (rozhodčí řád), v platném znění (v textu práce pouze jako „rozhodčí řád“)

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění (v textu práce pouze jako „zákon o advokacii“)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), v platném znění (v textu práce pouze jako „advokátní tarif“)

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění

Civil Procedure Rules. 87th Update to the Civil Procedure Rules. Přijato 26. 4. 1999. Dostupné z WWW: www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, v platném znění

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, v platném znění (v textu práce pouze jako „exekuční řád“)

Nářízení Rady ES č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (tzv. Nařízení Brusel I)

Nářízení vlády č. 237/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin na domácí trh a na vývoz a pro provádění dalších opatření k organizaci trhu s obilovinami a kterým se stanoví podmínky a zásady vyhlášení intervenční ceny (podmínky a zásady provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin), v platném znění

Nářízení Rady ES č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

(tzv. Nařízení Brusel II)

Listina základních práv Evropské Unie, vyhlášena pod č. 44/2004 Sb.m.s.

Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, v platném znění

Nařízení Rady ES č. 805/2004 kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008, o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech (v textu práce pouze jako „směrnice o některých aspektech mediace“)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (v textu práce použita zkratka OZ)

Zákon č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci, v platném znění (v textu práce použita zkratka ZoM)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, v platném znění (v textu práce pouze jako „vyhláška o zkouškách a odměně mediátora“)

Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci, vydaná dne 15. 6. 2011

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění (v textu práce použita zkratka ZZŘ)

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ze dne 27. 2. 2013 (v textu práce pouze jako „důvodová zpráva k ZZŘ“)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č.2013/11/EU ze dne 21. 5. 2013, o alternativním řešení spotřebitelských sporů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v platném znění

WEBOVÉ STRÁNKY:

www.acas.org.uk

www.airportregion.cz/projekt-mediace.html

www.amcr.cz

www.beck-online.cz

www.cak.cz/scripts/detail.php?pgid=103

www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8042

www.cak.cz

www.civilmediation.org

www.conflict-management.org

www.conflict-management.org/cs/sluzby/vzdelavaci-programy/mediace

www.crs.justice.cz

www.cs.wikipedia.org

www.ebay.com

www.ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_cs.html

www.esi-cz.eu

www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/000c205a13/Child-abduction-mediator.html

www.familymediationcouncil.org.uk

www.forarb.com

www.jiriplaminek.cz

www.justice.cz

www.lawsoc-ni.org

www.lawworks.org.uk

www.mediaceolomouc.eu

www.mediaceolomouc.eu/vystupy-2011

www.mediace-partneri.cz

www.mediate.com/people/personprofile.cfm?aid=207

www.nationalmediationhelpline.com

www.nsoud.cz

www.partnersglobal.org/network/czech-republic

www.prf.cuni.cz/sqlcache/mkodm.pdf

www.relateni.org

www.scottishmediation.org.uk

www.squaretrade.com/about-us

DALŠÍ ZDROJE:

kurz Mediace BASIC u Conflict management international (www.conflict-management.org)

Evropský kodex chování pro zprostředkovatele přijatý v rámci konference na téma:
„Seberegulace v mediaci“ dne 2. 7. 2004

Abstrakt – Mediace v občanskoprávních věcech

Účelem práce je detailní rozbor mediace jakožto formy alternativního řešení sporů, jejích základních zásad a náležitostí, to vše v konfrontaci s legislativní úpravou mediace a v návaznosti na další právní předpisy. Práce by měla poskytnout představu o zasazení mediace do právního systému ČR, provázání s dotčenými právními odvětvími, zejména pak s občanským právem procesním. Zamyšlení autorky jsou pak věnována zejména otázce, zda současné legislativní řešení mediace v ČR napomáhá jejímu ustálení jakožto standardního a vyhledávaného způsobu řešení sporů v očích odborné i laické veřejnosti, obsažena je i polemika s variantními řešeními právní úpravy mediace a úvahy *de lege ferenda*.

První kapitola je věnována ADR jakožto souboru procesů odlišných od soudního řízení a sloužících k urovnání konfliktů, mezi které se řadí i mediace. Účelem této části práce bylo zejména porovnání mediace s ostatními typy alternativního řešení sporů, zejména pak s rozhodčím řízením.

Následující kapitola již definuje samotnou mediaci, a to se zvláštním důrazem na rozbor legislativní definice mediace.

Třetí kapitola je zaměřena na základní pilíře mediace, tedy dobrovolnost, důvěrnost a osob mediátora. V kontextu základních zásad mediace je nahlížena právní úprava *de lege lata*, zejména pak ZoM a jím provedená novelizace OSŘ, i možné doplnění právní úpravy *de lege ferenda*.

V další kapitole je popsán vývoj v ČR i EU, vedoucí k přijetí ZoM v roce 2012. Následuje rozbor samotného znění zákona, jeho variantních znění a polemika s některými spornými body. Jedna podkapitola je věnována rovněž shrnutí nejvýznamnějších aktivit souvisejících s mediací po přijetí ZoM.

Nejrozsáhlejší kapitola je věnována mediačnímu procesu. Je zde popsán vstup do mediace dle OSŘ a ZZŘ, ale i vstup do mediace bez napojení na soudní řízení, a validita mediačních doložek z hlediska občanského práva procesního i hmotného. Na jednotlivé aspekty mediačního procesu je nahlíženo v širším legislativním kontextu, diskutabilní momenty (např. caucus či vykonatelnost mediační dohody) jsou podrobeny úvaze *de lege lata* i *de lege ferenda*. Větší pozornost je věnována rovněž smlouvě o provedení mediace a mediační dohodě.

Poslední, tedy sedmá, kapitola této práce obsahuje náhled na fungování mediace ve Velké Británii a úvahu autorky nad možnou inspirací postojem Velké Británie k mediaci.

Klíčová slova: mediace – zákon o mediaci – proces

Abstract - Mediation in civil matters

The purpose of the thesis is detailed analysis of mediation as the type of alternative dispute resolution, its basic principles and elements, all in confrontation with Czech legal enactment of mediation and in connection with other legislation. The thesis should provide an overview of implanting the mediation into the legal system of Czech Republic, interconnection with concerned branches of law, especially with Civil Procedural Law. The reflections of the author are focused especially on the question, if the recent legislative regulation of mediation in Czech Republic helps to establish mediation as the standard and demanded type of dispute resolution in the eyes of both professional and laic public, there are also the reasoning on the alternative variants of legal regulation of mediation and reflections *de lege ferenda* contained.

The first chapter presents the ADR as the set of procedures different from court proceedings determined to dispute settlement, among which the mediation belongs too. The purpose of this part of the thesis was especially comparison of the mediation with other types of alternative dispute resolution, particularly the arbitration.

The next chapter defines mediation itself, with the special emphasis on the analysis of legislative definition of the mediation.

The third chapter is focused on the basic pillars of mediation – voluntariness, privacy and the role of the mediator. The legal regulation of mediation *de lege lata*, especially the Mediation Act and related amendments of the Civil Code, and possible adjustments of the legal regulation *de lege ferenda*, is also examined from the perspective of the basic principles of mediation.

The chapter number five looks at the development in both the Czech Republic and the European Union, leading to the adoption of the Mediation Act in 2012. The chapter also includes the analysis of the wording of the Mediation Act, alternatives to some of its provisions that have been considered and controversy with some disputed issues. One of the subchapters includes also the summary of the most important activities related to the mediation after the adoption of Mediation Act.

The extensive part of the thesis – sixth chapter – deals with the mediation process. The entering to the mediation according to Civil Code and Code on Special Court Proceedings and also the entering to the mediation without connection to court proceedings, validity of mediation clauses from the point of view of Civil Substantive Law and Civil Procedural Law is analyzed in

this chapter. The particular aspects of the mediation process are overviewed from the wider legislative context, the controversial moments (eg. caucus or the enforceability of the mediation agreement) are analyzed both *de lege lata* and *de lege ferenda*. Also the mediation contract and the mediation agreement are closely analyzed in this chapter.

The last chapter is comparative and offers the description of the functioning of mediation in Great Britain and the consideration of the author about possible inspiration by the approach of Great Britain to the mediation.

Key words: mediation – the Mediation Act - process